Ansvar for hverandre

Årsrapport og årsregnskap 2016

Sola kommune med kommunale foretak

Forside: Sjøbadet på Myklebust

Fotograf: Skarp kommunikasjon og reklame

Innhold

Rådmannen har ordet **5**
1. Samfunn og bærekraft **9**
1.1. Kommuneplanen 10
1.2. Solabuen 10
1.3. Hva brukes frie inntekter til? 12
1.4. Folkehelse 13
1.5. Infrastruktur og transport 13
1.6. Sentrumsstruktur 14
1.7. Næringsstruktur 14
1.8. Kommunereformen 14
2. Økonomi **15**
2.1. Hovedtall 16
2.2. Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) 2016 18
2.3. Driftsregnskapet 20
2.4. Investeringsregnskapet 30
2.5. Balanseregnskapet 35
3. Ledelse og organisasjon **37**
3.1. Politisk organisering 38
3.2. Administrativ organisering 39
3.3. Styringssystemet 40
3.4. Organisasjon og medarbeidere 41
4. Tjenesteområdene og staber **49**
4.1. Tjenesteområde Oppvekst og kultur 50
4.2. Tjenesteområde Levekår 68
4.3. Tjenesteområde Samfunnsutvikling 77
4.4. Politisk nivå med sekretariat 91
4.5. Rådmannsnivå med sentrale staber 92
5. Årsregnskap og revisjonsberetning Sola kommune 2016 ..... **97**
5.1. Innledning 98
5.2. Hovedoversikter 99
5.3. Noter Sola kommune 104
5.4. Regnskapsskjema drift Sola kommune 119
5.5. Regnskapsskjema investering Sola kommune 128
5.6. Revisjonsberetning Sola kommune 142

6. Sola Storkjøkken KF Årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning 2016..... 145
6.1. Innledning..... 146
6.2. Hovedoversikter..... 147
6.3. Noter Sola Storkjøkken KF..... 152
6.4. Årsberetning Sola Storkjøkken KF..... 158
6.5. Revisjonsberetning Sola Storkjøkken KF..... 160
7. Sola Tomteselskap og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF Årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning 2016..... 163
7.1. Innledning..... 164
7.2. Hovedoversikter Kvithei utbyggingsselskap Sola KF..... 165
7.3. Noter Kvithei utbyggingsselskap Sola KF..... 170
7.4. Årsberetning Sola Tomteselskap KF og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF 174
7.5. Revisjonsberetning Kvithei utbyggingsselskap Sola KF..... 176
8. Vedlegg..... 179
8.1. Oversikt over eksisterende planer og planbehov for Sola kommune 2016-2019..... 180

Rådmannen har ordet

Konjunkturnedgang, lav økonomisk vekst og negativ befolkningsutvikling har preget vår region og Sola kommune. 2016 vil bli husket som året hvor kommunen for første gang opplevde en negativ befolkningsvekst, redusert antall arbeidsplasser og rekord høy arbeidsledighet. Dette utfordrer våre evner til omstilling og tilpasning slik at vi kan fortsatt levere gode tjenester til våre innbyggere.

Per 1. januar 2017 var det 26 016 personer bosatt i Sola kommune, 80 personer færre enn på samme tid året før. Dette tilsvarer en befolkningsnedgang på -0,3 prosent sammenlignet med forrige årsskiftet.

Siden 2010 har kommune hatt en befolkningsvekst i snittet på 2,4 prosent. Det er første gang i 2016 at kommunen opplever befolkningsnedgang i løpet av den tiden vi har fått befolkningsstatistikk fra SSB (tilbake til 1951). Befolkningsnedgangen merkes også nasjonalt. I følge SSB ble befolkningsveksten for 2016 den laveste på ti år. Det skyldes først og fremst lavere innvandring og høyere utvandring.

Til tross for befolkningsnedgangen, merker ikke kommunen så langt redusert etterspørsel etter kommunale tjenester, med unntak av barnehageplasser hvor etterspørselen er redusert.

De fleste solabuer lever gode liv med god helse. Både utdannings- og inntektsnivået er høyere enn landsgjennomsnittet. Sola kommune har flere år på rad vært på førsteplass i NHOs kommune-NM, også i 2016, og er i toppsjiktet nasjonalt når det gjelder andel sysselsatte i arbeidsfør alder. Kommunen er veldrevet og leverer jevnt over gode tjenester.

Sola kommune har de siste årene opplevd rask vekst både økonomisk og befolkningsmessig. Denne utviklingen henger tett sammen med produksjon av olje og gass. Ca. 85 prosent av arbeidsplassene i Sola kommune er knyttet til utvinning av olje og gass og servicenæringer til denne. En så ensrettet næringsstruktur gjør oss sårbare. Vi er nå inne i en periode med lavere oljepriser og dermed lavere investeringer knyttet til utvinning av olje og gass. Antall arbeidsplasser i Sola har etter konjunkturnedgangen i 2015 og 2016 blitt redusert. Grunnet en ny registreringsmetode hos SSB er det vanskelig å anslå hvor stor reduksjonen har vært fra 2015 til 2016. Per 1. januar 2016 var det 23 084 arbeidsplasser registrert i Sola.

En konsekvens av dette er færre arbeidsplasser og en plutselig raskt stigende arbeidsledighet opp på over seks prosent i Sola. Tallet er høyt, særlig tatt i betraktning at arbeidsledigheten i Sola har vært under to prosent siden 2006. Per februar 2017 var 5,7 prosent av arbeidsstyrken i Sola helt ledige, den høyeste andelen i fylket, sammen med Eigersund. Økningen startet i 2015, og rammer også våre nabokommuner. Per februar 2017 hadde Stavanger 5,2 prosent helt ledige, Sandnes har 5,5 prosent.

I Rogaland var 4,6 prosent av arbeidsstyrken helt ledige per februar 2017. Dette er en nedgang på 0,3 prosentpoeng fra i fjor, men likevel høyest blant fylkene i landet. I Norge var 3,1 prosent helt ledige i februar 2017.

Andel sysselsatte i arbeidsfør alder har også gått ned de siste årene. Per 1. januar 2016 var 70 prosent av befolkningen mellom 15 og 75 år sysselsatt, ned fra 75 prosent på samme tid 2015. Dette er likevel høyere enn for både Norge og Rogaland, som har en sysselsettingsprosent på henholdsvis 66 og 68 prosent. En

del av denne nedgangen skyldes at SSB har tatt i bruk en ny måte å registrere sysselsetting på. Tallene er derfor ikke direkte sammenlignbare mellom 2015 og 2016.

Nedturen i oljenæringen har også gitt utslaget i et lavere skattenivå enn kommunen er vant til. Nivået på skatteinntektene er redusert fra 141,5 prosent av landsgjennomsnittet i 2015 til 131,6 prosent av landsgjennomsnittet i 2016. Stigende arbeidsledighet har medført økte sosialhjelputgifter og det er rimelig å anta disse vil holde seg på samme nivået i 2017 også.

På tross av de kraftige nedgangstidene leverte Sola kommune et godt økonomisk resultat i 2016. Netto driftsresultat er på kr 93,9 mill., som tilsvarer 5 prosent av brutto driftsinntekter og er høyere enn budsjettert. Resultatet viser at virksomhetene har tilpasset seg en strammere økonomiske ramme i 2016, og har vist totalt sett en god økonomistyring. Samlet mindreforbruk på tjenesteområdene inkludert fagstaber var på kr 6,2 mill., som tilsvarer 0,5 prosent av totalt netto driftsbudsjett.

Gjeldsgrad eksklusive startlån og lån for selvfinansierte byggeprosjekter er på 69,2 prosent og kommunens egne investeringsutgifter var på 283,3 mill. i 2016.

Videreføring av det gode tjenestetilbudet til innbyggerne var også kjennetegn i 2016. Inkludering samt utvikling av koordinerte og effektive tiltak som bygger på prinsippene om tidlig og helhetlig innsats og tjenester som er lett tilgjengelige har vært viktige satsningsområder for tjenesteområdet Oppvekst og kultur. Tjenesteområdet Levekår har også i 2016 hatt som satsningsområde at innbyggerne skal få den hjelp de trenger for å kunne bo lengre hjemme, blant annet gjennom satsing på velferdsteknologi. Kommunens eiendomsmasse og kommunal infrastruktur (vei, vann, avløp og renovasjon) vurderes som velfungerende.

Høsten 2016 lanserte kommunen nye nettsider. Fem måneder etter lansering viser statistikken at vi har over 30 prosent flere besøkende på våre nye eksterne nettsider, enn på de gamle samt at antall telefoner til sentralnummeret og oppmøtet på rådhuset er redusert med tilsvarende tall i samme periode. Det betyr at med nye nettsider finner flere innbyggere svar på egen hånd, noe som frigjør tid ansatte ellers ville brukt på å svare henvendelser.

FFF (forenkling, forbedring og fornying) er valgt som kommunens omstillingsstrategi, og rettes både mot tjenesteutvikling og interne prosesser. Økt samspill mellom kommunen og befolkningen, og innbyggerne i mellom, vil være en sentral del av omstillingen også i fremtiden. Fokuset vil være på mestring, samskapning, samarbeid og ansvar for hverandre. En slik endring utfordrer oss på flere områder, blant annet innbyggernes rolle som ansvarlige og aktive samfunnsborgere, samspill mellom kommune og innbygger og måten kommunen utvikler og utfører tjenester på.

Som et ledd i FFF arbeidet er det laget og gjennomført lederutviklingsprogram for alle ledere. Lederutviklingsprogrammet har som mål å styrke helhetlig lederkultur med fokus på medarbeiderskap og endring. En ønsker å bevisstgjøre lederne på å bruke handlingsrommet og jobbe kontinuerlig med å utnytte tilgjengelige ressurser best mulig.

Lav konjunktur og et stort omstillingsbehov preger fortsatt vår region. Men det er noen

tegn som viser forsiktig bedring. I følge SSB ser vi nå at fallet i petroleumsinvesteringene avtar, eksporten øker og privat etterspørsel tar seg opp. Dette vil forhåpentligvis bringe norsk økonomi inn i en forsiktig konjunkturoppgang.

Også ifølge NAV ser vi nå tegn til bedring. Arbeidsledigheten i fylket har gått ned, og flere stillinger lyses ut. Det er en markant nedgang i antall varsler om oppsigelser og permitteringer, og stadig flere arbeidsgivere tar direkte kontakt med NAV for å få dekket sitt bemanningsbehov. Forventet framtidig sysselsettingsutvikling tilsier likevel at vi ikke kan forvente tilsvarende befolkningsvekst de nærmeste årene, som det vi har hatt frem til 2016. NAV melder også om flere langtidsledige.

SR-bank er også optimistisk i sitt konjunkturbarometer fra januar 2017, ved at det er flere bedrifter som venter oppgang enn nedgang det kommende året. Barometeret indikerer stabil/litt oppgang i sysselsettingen og stabil arbeidsledighet det kommende året. Indeksen for ordrereserver har økt, særlig innen industri og varehandel.

Befolkningsprognosene sier at befolkningssammensetningen i kommunen vil endre seg i løpet av de nærmeste årene. Andelen av eldre over 80 år øker jevnt, samtidig som kommunen vil oppleve en relativ nedgang i andelen personer i yrkesaktiv alder sett i forhold til andel eldre. Tall fra SSB for 2016 viser at det først og fremst er de yngre personene i arbeidsfør alder som flytter. Det er også i denne gruppen arbeidsledigheten er størst. Dette kan bli en utfordring for verdiskapning og velferdsutvikling på sikt.

Flere ressurskrevende brukere med sammensatte behov for lovpålagte tjenester stiller store krav til kommunen. Strammere økonomiske rammer i fremtiden vil imidlertid gjøre det ekstra viktig å prioritere ressursene på riktig måte, til riktig tid. Kommunen må kontinuerlig tilpasse, effektivisere og samordne sine tjenester slik at vi kan legge til rette for en fortsatt økonomisk bærekraftig drift av kommunen.

Årsrapporten forteller om et høyt aktivitetsnivå og godt faglig arbeid fra engasjerte og kompetente medarbeidere.

Rådmannen vil takke alle medarbeidere for innsatsen i 2016.

Sola, april 2017

Ingrid Nordbø

Ingrid Nordbø
Rådmann

1. Samfunn og bærekraft

2016 er året som vil bli skrevet ned i kommunens historiebøker som det første i manns minne hvor kommunen opplevde en negativ befolkningsutvikling. Befolkningsnedgang var på -0,3 prosent. Samtidig var året preget av høy arbeidsledighet, og ved utgangen av 2016 var 5,3 prosent av arbeidsstyrken i kommunen arbeidsledig.

1.1. Kommuneplanen

Kommunestyret vedtok Kommuneplanen 2015-2026 i k-sak 46/15. Kommunens visjon *Ansvar for hverandre* handler om hverdagen her og nå, men også om å ta valg som legger et godt grunnlag for kommende generasjoner. Gjennom kompetente medarbeidere, kunnskapsbaserte beslutninger og tverrfaglig samarbeid, vil kommunen ta sin del av ansvaret for de som bor, og kommer til å bo, i Sola kommune kan leve et godt liv. Men hver enkelt har også ansvar for sitt liv og sine medmennesker.

Kommuneplanen identifiserer samtidig fem satsningsområder:

1. Helsefremmende lokalsamfunn med ansvar for hverandre.
2. God oppvekst for alle.
3. Helhetlig lokalsamfunnsutvikling – Sola i regionen.
4. Bærekraftig økonomi.
5. Innovativ organisasjonsutvikling.

Kommuneplanleggerne startet i 2016 opp med forberedelsene for ny rullering av kommuneplanen. Å forberede kommunen for en mer usikker befolkningsvekst vil stå sentralt.

Kommunal planstrategi

Kommunestyret vedtok Kommunal plan-strategi 2016-2019 i k-sak 60/16. Plan-strategien synliggjør hvilke planoppgaver kommunen bør starte opp eller videreføre for å legge til rette for ønsket utvikling i kommunen. Et viktig siktemål er å styrke den politiske styringen av hvilke planoppgaver som skal prioriteres. Planstrategien gir samtidig føringer for rullering av kommende kommuneplan.

1.2. Solabuen

Per 1. januar 2017 var det 26 016 personer fra mer enn 110 nasjoner bosatt i Sola kommune, 80 personer færre enn på samme tid året før. Dette tilsvarer en befolkningsnedgang på -0,3 prosent sammenlignet med forrige årsskiftet. På grunn av kommunegrense-justeringen ved Bærheim har kommunen fått 34 nye innbyggere. Disse teller med i befolkningstallene hos SSB fra og med 1. januar 2017.

Etter å ha økt med ca. 400-800 innbyggere årlig siden 2006, opplevde vi reduksjon i innbyggertallet i 2016. Til sammenligning hadde vi en vekst på 1,5 prosent i 2015, og 2,4 i 2014. Det er første gang kommunen opplever befolkningsnedgang i løpet av den tiden vi har fått befolkningsstatistikk fra SSB (tilbake til 1951). Det er med bakgrunn i dette svært viktig å vurdere ulike vekstscenarier når det utvikles befolkningsprognoser for kommende år.

Befolkningsnedgangen henger tett sammen med reduserte oljepriser og færre arbeids-plasser. Nettoutflyttingen fra Sola var på 335 personer i 2016. De store flyttebevegelsene skjer i tilknytning til flytting fra og til andre kommuner i Norge. Færre flytter til Sola enn før, men fremdeles var det i løpet av 2016 nesten 1 500 personer som flyttet inn til kommunen. Antall personer som flyttet fra Sola til andre kommuner i landet har faktisk

også gått noe ned, men det er altså nå flere som flytter ut enn inn til kommunen. Når det gjelder personer som flytter utenlands er det flere som flytter ut og færre som flytter inn.

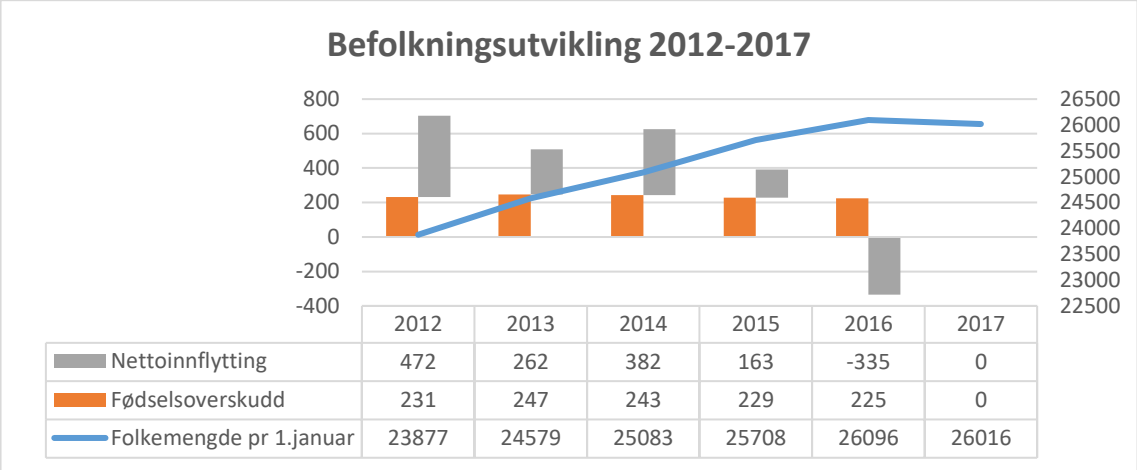

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nettoinnflytting	472	262	382	163	-335	0
Fødselsoverskudd	231	247	243	229	225	0
Folkemengde pr 1.januar	23877	24579	25083	25708	26096	26016

Figur: Befolkningsutvikling 2012-2017

Befolkningsnedgangen merkes også nasjonalt. I følge SSB ble befolkningsveksten for 2016 den laveste på ti år. Det skyldes først og fremst lavere innvandring og høyere utvandring.

Også for storbyområdet (Stavanger, Sandnes, Randaberg og Sola) er det fødselsoverskuddet som bidrar til positiv befolkningsøkning. Totalt sett hadde storbyområdet en befolkningsvekst på 0,33 prosent i løpet av 2016, bestående av et fødselsoverskudd på 0,77 prosent og en nettoinnflytting på -0,43 prosent.

Andel innbyggere med innvandrerbakgrunn har gått noe ned i løpet av 2016 og utgjorde 16 prosent av befolkningen pr 1. januar 2017. Størst vekst var det i innvandring fra Syria. Det er fortsatt vekst i innvandring fra Polen, mens vi ser nedgang i innvandring fra blant andre Storbritannia, Tyskland, Russland. Figuren under viser innvandrerbefolkningen fordelt på de vanligste innvandringslandene i Sola per 1.1.2017.

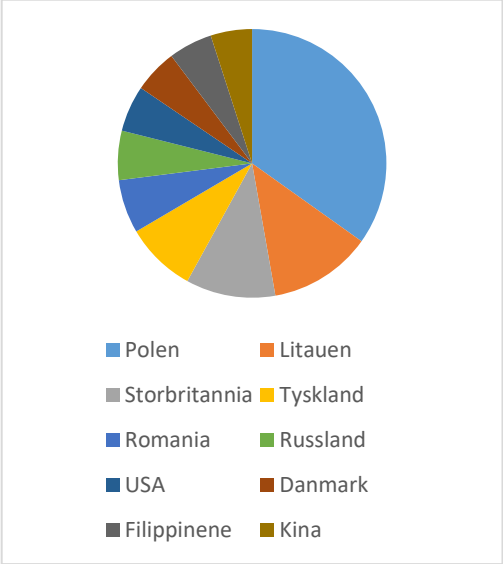

Figur: Vanligste landbakgrunn for personer med innvandringsbakgrunn i Sola per 1.1.2017

Sola kommune har en relativt ung befolkning. Figuren under viser aldersfordeling fordelt på kvinner og menn per 1.1.2017.

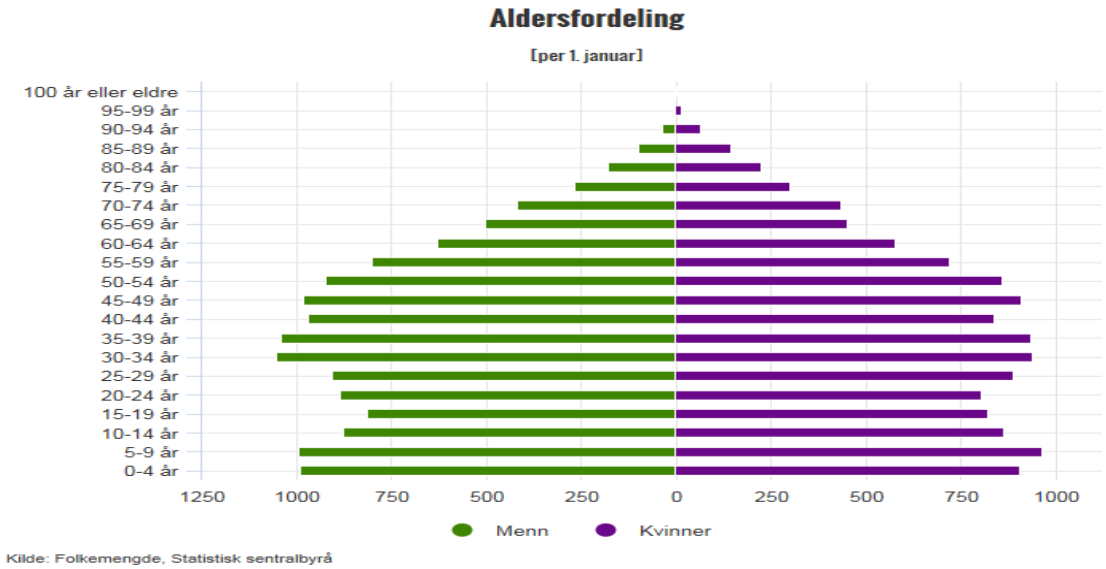

Figur: Aldersfordeling Sola kommune per 1. januar 2017 fordelt på kvinner og menn

Tall fra SSB viser også at kommunens befolkning har høy utdanning.

I løpet av 2016 ble det bygd 180 boenheter i kommunen, hvorav 48 var eneboliger, 55 var boenheter i rekkehus og 77 var leiligheter. Den typiske Solabuen bor i enebolig med 2,5 andre i husstanden.

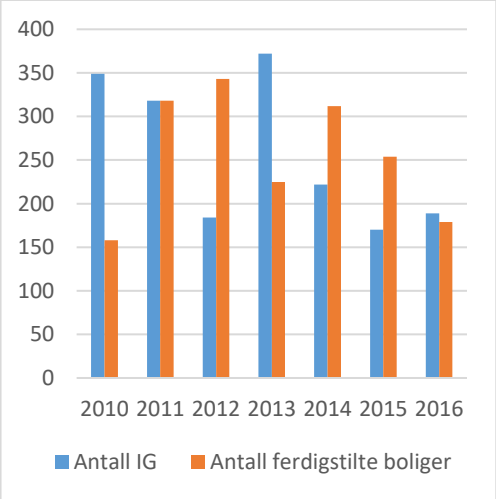

Figur: Boligstatistikk fordelt på antall igangsettelses-tillatelser og antall ferdigstilte boliger

Sola kommune er en kommune med lav forekomst av kriminalitet. Det var totalt 1 219 anmeldte lovbrudd i Sola kommune i 2016. Tallene fordeler seg på ulike typer kriminalitet, og største delen av lovbrudd som ble begått i 2016 var vinning, trafikk- og narkotika-kriminalitet. Totalt 34 av lovbruddene som ble begått i kommunen ble begått av ungdom under 18 år.

1.3. Hva brukes frie inntekter til?

Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) er kommunens viktigste inntektskilde. Figuren nedenfor viser hvor stor andel av hver hundrelapp som går til de forskjellige kommunale tjenestetilbudene.

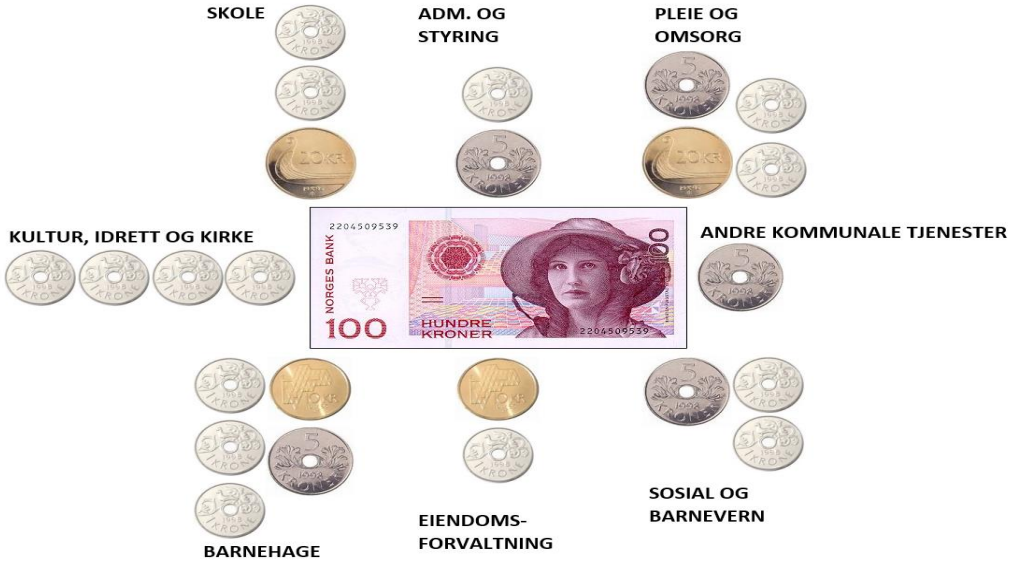

Figur: Hvor stor andel av frie inntekter går til de forskjellige kommunale tjenestetilbudene.

1.4. Folkehelse

Sola kommune er for de fleste et godt sted å vokse opp og leve. Befolkningen i kommunen har generelt god helse, og kommer svært godt ut når vi sammenligner ulike folkehelse-indikatorer med landet ellers.

I løpet av 2016 avsluttet kommunen arbeidet med tilsyn fra Fylkesmannen knyttet til folke-helse. Kommunen har tatt flere grep for å arbeide systematisk med folkehelse i tråd med folkehelseloven. Ansvaret for å koordinere folkehelsearbeidet har blitt flyttet til stab samfunnsutvikling ved kommune-planleggerne. Rådmannen har opprettet nytt folkehelseforum, bestående at nøkkel-personell internt i kommunen. Med dette ønsker rådmannen å løfte folkehelsearbeidet opp på et mer overordnet og strategisk nivå.

Sentralt for folkehelseforums arbeid står utarbeidelsen av kommunens folkehelse-strategi. Strategien skal bidra til at kommunen tar i bruk alle virkemidler for å fremme folkehelsen kommunen, og gi føringer for kommunens oversiktsarbeid. Strategien ser nærmere på kommunens to prioriterte folkehelseutfordringer: 1) høy andel drop-out fra videregående skole, tatt i betraktning en høyt utdannet og ressurssterk befolkning og 2) sosial tillit og tilhørighet.

1.5. Infrastruktur og transport

Sola kommune står foran store samferdsel- og transportprosjekter som vil få dyptgripende endringer på kommunen. Det viktigste nye prosjektet er kanskje Bypakke Nord-Jæren. Pakken er en avtale mellom staten på den ene side, og Rogaland fylkeskommune og de fire kommunene Randaberg, Stavanger, Sandnes og Sola og utbyggingen av et helt nytt kollektivnett på Nord-Jæren. Kollektivnettet er basert på to hovedpilarer; togets dobbelt-spor og 53 km ny bussvei. Målet er nullvekst i privatbiltrafikken og klimagassutslipp fra denne, og all trafikkvekst skal tas gjennom økt bruk av kollektivtilbudet, sykkel og gange.

Bypakke Nord-Jæren inneholder tiltak som skal øke attraktiviteten for bruken av kollektiv-tilbud. Det blir etablert bussvei fra Stavanger lufthavn Sola til Forus med påkobling til

Stavanger og Sandnes, ny bussvei fra Stavanger til Risavika, delvis som en del av Transportkorridor Vest (TKV).

1.6. Sentrumsstruktur

De to sentrene i Sola kommune, kommune-senteret Sola og lokalsenteret Tananger, står begge på terskelen til en transformasjonsfase som skal gi rom for utvikling og vekst for våre sentre, samtidig som eksisterende lokale kvaliteter skal ivaretas. For Sola sentrum ble 2016 brukt til avklaringer omkring fremtidige byggeprosjekter som nytt Sola rådhus, ny kirke og nytt sykehjem.

For Tananger sentrum ble 2016 brukt til å klargjøre områdeplan for Tananger sentrum for ny utsendelse til førstegangshøring. Rådmannen håper at 2017 vil være året der kommunen kommer i land med ny plan for Tananger sentrum, og dermed sikrer forutsigbarhet for beboere og utbyggere der.

1.7. Næringsstruktur

Kommunen har en bedriftsstruktur som i stor grad er bygd opp omkring olje- og gassindustrien, og servicenæringer til denne. Når nedturen treffer denne næringen, påvirker dette også mye kommunen vår, På tross av at antall arbeidsplasser innenfor eksisterende næringer og bedrifter er kraftig redusert de siste to årene, og trolig heller aldri vil komme tilbake til den formen de var, er det viktig å også se på de positive sidene med det som skjer i regionen. Det er ingen tvil om at kostnadsnivået innenfor olje- og servicenæringen var nådd nivåer som ikke var bærekraftige, og omstillingen har på kort tid gitt markante virkninger i form av reduserte kostnader. Ved utgangen av 2016 ser man tegn til økt konkurranseevne i prosjekter hvor næringen tidligere har måttet søke kompetanse i utlandet.

På tross av de kraftige nedgangstidene ble Sola kommune igjen rangert som den beste kommunen i landet på næringsutvikling i 2016.

Det ble i 2016 arbeidet med å legge til rette for en videreutvikling av næringsområder i kommunen, og her er arbeidet med inter-kommunal delplan for Forus-området og kommunedelplan for flyplassen blant de viktigste. På Forus vil en legge til rette for gode og langsiktige utviklingsområder i et av landets viktigste næringsområder. Ved fly-plassen vil den nye områdeplanen gi rom for vekst i flytrafikk, samtidig som det legges til rette for flyplassrelaterte virksomheter, blant annet på Utsola.

1.8. Kommunereformen

Arbeidet med kommunereformen fortsatte inn i 2016. Sola kommune inviterte Randaberg, Sandnes og Stavanger kommuner til naboprat, i henhold med vedtak. Randaberg takket nei, men Sola, Stavanger og Sandnes gjennomførte nabopraten. Dialog-møter og felles formannskapsmøter ble gjennomført. Møtene resulterte i et felles prinsippdokument om en felles ny kommune, og var grunnlag i folkeavstemning 30. mai 2016. I Sola ble resultatet nei til sammen-slåing, og i kommunestyret i juni 2016 ble det vedtatt at Sola kommune skal bestå som egen kommune, og kommunestyret anbefalte fylkesmannen dette.,

2. Økonomi

Driftsregnskapet for 2016 er avsluttet med et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 13,3 mill. Netto driftsresultat er på 5 prosent og gjeldsgrad eksklusive startlån og selvfinansierte prosjekter er på 69,2 prosent. Samlet mindreforbruk på tjenesteområdene inkludert fagstaber var på kr 6,2 mill., som tilsvarer 0,5 prosent av totalt netto driftsbudsjett. Skatteveksten i Sola kommune ble på 2,6 prosent. Brutto investeringsutgifter utgjorde kr 283,3 mill.

2.1. Hovedtall

Kommunestyret i Sola har vedtatt følgende måltall for Sola kommune:

Handlings- og økonomiplaner innrettes med sikte på reell styring etter følgende økonomiske måltall:

- *For å sikre en bærekraftig kommune-økonomi skal balansen mellom inntekter og utgifter i driftsbudsjettet tilpasses et netto driftsresultat på minimum 3 % av kommunens brutto driftsinntekter.*
- *For å sikre en bærekraftig kommune-økonomi skal framtidig låneopptak tilpasses en gjeldsgrad – lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter – som på sikt ikke bør ligge over 60 %.*

2.1.1. Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser driftsoverskudd etter at renter og avdrag er betalt, og er et uttrykk for hva kommunen sitter igjen med til avsetninger og egenfinansiering av investeringer. Netto driftsresultat er den primære indikatoren for økonomisk handle-frihet og bør, i henhold til tidligere anbefalinger fra Teknisk beregningsutvalg (TBU), ligge over 3 prosent av kommunens brutto driftsinntekter. I 2014 kom TBU med ny anbefaling som følge av at mva-kompensasjon investering ble ført direkte i investerings-regnskapet fra 2014. Det nye anbefalte nivået er på 1,75 prosent. Rådmannen mener likevel at Sola kommune bør opprettholde det tidligere anbefalte nivået på 3 prosent for å unngå ytterligere økning i gjeldsgrad. Dette for å kunne opprettholde en viss grad av egen-finansiering, ivareta handlefrihet samt opp-rettholde bærekraftig økonomi på lang sikt.

Isolert sett i 2016 ble netto driftsresultat på kr 93,9 mill., noe som tilsvarer 5 prosent av brutto driftsinntekter. Vedtatt målsetning om minimum 3 prosent netto driftsresultat er dermed oppnådd.

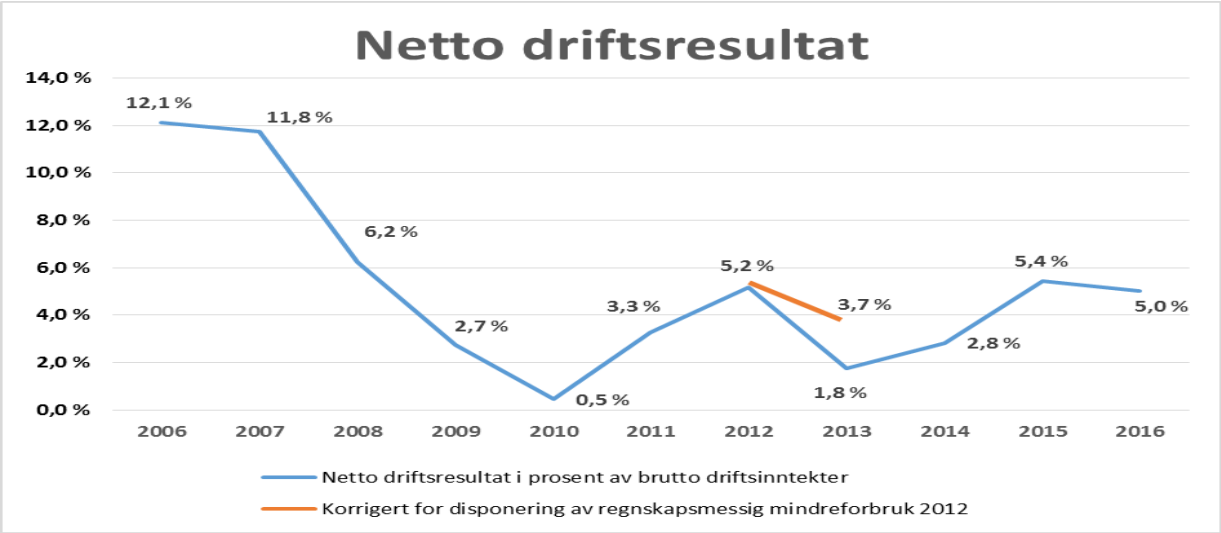

Figur: Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

2.1.2. Gjeldsgrad

Gjeldsgrad viser forholdet mellom brutto lånegjeld og brutto driftsinntekter eksklusive finansinntekter, og er et nøkkeltall for kommunens handlefrihet. Startlån og lån til mellomfinansiering av selvfinansierte prosjekter er ikke med i beregningen av gjeldsgrad. Per 31.12.2016 var gjeldsgrad i henhold til ovennevnte definisjon på 69,2 prosent. Dette er over vedtatt målsetting, men under budsjettert nivå.

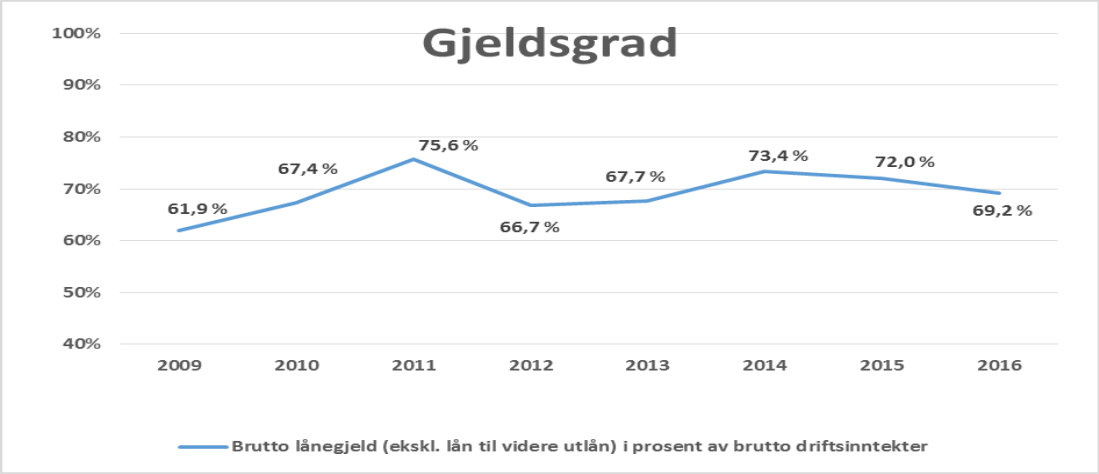

Figur: Gjeldsgrad

Per 31.12.2016 var brutto lånegjeld eksklusive pensjonsforpliktelser på kr 1.856,1 mill. Av dette utgjorde startlån kr 230,1 mill., lån til mellomfinansiering kr 313,7 mill. og kr 16,4 mill. er knyttet til justeringsavtaler og finansiell leasing (kun regnskapsmessig teknisk føring og ikke reelt låneopptak). Grafen under viser hvordan langsiktig lånegjeld fordeles mellom forskjellige typer finansiering.

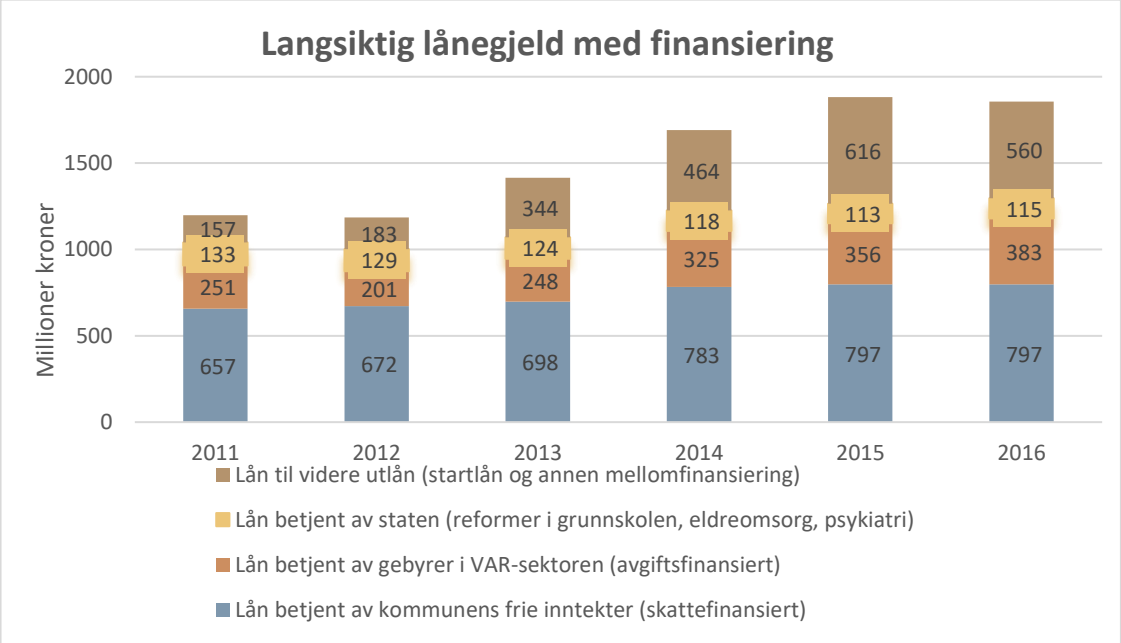

Figur: Langsiktig gjeld med finansiering

Skattefinansiert lån per innbygger var på kr 30 691 per 31.12.2016.

Dette er en økning på 0,5 prosent i forhold til 2015.

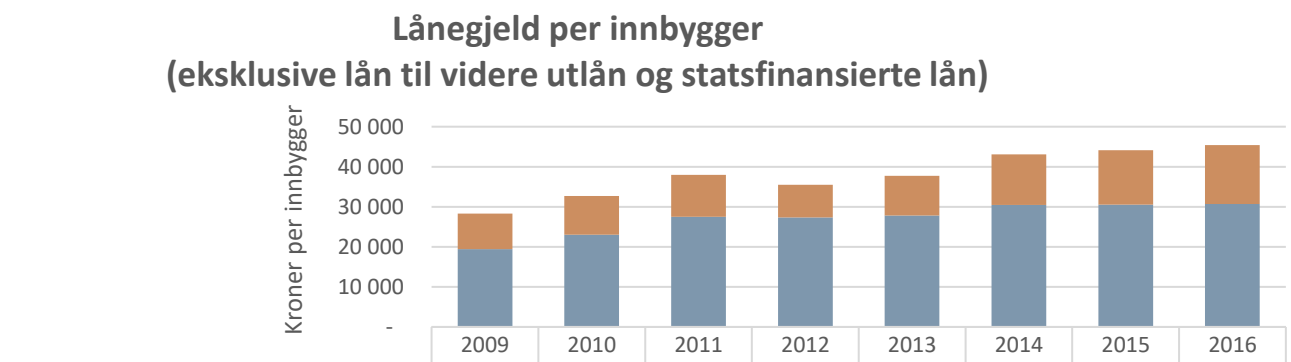

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Avgiftsfinansiert lånegjeld per innbygger (VAR-sektor)	8 890	9 613	10 491	8 182	9 902	12 643	13 622	14 746
Skattefinansiert lånegjeld per innbygger	19 406	23 067	27 496	27 336	27 810	30 452	30 542	30 691

Figur: Lånegjeld per innbygger

2.2. Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) 2016

Sola kommunes frie inntekter (skatt og rammetilskudd) ble i 2016 kr 1 390,9 mill. Dette er kr 23,4 mill. høyere enn justert budsjett for 2016. Isolert sett ble skatte-inntektene for Sola kommune kr 986,8 mill. i 2016. Dette er kr 24 mill. høyere enn justert budsjett og tilsvarer en vekst på 2,6 prosent fra 2015. Veksten på landbasis for kommunene var 9,7 prosent. I forhold til opprinnelig vedtatt budsjett ble skatte-inntektene kr 11 mill. lavere enn opprinnelig vedtatt. Det var engangsinntekter knyttet til gamle endringssaker og skatteoppgjør 2015 som ga høyere skatteinntektene i slutten av året enn justert budsjett la til grunn.

Det var nedgang i innbetalt forskuddstrekk fra arbeidsgivere i Sola i 2016. Nedgangen er 0,9 prosent fra 2015 til 2016. Landet totalt sett hadde en nominell vekst på 8,5 prosent etter samme beregning. Nominell vekst per innbygger var 1,1 prosent fra 2015 til 2016. Landet totalt sett hadde en nominell vekst på 8,7 prosent.

TABELL: PERSONSKATT 2012-2016

Tall i kr mill.

	2012	2013	2014	2015	2016
Forskuddstrekk	653,9	734,2	781,3	833,5	825,8
Forskuddsskatt	85,8	76,7	81,8	94,3	105,8
Restskatt	25,5	32,6	37,5	33,6	39,9
Renter/omkostninger/margin/korreksjoner	-4,3	6,1	-5,9	0,2	15,3
Brutto skatteinntekter	**760,9**	**849,6**	**894,7**	**961,6**	**986,8**
Nominell vekst i Sola per innbygger (01.01)	4,0 %	8,5 %	3,2 %	4,9 %	1,1
Nominell vekst i landet per innbygger (01.01)	5,4 %	4,4 %	0,8 %	4,8 %	8,7

Grafen under viser skatteinntekter før og etter inntektsutjevning i et utvalg kommuner. I 2016 var skatteinntekter i Sola på 131,6 prosent av landsgjennomsnittet, mens tilsvarende tall for 2015 var 141,5 prosent.

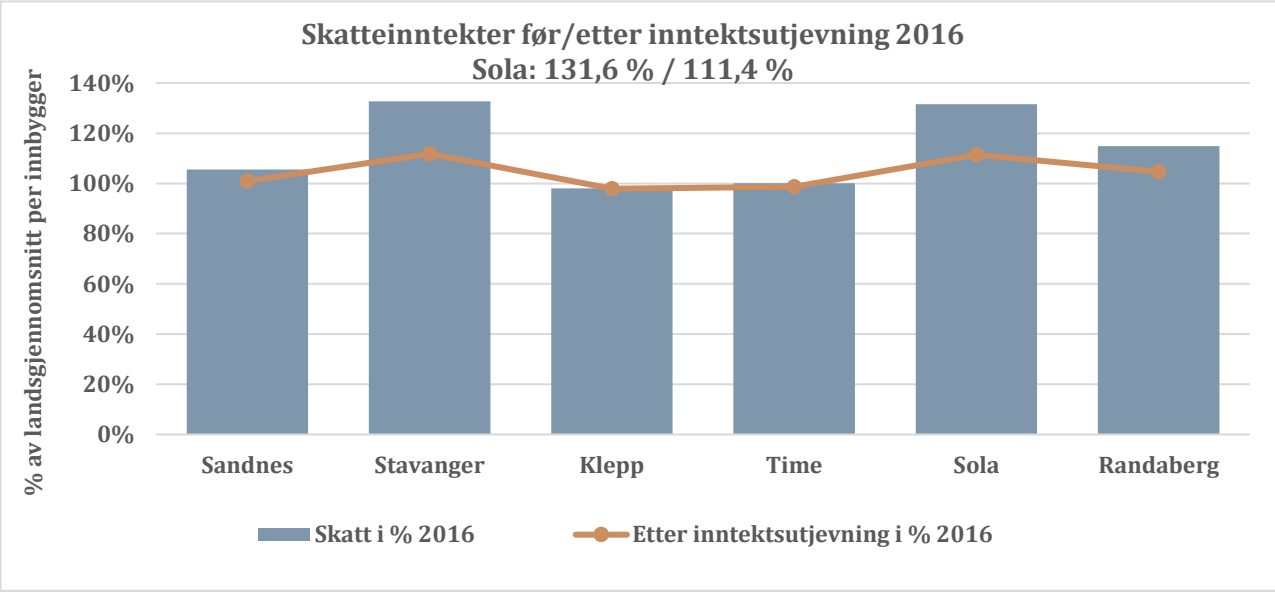

Figur: Skatteinntekter før/etter inntektsutjevning 2016

Tabellen under viser fordeling av ramme-tilskuddet per enkelte elementer. Etter objektive kriterier betraktes Sola som lett dreven kommune og hadde en kostnadsindeks i utgiftsutjevning på 0,95. Som følge av dette ble kommunen trukket i rammetilskuddet med kr 58,8 mill. Inntektsutjevningen var på kr 151,7 mill. Det var opprinnelig budsjettert med en inntektsutjevning på kr 171,2 mill. Årsaken til at utjevningen ble lavere enn budsjettert var at skatteveksten for landet var mye høyere enn for Sola. Differansen mellom skattevekst i Sola kommune og veksten i landet ble derfor høyere enn beregnet.

TABELL: BOKFØRT RAMMETILSKUDD BESTÅR AV FØLGENDE ELEMENTER:

Tall i kr mill.

	2015	2016
Innbyggertilskudd (likt beløp per innbygger i landet)	570,7	588,9
Utgiftsutjevning (basert på demografiske forhold)	-54,6	-58,8
Overgangsordninger (inntektsgaranti fra 2009)	-1,6	-1,5
Saker med særskilt fordeling	2,2	3,8
Veksttilskudd (fra 2009)	11,3	14,4
Endringer salder budsjett/budsjettforliket	-0,1	2,9
Skjønn – tap endringer av inntektssystemet	5,5	5,5
Skjønnsmidler inkl. prosjektskjønn	1,2	0,7
Annet - Revidert nasjonalbudsjett	7,4	0
Netto inntektsutjevning	-177,4	-151,7
Sum	**364,4**	**404,1**

2.3. Driftsregnskapet

I det følgende presenteres driftsregnskapet i form av utdrag fra økonomisk oversikt, jamfør tabell nedenfor. Økonomisk oversikt fremkommer mer detaljert i kapittel 5 i denne årsrapporten. Kun vesentlige avvik mellom regnskap og budsjett vil bli kommentert. Avvik som er relatert til tjenesteområdene vil i hovedsak bli kommentert under hvert virksomhetsområde i kapittel 4 *Tjeneste-områdene og staber*, samt i avsnitt 2.3.6 *Hovedtall per tjenesteområde*.

TABELL: HOVEDTALL DRIFT

Tall i kr 1 000

	R 2015	R 2016	B 2016 (justert)	Avvik i kr	Forbruk i %
Drift					
Rammetilskudd fra staten	364 371	404 125	404 681	556	99,9 %
Skatt på inntekt og formue	961 648	986 778	962 800	-23 978	102,5 %
Øvrige driftsinntekter	432 109	481 359	461 191	-20 168	104,4 %
Sum driftsinntekter	**1 758 127**	**1 872 262**	**1 828 672**	**-43 590**	**102,4 %**
Lønn og sosiale utgifter	1 061 370	1 127 450	1 130 256	2 806	99,8 %
Varer og tjenester	513 508	540 999	525 137	-15 862	103,0 %
Overføringer	100 129	125 622	120 693	-4 929	104,1 %
Avskrivninger	82 471	90 003	90 003	0	100,0 %
Fordelte utgifter	-35 295	-49 580	-47 226	2 354	105,0 %
Sum driftsutgifter	**1 722 183**	**1 834 494**	**1 818 863**	**-15 631**	**100,9 %**
Brutto driftsresultat	**35 944**	**37 768**	**9 809**	**-27 959**	**385,0 %**
Finansinntekter	69 825	75 454	70 776	-4 678	106,6 %
Finansutgifter	-92 765	-109 364	-104 513	4 851	104,6 %
Netto finansinntekter/-utgifter	**-22 940**	**-33 910**	**-33 737**	**173**	**100,5 %**
Motpost avskrivninger	82 471	90 003	90 003	0	100,0 %
Netto driftsresultat	**95 476**	**93 861**	**66 075**	**-27 786**	**142,1 %**
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	0	38 764	38 764	0	100,0 %
Bruk av disposisjonsfond	3 411	4 647	4 647	0	100,0 %
Bruk av bundne fond	17 939	10 220	21 591	11 371	47,3 %
Sum bruk av avsetninger	**21 350**	**53 631**	**65 002**	**11 371**	**82,5 %**
Overført til investeringsregnskapet	61 768	62 422	62 422	0	100,0 %
Avsetninger til disposisjonsfond	3 168	63 563	63 563	0	100,0 %
Avsetninger til bundne fond	13 125	8 237	5 092	-3 145	161,8 %
Sum avsetninger	**78 061**	**134 223**	**131 077**	**-3 146**	**102,4 %**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	**38 764**	**13 270**	**0**	**-13 270**	**0,0 %**

Brutto driftsresultat er differansen mellom sum driftsinntekter og sum driftsutgifter, og utgjør kr 37,8 mill. i 2016. Brutto driftsresultat korrigert for finansinntekter og -utgifter samt motpost avskrivninger gir et netto drifts-resultat på kr 93,9 mill., noe som tilsvarer 5,0 prosent av brutto driftsinntekter. Det vises til innledende kommentarer om netto drifts-resultat, avsnitt 2.1.1.

Netto driftsresultat korrigert for overføring til investering, avsetning og bruk av fond samt bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk gir regnskapsmessig mer-/ mindreforbruk. Sola kommune sitt regnskap for 2016 viser et regnskapsmessig mindre-forbruk på kr 13,3 mill. Inkludert i resultatet ligger fremførbart merforbruk på selvkost-tjenestene Byggesak på kr 2,3 mill., slam kr 0,05 mill. og feiertjenester kr 0,04 mill.

2.3.1. Driftsinntekter eksklusive finansinntekter

Sola kommunes samlede driftsinntekter utgjorde i 2016 kr 1 872,3 mill. Dette gir en merinntekt i forhold til justert budsjett på kr 43,6 mill. Merinntekten skyldes i stor grad merinntekt på frie inntekter. Videre utgjør en del av merinntekten budsjettdekning på utgiftssiden, som følge av det ikke fullt ut er gjort balanserte budsjettendringer. Regn-skapet viser at driftsinntektene har økt med kr 114,1 mill., det vil si en økning på 6,5 prosent.

Figuren under viser de ulike inntektskildenes andel av totale driftsinntekter. Frie inntekter (skatt på inntekt og formue samt ramme-tilskudd) er de største inntektskildene og utgjør til sammen 74,3 prosent av totale driftsinntekter eksklusive finansinntekter.

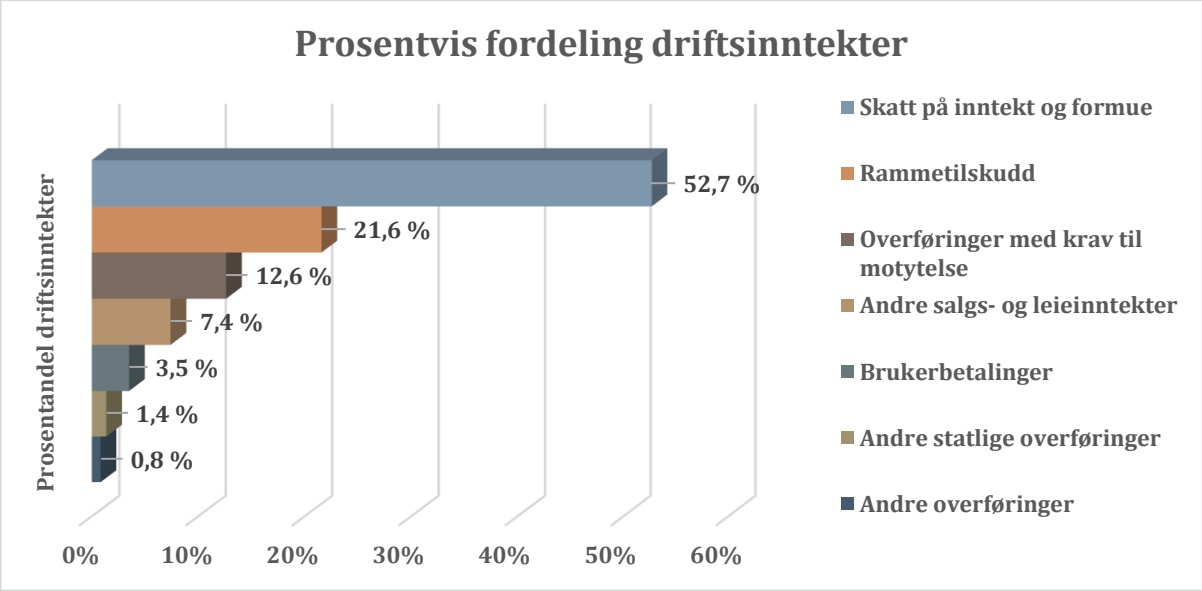

Figur: Prosentvis fordeling driftsinntekter

Frie inntekter utgjorde i 2016 kr 1 390,9 mill., noe som gir en merinntekt på kr 23,4 mill. i forhold til justert budsjett. For nærmere omtale, se avsnitt 2.2. *Frie inntekter (skatt og rammetilskudd) 2016*.

Resultatet for øvrige driftsinntekter viser en samlet inntekt på kr 481,4 mill., noe som gir en merinntekt på kr 20,2 mill. i forhold til justert budsjett. I øvrige inntekter inngår brukerbetaling, andre salgs- og leieinntekter,

overføringer med krav til motytelse, andre statlige overføringer og andre overføringer.

Brukerbetaling har et regnskapsmessig resultat på kr 65,6 mill., noe som gir et avvik på kr 0,04 mill. i forhold til justert budsjett. Samlet sett viser regnskapet for brukerbetaling 0,0 prosent vekst fra 2015 til 2016. Avvik sett opp mot justert budsjett 2016 fordeles med kr 1,43 mill. i mindreinntekt på tjenesteområdet Oppvekst og kultur og kr 1,47 mill. i merinntekt på tjenesteområdet Levekår.

Andre salgs- og leieinntekter har en vekst på 8,7 prosent fra 2015 til 2016. Regnskapet for 2016 viser en inntekt på kr 138,6 mill., noe som gir en merinntekt på kr 0,8 mill. i forhold til justert budsjett. Av vesentlige forhold kan nevnes en mindreinntekt på gebyrfinansierte tjenester hos Arealbruk på kr 4,8 mill., merinntekt hos Kommunalteknikk på kr 2,6 mill., merinntekt på leieinntekter på kr 1,1 mill. og merinntekt på billettinntekter på kr 0,6 mill. Resterende inntekter fordeles mellom flere ulike virksomheter.

Overføring med krav til motytelser gjelder refusjonsordninger hvor kommunen har en utgift som motpost. Regnskapet viser en samlet inntekt på kr 236,4 mill., noe som gir en merinntekt på kr 20,4 mill. sett opp mot justert budsjett. Overføringer med krav til motytelse har en vekst på 13,9 prosent fra 2015 til 2016.

Refusjon fra NAV relatert til sykefravær og foreldrepermisjon har en merinntekt på kr 1,7 mill. i forhold til justert budsjett. Disse refusjonsinntektene er noe redusert fra 2015 til 2016 til tross for at samlet sykefravær i kommunen har økt fra 7,2 prosent i 2015 til 7,4 prosent i 2016.

Mva-kompensasjon drift har en merinntekt på kr 5,0 mill. i forhold til justert budsjett. Regnskapet viser en tilsvarende merutgift på mva på utgiftssiden, jamfør omtale under Overføringer. Dette som følge av at mva-kompensasjon alltid føres balansert både i regnskap og budsjett.

Diverse refusjon fra staten viser en merinntekt på kr 6,3 mill. Av vesentlige forhold kan nevnes merinntekt på kr 1,6 mill. for asylmottak, merinntekt på kr 1,9 mill. hos Psykisk helsearbeid og rus (denne merinntekten må sees i sammenheng med mindreinntekt under avsnittet Andre statlige overføringer og andre overføringer), merinntekt ressurskrevende tjenester kr 1,7 mill. samt merinntekt på tilskudd videreutdanning lærere på kr 1,2 mill.

Refusjon fra andre kommuner viser en merinntekt på kr 3,9 mill., herav kr 3,5 mill. i merinntekt barn i barnehage fra andre kommuner.

Andre statlige overføringer og andre overføringer viser en mindreinntekt på kr 1,1 mill. sett opp mot justert budsjett. Mindreinntekten skyldes i hovedsak inntekt på Psykisk helsearbeid og rus som er budsjettert her, men inntektsført under Overføringer med krav til motytelse. Ellers viser regnskapet en mindreinntekt på kr 0,7 mill. på integreringstilskudd, merinntekt på tilskudd til økt lærertetthet ved Dysjaland skole på kr 0,6 mill. samt en mindreinntekt på kr 0,3 mill. på etableringstilskudd Husbanken. I tillegg er det bokført, men ikke budsjettert, kr 0,2 mill. i overføring fra Sørmarka Flerbrukshall IKS som gjelder Sola kommunes andel av overskudd 2014.

2.3.2. Driftsutgifter eksklusive finansutgifter

Sola kommunes samlede driftsutgifter utgjorde i 2016 kr 1 834,5 mill., noe som gir en samlet merforbruk på kr 15,6 mill. i forhold til justert budsjett. En stor del av merutgiftene har budsjettdekning på inntektssiden, som følge av at det ikke fullt ut er gjort balanserte budsjettendringer. Regnskapet viser at drifts-utgiftene har økt med kr 112,3 mill., det vil si en økning på 6,5 prosent.

Figuren under viser de ulike utgiftspostene eksklusive avskrivninger og fordelte utgifter.

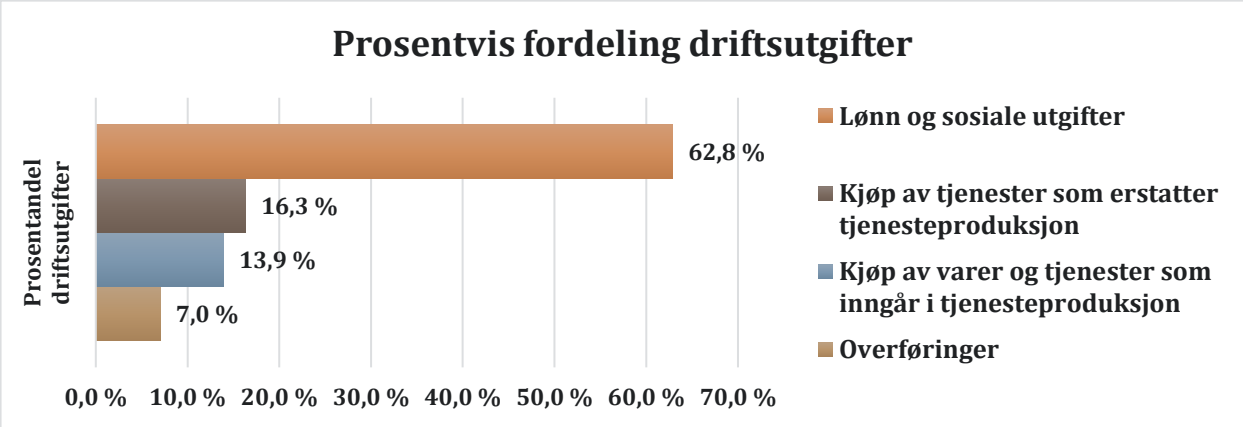

Figur: Prosentvis fordeling driftsutgifter

Lønn og sosiale utgifter utgjorde 62,8 prosent av totalt driftsutgifter i 2016 eksklusive finans-utgifter, avskrivninger og fordelte utgifter. I tillegg kommer kommunens indirekte lønns-utgifter blant annet gjennom kjøp fra foretak, IKS og private barnehager. Disse utgiftene utgjorde en relativ stor del av kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjeneste-produksjon. Lønn og sosiale utgifter har økt med 6,2 prosent fra 2015 til 2016. Resultatet for 2016 viser en netto mindreutgift på kr 2,8 mill. sett i forhold til justert budsjett. Avviket skyldes i hovedsak netto mindreutgift pensjon. I tillegg kan følgende vesentlige forhold nevnes; merutgifter på miljøtjeneste og fosterhjem i barnevernet på kr 2,4 mill., merutgifter på kr 3,4 mill. hos levekår som i stor grad skyldes ressurskrevende tjenester samt mindre-utgifter på skole og barnehage på til sammen kr 6,5 mill.

Varer og tjenester består av kjøp av varer og tjenester som inngår i tjenesteproduksjonen samt kjøp av tjenester som erstatter tjeneste-produksjon. Samlet sett viser regnskapet en merutgift på kr 15,9 mill. sett i forhold til justert budsjett. Av vesentlige forhold kan det nevnes merutgifter på skole på kr 7,4 mill., mindreutgifter på barnehage på kr 3,6 mill., merutgifter på eiendom på kr 3,9 mill. og kr 2,9 mill. i merutgifter på fordelte utgifter. Mer-/mindreutgiftene på varer og tjenester må sees opp mot mer-/mindreutgifter på lønn samt merinntekter omtalt under avsnitt 2.3.1.

Overføringer har et samlet netto merforbruk på kr 4,9 mill. i forhold til justert budsjett. Av vesentlige forhold kan det nevnes kr 5,0 mill. i merforbruk på inngående mva som genererer mva-kompensasjon, tapsføring av mva-kompensasjon helse- og sosiale boliger, jamfør omtale nedenfor samt mindreforbruk på reserver. Mindreforbruk på reserver må i stor grad sees opp mot merforbruk på andre utgiftsposter. Merforbruket på inngående mva må sees opp mot merinntekt mva-

kompensasjon under overføringer med krav til motytelse.

Mva-kompensasjonsordningen ble utvidet fra 2004 til som regel å gjelde all inngående mva utenfor mva-lovens område. Det har siden da vært uenighet om fortolkningen av regelverket omkring rett til mva-kompensasjon for helse- og sosiale boliger, jamfør omtale i tidligere årsrapporter samt f-sak 7/16 *Orientering om mva-kompensasjon helse- og sosiale boliger*. Sola kommune har i 2016 tapsført kr 9,3 mill. i mva-kompensasjon, herav kr 5,3 mill. i drift og kr 4,0 mill. i investering. Av dette er det tapsført kr 6,7 mill. i mva-kompensasjon for tilrettelagte rus- og psykiatriboliger for årene 2004-2016. Denne tapsføringen er foretatt som følge av forsiktighetsprinsippet og svekker ikke kommunens krav overfor Skatteetaten. I tillegg er det tapsført kr 2,6 mill. i mva-kompensasjon for gjennomgangsboliger og andre boliger uten tilknyttet personalbase eller fysisk tilrettelegging. Tapsføringen gjelder kun for 2016, da tidligere år allerede ble tapsført i henholdsvis 2013 og 2015. Regjeringen har tidligere varslet at de vil komme med en avklaring i forbindelse med Statsbudsjettet 2017. Den forventende avklaringen i Statsbudsjettet 2017 bekreftet at Finansdepartementet støtter opp om dagens praksis gjennomført av Skatt Vest. I tillegg trer den nye skatteforvaltningsloven i kraft fra og med 2017. Et nytt element i loven er innføring av tilleggsskatt for mva kompensasjon. Innføring av tilleggsskatt betyr at kommunene nå risikerer økonomisk straff dersom man mottar for mye kompensasjon. Den ordinære satsen for tilleggsskatt vil være 20 prosent av den skattemessige fordelen. I grove tilfeller vil det kunne ilegges skjerpet tilleggsskatt med 20 prosent eller 40 prosent i tillegg til den ordinære tilleggsskatt. Samtidig er rådmannen informert om at flere andre kommuner også har sluttet med å kreve mva-kompensasjon for denne type boliger. Som følge av dette har rådmannen på nytt vurdert muligheten for å få mva-kompensasjon for gjennomgangsboliger og andre boliger uten tilknyttet personalbasse eller fysisk tilrettelegging, og har kommet fram til at kommunen ikke vil kreve mva-kompensasjon for disse boligene fra 2017 da saken anses som tapt. Imidlertid vil rådmannen fortsette å kreve mva-kompensasjon for tilrettelagte rus- og psykiatriboliger inntil avklaringen på dette området finner sted.

Sola kommune inngår i kommunal oppreisningsordning for tidligere barnevernsbarn som organiseres av Stavanger kommune, jamfør formannskapets vedtak i sak 18/15 *Kommunal oppreisningsordning for tidligere barnevernsbarn – gjenåpning av ordning*. Sola kommunes andel av erstatninger gitt i 2016 utgjør samlet kr 1,2 mill.

Avskrivninger inkluderer ordinære avskrivninger på anleggsmidler samt kapitalkostnader/-inntekter som gjelder motpost avskrivninger og rente på restkapital på investeringer på selvkostområdene. Som følge av forsinkelser i investeringer hos VAR-sektoren viser resultatet på kapitalkostnader/-inntekter en mindreutgift på VAR-sektoren og en mindreinntekt på sentrale midler på kr 6,7 mill. Ordinære avskrivninger er i henhold til justert budsjett.

2.3.3. Eksterne finansinntekter og –utgifter

Kommunens eksterne finansinntekter og -utgifter består av renteinntekter og utbytte samt rente- og avdragsutgifter.

Sum eksterne finanstransaksjoner utgjør netto kr 33,9 mill., noe som gir et merforbruk på kr 0,2 mill. i forhold til justert budsjett, det vil si tilnærmet budsjettbalanse. Det er i 2016 mottatt kr 52,7 mill. i utbytte. Samlet utbytte fra Lyse var på kr 420 mill., hvorav Sola sin andel ble på kr 36,7 mill. I tillegg har Sola kommune i 2016 mottatt kr 6 mill. i utbytte fra Sola bredbånd AS og kr 10 mill. i utbytte fra Forus Næringspark AS.

2.3.4. Interne finanstransaksjoner

Overføring fra drift til investering er på kr 62,4 mill., og er i henhold til budsjett.

Avsetning til disposisjonsfond utgjør totalt kr 63,6 mill. i 2016, herav kr 38,8 mill. i regnskapsmessig mindreforbruk 2015, jamfør k-sak 34/16 *Årsrapport og årsregnskap 2015 Sola kommune med kommunale foretak*, kr 10 mill. i utbytte fra Forus Næringspark, jamfør k-sak 64/16 *Budsjettoppfølging 2016 – drift per 31.08.16,* kr 12,5 mill. i årets premieavvik 2016, jamfør f-sak 3/17 *Bruk av årlig premieavvik* samt kr 2,3 mill. som gjelder overføring av inntil 3 prosent av budsjett-rammene til skolene fra 2016 til 2017, jamfør vedtatt Delegeringsreglement for plan og økonomi-saker punkt 6.4 i k-sak 13/15 *Delegerings-reglement – revisjon*.

Bruk av disposisjonsfond er bokført med kr 4,7 mill. i 2016. Kr 3,2 mill. gjelder over-føring av inntil 3 prosent av budsjettrammene for skolene fra 2015 til 2016. I tillegg er det inntektsført kr 1,5 mill. relatert til vedtak i f-sak 188/06 om bruk av tilskudd i henhold til miljøplan.

Bruk og avsetning til bundne driftsfond gjelder øremerkede midler og selvkostfondene.

2.3.5. Pensjonsutgifter

Regnskapsføring av pensjon er regulert i Forskrift om årsregnskap og årsberetning (for kommuner og fylkeskommuner) § 13. Det er samlet pensjonskostnad som skal belastes regnskapet til slutt, men gjennom året skal kommunens pensjonspremie føres som utgift i kommunens årsregnskap. I tillegg vil bruk av premiefond hos KLP, årets premieavvik og avvik mellom avsatt premie i lønnssystemet og faktisk betalt premie kunne påvirke regnskapet.

Samlet pensjonskostnad inkluderer netto pensjonskostnad, administrasjonskostnad samt amortisert premieavvik og utgjør i 2016 kr 134,3 mill. inkludert arbeidsgiveravgift (AGA). Herav kr 107,8 mill. hos KLP (felles-ordningen, sykepleiere og folkevalgte) og kr 26,5 mill. hos SPK (pedagogisk personale i grunnskolen). Pensjonspremiene utgjorde i 2016 kr 133,7 mill. inkludert AGA, herav kr 102,7 mill. hos KLP og kr 30,9 mill. hos SPK. Avviket mellom pensjonspremie og netto pensjonskostnad inkludert administrasjon føres som årets premieavvik. Dersom pensjonspremien er høyere enn pensjons-kostnaden betyr dette et positivt premieavvik som inntektsføres i det aktuelle regnskaps-året, og utgiftsføres deretter over 15/10/7 år avhengig av når premieavviket oppsto. Negativt premieavvik fremkommer når premien er lavere enn pensjonskostnader. Negativt premieavvik inntektsføres deretter over 15/10/7 år. Hensikten med ordningen er å få jevnere belastning av pensjonsutgifter i regnskapet.

Innbetalt premie for Sola kommune har gjennomgående vært høyere enn netto pensjonskostnad inkludert administrasjon i de siste årene. I 2016 utgjorde denne pensjons-

kostnaden kr 121,2 mill. inkludert AGA. Positivt premieavvik inkludert AGA ble på kr 12,5 mill. som er inntektsført i regnskap 2016. I tråd med vedtak i f-sak 3/17 *Bruk av årlig premieavvik* er midlene avsatt på disposisjonsfond, jamfør omtale under avsnitt 2.3.4 Interne finanstransaksjoner.

Amortisering av tidligere års premieavvik utgjorde i 2016 kr 13,2 mill. inkludert AGA. Akkumulert premieavvik per 31.12.2016 er på kr 93,0 mill. inkludert AGA som ennå ikke er dekket inn i driftsregnskapet. Dette er utgifter som kommunen må dekke inn over drifts-budsjettet over ni år.

Resultatet for pensjonskostnadene i 2016 viser et mindreforbruk på kr 4,0 mill. i forhold til justert budsjett.

2.3.6. Hovedtall drift per tjenesteområde

Tjenesteområdene Oppvekst og kultur, Levekår og Samfunnsutvikling hadde i 2016 et netto driftsbudsjett på kr 1 182 mill. Regnskapsresultatet for 2016 viser et samlet mindreforbruk på kr 4,6 mill., noe som utgjør 0,4 prosent av rammen. Resultatet viser at virksom-hetene generelt har hatt god økonomistyring i 2016.

I dette avsnittet omtales kun vesentlige avvik. Detaljer om den økonomiske situasjonen for det enkelte virksomhetsområde finnes i kapittel 4 *Tjenesteområdene og staber.*

TABELL: TJENESTEOMRÅDE OPPVEKST OG KULTUR

Tall i kr 1 000

	R 2015	R 2016	B 2016 (justert)	Avvik i kr	Forbruk I prosent
Fagstab Oppvekst	18 328	17 519	17 403	-116	100,7 %
Skole, SFO og voksenopplæring	285 086	297 255	299 038	1 783	99,4 %
Barnehage	238 993	243 533	252 871	9 338	96,3 %
Barnevern	30 696	33 349	31 757	-1 592	105,0 %
Barn, ungdom og familietjenesten	16 476	22 286	22 677	391	98,3 %
Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)	7 198	7 705	7 712	7	99,9 %
Kultur	34 178	35 200	35 057	-143	100,4 %
Sum Tjenesteområde Oppvekst og kultur	**630 955**	**656 847**	**666 515**	**9 668**	**98,5 %**

Tjenesteområdet Oppvekst og kultur har et samlet mindreforbruk på kr 9,7 mill. sett i forhold til justert budsjett, noe som utgjør 1,5 prosent av en total netto budsjettramme på kr 666,5 mill. Korrigert for overføring av inntil 3 prosent av budsjettrammene til skolene fra 2016 til 2017 viser resultatet til Oppvekst og kultur et mindreforbruk på kr 7,4 mill.

Skolene og SFO hadde et samlet mindre-forbruk på kr 3,0 mill. Det er naturlig med avvik som følge av at skoleåret avviker fra kalenderåret, og skolene har i henhold til +/-3 %-regelen fått overført samlet kr 2,3 mill. fra 2016 til 2017. Resultatet for Voksen-opplæringen viser et merforbruk på kr 1,2 mill. som skyldes merutgifter på tjenesten norsk for språklige minoriteter og

særskilt norsk for fremmedspråklige grunnskoleelever.

Barnehageområdet har et samlet mindreforbruk på kr 9,3 mill. av en totalramme på kr 252,9 mill. Mindreforbruket skyldes færre barn i barnehager enn lagt til grunn i budsjettet, mindreutgifter senter for styrket barnehagetilbud samt merinntekter barn andre kommuner.

Resultatet til barnevern viser et merforbruk på kr 1,6 mill., noe som blant annet skyldes flere plasseringer i institusjon og beredskapshjem, spesielt i slutten av året, enn lagt til grunn i budsjettet.

TABELL: TJENESTEOMRÅDE LEVEKÅR

Tall i kr 1 000

	R 2015	R 2016	B 2016 (justert)	Avvik i kr	Forbruk i %
Fagstab Levekår	8 034	8 090	10 197	2 107	79,3 %
Sola sjukeheim	66 512	67 356	65 976	-1 380	102,1 %
Sola bo- og hjemmetjenester	68 517	72 243	72 212	-31	100,0 %
Tananger bo- og hjemmetjenester	54 720	55 481	55 696	215	99,6 %
Miljøtjenesten	79 652	82 987	80 773	-2 214	102,7 %
Psykisk helsearbeid og rus	36 358	39 357	39 250	-107	100,3 %
NAV (Sosiale tjenester)	49 146	54 546	54 426	-120	100,2 %
Fysio- og ergoterapi	14 820	15 790	17 092	1 302	92,4 %
Sum Tjenesteområde Levekår	**377 759**	**395 850**	**395 622**	**-228**	**100,1 %**

Resultatet for Tjenesteområdet Levekår viser samlet sett et merforbruk på kr 0,2 mill. sett i forhold til justert budsjett, det vil si tilnærmet balanse. Merforbruket utgjør 0,1 prosent av en total netto budsjettramme på kr 395,6 mill.

Resultatet til Fagstab Levekår for 2016 viser et mindreforbruk på kr 2,1 mill. Dette skyldes i hovedsak mindreforbruk på hjemmeavlastning og omsorgslønn på totalt kr 1,8 mill. samt vakante stillinger deler av 2016.

Samlet resultat for institusjoner, hjemmetjenester og fysio- og ergoterapi viser for 2016 et samlet merforbruk på kr 2,2 mill. Merforbruket er i hovedsak knyttet til økt bemanningsbehov i perioder med krevende utfordringer, og til spesielt ressurskrevende brukere.

NAV (Sosiale tjenester) avsluttet 2016 med et merforbruk på kr 0,1 mill., det vil si tilnærmet balanse. Virksomheten fikk i 2016 fått tilført totalt kr 12,1 mill. for å dekke opp økte kostnader til sosialhjelp.

TABELL: TJENESTEOMRÅDE SAMFUNNSUTVIKLING

Tall i kr 1 000

	R 2015	R 2016	B 2016 (justert)	Avvik i kr	Forbruk i prosent
Fagstab Samfunnsutvikling	5 871	7 106	6 677	-429	106,4 %
Eiendom	87 149	91 157	89 179	-1 978	102,2 %
Kommunalteknikk	11 638	13 161	12 444	-717	105,8 %
Arealbruk	13 291	12 860	11 107	-1 753	115,8 %
Sum Tjenesteområde Samfunnsutvikling	**117 949**	**124 285**	**119 407**	**-4 878**	**104,1 %**

Tjenesteområde Samfunnsutvikling har et samlet merforbruk på kr 4,9 mill. sett i forhold til justert budsjett, noe som utgjør 4,1 prosent av en total netto budsjettramme på kr 119,4 mill.

Resultatet til Fagstab Samfunnsutvikling viser et merforbruk på kr 0,4 mill. Avviket skyldes i hovedsak merutgifter til IKDP Forus og konsulentutgifter i forbindelse med utredning gjennomført hos Arealbruk i henhold til verbalpunkt 17 i vedtatt HØP 16-19.

Eiendom avsluttet 2016 med et merforbruk på kr 2,0 mill. Merforbruket skyldes i hovedsak påløpte driftsutgifter på usolgte selv-finansierte boliger. Midler gitt kommunen gjennom tiltakspakken, samt bruk av disse midlene inngår i tallene.

Kommunalteknikk fikk i 2016 et samlet resultat på kr 0,7 mill. i merforbruk etter bruk av selvkostfond. Herav kr 0,67 mill. som skyldes merutgifter til brøyting og strøing av kommunale veier samt kr 0,05 mill. i fremført underskudd på selvkostområdet slam som inntil videre må dekkes av kommunekassen, som følge av manglende selvkostfond. Justert budsjett 2016 for vann, avløp, renovasjon og slam (VARS-sektoren) viser et forventet bruk av selvkostfond på kr 16,6 mill. Resultatet viser bruk av fond på kr 4,7 mill., det vil si en mindreinntekt på kr 11,9 mill. Avviket skyldes i hovedsak kr 6,8 mill. i lavere kapitalkostnader enn budsjettert på grunn av forsinkelser i investeringer. I tillegg har det i 2016 vært lavere aktivitet på vedlikehold enn budsjettert som følge av vakante stillinger, samt mindre-utgifter på kjøp fra I.V.A.R. på grunn av forsinkelser i store prosjekter hos dem. Midler gitt kommunen gjennom tiltakspakken, samt bruk av disse midlene inngår i tallene.

Resultatet for Arealbruk viser et samlet mer-forbruk på kr 1,8 mill., herav kr 2,3 mill. i merforbruk på gebyrfinansierte tjenester hos Byggesak og kr 0,6 mill. i mindreforbruk på skattefinansierte tjenester. Etterkalkulering av tjenestene innen Arealbruk i forbindelse med regnskapsavslutning viste at et større antall timer enn budsjettert har medgått til skatte-finansiert arbeid hos seksjonene Plan og Byggesak, mens seksjon Kart og oppmåling hadde et høyre antall timer gebyrfinansiert arbeid enn budsjettert. Merforbruket på gebyrfinansierte tjenester hos Byggesak må midlertidig dekkes av kommunekassen, da seksjonen ikke har oppsparte midler på selvkostfond. Dette kommer i tillegg til akkumulert fremført underskudd fra 2014 og 2015, og akkumulert merforbruk for Byggesak utgjør per 31.12.2016 kr 5,9 mill. Det har gjennom hele 2016 vært stort fokus på å minimere merforbruket hos seksjon Byggesak, og forutsetninger omtalt i vedtatt HØP 17-20 tilsier at seksjonen vil være i balanse innen utgangen av 2018.

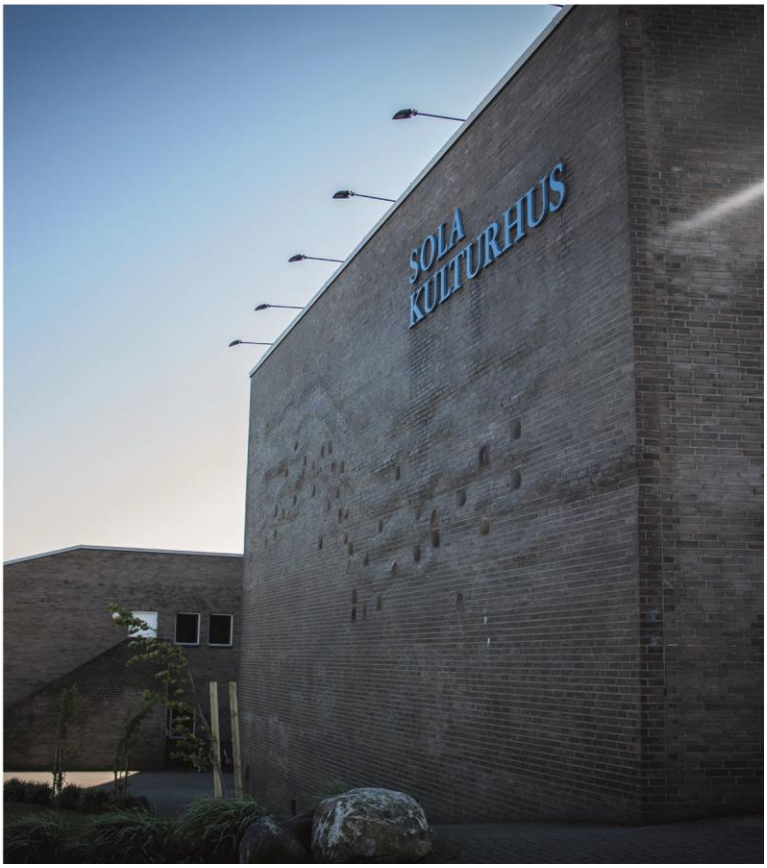
SOLA
KULTURHUS

2.4. Investeringsregnskapet

TABELL: HOVEDTALL INVESTERING

Tall i kr 1 000

	R 2015	R 2016	B 2016 (justert)	Avvik i kr	Forbruk i prosent
Investeringer					
Investeringsutgifter	512 660	352 898	348 110	-4 788	101,4 %
Investeringsinntekter	-216 661	-279 176	-354 972	-75 796	78,7 %
Finanstransaksjoner	61 758	249 011	322 586	73 575	77,2 %
Sum finansieringsbehov	**357 756**	**322 732**	**315 724**	**-7 008**	**102,2 %**
Finansiering					
Overført fra drift	61 768	62 422	62 422	0	100,0 %
Mottatte avdrag på utlån	30 985	20 483	13 741	-6 742	149,1 %
Bruk av lån	262 504	212 512	227 197	14 685	93,5 %
Bruk av fond	2 499	27 315	12 364	-14 951	220,9 %
Sum finansiering	**357 756**	**322 732**	**315 724**	**-7 008**	**102,2 %**
Udekket/udisponert	**0**	**0**	**0**	**0**	**0,0 %**

Brutto investeringsutgifter i 2016 utgjorde kr 283,3 mill. korrigert for inngåtte avtaler om justeringsrett[1] mva. på kr 69,6 mill. Brutto investeringer de siste fire årene fremgår av figuren under. Gjennomsnittlig investeringsnivå de siste fire årene har vært på kr 340,3 mill., og investeringsnivået i 2016 er dermed lavere enn dette.

Prosjekter som ble ferdigstilt i 2016 er blant annet lavblokker med boliger og for salg på Skadberg og Grannes ressurssenter.

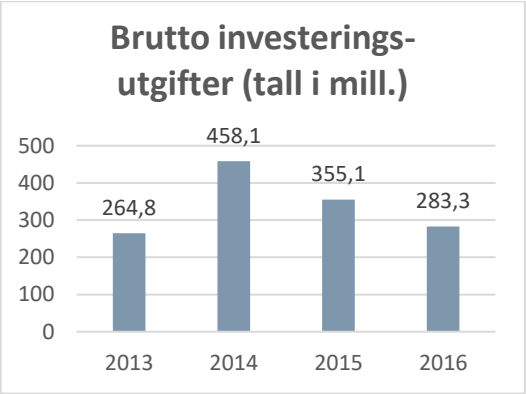

Figur: Brutto investeringsutgifter 2013-2016 eksklusive justeringsavtaler mva 2015 og 2016

[1] Sola kommune har etter merverdiavgiftsloven og momskompensasjonsloven mulighet til å fradragsføre eller kreve kompensert inngående merverdiavgift på kommunaltekniske anlegg, også når disse er bygget av en privat utbygger. Utbyggere oppnår selv ikke fradragsrett for inngående merverdiavgift på anlegg som overdras til Sola kommune.

Formannskapet i Sola har i sak 94/12 åpnet for at kommunen i disse sakene kan tilby private utbyggere såkalte justeringsavtaler som innebærer at kommunen og utbygger deler fradragsført og/eller kompensert merverdiavgift på disse anleggene. Justeringsavtaler må bokføres i kommunens investeringsregnskap i henhold til notat fastsatt av foreningen GKRS.

2.4.1. Investeringsutgifter

Sola kommune har et høyt investeringsnivå, og brutto investeringsutgifter i 2016 var på kr 283,3 mill. eksklusive inngåtte avtaler om justeringsrett på kr 69,6 mill. Dette er kr 8,5 mill. lavere enn budsjettert nivå korrigert for teknisk budsjettendring 2016 for avsluttede prosjekter/ubrukte årsbevilgninger 2015 som utgjorde samlet kr 13,3 mill.

Regnskapet for selvfinansierte byggeprosjekt i 2016 viser brutto investeringsutgifter på kr 94,5 mill. Dette tilsvarer et merforbruk på kr 23,1 mill. i forhold til justert budsjett. Merforbruket er imidlertid kun årsavhengig, og kommer hovedsakelig som følge av vanskelige værforhold på slutten av 2015 som medførte at lavblokkene på Skadberg ble forsinkede.

Mange av investeringsprosjektene går over flere regnskapsår, og det ikke uvanlig med periodiske avvik mellom budsjett og regnskap i byggetiden. Disse avvikene søkes å begrenses mest mulig ved budsjettendringer i de årlige tertialrapportene.

Blant byggeprosjektene som i 2016 isolert sett hadde størst merforbruk i forhold til budsjett 2016 var lavblokkene på Skadberg, nytt rådhus, etablering av nytt serverrom og ny kirke Sola sentrum. Blant prosjektene som hadde størst mindreforbruk er blant annet oppgradering av møtelokalene på Sola sjø, erverv av areal, utbygging av Sola skole og Dysjaland skole, leilighetene og rekkehusene på Myklebust, Sola hybelhus, VA63 Lensmannsvegen, VA49 Røyneberg og Omlegging VA-ledninger i Sømmevågen. Avvikene skyldes i hovedsak tidsforskyvninger mellom budsjett og regnskap, og ikke avvik i forhold til vedtatte prosjektkostnader. Prosjektene som hadde vesentlige avvik i forhold til budsjett er kommentert i saks-forelegg til årsrapport og årsregnskap 2016.

Figuren under viser prosentvis fordeling av investeringsutgifter 2016 fordelt på formål.

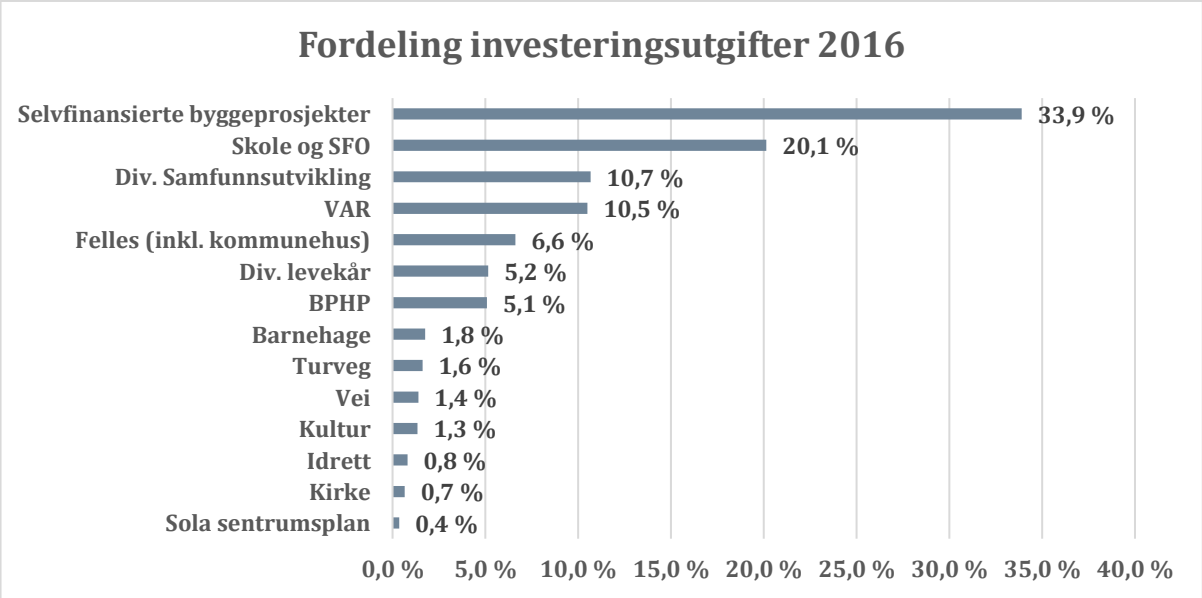

Figur: Prosentvis fordeling av investeringsutgifter 2016 etter formål.

2.4.2. Investeringsinntekter

De samlede investeringsinntektene ble i 2016 kr 213,8 mill. eksklusive avtaler om justeringsrett mva på kr 65,3 mill. Dette gir en mindreinntekt på kr 75,8 mill. sett opp mot justert budsjett.

Salgsinntektene er på totalt kr 151,8 mill. i 2016, noe som gir en mindreinntekt på kr 101,5 mill. i forhold til justert budsjett. Salgsinntekter fordeler seg på salg av utstyr, areal og selvfinansierte leiligheter. Det er bokført kr 145,0 mill. i salgsinntekter på selvfinansierte byggeprosjekt i 2016. Dette gir en mindreinntekt på kr 108,3 mill. i forhold til justert budsjett.

I 2015 opplevde boligmarkedet i Rogaland en svikt. Færre boliger ble omsatt til en lavere pris. Nedgangen i boligmarkedet fortsatte i 2016 som følge av konjunkturnedgangen, særlig i olje- og gassnæringen, men også som følge av ringvirkninger til andre næringer som oppsto. Totalt 54 selvfinansierte boliger ble solgt i 2016. Salget av selvfinansierte boliger var fortsatt utfordrende grunnet markedssituasjonen regionen befinner seg i. Dette ble særlig gjeldende på Myklebust der det i 2016 ble solgt 14 av totalt 68 boliger. De selvfinansierte boligene på Skadberg traff bedre i markedet, og etter tildeling og om lag seks måneder på markedet var 40 av 50 boliger solgt. Tabellen nedenfor viser status på salg av selvfinansierte boliger per 31.12.2016.

TABELL: STATUS PÅ SALG AV SELVKFINANSIERTE BOLIGER PER 31.12.2016

Prosjekt-nr.	Prosjekt	Ferdig-status	Antall boenheter til salgs	Antall boenheter solgt i 2016	Antall boenheter solgt totalt	Antall boenheter igjen å selge
39077	Myklebust felt BB-9, 8 leil. for salg	Ferdig	8	0	5	3
39068	Skadbergv./Åsenv. lavbl. (50 leil. for salg)	Ferdig	50	40	40	10
39082	Myklebust felt CB-6-12-13 (38 leil. for salg)	Ferdig	38	6	7	31
39083	Myklebust felt CB-8-11-14 (22 rekkehus for salg)	Ferdig	22	8	12	10
Sum			**118**	**54**	**64**	**54**

Inntekter knyttet til refusjoner og overføringer beløper seg til kr 127,2 mill., mot budsjettert kr 101,7 mill. Denne inntekten består i hovedsak av kompensasjon for merverdiavgift i investeringsregnskapet, spillemidler, boligtilskudd, investeringstilskudd fra Husbanken samt avtaler om justeringsrett mva. Merinntekten i forhold til justert budsjett skyldes i hovedsak at inntektsført mva-kompensasjonen har blitt høyere enn budsjettert, samtidig som kommunen har fått mer i investerings- og boligtilskudd fra Husbanken enn budsjettert i 2016. Dette blant annet som følge av at inntekt budsjettert i 2015 har blitt utbetalt i 2016.

Overføringer og statstilskudd er i praksis vanskelig å budsjetterte korrekt i forhold til fremdrift. Spillemidler blir utbetalt fra en totalpott hvert år, og det vil derfor være forsinkelse i utbetalingen i forhold til ferdigstillelse av prosjekt. Fra 2015 ble derfor spillemidler på nye prosjekter ført som en del av porteføljefinansieringen, mens det på eldre prosjekter fremdeles er budsjettert på det enkelte prosjekt. Omleggingen medførte at prosjekter kan regnskapsmessig avsluttes når de er ferdigstilte, uavhengig om spillemidler er mottatt. Investerings- og boligtilskudd fra Husbanken utbetales ikke før prosjektet er ferdigstilt økonomisk, og kan derfor bli forsinket grunnet langvarige forhandlinger knyttet til sluttoppgjør mellom entreprenør og utbygger i større prosjekter. Regnskap- og budsjettall vil jevnes ut over tid, og rådmannen søker å begrense slike avvik med best mulig budsjettering.

2.4.3. Finanstransaksjoner

Finanstransaksjoner består av avdrag på lån, utlån, kjøp av aksjer og andeler samt avsetning til fond. Regnskapet for 2016 viser at totale finanstransaksjoner utgjør kr 249,0 mill., noe som utgjør kr 73,6 mill. i mindre-utgifter sett opp mot justert budsjett.

Resultatet for avdrag på innlån viser et mindreforbruk på netto kr 86,7 mill. sett opp mot justert budsjett. Herav kr 108,3 mill. i mindreforbruk på avdrag på selvfinansierte byggeprosjekt og kr 21,6 mill. i merforbruk på startlån. Mindreforbruk på selvfinansierte byggeprosjekt skyldes lavere fremdrift på salget av disse boligene enn budsjettert, jamfør omtale under avsnitt 2.4.2 Investeringsinntekter. Merforbruk på avdrag på innlån av startlån skyldes i stor grad mottatte avdrag på utlån er som ble mottatt, men ikke videreformidlet til Husbanken per 31.12.2015. I tillegg er det foretatt ekstraordinær nedbetaling på en rekke startlån i 2016 på til sammen kr 6,0 mill.

I tråd med vedtak i k-sak 34/16 *Årsrapport og årsregnskap 2015 Sola kommune med kommunale foretak* punkt 2.b. er det i 2016 foretatt ekstraordinært avdrag på kr 12,4 mill. på kommunens langsiktige lånegjeld.

I 2016 ble det budsjettert med kr 40 mill. til utlån, og regnskapet viser et netto merforbruk på kr 13,2 mill. Resultatet for startlån viser et merforbruk på kr 11,8 mill. i forhold til justert budsjett. Merforbruket er finansiert av ubrukte lånemidler for startlån overført fra 2015. Rådmannen presiserer at dette er kun forskyvning mellom årene og at det ikke er lånt ut mer enn kommunestyrets vedtatte rammer for startlån. Resterende avvik på kr 1,4 mill. gjelder utlån til Kvithei utbyggingsselskap Sola KF til dekning av aktivitet 2016 som følge av manglende salgsinntekter.

Det er utgiftsført kr 3,4 mill. i regnskapet til egenkapitalinnskudd KLP i 2016, noe som er i samsvar med budsjett.

Regnskapet viser i tillegg at det er avsatt kr 4,5 mill. til ubundet investeringsfond i 2016. Dette er i tråd med vedtak i k-sak 34/16 *Årsrapport og årsregnskap 2015 Sola kommune med kommunale foretak* punkt 3.a. «Kr 4,5 mill. avsettes på garantifond/ubundet investeringsfond til dekning av garantisaker. Det opprettes et årsavhengig prosjekt for garantisaker. Rådmannen gis fullmakt til å nulle ut prosjektet mot garantifondet i forbindelse med årlige regnskapsavslutninger.» Rådmannen har vurdert at det ikke er behov for å tilføre/redusere garantifondet i forbindelse med regnskapsavslutning 2016.

I tillegg er det avsatt kr 0,6 mill. til bundne investeringsfond. Dette gjelder øremerkede midler knyttet til anlegg med justeringsrett og tilfluktsrom frikjøpsmidler.

2.4.4. Finansiering av investeringer

Finansiering av investeringer viser samlet sett en merinntekt på kr 7,0 mill. Overføring fra drift til investering er bokført med kr 62,4 mill. og er i tråd med justert budsjett.

Det er regnskapsført kr 20,5 mill. i mottatte avdrag på utlån i 2016, herav kr 11,8 mill. på startlån og kr 8,7 mill. på ansvarlig lån til Lyse. Resultatet for ansvarlig lån til Lyse er i tråd med budsjett, mens mottatte avdrag på startlån viser en merinntekt på kr 6,8 mill. Merinntekten på startlån skyldes i hovedsak ekstraordinært avdrag på kr 5,9 mill. mottatt i 2016.

Bruk av lån bokføres i investeringsregnskapet når lånemidlene faktisk brukes, ikke ved låneopptak. I 2016 er det bokført kr 212,5 mill. i bruk av lån, noe som gir et avvik på kr 14,7 mill. i forhold til justert budsjett. Korrigert for teknisk budsjettendring i 2016 knyttet til avsluttede prosjekter/ ubrukte årsbevilgninger i 2015 på netto kr 8,7 mill. blir samlet mindreinntekt på kr 23,5 mill. Startlån har en merinntekt på kr 11,8 mill. som gjelder bruk av ubrukte lånemidler overført fra 2015. I tillegg er det bokført kr 1,4 mill. i bruk av lån til videre utlån til Kvithei utbyggingsselskap Sola KF, jamfør omtale under avsnitt 2.4.3 *Finans-transaksjoner*.

Resultatet for bruk av fond i 2016 viser at det er inntektsført totalt kr 27,3 mill., noe som gir et avvik på kr 15 mill. sett opp mot justert budsjett. Det er inntektsført kr 12,4 mill. i bruk av disposisjonsfond som er benyttet til å finansiere ekstraordinært avdrag på langsiktig lånegjeld i investeringsregnskapet, jamfør vedtak i k-sak 34/16 *Årsrapport og årsregnskap 2015 Sola kommune med kommunale foretak* punkt 2b. I tillegg er det bokført kr 14,9 mill. i bruk av bundne investeringsfond som ikke er budsjettert. Dette gjelder mottatte avdrag på startlån på kr 14,8 mill. i 2015 som er overført og benyttet til betaling av avdrag til Husbanken i 2016 samt kr 0,1 mill. i bruk av testamentarisk gave til diverse ombygging ved Sola sjuke-heim. Videre er det bokført kr 0,02 mill. i bruk av ubundet investeringsfond/garantifond avsatt etter regnskapsavslutning 2015, jamfør omtale under avsnitt 2.4.3 siste avsnitt.

2.5. Balanseregnskapet

TABELL: HOVEDSTØRRELSENE I BALANSEREGNSKAPET

Oversikt balanseregnskapet					
Aktiva (tall i kr 1.000)	**31.12.16**	**31.12.15**	***Passiva (tall i kr 1.000)***	**31.12.16**	**31.12.15**
Anleggsmidler:			***Egenkapital:***		
Eiendommer, anlegg, utstyr	3 147 742	3 041 440	Frie fond	115 746	64 716
Utlån, aksjer, andeler	566 548	531 867	Bundne fond	74 306	90 588
Pensjonsmidler	1 472 034	1 427 700	Regnsk.m. mindreforbr. drift	13 270	38 764
Konsernint. langs. fordr.	58 247	56 883	Kapitalkonto	1 710 338	1 528 065
Sum anleggsmidler	**5 244 571**	**5 057 890**	Prinsippendringer drift	12 955	12 955
			Sum egenkapital	**1 926 614**	**1 735 088**
Omløpsmidler:			***Langsiktig gjeld:***		
Kortsiktige fordr.	118 405	92 637	Pensjonsforpliktelser	1 772 946	1 728 278
Premieavvik (pos.)	94 734	95 868	Langsiktige lån	1 856 130	1 881 705
Kasse, bank	468 453	476 421	**Sum langsiktig gjeld**	**3 629 076**	**3 609 983**
Konsernint. korts. fordr.	54	54			
Sum omløpsmidler	**681 646**	**664 980**	***Kortsiktig gjeld:***		
			Div. kortsiktig gjeld	368 742	375 568
			Premieavvik (neg.)	1 785	2 231
			Sum kortsiktig gjeld	**370 527**	**377 799**
Sum eiendeler	**5 926 217**	**5 722 871**	**Sum egenkap. og gjeld**	**5 926 217**	**5 722 871**
Memoriakonti:			***Motpost memoriakonti:***	-	-
Ubrukte lånemeidler	94 842	80 158	Motpost ubrukte lånemidler	-94 842	-80 158
Fremført underskudd selvkost	6 263	3 847	Motpost fremf. undersk. selvkost	-6 263	-3 847
Sum memoriakonti	**101 105**	**84 004**	**Sum motpost memoriakonti**	**-101 105**	**-84 004**

2.5.1. Arbeidskapital – omløpsmidler/kortsiktig gjeld

Arbeidskapitalen er et mål på kommunens likvide stilling, ofte beskrevet som dens evne til å betale sine betalingsforpliktelser etter hvert som disse forfaller. Arbeidskapitalen tilsvarer omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld. I begrepet omløpsmidler inngår likvide midler som kontanter og bankinnskudd, kortsiktige fordringer og eventuelle markedsbaserte verdipapirer. Differansen mellom tilgang og bruk av midler korrigert for endring i ubrukte lånemidler tilsvarer årets endring i arbeidskapitalen, og påvirkes således av kortsiktige svingninger i kommunens kontantstrøm, netto premieavvik og ubrukte lånemidler. Arbeidskapitalen hadde i 2016 en økning på kr 23,9 mill., fra kr 287,2 mill. per 31.12.15 til kr 311,1 mill. per 31.12.16. Til sammenligning var samlede driftsutgifter per måned i 2016 gjennomsnittlig på kr 152,9 mill.

En av årsakene til økningen i arbeidskapitalen, er økning i ubrukte lånemidler fra kr 80,2 mill. per 31.12.15 til kr 94,8 mill. per 31.12.16. Både i 2015 og 2016 ble det tatt opp lån i henhold til politiske vedtak.

Netto premieavvik viser en nedgang på kr 0,7 mill. i løpet av året, hvilket betyr høyere amortisering av tidligere års premieavvik enn årets positive premieavvik.

2.5.2. Anleggsmidler

Anleggsmidlene har økt med totalt kr 186,7 mill. Herav økning i varige drifts-midler (differanse mellom årets investering og årets salg/avskrivning) kr 106,3 mill., økning pensjonsmidler kr 44,3 mill. og økning utlån/ aksjer/andeler kr 34,7 mill. Utlån til Lyse AS utgjør kr 192,3 mill. av posten utlån/ aksjer/andeler.

Konserninterne langsiktige fordringer gjelder utlån til Kvithei utbyggingsselskap Sola KF. Dette selskapet legges ned fra 1.1.17 og vil inngå i det nye tomteselskapet Sola tomteselskap KF.

2.5.3. Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld eksklusive pensjons-forpliktelser er kommentert under hovedtall.

Kommunens fremtidige pensjonsforpliktelser er beregnet til kr 1 772,9 mill. Tilsvarende er andeler i ulike pensjonsordninger samlet verdsatt til kr 1 472,0 mill. Gapet mellom fremtidige pensjonsforpliktelser og verdien på andeler i pensjonsordninger økte med kr 0,3 mill. i 2016, fra kr 300,6 mill. per 31.12.15 til kr 300,9 mill., per 31.12.16.

2.5.4. Egenkapital

Fri egenkapital knyttet til drift, det vil si disposisjonsfond og regnskapsmessig mer-/ mindreforbruk, har en verdi per 31.12.16 på kr 122,5 mill. Per 31.12.15 var fri egenkapital på kr 101,4 mill. Økningen på kr 21,1 mill. må ses i sammenheng med regnskapsmessig mindreforbruk i 2016 på kr 13,3 mill.

Bundne fond har en reduksjon på kr 16,3 mill., fra kr 90,6 mill. per 31.12.15 til kr 74,3 mill. per 31.12.16. Kr 14,8 mill. av denne reduksjonen gjelder bruk av avdragsfond knyttet til formidlingslån fra Husbanken. Av bundne fond per 31.12.16 gjelder kr 38,5 mill. selvkostfond, kr 17,7 mill. gjelder øvrige drifts-fond og kr 18,1 mill. er knyttet til investeringer/utlån.

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering både i drifts- og investeringsregnskapet. Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter kan si noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen har for sin løpende drift. Tabellen nedenfor viser utvikling i størrelse på disposisjonsfondet i perioden 2013-2016 samt utvikling i disposisjonsfond i prosent av brutto drifts-utgifter. Økning i disposisjonsfondet i 2016 er nærmere omtalt under avsnitt 2.3.4. Interne finanstransaksjoner i drift.

TABELL: UTVIKLING DISPOSISJONSFOND 2013-2016

	2016	2015	2014	2013
Generelt disposisjonsfond	81 129 460	55 579 247	55 639 247	60 755 247
Disposisjonsfond Utbytte Forus Næringsutvikling AS	10 000 000	0	0	0
Disposisjonsfond Premieavvik	12 480 878	0	0	0
Disposisjonsfond Tilskudd i henhold til miljøplan	5 626 843	7 105 676	7 288 914	7 582 635
Sum Disposisjonsfond per 31.12.	**109 237 181**	**62 684 923**	**62 928 161**	**68 337 882**
Disposisjonsfond i % av brutto driftsinntekter	**5,8 %**	**3,6 %**	**3,8 %**	**4,3 %**

3. Ledelse og organisasjon

Kommunen er i omstilling, og det er viktig at organisasjonens evne til å følge omstillingen øker. Forenkling, forbedring og fornying (FFF) er kommunens omstillingsstrategi. Kommunes mål er å være en attraktiv og foretrukket arbeidsgiver. Ny strategi for HMS-arbeid og for FFF er vedtatt. Det ble innført ny internettside som ledd i økt selvbetjening for innbyggerne i oktober 2016.

3.1. Politisk organisering

Sola kommune styres etter formannskaps-modellen. Organisering er fra 22.10.2015 som følger:

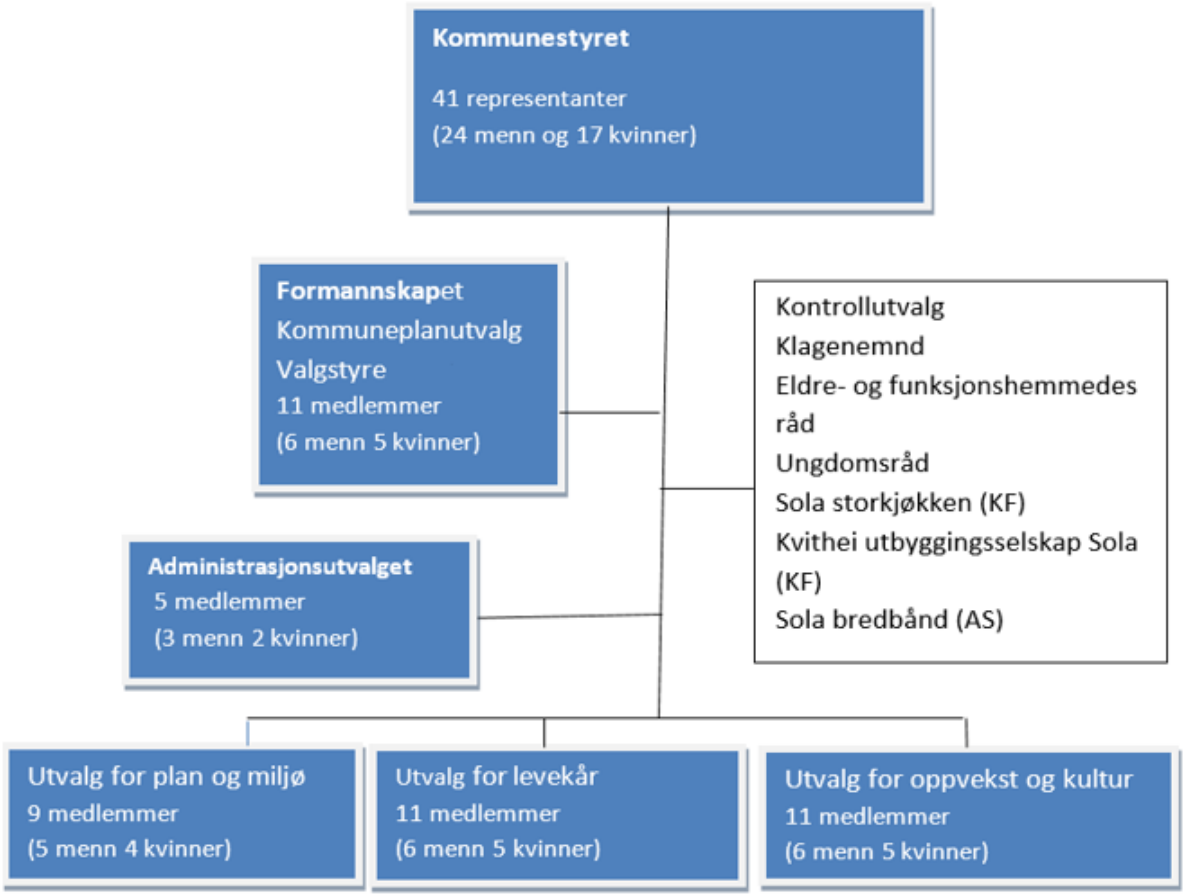

Ordfører er Ole Ueland (Høyre) og varaordfører er Jan Sigve Tjelta (KrF). Tabellen nedenfor viser de ulike partienes representasjon i kommunestyret i 2016.

Parti	Representanter
Høyre	16
Fremskrittspartiet	7
Arbeiderpartiet	7
Kristelig folkeparti	4
Venstre	2
Senterpartiet	3*
Tanangerlisten	1*
Miljøpartiet de grønne	1

- **En representant som var innvalgt for Tanangerlisten meldte i 2016 overgang til Senterpartiet.**

3.2. Administrativ organisering

Sola kommune er bygget på en tonivåmodell. Det betyr at rådmannen sammen med kommunalsjefene og stabssjefene for personal og organisasjon samt økonomi utgjør det strategiske nivået i kommunen. Stillingene har to hovedfunksjoner; de har hovedansvar for strategisk utviklingsarbeid og utviklingsretning for Sola kommune som samfunnsaktør og arbeidsplass, og de har ansvar for helhetlig styring, oppfølging av resultater, drift og tjenesteutvikling. Kommunalsjefene ivaretar tjenesteområdene Oppvekst og kultur, Levekår og Samfunnsutvikling, med ansvar for de underliggende virksomhetene.

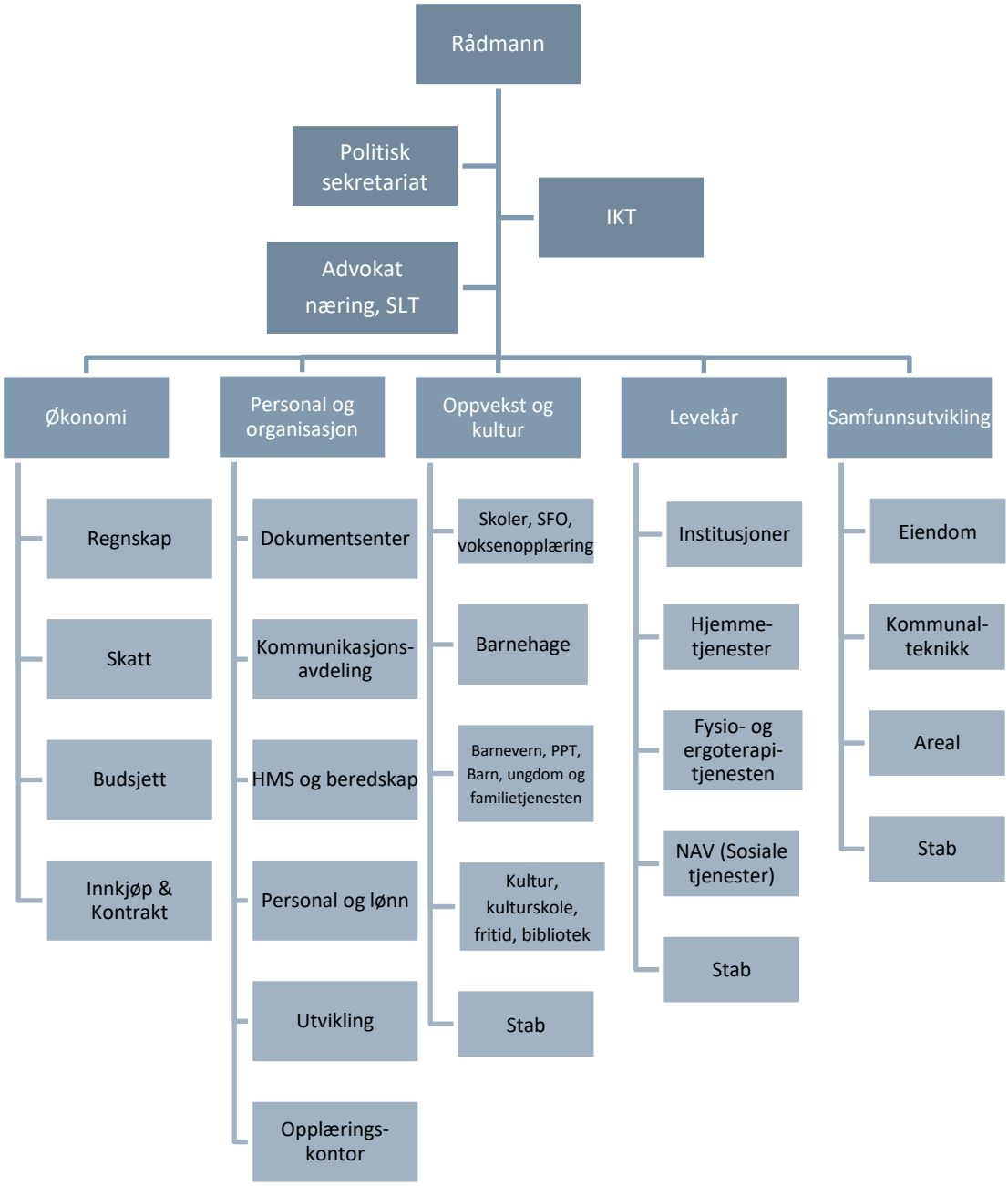

Sola kommune hadde ved inngangen av 2016 to kommunale foretak; Sola Storkjøkken KF og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF. I tillegg ble Sola Tomteselskap KF opprettet av kommunestyret 4. februar 2016, jamfør k-sak 6/16 *Etablering av kommunalt tomteselskap*.

Formannskapet vedtok i sitt møte 20. september 2016 å avvikle Sola storkjøkken KF i samsvar med forutsetningene i vedtatt handlings- og økonomiplan 2016-2019, jamfør f-sak 85/16 *Sola Storkjøkken – framtidig drift*. Endelig vedtak om nedleggelse ble fattet av kommunestyret ved behandling av HØP 2017-2020 i desember 2016, jamfør k-sak 70/16. I henhold til vedtaket avvikles foretaket fra 1. januar 2017. Produksjon av middager til institusjoner og hjemmeboende skal konkurranseutsettes og kantinedrift skal utredes i egen sak. Foretakets eiendeler og forpliktelser tilbakeføres til kommunekassen. Sola Storkjøkken inngår som ordinær kommunal enhet fra 1. januar 2017 inntil tjenesten er erstattet.

Oppgavene til Kvithei utbyggingsselskap Sola KF var å tilrettelegge for utvikling av arealer for boligbygging, næringsvirksomhet og offentlige formål gjennom utvikling og salg av de arealer foretaket disponerer i Kvithei og Hålandsmarka. Foretaket ble i k-sak 40/16 *Tomteportefølje, åpningsbalanse og økonomiplan for Sola Tomteselskap* KF, punkt 4, vedtatt avviklet som eget foretak per 1. januar 2017. Kvithei utbyggingsselskap Sola KF føres inn som en del av Sola Tomteselskap KF fra samme tidspunkt.

Formålet til Sola Tomteselskap KF er å organisere kommunens samlede ressurser og kompetanse i en hensiktsmessig organisasjonsstruktur som skal sikre at Sola kommunes behov for areal til kommunal tjenesteproduksjon og boligpolitikk dekkes på en rasjonell måte.

3.3. Styringssystemet

Sola kommune er en komplisert organisasjon som krever et styringssystem som ivaretar både oppgavene og det administrative og politiske samspillet. Styringssystemet dokumenteres gjennom både styrings-dokumenter og rapporteringsdokumenter. Disse dokumentene skal danne grunnlag for å drive og videreutvikle kommunen i samsvar med visjon, verdier og målstruktur.

De viktigste elementene i styringssystemet:

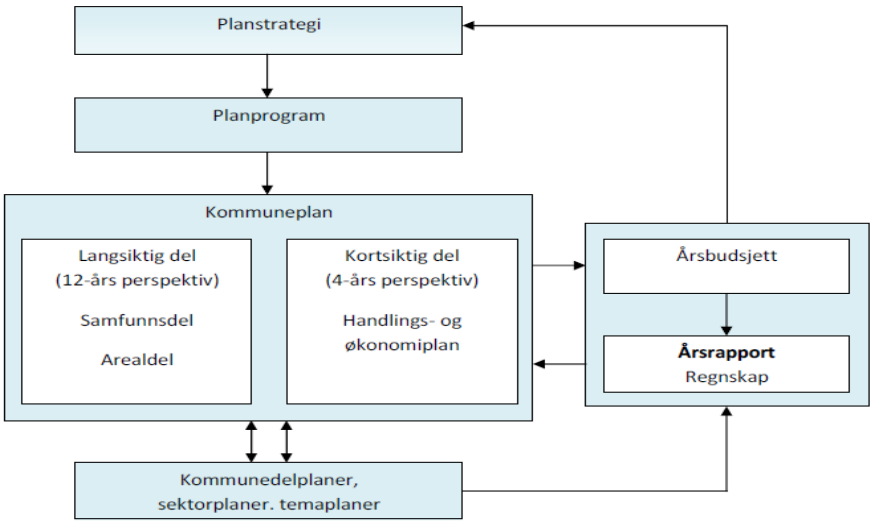

Med grunnlag i kommuneplanen skal de enkelte tjenesteområder følges opp i handlings- og økonomiplanen gjennom konkretisering av tiltak med hensyn til resultatmål, innhold, økonomi og prioritering.

Årsrapporten er en del av styringssystemet og skal gi et helhetlig bilde av kommunens aktiviteter gjennom året.

Det vises til kapittel 8 *Vedlegg* hvor det ligger en oversikt over eksisterende planer og plan-behov for Sola kommune 2016-2019.

3.4. Organisasjon og medarbeidere

Ansvar for hverandre er kommunens visjon for 2015-2026. Visjonen tydeliggjør den enkeltes ansvar vedrørende både egne og andres prestasjoner, resultater, trivsel og nærvær. Hovedmålet er å være en attraktiv og foretrukket arbeidsgiver.

Det er valgt fem satsningsområder i kommuneplanen for perioden. *Innovativ organisasjonsutvikling* er satsning for arbeid i organisasjonen.

Innovativ organisasjonsutvikling gir retning til organisasjonens drift og utviklingsarbeid. Sola kommune vil være en *lærende organisasjon* der *fornying, forenkling og forbedring*, (FFF) er viktigste strategi for omstilling. Målet er å være en lærende organisasjon der alle medarbeidere er involvert i arbeidet med å forenkle, forbedre og fornye arbeids-prosessene, høste gevinster av omstillinger og å bygge delingskultur.

Arbeidsgiverpolitisk plan gjelder for 2013-2016. I 2016 hadde organisasjonen fokus på FFF. HMS-satsningen har vært bygging av beredskapsorganisasjon, inkludert kursing av alle virksomhetsledere i risiko- og sårbarhets-analyse (ROS) og arbeidet med kvalitetsteam. Arbeidet med styrking av lederrollen hos ledere har fortsatt. I tillegg hadde tjeneste-områdene egne satsningsområder.

3.4.1. FFF – forenkling, fornying og forbedring

Innovativ organisasjonsutvikling krever at vi jobber på mange nivå i forbedringsarbeidet og at tankegangen er forankret i både ledelse og organisasjon. Kommunens ledende satsing de neste årene er FFF. Satsningen har etter hvert tre bærebjelker; ledelse, medarbeiderskap og samskaping.

De overordnede målsettingene for FFF er:

- sette oss i stand til å sikre velferd i fremtiden
- skape kultur for forenkling, forbedring og fornying i organisasjon
- få ledere som viser retning og utnytter handlingsrommet
- oppmuntre medarbeidere til å løfte frem og gjennomføre forbedringer og dele med andre.

For å nå målene er det nedsatt en FFF ressurs-gruppe. Gruppen skal legge til rette for FFF-prosesser, og gjennomføre opplæring i virksomhetene. Innen sommeren 2017 skal 70 prosent av virksomhetene ha fått opplæring.

Det er gjennomført FFF-prosesser/prosjekt i 42 prosent av virksomhetene i løpet av 2016. 28 prosent av virksomhetene gjenstår. Med-arbeiderskap og lederutvikling er styrket. Samskapningsperspektivet må operasjonaliseres og styrkes i 2017.

Utrulling og/eller revitalisering av tavlemøter er gjennomført i 12 ulike virksomheter.

Erfaringene viser at tavlemøtene bidrar til økt medarbeiderskap og målbevissthet.

Verktøykassen er utvidet med seks verktøy:

- verdistrømskartlegging
- forbedringstavle
- 5S
- 5 x hvorfor
- fiskebeinsanalyse
- A3.

I tillegg er verktøy for gevinstrealisering integrert som en del av forbedringstavlen.

Erfaringene viser så langt at FFF prosessene har hatt størst effekt på tidsbesparelse (økt tid til å arbeide med kjerneoppgavene) og økt kvalitet (fokus på brukerens behov).

Kommunens første medarbeiderdager ble avholdt i mars og ble godt mottatt. Kommunens første Copycat-pris ble delt ut og filmen om FFF ble lansert.

Det er utarbeidet en hjemmeside med nyttig informasjon, og verktøy som kan tas i bruk.

Filmen *FFF i Sola kommune* er brukt i opplæring av virksomhetene. Det er gjennomført fire besøk av rådmann i virksomheter som har lykkes med FFF arbeidet. Arbeidet med FFF fortsetter i 2017 med fokus på følgende:

- oppfølging av virksomheter som har fått opplæring for å unngå «tilbakefall»
- opplæring av nye virksomheter - spesielt fokus på skoleområdet
- oppfølging av lederutviklingsprogrammet for både virksomhetsledere og ledere i første linje
- bidra i utvikling av samskapningsstrategi
- forsterke medarbeiderskap gjennom lederutvikling, tavler og delingskultur
- videreutvikle kompetanse/ressurser herunder: Innovasjonsskole, bevare og videreutvikle ildsjeler, bygge nettverk, avklare ressursbehov/organisering i FFF ressursgruppe.

God ledelse er avgjørende i FFF-arbeidet. Det er laget og gjennomført lederutviklingsprogram for alle ledere. Lederutviklingsprogrammet har som mål å styrke helhetlig lederkultur med fokus på medarbeiderskap og endring. En ønsker å bevisstgjøre lederne på å bruke handlingsrommet og jobbe kontinuerlig med å utnytte tilgjengelige ressurser best mulig.

55 virksomhetsledere er nå inne i andre runde av lederutviklingsprogrammet, mens ledere i 1. linje (94 stykk) er inkludert i eget lederutviklingsløp fra høsten 2016. (teamledere, avdelingsledere, seksjonsledere, avdelingsledere SFO, inspektører og konstituerende styrere) Organiseringen for begge grupper er to fellessamlinger høst og to fellessamlinger vår, samt nettverksmøter mellom fellessamlingene. Nettverksgruppene blir organisert på tvers av tjenesteområder og staber.

I fortsettelsen vil vi koble lederutviklingsprogrammet tetter opp mot utvikling av medarbeiderskap og tjenesteutvikling.

For nye ledere har vi et opplæringsprogram som består av fire halve kursdager. Første kursøkt er forbeholdt nye virksomhetsledere. De tre andre kursdagene er for alle nye ledere og har fokus på aktuelle tema/ driftsoppgaver. Tilbakemeldingene fra nye ledere er at kurset er viktig og nyttig for å komme raskt og effektivt inn i organisasjonen.

Det ble tatt initiativ til å starte en gruppe *Ung i Sola* for ansatte under 35 år. Målet er at de kan komme sammen og være bidragsytere i utvikling av organisasjonen.

KYSTSTIEN

3.4.2. Digitale endringsprosesser

Flere bruker kommunen digitalt
Høsten 2016 lanserte kommunen nye nettsider. Fem måneder etter lansering viser statistikken at vi har over 30 prosent flere besøkende på våre nye eksterne nettsider, enn på de gamle. På samme tid viser måling over antall telefoner til sentralnummeret og oppmøtet på rådhuset, at denne kontaktformen er redusert med tilsvarende tall i samme periode. Det betyr at med nye nettsider finner flere innbyggere svar på egen hånd, noe som frigjør tid ansatte ellers ville brukt på å svare henvendelser. Måling og overvåking av brukeratferd i alle våre informasjonskanaler er et viktig verktøy for å videreutvikle vår digitale kommunikasjon og selvbetjeningsløsninger. Videre arbeid med klart språk og brukerorientering inngår som et viktig virkemiddel i denne utviklingen.

Samtlige av kommunens skjemaer ble digitalisert i 2016. Det betyr at de aller fleste av våre skjemaer fylles ut på kommunens hjemmeside, og sendes inn elektronisk uten manuell behandling. Det lages en egen ros-analyse for elektronisk innsending av sensitive opplysninger, og elektronisk signatur innføres på alle skjemaer i løpet av 2017.

Kommunens facebookside har vokst med rundt tusen nye følgere det siste året, og våre sosiale kanaler har utviklet seg til å bli en betydelig plattform for engasjement og dialog med våre innbyggere. Viktige budskap når bredt ut i befolkningen, med en merkbar deltagelse i diskusjoner og innspill i disse kanalene.

Økt arbeid med digital tilgjengelighet gjør at andelen trykksaker i kommunen skal ned. Ved overgang til midlertidig og nytt rådhus skal derfor ikke kommunens trykkeri videreføres. Kommunikasjonsavdelingen fortsetter å støtte avdelinger og lag og foreninger med grafisk design og trykking der det er behov, men inngår i året som kommer en rammeavtale med eksternt trykkeri for større trykke-oppgaver.

Innføring av nye moduler for elektroniske personalmeldinger og reiseregninger viser seg å ha vært positivt i forhold til målet, reduksjon i antall feil, inntasting og tid. Arbeidet med å redusere manuell inntasting vil fortsette.

3.4.3. HMS- og kvalitet

Arbeidsmiljøutvalget er et nyttig forum i det systematiske HMS arbeidet. Tillitsvalgte har hatt ledelsen i 2016.

Virksomhetenes kvalitetsteam ble besøkt av representant fra HMS for gjensidig læring og utvikling. Tema ved besøkene var nærvers-arbeid, avvik, HMS-plan, ROS, informasjons-sikkerhet, kvalitetsarbeid i forhold til tjeneste-leveranse. Besøkene fortsetter på forespørsel.

Avviksrapportering har hatt fokus gjennom hele året og resultatet er en økning på 17 prosent flere meldte avvik enn 2015. Dette er en ønsket økning som gjenspeiler læring og utvikling i kommunen.

Informasjonssikkerhet er tatt opp igjen og arbeidet med *Strategisk plan for informasjonssikkerhet* har blitt prioritert. Arbeidet fortsetter kommende år.

Sola kommune er en IA-organisasjon. Det betyr at det er fokus på inkluderende arbeidsliv, deriblant sykefravær. Sykefraværet

for 2016 endte på 7,4 prosent totalt for hele kommunen. Det er en økning på 0,3 prosentpoeng fra forrige år. Gjennomsnitt for norske kommuner er på 10 prosent. Det jobbes systematisk med å få ned sykefraværet, og rutiner for nærværsarbeid/sykefraværs-oppfølging har blitt revidert.

Bedriftshelsetjenesten har i 2016 bistått Sola kommune i henhold til Arbeidsmiljøloven § 3-3 og forskrift om systematisk HMS-arbeid. Tjenestene har sitt utgangspunkt i handlings-plan som er utarbeidet i tråd med våre behov.

3.4.4. Opplæring

Det er gjennomført omfattende sektor-overgripende opplæring i tillegg til tjenesteområdenes egen opplæring. Opplæringen har blant annet vært innen administrative systemer, førstehjelp, pensjon for begge pensjonsleverandører, kurs for gravide (Magen vokser visst), vold/overgrep, utvikling eller avvikling av medarbeidere, balansekunst i hverdagen – stress og mestring på jobb, opplæring som *ny leder* (virksomhets-ledere, teamledere, avdelingsledere, SFO-ledere og inspektører), samt introduksjons-kurs for nyansatte. Opplæring av ledere kommer i tillegg til lederutvikling.

3.4.5. Lærlinger

11 lærlinger fullførte sin læretid i Sola kommune i 2016. Alle har gått opp til fagprøve og mottatt fagbrev. En lærling avsluttet sin læretid med bestått kompetanseprøve – opprinnelig lærekontrakt ble endret til opplæringskontrakt i løpet av læretida. I tillegg er det fem ansatte som har tatt fagbrev.

TABELL: ANTALL LÆRLINGER FORDELT PÅ KULL OG FAGOMRÅDE

	2014-2016	2015-2017	2016-2018
Helsefag	4	7	6
Barne- og ungdomsfag	5	4	3
Aktivitør	1	0	0
Kontor- og administrasjonsfag	2	0	0
IKT-servicefag	0	0	0
Driftsoperatør idrettsfag	1	0	0
Sum	**13**	**11**	**9**

Antall lærlinger vil fra 2017 øke til å tilsvare 26 årsverk. Kvaliteten på kandidatene ser ut til å øke, noe som er positivt som lærlingebedrift.

3.4.6. Beredskap

De to siste årene har det vært jobbet med oppbygging av en mer robust grunnberedskap i organisasjonen. Målet var at alle virksom-heter skal ha gjennomført helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS), laget beredskaps-plan for virksomheten og hatt minst en øvelse innen utgangen av 2016.

Alle virksomhetene har i perioden 2015-2016 deltatt på internopplæring risiko- og sårbar-hetsanalyser (ROS) og beredskapsplanlegging. 60 prosent av virksomhetene rapporterer at de innen utgangen av 2016 har fått på plass sin egen helhetlige ROS og egen beredskaps-plan. De resterende har påbegynt arbeidet. Det er bare 20 prosent av virksomhetene som oppgir at man har øvd på beredskapsplanen i 2016 (Kilde: HMS – kartleggingen 2016).

Rogaland Revisjon IKS gjennomførte sommeren 2016 en forvaltningsrevisjon for å vurdere beredskapen på virksomhetsnivå. Revisjonen kom med anbefaling om å sikre at virksomhetene øver årlig, å sørge for at

virksomhetene har varslingsrutiner og at de private barnehagenes beredskapsarbeid følges opp i forbindelse med tilsyn om miljørettet helsevern.

Sola kommune har et stadig tettere samarbeid med andre lokale aktører som har ansvar for samfunnskritiske funksjoner. Det foreligger en første versjon av regional beredskapsplan for kommunene Sandnes, Randaberg, Stavanger og Sola. Planverket testes nå gjennom øvelser, på flere nivå i, og på tvers av, organisasjonene. Planen gir et godt grunnlag også på overordnet/strategisk nivå hos andre sentrale beredskapsaktørene i regionen. Samordning av planverk er viktig for å øke robustheten.

3.4.7. Reglement

Rutiner for varsling ble revidert og varslingsmottak ble endret fra hovedverneombudet til ekstern varslingsenhet (eksternt advokatfirma).

Revisjon av rus- og avhengighetspolitikk ble utført. Opplæring og holdningsskapende arbeid i forbindelse med rus og avhengighet ble gjennomført. Det har vist seg vanskelig å rekruttere kontaktpersoner i arbeidet.

3.4.8. Dokumentbehandling

I 2016 har Dokumentsenteret fortsatt utvidelse av postmottaksprosjektet. Tanken er å få et felles mottak for all inngående post og en felles skanningstjeneste for alle virksomheter. I løpet av 2016 ble NAVs post overtatt av Dokumentsenteret.

Det holdes månedlige kurs for kommunens ansatte i sak- og arkivsystemet ESA. 2016 har vært preget av anbudskonkurranse på nytt sak- og arkivsystem.

Dokumentsenteret har stått i spissen for rydding av gamle arkiver og forberedelse til flytting i midlertidig rådhus. 50 meter arkiv er avlevert IKA fra sentralt arkiv. I tillegg kommer avdelingenes egne arkiv som må ryddes og i noen tilfeller skannes. Det har krevd at avdelingen har måttet ansette midlertidig ansatte. Arbeidet fortsetter fram til flytting.

3.4.9. Internkontroller og tilsyn

Det er gjennomført internkontroller som del av årsplan.

Faste rapporteringer:

- økonomi/budsjett – månedlig
- sykefravær – kvartalsvis
- lønn, Wintid og avvik – halvårlig
- restanse ESA, årlig og når ansatte slutter.
- avvik og overtid – halvårlig

Anskaffelser og HMS-arbeid rapporteres årlig. Alle virksomheter skal gjennomføre vernerunde årlig.

I tillegg gjennomføres forvaltningsrevisjon etter vedtak i Kontrollutvalget, se Kontrollutvalgets egen rapport. Overordnede myndigheter gjennomfører eksterne tilsyn. Eksterne tilsyn vil bli behandlet under hvert tjenesteområde i tillegg.

Medarbeiderundersøkelse

Det har 2016 vært gjennomført medarbeiderundersøkelsen 10 faktor som har arbeidsmiljø i fokus. Det var rekordhøy deltakelse. Virksomhetene skal følge opp og lage handlingsplaner i etterkant.

3.4.10. Nytt rådhus.

Midlertidig rådhus er valgt og forberedelsene har startet. Det har vært gjennomført ledersamlinger og informasjonsmøte. Ledersamlingene har gått ut på nye samhandlingsformer og arbeidsmetoder.

3.4.11. Ansatte

Prosentvis fordeling av antall kvinner og menn i Sola kommune per 31.12.2016 (PAI-register).

Tabellen under viser at det på alle tjenesteområder, bortsett fra Samfunnsutvikling, er overvekt av kvinner.

TABELL: FORDELING ANSATTE

Sektor	Kvinner		Menn		Andel kvinner	Totalt antall		Endring
	2015	2016	2015	2016	2016	2015	2016	2015-16
Totalt	1 456	1 466	342	367	80 %	1 798	1 833	35
Administrasjon	47	48	21	21	70 %	68	69	1
Oppvekst og kultur	757	747	151	160	82 %	908	907	-1
Levekår	592	608	85	100	86 %	677	708	31
Samfunnsutvikling	60	63	85	86	42 %	145	149	4

TABELL: GJENNOMSNITTLIG MÅNEDSLØNN FOR KVINNER OG MENN PER ÅRSSKIFTE 2012-2016

	Grunnlønn 2012	Grunnlønn 2013	Grunnlønn 2014	Grunnlønn 2015	Grunnlønn 2016	Endring 2015-2016
Alle	34 881	35 575	36 917	37 864	38 898	2,7 %
Kvinner	34 077	34 823	36 225	37 238	38 315	2,9 %
Menn	38 677	39 029	40 024	40 504	41 229	1,8 %

Tabellen ovenfor viser at det har vært en positiv lønnsutvikling totalt i kommunen selv om lønnsoppgjøret var moderat i 2016.

TABELL: ANSATTE FORDELT PÅ KJØNN, HELTID OG DELTID PER ÅRSSKIFTE 2014-2016

	2014			2015			2016		
	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn	Alle	Kvinner	Menn	Alle
Antall deltid	744	95	839	762	97	859	746	121	867
Antall heltid	690	224	914	694	245	939	720	246	966
Antall ansatte	1 434	319	1 753	1 456	342	1 798	1 466	367	1 833
Andel deltid	52 %	30 %	48 %	52 %	28 %	48 %	51 %	33 %	47 %

Oversikten viser at det fremdeles er kvinner som hovedsakelig arbeider deltid i Sola kommune. *Heltid* er prioritert både på lands-basis av KS og i kommunen. Sola kommune har meldt sin interesse for å delta i nettverks-opplæring i heltid sammen med KS og andre kommuner i Rogaland.

3.4.12. Bemanningsutvikling

Noe økning i antall ansatte. På grunn av endring i arbeidsmarkedet siden siste del av 2015 har rekruttering vært enklere.

3.4.13. Likestilling, inkludering og mangfold

Sola kommune har som mål at alle skal ha likeverdige arbeids- og utviklingsmuligheter

uavhengig av kjønn og kulturbakgrunn. Dette blir presisert i forhandlinger og daglig drift. Skolene har fått noen pålegg ut fra introduksjonsloven. Påleggene er imøte-kommet og rettet opp. Temaet er aktivt for å høyne bevisstheten i forbindelse med rekruttering.

3.4.14. Seniorpolitikk

Økonomisk ramme for seniortiltak rettet mot aldersgruppen 58-66 år er uendret. Ved utgangen av 2016 hadde 199 personer inngått seniorpolitiske avtaler, en økning på 27 personer fra 2015 Senioravtalene har følgende fordeling:

TABELL: INNGÅTTE SENIORPOLITISKE AVTALER

	Kvinner		Menn		Totalt	
	2015	**2016**	**2015**	**2016**	**2015**	**2016**
58-61 år	88	100	19	18	107	118
62-66 år	52	54	13	27	65	81
Totalt	140	154	32	45	172	199

Kommunens seniorpolitikk ble revidert og er nå i tråd med bevilgede økonomiske rammer. Fra 1.1.2017 får ansatte én uke ekstra fri etter 62 år, unntak er ledere. Undervisnings-personell har sentral avtale.

3.4.15. Erkjentlighet

Kommunens ordfører arrangerer årlig tilstelning for å hedre ansatte med lang tids tjeneste. Det deles ut erkjentlighetsgaver til personer som har vært ansatt i 25 og 40 år og til ansatte som slutter etter 20 års tjeneste. 37 personer mottok erkjentlighetsgave i 2016.

TABELL: TILDELTE ERKJENTLIGHETSGAVER 2016

25 års tjeneste	17 ansatte
40 års tjeneste	2 ansatte
Sluttet etter 20 års sammen-hengende tjeneste eller mer	18 ansatte

4. Tjenesteområdene og staber

Inkludering samt utvikling av koordinerte og effektive tiltak som bygger på prinsippene om tidlig og helhetlig innsats og tjenester som er lett tilgjengelige har vært viktige satsnings-områder for tjenesteområdet Oppvekst og kultur. Tjenesteområdet Levekår har også i 2016 hatt som satsningsområde at innbyggerne skal få den hjelp de trenger for å kunne bo lengre hjemme, blant annet gjennom satsing på velferdsteknologi. Kommunens eiendomsmasse og kommunal infrastruktur (vei, vann, avløp og renovasjon) vurderes som velfungerende. Fokus på FFF har vært med å prege arbeidet i tjenesteområdene i 2016.

Kapittel 4 Tjenesteområdene og staber er inndelt som følger:

4.1. Tjenesteområde Oppvekst og kultur

4.2. Tjenesteområde Levekår

4.3. Tjenesteområde Samfunnsutvikling

4.4. Politisk nivå

4.5. Rådmannsnivå med sentrale staber

4.1. Tjenesteområde Oppvekst og kultur

God oppvekst for alle

Inkludering er et felles satsningsområde i Oppvekst og kultur, og i 2016 ble det jobbet med å videreføre implementeringen av kompetanseprogrammet VI i Sola – varig innsats for verdighet og inkludering for alle. Dette er et samarbeid med Læringsmiljø-senteret, der målsettingen er forebygging, avdekking og håndtering av krenkende atferd og mobbing. Utviklingsarbeidet bygger på helhetlig innsats som skal involvere alle arenaer rundt barnet, barnehager og skoler, foreldre og fritidssektor. PPT skal følge opp barnehager og skoler.

Et annet satsningsområde er utvikling av koordinerte og effektive tiltak som bygger på prinsippene om tidlig og helhetlig innsats og tjenester som er lett tilgjengelige. Det er iverksatt arbeid med utvikling av gode samarbeidsstrukturer der brukerperspektivet skal styrkes.

Ungdata-undersøkelsen ble gjennomført i februar. Resultatene av denne ga nyttig informasjon i vurderingen av hvilke områder som bør satses på videre. Ett område er tiltak som retter seg mot barn og unges psykiske helse på flere nivå, forebyggende tiltak som retter seg mot alle barn og unge, så vel som gruppe- og individuelle tilbud.

Konsultasjonsteam for saker med bekymring for at barn er utsatt for vold eller overgrep er tverrfaglig sammensatt. Teamet har jevnlige møter der ansatte gis råd om håndtering av saker der de har en bekymring eller uro.

Tverrfaglig innsats i barnehagen, Kvello-modellen, ble gjennomført i åtte barnehager i 2016. PPT, barneverntjenesten, helsesøster-tjenesten og fysio- og ergoterapitjenesten deltar. Mange ansatte i barnehagene har deltatt på kursing for henholdsvis pedagoger og assistenter.

Det ble i 2016 satset på styrking av innsatsen for barn i familier med belastninger som psykisk sykdom eller rusproblematikk. Av tilskuddsmidler fra Bufdir har vi i samarbeid med tjenesteområdet Levekår og

spesialisthelsetjenesten ved Sola DPS og BUP Sola gjennomført prosjekt for å utvikle en samhandlingsmodell som skal sikre at barn som er pårørende får hjelp ut fra sitt behov.

Kravet til kontinuerlig forbedringsarbeid er også hverdagen i tjenesteområdet Oppvekst og kultur. Gjennom strategien FFF er virksomhetene i tjenesteområdet godt i gang med forenkling, forbedring og fornying. Gjennom nærmere 100 innmeldte aktiviteter og prosesser – fra de små geniale grepene til større og mer kompliserte utviklingsprosjekter og organisasjonsendringer, utvikler organisasjonen seg. Gevinstene er bedre arbeidsprosesser, mer treffsikre tjenester, økt innbyggerinvolvering, mindre byråkrati, bedre ressursutnyttelse og økt kompetanse. Flere av aktivitetene og prosjektene har vært med hjelp fra FFF-ressursgruppen, og hvor det er brukt verktøyene LEAN eller BLT. Men langt de fleste av de innmeldte forbedringstiltakene er initiert av medarbeiderne og gjennomført uten ekstern bistand. Et grunnlag for endringskultur er lagt, og som det gjennom god ledelse og medarbeiderskap kan jobbes videre på i 2017.

4.1.1. Fagstab Oppvekst

Fagstab er bindeledd mellom stat og kommune og ivaretar kommunens myndighetsområder og utøver kommunens tilsynsplikt for barnehager, skoler og SFO. Staben har støtte- og samordningsfunksjoner som å formidle statlige tilskudd og kommunale midler samt rapporteringer.

I tråd med nasjonale føringer og kommunens målsettinger koordinerer fagstaben tiltak og faglig utvikling, på tvers av virksomhetene.

Fagstab gir lederstøtte og faglig veiledning til ledere og ansatte i virksomhetene, og forbereder og skriver saker til politisk behandling.

TABELL: ØKONOMI FAGSTAB OPPVEKST

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	13 629	11 463	10 204	-1 259	-12,3 %
Andre driftsutgifter	11 270	8 237	7 691	-546	-7,1 %
Sum driftsutgifter	**24 899**	**19 700**	**17 895**	**-1 805**	**-10,1 %**
Driftsinntekter	-6 571	-2 181	-492	1 689	-343,3 %
Resultat	**18 328**	**17 519**	**17 403**	**-116**	**-0,7 %**

Fagstab oppvekst har et merforbruk på kr 0,12 mill. Merforbruket skyldes økning i utgifter til serviceavtaler og administrativ IT i forbindelse med Oppad.

4.1.2. Barnehager

Mål og resultater i 2016

Sola kommune skal ha barnehager av høy kvalitet som innebærer godt kvalifisert personale og pedagogisk arbeid i tråd med forskning- og samfunnsutvikling, god økonomistyring og gode bygninger som understøtter kvalitetsarbeidet. Det skal

dimensjoneres nok barnehageplasser for å innfri retten til plass (*barnehageloven § 12 a*). Denne øvelsen blir utfordret i tider med svingende konjunkturer, og usikre fremskrivingstall for befolkningsvekst.

Sektoren arbeider målrettet for å både rekruttere og beholde gode fagpersoner. I 2016 er det gjort vedtak om å kvalitetssikre bemanningen med flere pedagoger og ansatte med fagbrev. Likeverdig behandling mellom kommunale og private barnehager har fokus. Barnehageområdet består av 30 virksomheter, 17 private barnehager hvorav tre åpne barnehager og 13 kommunale barnehager. I tillegg er et senter for styrka barnehagetilbud. Senteret yter tjenester inn mot alle barnehagene på områdene spesialpedagogikk og flerkultur. I 2016 ble en privat og en kommunal barnehage lagt ned (Novvegen familiebarnehage og Tananger barnehage), og ny Jåsund barnehage ble etablert. Barnehageoppdraget gitt av departementet er at alle barn skal oppleve inkludering, mestring og en god start på læreprosesser.

Per 15. desember 2016 har 1 871 barn barnehageplass. I tillegg er det 57 barn som bruker de åpne barnehagene. På samme telletidspunkt ble det gitt spesialpedagogisk tilbud til 45 barn. En viktig målgruppe er barn fra andre land. Det er totalt 414 barn med tospråklig bakgrunn. Hjelpen gis i hovedsak etter retningslinjer fra departementet til barn fra fylte tre år. Det betyr at 263 barn har målrettede tiltak. I tillegg er det 87 barn i barnehage som har en flerkulturell hjemmesituasjon med en norsk og en utenlandsk mor/far. Senter for styrka opplæring yter tidlig hjelp for denne gruppen av barn. Som tabellen under viser, reduseres det ordinære barnehagetilbudet. Det er også en nedgang av barn med spesialpedagogisk hjelp, men tendensen er at vedtakene er større i omfang. Videre er det en økning av barn fra andre kulturer.

TABELL: ANTALL BARNEHAGEBARN FORDELT PÅ ULIKE BRUKERE

	2015	2016
Antall barn	1 934	1 871
Spesialpedagogiske vedtak	51	45
To-språklige barn	388	414
Barn i familie med norsk/ annet	85	87

Barnehagebruksplanen er et nyttig verktøy for å dimensjonere nok plasser. Antall søknader påvirkes av konjunkturene i Sola-samfunnet, og en har opplevd en nedgang i antall plasser. Handlingsrommet finnes i de kommunale barnehagene der flere har gått med redusert kapasitet. I 2015 merket en dette i Sørabygda og reduserte kapasiteten. For 2016 har en også merket dette i sentrum og redusert mest i Skjalgstova barnehage. Planen revideres årlig for å treffe best mulig med hensyn til framskriving og dimensjonering.

Kvalitetsplanen *Den gode Sola-barnehagen* er et godt styringsverktøy for felles fokus og kompetansebygging av sektoren. De fleste private barnehagene er jevnlig med på den opplæringen som skjer i kommunens regi. Prosjektet *Entusiasme for endring* med 24 deltakende barnehager ble avsluttet med utstilling i Sola kulturhus 2. januar 2017. Barnehagene har fått kunnskap og endringsverktøyet DUEN som videreføres. I tillegg benytter flere seg av ståstedsanalysen fra Utdanningsdirektoratet.

Kompetanse er grunnleggende for å yte god tjeneste. I 2016 var det åtte kandidater som

fikk fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. Sola kommune lykkes også med rekrutterings-stipend for studenter på barnehagelærerlinjen da vi hadde to studenter som avla eksamen i 2016. Sola kommune har gjennomført et videreutdanningstilbud for 29 pedagoger ved VID (Misjonshøyskolen) i Migrasjon og interkulturell kompetanse fra 2014 med eksamen våren 2016. Høsten 2016 startet åtte styrere på styrerskolen, og flere pedagoger har startet på videreutdanning i ulike fag som med ny ordning finansieres av Kunnskaps-departementet.

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Det er store ambisjoner fra departementet vedrørende tjenestelevering, og det er viktig å holde fokus på kompetansebygging i alle stillingskategoriene. Å samle barnehagefeltet om en felles lokal kvalitetsplan, gir gevinster og bedre kvalitet og ressursutnyttelse. Dette er bra med tanke på å være viktige samfunns-aktører og å levere gode tjenester til innbyggerne. Det er søkere til rekrutterings-stipendet, noe som gir viktig tilsig av nye barnehagelærere. En opplever at barnehage-bruksplanen er et godt verktøy for dimensjonering. Samtidig som konjunkturene svinger raskt, kan en bare dimensjonere opp og ned i de kommunale barnehagene. Det er en utfordring å unngå støy og uro blant de ansatte. FFF-arbeidet er blitt godt mottatt i barnehagene. De verktøyene som rulles ut er enkle å ta i bruk, egner seg i mange situasjoner og en ser raskt gode resultater.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARNEHAGE

	2014	2015	2016
Andel barn 1-5 år med barnehageplass			
1124 Sola	96,6	97,0	97,1
1103 Stavanger	88,1	89,0	90,4
1102 Sandnes	87,5	87,8	88,5
1120 Klepp	90,8	92,8	92,8
Kostragruppe 13	91,4	91,5	92,0
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager, konsern			
1124 Sola	129 498	133 058	144 847
1103 Stavanger	145 352	141 081	149 209
1102 Sandnes	123 058	122 133	127 729
1120 Klepp	115 982	123 532	133 089
Kostragruppe 13	127 549	130 039	136 411

Sola kommune har de tre siste år høyest prosentandel barn med barnehageplass sammenlignet med våre nabokommuner. Dette kan skyldes at det gis tilbud i private barnehager til barn fra andre kommuner, at vi har to bedriftsbarnehager, en student-barnehage og en barnehage med internasjonal profil.

Sola har lavere netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år enn Stavanger, men høyere enn de andre kommunene vi sammenligner oss med. Konkurranse om ansatte til barne-hagesektoren kan påvirke utgiftene på grunn av lønnskonkurranse nabokommuner imellom. Fokus på kompetanseheving i Sola kommune og utdeling av rekrutteringsstipend

kan også påvirke kostnadsnivået. Sola kommune har en økning på 8,9 prosent på netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner fra 2015 til 2016, dette er høyest av kommunene det sammenlignes med. Nærmere analyse viser at Sola kommune har hatt størst prosentvis nedgang i antall innbyggere 1-5, noe som påvirker kostnadsnivået når det deles på innbyggere 1-5 år. Sola har en økning i netto driftsutgifter fra 2015 til 2016 på 5 prosent, noe som er på nivå med Klepp, men høyere enn Sandnes og Stavanger som har en økning på henholdsvis 1,9 prosent og 3,2 prosent.

TABELL: ØKONOMI BARNEHAGE

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	130 205	133 843	136 226	2 383	1,7 %
Andre driftsutgifter	184 455	182 174	185 542	3 368	1,8 %
Sum driftsutgifter	**314 660**	**316 017**	**321 768**	**5 751**	**1,8 %**
Driftsinntekter	-75 667	-72 484	-68 897	3 587	-5,2 %
Resultat	**238 993**	**243 533**	**252 871**	**9 338**	**3,7 %**

Resultatet for barnehageområdet i 2016 viser et mindreforbruk på kr 9,3 mill., et avvik på 3,7 prosent. Herav kr 3,3 mill. i mindreforbruk som skyldes færre barn (fordelt mellom private og kommunale barnehager), mindreutgifter på kr 1,3 mill. knyttet til senter for styrket barne-hagetilbud samt mindreutgifter på kr 1,3 mill. på barn med bosted i Sola som har barne-hageplass i nabokommunene våre. I tillegg har kommunen mottatt kr 3,5 mill. i merinntekter for barn fra andre kommuner som har barne-hageplass i Sola kommune.

Samlet budsjett for barnehager ble nedjustert i løpet av året som følge av overkapasitet. Antall barn med barnehageplass i kommunen per 15.12 viser 63 færre barn i 2016 sammenlignet med samme dato i 2015.

4.1.3. Skole, SFO og Sola voksenopplæring

Mål og resultater 2016

Skoletilbudet i Sola kommune består også dette året av åtte barneskoler, to ungdomsskoler og én kombinert barne- og ungdomsskole. I tillegg består skoleområdet av Sola voksenopplæring samt kommunalt SFO tilbud ved syv av barneskolene. 3 471 elever fikk sin opplæring på våre grunnskoler per 1.10.2016, av disse fikk 391 elever et kommunalt SFO-tilbud. I løpet av 2016 har det pågått et etterlengtet utredningsarbeid med å utarbeide en kvalitetsplan for SFO. Dette planarbeidet er nå i sluttfasen og legges fram for politisk behandling i løpet av våren 2017. Det viktigste utviklingstrekket ved Sola voksenopplæring er det økende behovet for tospråklige lærere. Vi har nærmere 150 elever i grunnskolen med et annet morsmål enn norsk fordelt på mer enn 40 språk, og det er

et krevende arbeid å administrere og følge opp alle disse og lærerne deres.

Både skoleledelse og andre grupper ansatte i skolen er stabile faktorer og bidrar fortsatt til et grunnskoletilbud av god kvalitet i kommunen. Sektormålene for grunn-opplæringen i Norge og kommuneplanens søkelys på en god oppvekst for alle har også i 2016 dannet grunnlaget for skolenes drift. Utvalg for oppvekst og kultur vedtok i mars *Inkluderende læringsmiljø* som nytt felles fokusområde for kvalitetsarbeidet ved skolene den kommende fireårsperioden. Skolesjefen har satt ned en styringsgruppe for dette arbeidet som gjennom året har lagt til rette for prosesser blant skolelederne gjennom fagsamlinger og nettverk for å sikre en felles forståelse og tilnærming til begrepene vi møter i dette utviklingsarbeidet. Med inkluderende læringsmiljø vil skolene i Sola kommune særlig ha søkelys på følgende fire elementer:

1. Videreføre arbeidet med god klasseledelse og god underveisvurdering på skoler der elevene ikke opplever at kriteriene for dette er vanlig praksis.

Elevenes læringsutbytte og mestring av faglige og sosiale krav i skolehverdagen vil til enhver tid være blant de viktigste måleindikatorene på kvaliteten i skolen. Elevenes tilbake-meldinger i den årlige Elevundersøkelsen er sammen med annen kunnskap og informasjon viktige signaler på hvordan elevene opplever sin opplæring. De siste årene har elevene rapportert lavt på opplevelsen av arbeidsro, faglige utfordringer og motivasjon i skole-arbeidet. Satsingen på bedre vurderings-praksis gjennom vurdering for læring og god klasseledelse er derfor elementer som det er viktig å holde trykket oppe på og således kvalitetssikre rutinemessig. Høsten 2016 gjennomførte skolesjefen derfor en kart-legging av i hvor stor grad skolens ansatte selv opplever å utøve sin praksis i samsvar med de kjennetegn på god vurderingspraksis og klasseledelse som er vedtatt som felles for skolene. Resultatet av denne kartleggingen var bare i betinget grad oppløftende og tilsier et stadig trykk på videreføring av dette punktet både gjennom bevisstgjøring av skoleledelse og ansatte og gjennom kvalitetssamtalene som gjennomføres årlig med skolene.

2. Vi i Sola – varig innsats for verdighet og inkludering for alle – Samhandling med Læringsmiljøsenteret.

Dette kompetansehevingsprogrammet er ved årsskiftet 2016/2017 kommet halvveis og omfatter nå de ansatte ved åtte av skolene, i tillegg til ansatte i en rekke barnehager, fritidssektoren og PPT som har en viktig rolle som kontinuitetsbærer i programmet. Det er inspirerende å samhandle så tett med et forskningsmiljø som kan bidra til at vår etablerte praksis på dette viktige området til enhver tid blir speilet i forhold til ny kunnskap og kompetanse om hva som virker og viktige grep å ta. Målsettingen er å etablere en bærekraftig plattform for forebygging, avdekking og håndtering av krenkende atferd og mobbing i blant barn og unge.

3. Gjennomgå og vurdere om skolenes spesialundervisning og særskilt norsk-opplæring for språklige minoriteter bidrar til at elevene som får dette, opplever tilhørighet og mestring.

Dette punktet er en særlig viktig påminnelse om at skolens egenart er at læring foregår i et fellesskap, i læringsfellesskapene i skolen. En del elever opplever til tider at opplæringen deres av ulike årsaker tilrettelegges utenom

det ordinære klassefellesskapet for kortere eller lengre perioder. Det er viktig til enhver tid å vurdere skolenes praksis på dette feltet slik at alle elever i så stor grad som overhodet mulig opplever en skolegang preget av inkludering, mestring og tilhørighet.

4. Gjennomgå skolens rutiner for systematisk oppfølging av elevenes fremgang. Her vil en ha fokus på både elever som får lav skår på kartleggingsprøver og nasjonale prøver og de som trenger større faglige utfordringer på sitt nivå, slik at flere elever kan få et bedre grunnlag for å gjennomføre videregående opplæring

Gjennom ulike kanaler har skolen tilgang på stadig mer relevant og faktabasert informasjon om kvaliteten og læringsresultatene i skolen. Fra skoleeiers side arbeides det systematisk for å sette sammen denne informasjonen og analysere den på en slik måte at grep for ytterligere forbedring av elevenes læringsresultater blir mest mulig relevant i forhold til arbeidsmåter, metodikk og læremidler som fungerer til beste for elevenes læring. I 2016 fortsatte følgelig arbeidet med å styrke skolenes arbeid med elevenes grunnleggende ferdigheter i alle fag. Arbeidet med å installere trådløse nettverk på alle skoler ble intensivert i 2016 og en chromebook til hver elev på 8. trinn ble utlevert ved skolestart som året før. Det er også igangsatt utredning av arbeidet med å tilrettelegge for implementering av chromebooks på barnetrinnet samt utvikle en felles IKT -plan for skolene. Når det gjelder styrking av lesing og skriving som grunnleggende ferdighet er flere av våre skoler med i det nasjonale utviklingsprogrammet *Språkløyper* i regi av Universitetet i Stavanger. Hovedinnholdet i *Språkløyper* er knyttet til språk, lesing og skriving. Ved å tilrettelegge for kollektiv kompetanseutvikling etter modell fra Ungdomstrinn i utvikling, utvikles i tillegg gode læringskulturer på den enkelte skole som fremmer læring mellom lærere gjennom et systematisk og målrettet utviklingsarbeid. Målet er at *Språkløyper* kan bidra til lagbygging, at en har et felles, faglig fokus på lesing og skriving, men også på det å arbeide sammen i kollegiet, faggrupper og team.

Høsten 2016 ble seks av kommunens skoler i tillegg en del av forskningsprosjektet *Two Teachers*, igangsatt for å måle effekten av å styrke lærertettheten på småtrinnet. Et spennende og lærerikt utviklingsarbeid som gir gode erfaringer og styrker kollektiv samhandling blant ansatte.

Skoleområdet har også gjennom det meste av 2016 vært preget av Fylkesmannen i Rogaland sitt hendelsesbaserte tilsyn ved Grannes ressurssenter, kommunens opplæringstilbud til elever med særlig store fysiske funksjonshemninger og/eller psykisk utviklingshemninger. Tilsynet og rapporten til fylkesmannen avdekker beklageligvis flere lovbrudd og mangler på både tjeneste og systemnivå. Det er følgelig igangsatt et omfattende arbeid for å sikre at drift og organisering av arbeidet ved Grannes ressurssenter bringes i samsvar med gjeldende lov og forskrift. Dette arbeidet har pågått i store deler av 2016 og vil også legge beslag på ulike ressurser i 2017 for å få utredet hvordan tilbudet til denne elevgruppen skal organiseres og gis i fremtiden.

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Skolene i Sola er inne i en god utvikling og det legges ned et stort arbeid for økt læring blant elevene på våre skoler. I løpet av 2016 ble arbeidet med moderniseringen og utvidelsen av Sola skole ferdigstilt, slik at vi nå kan

konstatere at alle våre skoler må anses som moderne og tjenlige til sitt formål. Skolebruksplanen som nå er under revisjon og legges fram våren 2017 viser imidlertid at det fortsatt vil kreve store ressurser å sikre kapasitet og kvalitet på skolene og skolenes uteområder de kommende år. I tillegg er det gledelig å se at skolens ansatte er i større og større grad interessert i videreutdanning i relevante fag innenfor *Kompetanse for kvalitet* og at nesten samtlige av våre skoleledere har gjennomført nødvendig videreutdanning i skoleledelse. Det viktigste elementet i utvikling av kvaliteten på læringsarbeidet, er imidlertid møtet mellom elev og lærer inne i undervisningssituasjonen i eller utenfor klasserommet. Den gode relasjonen lærer/elev er avgjørende når gode læringssløyfer skal etableres. Skolene i Sola kommune er derfor godt rustet til å møte fremtidens skole, en skole som slik det ser ut vil utfordre skolen til en stor grad av fagfornyelse, dybdelæring og god progresjon. Og for å kunne møte kravene fra fremtidens skoler er skoleeier og to av skolene våre fra høsten 2016 engasjert i det internasjonale nettverket *Deep Learning Society* som gir tilgang til forskningsbaserte og utprøvde opplegg for dybdelæring fra verdensledende utdanningssystemer, i tillegg til tilgang til erfaringsdeling med noen av Norges beste skoler. Skolene som deltar får også tilbakemelding på utviklingsplanen sin og evidensinformerte arbeidsformer for å fremme dybdelæring.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA SKOLE OG SFO

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år			
1124 Sola	98 857	96 994	99 572
1103 Stavanger	93 428	93 146	93 049
1102 Sandnes	92 071	93 170	90 483
1120 Klepp	93 765	98 052	100 731
Kostragruppe 13	92 919	93 954	96 161
Gjennomsnittlige grunnskolepoeng			
1124 Sola	42,8	41,8	42,5
1103 Stavanger	41,2	41,6	42,0
1102 Sandnes	40,4	40,4	41,3
1120 Klepp	40,0	40,5	40,0
Kostragruppe 13	..	..	..
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO			
1124 Sola	60,2	56,6	56,6
1103 Stavanger	73,8	70,2	68,0
1102 Sandnes	58,0	55,8	50,3
1120 Klepp	52,8	48,7	43,8
Kostragruppe 13	65,2	64,4	63,2
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn - enhet personer			
1124 Sola	12,7	12,5	12,9
1103 Stavanger	14,9	15,3	15,2
1102 Sandnes	14,1	14,2	15,1
1120 Klepp	13,1	12,7	12,2
Kostragruppe 13	14,6	14,5	14,5

Sola kommune ligger over Stavanger og Sandnes samt gjennomsnittet i Kostragruppe 13 når det gjelder netto driftsutgifter til grunnskolesektor per innbygger mellom 6-15 år. Kun Klepp brukte mer enn Sola på grunnskole per innbygger mellom 6-15 år i 2016. Både Sola og Klepp har mindre gruppestørrelser enn Stavanger, Sandnes og Kostragruppe 13, noe som er kostnads-drivende. Samtidig er andel lærere med universitets- og høyskoleutdanning og pedagogisk utdanning i Sola på hele 96 prosent, mens Stavanger, Sandnes og Klepp har henholdsvis 88,5, 90,5 og 82,1 prosent. Dette indikerer et relativt høyere lønnsnivå i Sola sett i forhold til kommunene det sammenlignes med.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng (avgangs-karakterer) ble redusert med et poeng i 2015 i forhold til 2014, men økte med 0,7 poeng til 42,5 i 2016. Både Sola, Stavanger og Sandnes kunne vise til forbedrede resultater i 2016. Sola har fortsatt best resultat av de fire kommunene som sammenlignes.

Andel innbyggere 6-9 år i kommunal og privat SFO har stått stille i Sola fra 2015 til 2016, men har vist en jevn nedgang i sammen-ligningskommunene både i 2016 og året før. Dette kan ha sammenheng med generell økonomisk nedgang i området, og at familier i økende grad har måttet prioritere bort SFO.

Indikatoren *Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1-10 trinn* gir et bilde av hvor mange elever som i gjennomsnitt befinner seg i undervisningssituasjonen til den enkelte lærer. Sola har i 2016 høyere gjennomsnittlig gruppestørrelse enn året før for 1.-10. klasse-trinn, men fortsatt lavere enn de andre det sammenlignes med, med unntak av Klepp.

TABELL: ØKONOMI SKOLE, SFO OG VOKSENOPPLÆRING

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	298 904	322 644	327 487	4 843	1,5 %
Andre driftsutgifter	32 612	31 756	24 213	-7 543	-31,2 %
Sum driftsutgifter	**331 516**	**354 400**	**351 700**	**-2 700**	**-0,8 %**
Driftsinntekter	-46 430	-57 145	-52 662	4 483	-8,5 %
Resultat	**285 086**	**297 255**	**299 038**	**1 783**	**0,6 %**

Skole, SFO og voksenopplæringen hadde samlet et mindreforbruk på 1,78 mill. Skolene og SFO hadde et mindreforbruk på 2,97 mill. Avvik er naturlig som følge av at skoleåret avviker fra regnskapsåret. Skolene kan få overført inntil 3 prosent av budsjettet fra ett år til et annet som følge av dette, jamfør vedtatt Delegeringsreglement for plan og økonomi-saker punkt 6.4 i k-sak 13/15 *Delegeringsreglement – revisjon*.

Til sammen får skolene overført 2,3 mill. fra 2016 til 2017.

Avviksmønsteret for 2016 er ikke likt ved skolene. En skole har merforbruk utover 3 prosent. Det er iverksatt tiltak for at denne skolen skal ta inn tidligere merforbruk innenfor grensen på 3 prosent og komme i balanse inneværende år. To skoler har hatt et mindreforbruk utover 3 prosent, mens de øvrige ligger innenfor denne grensen.

Resultatet for Voksenopplæringen viser et merforbruk på 1,2 mill. Dette skyldes tjenesten norsk for språklige minoriteter og særskilt norsk for fremmedspråklige grunnskoleelever. Rammen for virksomheten ble styrket med kr 0,75 mill. i 2. tertial. Hovedforklaringen på merforbruket er det økende behov for tospråklige lærere. Kommunen har nærmere 150 elever i grunnskolen med et annet morsmål enn norsk fordelt på mer enn 40 språk. På dette området var merforbruket isolert sett på kr 1,4 mill. og det er særlig eksellert etter andre tertial.

4.1.4. Barnevern

Mål og resultater for 2016

Formålet med Barneverntjenesten er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt bidra til at barn og unge får trygge oppvekstsvilkår (ref. Lov om barneverntjenester).

Mål og satsningsområder i 2016 var:

- forebyggende innsats
- bidra til at barn og unge får en trygg oppvekst og gode utviklingsmuligheter
- fokus på brukermedvirkning
- økt kompetanse til de ansatte i tjenesten.

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Barneverntjenesten hadde ved inngangen til 2016 et lederskifte. Dette medførte en omorganisering av ledergruppa og endringer i roller og ansvarsområder. Den nye organiseringen har vært positiv for tjenesten, men har krevd merarbeid av ledergruppa. Personalgruppa har utover dette vært stabil.

Barneverntjenesten deltar i ulike prosjekt sammen med andre instanser. Målet er økt samarbeid til beste for våre brukere. Et annen innsatsområde under forebygging er informasjonsarbeid om barneverntjenesten for instanser, organisasjoner og foreldre. Barneverntjenesten har også undervist studenter på Universitetet i Stavanger og elever ved Sola voksenopplæring.

Barneverntjenesten har inngått en samarbeidsavtale med Muslimsk Fellesråd i Rogaland. Vi har et gjensidig ønske om samarbeid, dialog og kompetanse tilførsel. Partene har tro på at dialog og samarbeid mellom Muslimsk Fellesråd og barneverntjenesten vil komme de familier som er i kontakt med barneverntjenesten til gode, og redusere frykt og misforståelser.

Barneverntjenesten ble med i KS sitt Effektiviseringsnettverk høsten 2016. Gjennom nettverket bidrar vi til utvikling og forbedring av tjenesten gjennom økt innsikt, kunnskap og samspill mellom barnevern fra flere kommuner, øvrige tjenester og folkevalgte. Nettverket vil fortsette frem til sommeren 2017 og vil blant annet munne ut i en tjenesteanalyse.

Barneverntjenesten har fokus på god kvalitet og benytter standardiserte verktøy ved undersøkelse etter mottatt bekymring. Barneverntjenesten har hatt et stabilt antall bekymringsmeldinger de siste årene.

Barneverntjenesten lager tiltaksplan (=Barnets plan) i alle saker som konkluderes med hjelpetiltak etter Lov om barneverntjenester. Barneverntjenesten har implementert gode evalueringsverktøy som gjør det mulig å vurdere effekt av den hjelp som iverksettes. Tjenesten ønsker i størst mulig grad å benytte eget tiltaksteam (miljøterapeuter/

familieterapeut) i oppfølgning og veiledning av familier.

Barneverntjenesten har hatt et særlig fokus på arbeid i saker med vold og overgrep, samt fokus på kompetanseheving innen flerkultur og minoriteter. En ansatt har tatt videre-utdanning innen flerkulturelt barnevern, en annen har fullført master i helsevitenskap. En ansatt har påbegynt studier innen familieterapi.

Økt kompetanse til de ansatte er viktig for trygghet, stabilitet og kvalitet i tjenesten. De ansatte får tilbud om veiledning både individuelt og i gruppe, og nyansatte gis en særlig oppfølgning. Det interkommunale samarbeidet med Sandnes, Gjesdal og Randaberg knyttet til kurs og kompetanse-heving er videreført og utviklet.

Barneverntjenesten er fortsatt deltakere i to store prosjekt med fokus på bruker-medvirkning. Prosjekt rekruttering av foster-hjem i slekt og nettverk er et samarbeid mellom kommunale barneverntjenester og Bufetat region vest. I år har fokus vært implementering av veileder med rutine-beskrivelser og utarbeidet verktøykasse har blitt tatt i bruk.

BarnevernsProffene, som er barn med fersk erfaring fra barnevernet, og *Forandrings-fabrikken* har gjennomført utviklingsarbeidet *Mitt Liv Barnevern* i samarbeid med barne-vernstjenester fra hele landet og KS. Sola barneverntjeneste er en av *Mitt Liv-tjenestene* som jobber med et tydelig barnesyn og konkrete arbeidsmåter. Kommunebarnevernet forbedres med barn og unges kunnskap, i samarbeid med fagkunnskap.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARNEVERN

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter (funksjon 244, 251 og 252) per barn i barnevernet, konsern			
1124 Sola	91 287	88 486	106 371
1103 Stavanger	117 653	116 540	115 047
1102 Sandnes	80 919	74 235	77 243
1120 Klepp	90 067	94 636	79 319
Kostragruppe 13	:	:	:
Andel barn med barnevernstiltak I forhold til innbyggere 0-17 år			
1124 Sola	2,8	3,0	2,6
1103 Stavanger	4,3	4,5	4,3
1102 Sandnes	3,9	3,9	3,9
1120 Klepp	3,8	3,7	3,9
Kostragruppe 13	:	:	:

Netto driftsutgifter per barn i barnevernet viste en nedgang i 2015, men har økt igjen fra 2015 til 2016 i Sola. Sola har høyere utgifter per barn i barnevernet sammenlignet med Sandnes og Klepp, men lavere enn Stavanger. Andel barn med barnevernstiltak i alders-gruppen 0-17 år har blitt redusert i 2016.

Utgiftsøkningen kan skyldes at de som får tilbud er mer ressurskrevende nå enn tidligere. Sola kommune har de siste tre år lavest andel barn med tiltak sett i forhold til aldersgruppen 0-17 år. Dette kan skyldes tidlig innsats og tilbudene som gis av familie-senteret og ungdomsteamet.

TABELL: ØKONOMI BARNEVERN

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	25 708	27 287	24 916	-2 371	-9,5 %
Andre driftsutgifter	10 533	11 940	12 096	156	1,3 %
Sum driftsutgifter	**36 241**	**39 227**	**37 012**	**-2 215**	**-6,0 %**
Driftsinntekter	-5 545	-5 878	-5 255	623	-11,9 %
Resultat	**30 696**	**33 349**	**31 757**	**-1 592**	**-5,0 %**

Resultatet for barneverntjenesten viser et merforbruk på 1,6 mill. eller 5 prosent i 2016. Dette skyldes flere plasseringer i institusjon og beredskapshjem, spesielt i slutten av året. Kostnader til fosterhjem har også økt samtidig som refusjoner til kommunen har gått ned i beløpsstørrelse.

4.1.5. Barn, ungdom og familietjenesten

Ny organisering

På nyåret ble helsestasjon, skolehelsetjeneste, Helsestasjon for ungdom, jordmortjeneste, smittevern, asyl og flyktningehelsetjenesten, Familiesenter og Ungdomsteam samlet i virksomheten Barn, ungdom og familie-tjenesten. Tilbudene er organisert i tre team som ledes av teamledere.

Mål og resultater i 2016

Tjenesten skal oppleves som god, lett tilgjengelig og helhetlig for innbyggere og samarbeidspartnere.

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Lett tilgjengelige tjenester; informasjonen på kommunens hjemmeside er revidert for bedre å svare på det en antar familiene lurer på. Åpningstiden i helsestasjon og skolehelse-tjenesten er utvidet. Nytt helsesøsterårsverk har bidratt til dette. Familiesenteret er styrket med tre årsverk og er mer tilgjengelige.

Høyterskeltilbudet Mobilt veiledningsteam har samme lave terskel for henvendelser som ellers i familiesenteret. Samarbeidspartnere har fått informasjon om tilbud.

Gode og helhetlige tjenester; barn som strever, strever ofte på flere områder. Ansatte bruker derfor stadig mer tid på samarbeid med andre. Det er gjennomført felles samlinger i virksomheten for å bli kjent med andres kompetanse og hva som tilbys internt. Vi ser gode resultater av å arbeide på tvers – som samarbeidet mellom helsestasjon, jordmortjenesten, Familiesenteret og noen ganger barnevernet om familier med ufødte/ nyfødte barn og samarbeid Ungdomsteam og Familiesenter.

Helsestasjon og jordmortjeneste; jevn økning i antall nye gravide kvinner. De fleste (330) gravide i Sola bruker nå jordmortjenesten. Fødselstallet (369) holder seg stabilt. Flere av de nybakte familiene bor nå i området rundt Sola sentrum. Mange familier har fått hjemmebesøk av helsesøster (75 prosent) mot 45 prosent i 2015. Satsingen fortsetter for å øke prosenten ytterligere.

Skolehelsetjeneste; ut fra skolenes ulike behov og ønsker er det prøvd ut ulike typer gruppe-tilbud som ledd i det forebyggende psykiske helsearbeidet; *Jentesnakk* (*guttesnakk* 2017), *Psykologisk førstehjelp, Psykisk helse i skolen,*

Leve mer – gruble mindre og Barn med 2 adresser.

Helsestasjon for Ungdom; antall møter (148) med ungdom er på samme nivå som de siste syv år. De aller fleste som møter er jenter, og problemstillingene synes i hovedsak å være knyttet til prevensjon og seksuelt overførbare sykdommer.

Asyl og flyktningehelsetjenesten; tjenesten ble styrket i en periode for å håndtere pågangen.

Smittevern; I tillegg til barnevaksinasjons-programmet og annet smittevernarbeid har helsestasjon/skolehelsetjeneste tatt på seg ansvaret for å vaksinere unge kvinner mot livmorhalskreft (HPV vaksine). 85 kvinner fikk første dose i november og desember.

Ungdomsteamet; Seks ungdommer fikk sin sak overført fra påtale til Konfliktrådet i form av Ungdomsoppfølging. Ved årets slutt var 23 ungdommer under aktiv oppfølgning. Gjennomsnittlig alder er 15,5 år, en nedgang på 0,8 år fra 2015. Oppfølgningen av 33 ung-dommer ble avsluttet. De aller fleste av disse med et godt resultat.

Familiesenteret; 230 nye familier fikk hjelp mot 156 i 2015 og 197 i 2014. Det er i hoved-sak foreldrene selv og helsesøstre som tar kontakt. Nytt mobilt veiledningsteam startet for fullt høsten 2016. 22 familier har fått «tett på» oppfølging i hjemmet, på skolen og på kontor. Gjennom eksterne kurs og intern utveksling av kompetanse, kan virksomheten nå tilby bedre oppfølging av barn med spise-vansker, tilknytningsvansker, vansker med å regulere tanker, følelser og atferd etc.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA BARN, UNGDOM OG FAMILIETJENESTEN

	2014	2015	2016
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst			
1124 Sola	51	47	78
1103 Stavanger	78	82	83
1102 Sandnes	97	97	91
1120 Klepp	99	65	80
Kostragruppe 13	84	86	91
Netto driftsutgifter til forebygging, per innbygger 0-20 år			
1124 Sola	2 255	2 277	2 930
1103 Stavanger	2 211	2 192	2 354
1102 Sandnes	1 935	1 983	2 085
1120 Klepp	1 565	1 671	1 955
Kostragruppe 13	1 903	1 988	2 159

Sola kommune har lavest andel hjemmebesøk i gruppen vi sammenligner oss med. Andelen nyfødte som får hjemmebesøk av helsesøster er sterkt stigende, og er et satsningsområde som er nevnt tidligere i denne årsrapporten.

Det vil bli søkt om statlige midler i 2017 for å styrke barselomsorgen.

Sola kommune har høyest netto driftsutgifter til forebygging sett i forhold til gruppen vi sammenligner oss med. Dette gjelder både

per innbygger 0-5 år og 0-20 år. Dette kan skyldes at Sola kommune har fokus på tidlig innsats og at driftsutgifter til Familiesenteret og Ungdomsteamet er inkludert i tallene for Sola kommune.

TABELL: ØKONOMI BARN, UNGDOM OG FAMILIETJENESTEN

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	16 262	21 900	22 762	862	3,8 %
Andre driftsutgifter	982	1 524	1 374	-150	-10,9 %
Sum driftsutgifter	**17 244**	**23 424**	**24 136**	**712**	**2,9 %**
Driftsinntekter	-768	-1 138	-1 459	-321	22,0 %
Resultat	**16 476**	**22 286**	**22 677**	**391**	**1,7 %**

Resultatet til Barn, ungdom og familie-tjenesten viser i 2016 et mindreforbruk på kr 0,39 mill. Vakanser deler av året samt syke-fravær uten vikar er hovedårsak til mindre-forbruket.

4.1.6. Pedagogisk-/psykologisk tjeneste (PPT)

Sola PPT er en tilgjengelig tjeneste for barn, unge og voksne med særlige utviklings- og opplæringsbehov. PPT bidrar til en trygg oppvekst for barn og unge ved å utvikle samspillet mellom foresatte og kommunens arenaer, gjennom barn og unges medvirkning og et høyt kompetansenivå hos ansatte.

Mål og resultater i 2016

Sola PPT har i 2016 hatt fokus på rådmannens satsing på FFF-arbeidet i sin tjenesteyting:

- styrke det systemrettede arbeidet
- levere tjenester med høy faglig kvalitet
- arbeide for inkluderende læringsmiljøer i barnehager og skoler
- aktiv deltakelse knyttet til antimobbe-arbeidet VI, varig innsats for verdighet og inkludering
- tidlig innsats-Kvello-modellen.

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Styrking av det systemrettede arbeidet har hatt fokus på strukturer for samhandling mellom skoler og barnehager. Dette har bidratt til en mer effektiv samhandling mellom PPT og skoler og barnehager. Styrking av det systemrettede arbeidet med kurs og kompetanseheving har bidratt til at flere barn og unge kan bli ivaretatt innenfor den ordinære opplæringen, og færre vil ha behov for spesialundervisning. På denne måten vil flere barn og unge få hjelp tidlig og vil kunne forhindre større økonomiske kostnader for kommunen på et senere tidspunkt. Som et ledd i å levere faglig kompetente tjenester har PPT for 2016 brukt det interne fellesmøtet en gang i uken til å styrke de ansattes veiledningskompetanse.

Arbeidet med inkluderende læringsmiljøer har, slik PPT vurderer det, medført at flere barn får sitt barnehage- og skoletilbud i tråd med hovedmålsettingen vedrørende dette i kommuneplanen. Til slutt har PPT deltatt i VI, som er en helhetlig kommunal satsing mot krenkende atferd og mobbing. Dette er en ressurskrevende satsing for PPT, siden PPT skal

bistå alle barnehager og skoler med dette arbeidet i Sola kommune.

I 2016 har PPT vært engasjert i til sammen 573 klientsaker. Nye henvisninger i 2016 var 145 mot 139 mot i 2015. PPT ser at til tross for en relativ stabil tilmelding i antall klientsaker, så opplever tjenesten på samme måte som sist år at det har vært en økning i saker fra barnehagesektoren og voksenopplæringen. Sistnevnte er etter vår vurdering et resultat av samhandlingsreformen. Brukere med sammensatte behov søker i større grad enn tidligere om tjenester fra voksenopplæringen. Prosjektet *Tidlig innsats – Kvello-modellen* har medført at flere barn blir oppdaget tidligere og blir som en følge av dette tilmeldt PPT. Ved at flere barn blir henvist tidligere har vi en større mulighet til å forhindre en skjev-utvikling hos barn. Her ligger det en stor besparing både på det menneskelige plan, men også knyttet til økonomi.

TABELL: ØKONOMI PPT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	7 360	7 977	8 035	58	0,7 %
Andre driftsutgifter	523	286	222	-64	-28,8 %
Sum driftsutgifter	**7 883**	**8 263**	**8 257**	**-6**	**-0,1 %**
Driftsinntekter	-685	-558	-545	13	-2,4 %
Resultat	**7 198**	**7 705**	**7 712**	**7**	**0,1 %**

PPT oppnådde budsjettbalanse i 2016.

4.1.7. Kultur

Kultursektor omfattet i 2016 virksomhetene kulturskole, bibliotek og fritid, i tillegg til at man under fagstab kultur har driften av kulturhuset og arbeidet med allmennkultur-området.

Mål og resultater i 2016

Kulturarbeidet i Sola bygger på våre verdier om kvalitet, trivsel og respekt og det er et mål å legge til rette for innovasjon, aktiv deltakelse og gode opplevelser. Dette er forankret i *Kultur for alle!* – kommunedelplanen for kultur 2015-2025 som ble vedtatt i kommune-styret i juni 2015.

Kommunen har et aktivt og engasjert kulturliv, med bred deltakelse innen en rekke ulike aktiviteter. Det er stor aktivitet i de mange lag og foreninger i kommunen, samtidig som de kommunale tilbudene også viser til både god brukertilfredshet og høye brukertall.

Det har også i 2016 vært et felles mål for kultursektoren å sørge for gode og fleksible organisasjons- og driftsmodeller i de enkelte virksomhetsområdene som er fleksible nok til å kunne bruke ressursene der behovet og etterspørselen er størst.

2016 hadde en ny, stor felles satsning på kulturområdet i Sola – Kulturfest 2016. Et prosjekt på tvers i kultur/fritidsfeltet som opplevde høy oppslutning, stor synlighet og meget gode tilbakemeldinger, en suksess vi håper å gjenta i 2017.

Fritid har flere langtidssykemeldinger, og flere medarbeidere har påtatt seg nye oppgaver og endrede arbeidsinstrukser for at det skulle kunne være mulig å opprettholde kontinuitet i

driften. På tross av utfordringene har Fritid opprettholdt alle sine eksisterende tilbud til barn og unge i Sola og KOSTRA tall viser at antall brukere av fritidstilbudene har økt i 2016.

Tilrettelagt Fritid består av Fritidskontakt-tjenesten samt fritidsklubben for psykisk utviklingshemmede. Fritidskontakttjenesten har to ansatte fritidsveiledere som drifter den lovpålagte tjenesten støttekontakt/fritids-kontakt. De hadde i 2016 en økning i antall vedtak forvaltet gjennom bestillerkontoret. De har også et tett samarbeid med barnevern-tjenesten som kjøper tjenester av tilrettelagt fritid. Antall tiltak etter oppdrag fra barne-verntjenesten ble over doblet i 2016. Fritids-kontaktjenesten startet opp en friluftsgruppe i 2016 som ble godt benyttet av fritidskontakter og brukere. Dette blir videreført og utvidet i kommende år. Det ble også opprettet sam-arbeid mellom Sola fotball og fritidskontakt-tjenesten om et tilrettelagt fotballag. Dette har vært en stor suksess og laget har kalt seg *Sola Malaga*.

Ungdomshuset Feelgood økte sitt besøkstall fra 3 626 i 2015 til 6 408 i 2016. Det ble i 2016 startet opp foreldre initiert fredagsaktivitet i fritidslokalene på Dysjaland, med veiledning fra fritidsveileder i gjeldende distrikt. Denne modellen blir nå kopiert og benyttes for å starte opp lignende foreldre-drevet aktivitet i Tananger.

Virksomheten går nye veier med sitt endrings-arbeid, med nye arbeidsmetoder overfor barn og unge med innvandrerbakgrunn som *jeg kan delta* og *FlexID.* I 2016 er det blitt anerkjent og synlig av eksterne fagmiljø. Feelgood har i tillegg vært samarbeidspart i prosjekt *Ung og Polsk* som ble initiert av SLT og Senter for interkulturell kommunikasjon (SIK).

Kulturskolen har i 2016 hatt 835 elevplasser, en nedgang på 53 elevplasser fra 2015. Det er høsten 2016 satt i gang forsøk med tre måneders kurs i musikklek for de yngste (6-8 år) i samarbeid med SFO på Skadberg. Stor etterspørsel etter tilbudet medførte at prosjektet er videreført.

Ventelistene har vært lengst på piano, gitar, dans og teater, mens fiolin, messing- og treblåseinstrumenter hadde kortest. Mange har ønsker om undervisning på et helt bestemt tidspunkt og/eller nært hjemmet. Det vil si at de velger å bli stående på vente-liste i påvente av at slike ønsker skal innfris.

Gjennom kulturskolens samfunnsmandat som kulturelt ressurs- og kompetansesenter, eksempelvis opptreden/formidling på ulike arrangementer, samarbeidsprosjekter med barnehage, skole og sykehjem, samt DKS-produksjoner, er brukertall og nedslagsfelt for samlede tjenester langt større og bredere enn antall elevplasser.

Kulturskolens årlige teaterfestival opplevde i 2016 stor suksess med publikumsrekorder, og mer enn 300 aktører involvert.

Kulturskolen har ansvaret for Den kulturelle skolesekken (DKS) i Sola. Alle kommunens elleve skoler har tilbud gjennom DKS og 2 700 elever har i 2016 fått oppleve kunst og kultur produsert av kommunen. I tillegg kommer produksjoner som er produsert av fylket/ rikskonsertene.

Biblioteket har også i 2016 satset på utadrettet virksomhet, særlig med vekt på å nå ut til barn og unge. Den utadrettede virksomheten er i tråd med *Kultur for alle* og biblioteklov en. I sin virksomhet utøver biblioteket litteratur- og kulturformidling, læring og informasjonsformidling. Særlig

prioritet har tiltak som fremmer leseglede og leseferdighet blant barn og unge. Totalt har biblioteket gjennomført 178 arrangement, med 5 363 deltagere. Arrangementene er rettet mot barn, unge og voksne, inkludert klassebesøk.

Nytt tilbud til bibliotekets brukere i 2016 er *Bokprat* for skoleelever, hvor barne-bibliotekarene kommer til skolen for å snakker om bøker. Nytt i 2016 er også *Ordførerens hjørne*, hvor kommunens befolkning får mulighet til å stille spørsmål og snakke med ordfører Ole Ueland. Tiltaket var særlig populært blant elever fra voksenopplæringen som hadde forberedt seg med spørsmål og som kom sammen med lærer.

Prosjektet *Flyplassbibliotek*, som fikk økonomisk støtte fra Nasjonalbiblioteket (NB), ble avsluttet i 2016 med konklusjon at det ikke blir etablert bibliotek på flyplassen i denne omgang. Biblioteket fikk også økonomisk støtte fra NB til å gjennomføre *Mulighets-studie for bibliotek- og vestibyleområdet*, studien ble fullført i løpet av året. Biblioteket har fått økonomisk støtte fra NB til gjennom-føring av foredragsserien *Lokalhistorie i Sola*, dette prosjektet pågår inn i 2017.

Kulturhuset har også i 2016 hatt en økning i antall besøkende. Det ble solgt totalt 35 038 billetter til 119 ulike arrangementer/ aktiviteter i 2016, en økning på 4,2 prosent på billettsalget og en økning på 6,3 prosent i arrangementer fra 2015. I tillegg har det vært gjennomført 32 arrangementer i Sola ruinkyrkje i tillegg til en rekke omvisninger og ikke minst alle bryllupene som kirkekontoret står som gjennomfører av.

Analyse/refleksjon over resultatene i 2016

Det har også i 2016 vært stort fokus på å styre aktivitet og drift innenfor de økonomiske rammebetingelsene for sektoren. Gjennom målretta arbeid og god budsjettdisiplin kan sektoren under ett rapportere om et tilfreds-stillende økonomisk resultat.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA KULTUR

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner			
1124 Sola	2 381	2 515	2 587
1103 Stavanger	3 027	3 379	3 326
1102 Sandnes	2 049	1 959	2 005
1120 Klepp	1 433	1 499	1 497
Kostragruppe 13	1 909	1 887	2 026
Brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per bruker			
1124 Sola	13 989	17 734	18 866
1103 Stavanger	16 921	16 927	18 133
1102 Sandnes	20 445	20 178	19 334
1120 Klepp	19 136	18 242	18 904
Kostragruppe 13	18 428	19 077	19 698
Andel elever (brukere i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole, prosent			
1124 Sola	19,2	18,1	16,7
1103 Stavanger	14,6	14,6	14,2
1102 Sandnes	13,2	13,7	14,4
1120 Klepp	9,9	10,2	12,0
Kostragruppe 13	11,0	11,0	10,8

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA KULTUR, FORTSETTER

	2014	2015	2016
Netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger i kroner			
1124 Sola	240	246	251
1103 Stavanger	306	319	335
1102 Sandnes	172	195	176
1120 Klepp	258	239	248
Kostragruppe 13	259	255	259

Sola bruker fortsatt mer på kultur enn Sandnes, Klepp og Kostragruppe 13, men likevel en del mindre enn Stavanger. Høyt aktivitetsnivå på kulturskolen er med på å øke den totale kostnaden til kultur per innbygger. Sola har også et høyt aktivitetsnivå på kulturhuset som også kommer andre instanser i kommunen til gode.

Sola har lavere brutto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler per bruker sett i forhold til kommunene det sammenlignes med, med unntak av Stavanger. Sola kulturskole har ansvar for korpsdirigenter og andre aktiviteter rettet mot barnehage og eldre. Dette gjør at sammenligning med andre kommune ikke alltid er relevant. Samtidig har Sola høyest andel elever (brukere) i grunnskolealder i kommunens musikk- og kulturskole i forhold til de andre kommunene det sammenlignes med. Kulturskolen har også et betydelig antall brukere som ikke er i grunn-skolealder. Dette indikerer at kulturskolen i Sola har en effektiv drift.

Når det gjelder netto driftsutgifter til folkebibliotek per innbygger bruker Sola mindre enn Stavanger, men tilnærmet likt med Klepp og Kostragruppe 13. Utgiftsnivået har vært stabilt de siste årene.

TABELL: ØKONOMI KULTUR INKLUDERT STAB OG VIRKSOMHETENE

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	32 574	33 925	32 424	-1 501	-4,6 %
Andre driftsutgifter	19 759	19 488	17 746	-1 742	-9,8 %
Sum driftsutgifter	**52 333**	**53 413**	**50 170**	**-3 243**	**-6,5 %**
Driftsinntekter	-18 155	-18 213	-15 113	3 100	-20,5 %
Resultat	**34 178**	**35 200**	**35 057**	**-143**	**-0,4 %**

Kulturområdet samlet har et merforbruk på kr 0,14 mill. og et avvik på 0,4 prosent. Av dette er kr 0,4 mill. mindreforbruk på fagstab kultur, kr 0,1 mill. i merforbruket på biblioteket og kr 0,08 mill. i merforbruket på Fritid. Kulturskolen har et merforbruk på 0,4 mill. og et avvik på 4,2 prosent. Merforbruket på kulturskolen skyldes mindreinntekt i brukerbetaling for 2016.

4.2. Tjenesteområde Levekår

Per 31.12.2016 hadde tjenesteområdet Levekår syv virksomheter samt stabs-funksjoner. Miljøtjenesten og Åsenhagen avlastnings-/barnebolig ble slått sammen, jamfør vedtak i k-sak 43/16, møte 9. juni 2016, *Budsjettoppfølging 2016 – drift per 30.04.16*. Det blir gitt tjenester innen pleie og omsorg, psykiatri, behandling, rehabilitering og sosiale tjenester.

TABELL: HOVEDMÅL, KOBLING TIL KOMMUNEPLANEN

1	2	3	4
Det skal ytes pleie- og omsorgstjenester ut fra individuelle behov, og tjenestene skal bidra til å opprettholde livskvalitet.	Det skal fremmes økonomisk og sosial trygghet ved å hjelpe personer over vanskelige livssituasjoner.	Det skal arbeides med fore-byggende arbeid på ulike felt for å bidra til at innbyggerne har best mulig helse.	Det skal legges til rette for at livskvaliteten for alle innbyggerne styrkes gjennom aktivt samfunnsengasjement og kulturell deltakelse i et trygt lokalmiljø.

4.2.1. Fagstab levekår

Fagstab levekår har hovedansvar for strategisk utviklingsarbeid, helhetlig styring, oppfølging av drift og tjenesteutvikling. Miljørettet helse-vern, kommuneoverlege og ulike lege-funksjoner tilhører også stabens ansvars-område.

Staben har hatt ansvar for å lede arbeidet med kommunedelplan for helse- og velferdstjenestene i Sola kommune. Andre prioriterte oppgaver har vært omstillings-arbeid med renhold i sykehjem og middags-mat til institusjonene og hjemmeboende med matombringing, samt arbeid med et mulig kommunalt asylmottak.

Bestillerkontoret saksbehandler alle henvendelser om pleie- og omsorgstjenester i Sola. Samhandlingsreformen har bidratt til flere saksbehandlinger med krav om korte frister.

TABELL: ØKONOMI FAGSTAB LEVEKÅR

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	16 840	15 682	18 549	2 867	15,5 %
Andre driftsutgifter	37 057	37 614	37 496	-118	-0,3 %
Sum driftsutgifter	**53 897**	**53 296**	**56 045**	**2 749**	**4,9 %**
Driftsinntekter	-45 863	-45 206	-45 848	-642	1,4 %
Resultat	**8 034**	**8 090**	**10 197**	**2 107**	**20,7 %**

Fagstab levekår avsluttet 2016 med et mindre-forbruk på kr 2,1 mill. Mindreforbruket skyldes i all hovedsak mindreutgifter på hjemmeavlastning og omsorgslønn på henholdsvis kr 1,3 mill. og 0,5 mill. Resterende mindreforbruk er knyttet til vakante stillinger.

4.2.2. Institusjoner, hjemmetjenester og fysio- og ergoterapi

Institusjonene

Institusjonstjenestene inkluderer Soltun alderspensjonat, Tabo og Sola sykehjem, samt Åsenhagen barne- og avlastningsbolig.

Formålet med institusjonene er å gi et bo-, pleie- og behandlingstilbud til dem som av helsemessige årsaker ikke er i stand til å bo i eget hjem.

Hjemmetjenestene

Hjemmetjenestene omfatter tjenester som primært gis i brukers hjem, slik som hjemme-sykepleie, praktisk bistand, brukerstyrt personlig assistanse (BPA), miljøtjeneste og tjenester innen psykiatri og rusomsorg. Formålet med disse tjenestene er at innbyggerne skal få den hjelp de trenger for å mestre livet, og at de kan bo hjemme. Sykepleieklinikken ble videreført i ordinær drift både i Sola og i Tananger. Brukere som ikke er avhengig av å få utført sykepleietjenester i eget hjem kommer til klinikken.

Miljøtjenesten yter døgnbaserte tjenester i ni botiltak for mennesker med utviklings-hemming og utviklingsforstyrrelser samt et aktivitetssenter.

Psykisk helse og rus arbeider for at mennesker med psykiske lidelser skal få hjelp til å mestre livet både ved langvarig sykdom, rus-avhengighet og ved kriser.

Fysio- og ergoterapi arbeider med forebygging, rehabilitering og behandling av alle aldersgrupper i kommunen. I tillegg bistand ved anskaffelse av hjelpemidler og boligtilpasning.

TABELL: HOVEDMÅL OG DELMÅL INSTITUSJONER, HJEMMETJENESTE OG FYSIO- OG ERGOTERAPI

Hovedmål	Delmål
Økt effektivitet – antall årsverk i brukerrettet tjeneste per mottaker reduseres til 0,60	• Nye arbeidsmetoder tas i bruk • Velferdsteknologiske løsninger tas i bruk • Ressursene som er kan utføre mer direkte brukertid
Alle virksomhetene i levekår skal ha igangsatt et FFF prosjekt i løpet av 2016	• Å skape en lærende organisasjon • Å skape en kultur for forenkling, forbedring og fornying i organisasjonen • Å skape et sterkt medarbeiderskap • Å skape gode tjenester sammen
Øke muligheten for å bo hjemme	• Utarbeide en kommunedelplan for helse- og velferdstjenestene i Sola kommune 2016 – 2027 • Prøve ut ulike velferdsteknologiske løsninger • Rehabiliterende arbeidsmetoder i tjenestetilbudene • Etablere veiledning i hjemmet • 100 % belegg på korttidsavdelingene • 70 % belegg på øyeblikkelig hjelp senger • Hjemmet skal være tilrettelagt og ergonomisk utformet
Økt satsing på forebyggende arbeid – folkehelse	• Smittevernarbeid med Stavanger kommune • Videreføring av folkehelsetiltak i ordinær drift (80+ seniordrøs, treningsgrupper (Juztmove) • Rask psykisk helsehjelp/psykolog etableres

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Målet for institusjonene er å sikre optimal bruk av plassene. Flere bor hjemme lengre, noe som fører til at beboere i institusjonene er mer ressurskrevende og pleietrengende enn før.

I 2016 har det vært varierende behov for korttid eller langtidsplass. I perioder har senger stått tomme både på korttids og langtidsavdelinger, mens i andre perioder har en hatt for liten kapasitet til å ta imot alle utskrivningsklare pasienter fra sykehuset. Dette gjelder spesielt i helg og høytidsdager, ferier og influensasesong. Sola kommune er registrert med 321 døgn for pasienter som var meldt utskrivningsklare fra SUS i 2016. Dette er en økning på 189 døgn sammenlignet med 2015. Pasientene blir utskrevet fra sykehus tidligere enn før, og de er for syke til å utskrives til hjemmet og henvises til institusjon. I enkelttilfeller har det ikke vært mulig å utstyre bolig med alle nødvendige hjelpemidler ved utskrivningsdag. Senger på korttidsavdelingen har også blitt benyttet i enkelte perioder til pasienter i påvente av langtidsplass.

Driften av en øyeblikkelig hjelp seng ble overført fra Stavanger kommune til Sola sjukeheim i september 2016. Øyeblikkelig hjelp-plassene ble benyttet i 66 døgn i 2016. 26 av døgnene ble brukt på Sola sjukeheim fra 1. september. Mål om 70 prosent belegg på øyeblikkelig hjelp seng er ikke oppnådd, men en forventer en økning i 2017, etter som at tilbudet er blitt lokalt og mer kjent i kommunen.

Korttid- og rehabiliteringsavdelingen har begynt med permisjonsmulighet i avdelingen, for å gi bruker mulighet for en myk overgang fra institusjonsopphold til hjem, i tillegg kan en prøve ut om bruker kan klare seg hjemme. To senger på langtidsavdeling er omgjort til rulleringsrom.

Det ble i høst innført fritt brukervalg innenfor avlastning. Brukerne kan velge mellom tre private leverandører, i tillegg til kommunenes eget tilbud på avlastning. I 2016 var det fem brukere som benyttet seg av privat leverandør for avlastning.

I 2016 var antallet brukere som får bistand av hjemmetjenesten stabilt. Det har vært økning i antall vedtakstimer på hjemmetjenester. Primært skyldes økning etablering av enetiltak i psykisk helse og rus samt etablering av dobbelbemanning i et eksisterende enetiltak. Brukerstyrt personlig assistanse utført av private har økt med 73 prosent fra året før. Mottakere av omsorgslønn har økt fra 28 brukere i 2015 til 30 brukere i 2016.

Hjemmetjenesten, hjemmerehabilitering og korttid- og rehabiliteringsavdeling deltar i nettverk om gode pasientløp. Psykisk helse og rus deltar i Recovery nettverk. Begge nettverkene er i regi av KS og Helsedirektoratet. Fokus er økt kompetanse hos personalet, og ny tilnærming hvor fokus er brukers ressurser og rehabilitering. Dette vil på sikt bidra til at innbyggerne kan og vil bo hjemme lengre.

Psykisk helse og rus har avsluttet et enetiltak, og frigjorte ressurser ble overført ROP team for oppfølging av bruker. I tillegg ble det etablerte våken nattevakts tjeneste som serve omsorgsboliger og hjemmeboende innenfor virksomhet Psykisk helse og rus. Samtidig som et enetiltak ble avsluttet, ble et nytt etablert i høst.

Psykolog for voksne med individuell oppfølging, samt veiledning av personalgrupper ble ansatt i august. Søknad om å delta i prosjektet *Rask psykisk helsehjelp* ble innvilget, planlagt oppstart våren 2017.

102 brukere fikk hjemmerehabilitering i 2016. Dette er en økning på 62 prosent sammenlignet med 2015. Av disse har 11 prosent hatt behov for økte tjenester etter innsatsperioden, 47 prosent uendret behov etter

rehabilitering, og 42 prosent avsluttet til ingen hjelp etter innsatsperioden.

Fysio- og ergoterapiavdelingen gir raskt behandling til de prioriterte gruppene. De som ikke er prioritert har én til tre måneders ventetid. Syn- og hørselskontakt har også prioriterte grupper og har gitt rask behandling til disse. De som ikke har prioritet har hatt opptil seks måneders ventetid. Ny ergoterapeut som jobber med syn og hørsel ble ansatt i fjor, og har bidratt til at ventelister for syn og hørsel er redusert.

Forebyggende hjemmebesøk tilbys alle 80-åringer. 90 personer fikk tilbud om besøk, 72 takket ja. Begrunnelsene for å takke nei er at de stort sett er for friske eller ikke har tid.

Cirka 120 personer deltok i treningsgrupper for voksne/eldre over 60 år. I tillegg deltok rundt 30 personer jevnlig på nettbasert trening i samarbeid med Juztmove. Flere benytter nå Juztmove som egentrening hjemme.

Stor og sterk er et tilbud for familier med overvektige barn. 11 familier tok imot tilbudet. Familiene har fått et sunnere kosthold, høyere aktivitetsnivå og bedre samarbeidsklima innad i familien. Det ble høsten 2016 ikke satt i gang nytt familietilbud på grunn av manglende rekruttering.

Seniordrøsen hadde ni samlinger med varierte temaer. 30-50 seniorer har vært til stede hver gang.

Frisklivsentralen hadde 104 deltakere i 2016. Av disse var 47 nye deltakere i 2016. Om lag 85 prosent avsluttet etter endt reseptperiode. Gjennomsnittlig deltakelse er ett år. Det ble høsten 2016 satt i gang et nytt tilbud, Livsstyrketrening. Dette er et 40 timers kurs i samarbeid med Klepp kommune.

Det er gjennomført tre kurs i mestring av belastninger/negativt stress (KIB). KIB kursene bidro til reduserte symptomer på depresjon og angst, bedre endringsvurdering av egen livssituasjon, og økt livskvalitet hos deltakerne. Smittevernarbeidet gjennomføres av Sola kommune, etter at samarbeidet med Stavanger kommune ble avsluttet etter endringer i kommuneoverlegestillingen.

Levekår har gjennomført 83 FFF (forenkling, fornying og forbedring) prosesser. Det er alt fra små forbedringsprosesser til store og mer komplekse prosesser på tvers av virksomhetene/tjenesteområdene. En prosess var gjennomgang av utlånsrutiner ved korttidslageret for hjelpemidler. Gevinst ved denne prosessen var økt kvalitet samt økonomiske besparelser (utskrivningsklare pasienter kan raskere utskrives til hjemmet). Psykisk helse og rus har i sitt arbeid med nye arbeidsmetoder resultert i bedre utnyttelse av personalressurser. Gevinster fra FFF arbeider er økt effektivitet og kvalitet (mer direkte brukertid med samme ressurser) og økonomiske besparelser (ikke behov for inngå ny leasingavtale på tjenestebil).

Det er igangsatt flere velferdsteknologiske prosjekter. Noen av disse er elektroniske låser (E-lås) som erstatter nøkkelboksene, elektroniske medisindispensere, og klargjøring til å ta i bruk trygghetsalarm med GPS funksjon).

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA LEVEKÅR – INSTITUSJONER

	2014	2015	2016
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år og over			
1124 Sola	22,0	20,9	19,9
1103 Stavanger	22,9	22,9	22,9
1102 Sandnes	17,8	18,8	19,4
1120 Klepp	17,1	16,9	15,8
Kostragruppe 13	16,9	16,7	16,4
Andel beboere i institusjon av antall plasser (belegg)			
1124 Sola	90,5	93,2	93,5
1103 Stavanger	98,6	97,7	97,4
1102 Sandnes	90,6	92,3	96,0
1120 Klepp	83,1	80,3	85,9
Kostragruppe 13	97,2	99,0	96,1
Andel brukere i institusjon som har omfattende bistandsbehov, langtidsopphold			
1124 Sola	85,9	81,1	83,6
1103 Stavanger	68,3	68,6	69,1
1102 Sandnes	85,3	87,4	88,8
1120 Klepp	..	..	71,4
Kostragruppe 13	84,5	85,2	86,4
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, per kommunal plass			
1124 Sola	1 162 000	1 157 804	1 133 472
1103 Stavanger	1 119 923	1 068 729	1 036 750
1102 Sandnes	1 105 492	1 140 166	1 091 533
1120 Klepp	1 213 264	1 099 545	1 324 466
Kostragruppe 13	1 070 077	1 070 318	1 118 773

Sola Kommune har en relativt høy dekningsgrad på plasser i institusjon for brukere over 80 år sammenlignet med de andre kommunene. Nedgangen fra 2015 til 2016 skyldes økning i antall eldre 80 år og over, mens antall plasser i syke- og aldershjem er stabilt. Når det gjelder belegg på institusjonsplasser viser derimot tallene at Sola har et forbedringspotensiale.

Sola har flere brukere med omfattende bistandsbehov i institusjon, sammenlignet med Stavanger og Klepp. Dette indikerer at flere av brukerne i Sola bor hjemme lengre, og at de dermed har høyere bistandsbehov når de kommer på institusjon. Dette er en ønsket utvikling etter Kommunedelplan for tjeneste-utvikling i helse og velferdstjenesten. Planen omtaler blant annet at brukerne skal gå fra å være mottakere av pleie og omsorg til å oppfordre til, og legge til rette for, aktivitet og deltakelse. Kostnaden per institusjonsplass har i Sola gått ned i 2016 sammenlignet med tall fra 2014 og 2015. Dette er ønsket utvikling fra kommunens side.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA LEVEKÅR – HJEMMETJENESTER

	2014	2015	2016
Andel hjemmetjenestemottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år			
1124 Sola	16,2	15,9	15,2
1103 Stavanger	15,1	15,7	15,7
1102 Sandnes	18,8	21,6	21,4
1120 Klepp	23,4	..	..
Kostragruppe 13	19,8	20,0	20,1
Andel hjemmetjenestemottakere med omfattende bistandsbehov, 80 år og over			
1124 Sola	4,7	10,9	10,6
1103 Stavanger	5,2	4,5	4,7
1102 Sandnes	11,0	9,2	8,3
1120 Klepp	9,2	..	..
Kostragruppe 13	13,2	13,1	13,5
Korrigerte brutto driftsutgifter per mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern			
1124 Sola	313 343	304 494	332 565
1103 Stavanger	262 017	270 961	283 109
1102 Sandnes	241 728	240 389	248 790
1120 Klepp	292 402	279 186	291 101
Kostragruppe 13	237 390	236 102	256 550

Andel brukere med omfattende bistandsbehov har gått ned, men bistandsbehovet til den enkelte bruker har økt. Sola kommune har en høyere andel mottakere med omfattende bistandsbehov sammenlignet med nabokommunene, men ligger under nivået for Kostragruppe 13. Driftsutgiftene per mottaker av hjemmetjenester er høyere i Sola enn for sammenligningsgruppen. Kostnadene har også økt i 2016 sammenlignet med i fjor, en utvikling vi ser også i de andre kommunene rundt oss samt Kostragruppe 13.

TABELL: ØKONOMI INSTITUSJONER

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	155 550	157 248	153 008	-4 240	-2,8 %
Andre driftsutgifter	21 876	20 688	20 198	-490	-2,4 %
Sum driftsutgifter	**177 427**	**177 936**	**173 206**	**-4 730**	**-2,7 %**
Driftsinntekter	-34 299	-33 989	-32 412	1 577	-4,9 %
Resultat	**143 128**	**143 947**	**140 794**	**-3 153**	**-2,2 %**

Resultatet for institusjonene viser et merforbruk på kr 3,2 mill. Merforbruket er knyttet til økt bemanningsbehov i perioder med krevende utfordringer, som følge av at flere brukere er blitt mer ressurskrevende. Videre skyldes merforbruket behov for økte ressurser i feriene til oppfølging av brukerne i barne- og avlastningsboligene fordi brukerne da har fri fra øvrige dagtilbud.

TABELL: ØKONOMI HJEMMETJENESTER

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	168 397	180 995	177 023	-3 972	-2,2 %
Andre driftsutgifter	14 586	14 918	15 379	461	3,0 %
Sum driftsutgifter	**182 983**	**195 914**	**192 402**	**-3 512**	**-1,8 %**
Driftsinntekter	-20 352	-22 437	-19 289	3 148	-16,3 %
Resultat	**162 631**	**173 476**	**173 113**	**-363**	**-0,2 %**

Hjemmetjenestene har samlet et merforbruk på kr 0,4 mill. Merforbruket er hovedsakelig knyttet til økt bemanningsbehov i Miljø-tjenesten som følge av at noen brukere med utfordrende atferd har behov for økt bistand. Antall brukere i hjemmetjenestene er stabilt, mens antall vedtakstimer har økt med omtrent 2 000 timer fra 2015 til 2016. Denne økningen i vedtakstimer utgjør omtrent 1,7 årsverk. Deler av merutgiften som følge økt antall vedtakstimer er delvis kompensert via refusjonsordning for ressurskrevende tjenester. Virksomhetene innunder dette området har i løpet av året fått styrket budsjettet med netto kr 3,6 mill.

TABELL: ØKONOMI FYSIO- OG ERGOTERAPI

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	14 355	15 481	16 503	1 022	6,2 %
Andre driftsutgifter	4 338	4 235	4 381	146	3,3 %
Sum driftsutgifter	**18 693**	**19 716**	**20 884**	**1 168**	**5,6 %**
Driftsinntekter	-3 873	-3 926	-3 792	134	-3,5 %
Resultat	**14 820**	**15 790**	**17 092**	**1 302**	**7,6 %**

Resultatet for Fysio- og ergoterapi i 2016 viser et mindreforbruk på kr 1,3 mill. Hoved-grunnen til dette er lavere lønnskostnader enn budsjettert, noe som i all hovedsak skyldes at det ikke har blitt leid inn vikarer for syke-meldinger.

4.2.3. NAV (Sosiale tjenester)

De kommunale oppgavene som er lagt til NAV er bosetting og introduksjonsprogram for flyktninger (over 18 år), boligsosialt arbeid, gjeldsrådgivning, økonomisk sosialhjelp og kvalifiseringsprogrammet.

Mål og resultater i 2016

TABELL: HOVEDMÅL OG DELMÅL NAV (SOSIALE TJENESTER)

Hovedmål	Delmål
Redusere utgiftene til hospits/pensjonat	• Å ha tilstrekkelig antall kommunale utleieboliger til vanskeligstilte • Hindre utkastelse av leietakere • Etablere en rusfri ettervernsbolig
Redusere utgifter til sosialhjelp	• Andel langtidsmottakere skal være under 35 % av sosialhjelp mottakerne • Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde skal være under 40 % • Ingen under 25 år skal være passive stønadsmottakere • Praksisplasser i kommunale virksomheter øker med minimum 15 plasser • Samarbeidsavtaler om praksisplasser i private bedrifter i nærområdet øker med minimum 15 plasser • 35 % av de i arbeidstreningspraksis går over i vanlig ordinært arbeid • Minimum 30 skal delta i kvalifiseringsprogrammet • Ingen i introduksjonsprogrammet skal avsluttes til å bli passive mottakere av sosialhjelp

Analyse og refleksjon over resultatene i 2016

Sola kommune tok imot 48 flyktninger for bosetting i 2016.

10 nye kommunale boliger ble ferdigstilt i 2016, noe som har resultert i minimal bruk av hospits. Det er etablert en rusfri etterverns-bolig. Utgifter til leie for midlertidig bolig ble redusert med 65 prosent, fra kr 1,304 mill. til kr 0,451 mill.

De store endringene i antall og utgifter på private midlertidige boliger skyldes i hovedsak at boligmarkedet er endret til fordel for leietaker.

Antall brukere som har hatt sosialhjelp som hovedinntekt har vært 225 mottakere. Dette utgjør 39,5 prosent.

Sola kommune har hatt noen få passive stønadsmottakere under 25 år. Årsaken til dette er i hovedsak at en ikke har klart å tilpasse aktivitetstilbudet eller har hatt en arbeidsplass å tilby til den aller svakeste brukergruppen. I tillegg er det noen som er unntatt aktivitetsplikt på grunn av andre ytelser.

Det er 30 kommunale arbeidspraksisplasser, og 28 private arbeidspraksisplasser. I tillegg til egne avtaler med ett par store bedrifter. Det har i løpet av året blitt inngått 10 nye kommunale og 12 nye private arbeidspraksis-plasser. Målet om til sammen 30 nye arbeids-praksisplasser er derfor ikke nådd.

Av de som er i arbeidspraksis er målet at 35 prosent skal over i ordinært arbeid etter endt praksisperiode. Grunnet arbeidsmarkedet som er nå, har en ikke klart å nå målet.

30 brukere har deltatt i kvalifiserings-programmet, og målet for 2016 er dermed oppnådd.

50 prosent av deltakerne (62 prosent på landsbasis) går over i arbeid eller skole etter tre år i introduksjonsprogrammet. Årsaken til at Sola kommune ligger noe lavere, skyldes konjunkturnedgangen i regionen.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA – NAV (SOSIALE TJENESTER)

Nøkkeltall KOSTRA	2014	2015	2016
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde			
1124 Sola	46,6	47,2	47,7
1103 Stavanger	35,0	35,1	34,9
1102 Sandnes	39,9	41,5	42,6
1120 Klepp	51,3	57,6	56,0
Kostragruppe 13	..	..	..
Sosialhjelpsmottakere med stønad i 6 måneder eller mer			
1124 Sola	194	224	233
1103 Stavanger	1 361	1 445	1 642
1102 Sandnes	630	777	827
1120 Klepp	123	117	120
Kostragruppe 13	..	..	..
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten per innbygger 20-66 år, konsern			
1124 Sola	2 738	2 683	3 052
1103 Stavanger	3 355	3 605	4 219
1102 Sandnes	2 613	2 873	3 288
1120 Klepp	2 768	2 592	3 012
Kostragruppe 13	3 221	3 357	3 694

De siste årene har det vært økning i antall sosialhjelpsmottakere. 556 klienter mottok sosialhjelp. Av disse hadde 41 prosent sosialhjelp i seks måneder eller mer. Sola Kommune ligger forholdsvis likt med nabokommunene når det gjelder dette. Netto driftsutgifter til sosial-tjenesten per innbygger har vært stigende de siste årene. Dette kommer som en konsekvens av svakere arbeidsmarked knyttet til oljerelatert virksomhet, og vi ser den samme trenden i kommunene rundt oss.

TABELL: ØKONOMI NAV (SOSIALE TJENESTER)

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	17 163	20 978	21 415	437	2,0 %
Andre driftsutgifter	33 059	35 576	34 727	-849	-2,4 %
Sum driftsutgifter	**50 222**	**56 554**	**56 142**	**-412**	**-0,7 %**
Driftsinntekter	-1 076	-2 008	-1 716	292	-17,0 %
Resultat	**49 146**	**54 546**	**54 426**	**-120**	**-0,2 %**

NAV (Sosiale tjenester) endte i 2016 med et merforbruk på kr 0,1 mill. Virksomheten har fått tildelt friske budsjettmidler med totalt kr 12,1 mill. i løpet av 2016 for å dekke opp økte kostnader til sosialhjelp.

4.3. Tjenesteområde Samfunnsutvikling

Tjenesteområdet består av en fagstab og de tre virksomhetene Eiendom, Kommunalteknikk og Arealbruk. Hovedmålet til tjenesteområdet er å forvalte kommunale arealer, anlegg og eiendommer på en effektiv og bærekraftig måte, til det beste for felleskapets interesser, for innbyggere og for næringslivet.

Måloppnåelsen for tjenesteområdet vurderes som god. På tross av fortsatt nedgang i 2016 innenfor viktige næringer for Sola kommune, er det generelt høy aktivitet i tjenesteområdet Samfunnsutvikling. Det er generelt høy trivsel blant de ansatte, og sykefraværet er lavere enn gjennomsnitt for kommunen. Det har også vært mindre turnover i 2016 enn vanlig, noe som selvsagt kan skyldes et strammere arbeidsmarked, men uansett er gunstig for produktiviteten i tjenesteområdets virksomheter og stab.

I 2016 ble det oppnådd enighet med grunneiere for areal til infrastruktur i Sola sentrum og for betydelige strekk på turveien langs Hafrsfjord. Dette gir grunnlag for utbyggingen av både rådhus, ny kirke og nytt sykehjem i Sola sentrum, og prosjektene vil være viktige bidragsytere til sentrumsutviklingen i Sola generelt.

Tjenesteområdet har brukt mye tid og krefter på to store, sentrale planer; for Stavanger lufthavn Sola og IKDP Forus. Førstnevnte ble behandlet ferdig i 2016 i kommunestyret, men med innsigelsespunkter fra Fylkesmannen og Rogaland fylkeskommune. Tidlig våren 2017 er disse ved mekling ryddet vekk, og en sentral brikke for utviklingen av flyplassområdet er på plass.

Kommunens eiendomsmasse og kommunal infrastruktur (vei, vann, avløp og renovasjon) vurderes som velfungerende.

Helhetlig lokalsamfunnsutvikling – Sola i regionen

I forbindelse med revisjon av kommuneplanen, som startet opp i 2016, vil det bli lagt vekt på å bevare og utvikle kvalitativt gode nærmiljøer der folk trives og er trygge i sine naboskap. Samtidig er kommunen en stor arbeidsplass, og en transportkorridor. Kommunen har store arbeidsplasser som Forus, Risavika og flyplassen, som hver for seg og til sammen genererer store mengder transport. Et effektivt transportsystem er essensielt, men genererer også betydelige ulemper i form av båndlagte arealer, støy og forurensning. Det er en fokusert oppgave for tjenesteområdet å avveie fordeler og ulemper på dette området, og fortrinnsvis slik at fordelene er størst for våre innbyggere.

I mai 2016 ble handlingsplan for Bypakke Nord-Jæren vedtatt, og etter det har arbeidet vært konsentrert om å forberede forhandlinger med staten om betingelser og finansiering for bypakken og byvekstavtalen. Selv om utbyggingen av Transportkorridor Vest (TKV) fra Sømmevågen til Sola skole ikke direkte knyttes til Bypakken ble arbeidet startet opp i 2016 med forskutterte midler fra Rogaland fylkeskommune. TKV vil sammen med bussveien endre transportinfrastrukturen i kommunen i vesentlig grad fremover.

ØLBERGKIOSKEN

Det tilrettelegges for et bedre kollektivsystem, og det skal bygges nye sykkelveier, og legges til rette for økt gange. Kommunen må forberede seg på et paradigmeskifte der reisevanene våre vil bli endret fra slik vi er vant med i dag. På sikt vil dette fremstå som et bytransformasjons-prosjekt med stor betydning for fremtidige bo-, arbeids- og transportmønstre.

4.3.1. Fagstab Samfunnsutvikling

Hovedmålet for fagstab Samfunnsutvikling er todelt; bidra til at virksomhetene i tjeneste-området er godt integrert og samarbeider om de overordnede målene i kommuneplanen og gjennomføring av andre større overordnede planer, som områdeplan for Sola sentrum. Samtidig skal fagstaben bidra inn i hele organisasjonen, og initiere til arbeid som er nødvendig for tilstrekkelig kunnskap, beslutningsgrunnlag og gjennomføringskraft i kommunens planarbeid.

Fagstaben hadde i 2016 et overordnet ansvar for oppstart av planprogram og revidering av kommuneplanen. Videre hadde fagstaben ansvar for oppfølging av rapporten *Risavika – helhetlig risikostyring i områder med forhøyet risiko*. Staben bidrar også med statistisk materiale og analyser for boligbygging, innbyggertall og arbeidsplasstall, og prognoser i forbindelse med blant annet skole- og barnehagebruksplan og handling- og økonomiplaner.

Fagstaben er ansvarlig for oppfølging av utbyggingsavtaler i forbindelse med reguleringsplaner, og har så langt hatt ansvar for erverv av areal for kommunal tjeneste-yting.

I løpet av 2016 har FFF vært tema både på vårens og høstens ledersamlinger for virksomhetsledere, seksjonsledere og stab, i tillegg til at det drøftes jevnlig på møter mellom kommunalsjef, virksomhetsledere og fagstab. På vårens ledersamling var det fokus på prosessverktøyet 5S, mens høstens samling hadde fokus på at medarbeiderne skulle identifisere forbedringsområder. Effekten av dette har blant annet ført til en medarbeider-drevet Lean-prosess der rutiner for prosjekt-rapportering sees på. I fagstaben har kommuneplanleggerne tatt i bruk forbedrings-tavlen som et prosessverktøy i kommuneplan-arbeidet.

TABELL: ØKONOMI FAGSTAB SAMFUNNSUTVIKLING

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	5 516	5 971	5 971	0	0,0 %
Andre driftsutgifter	809	1 548	1 120	-428	-38,2 %
Sum driftsutgifter	**6 325**	**7 519**	**7 091**	**-428**	**-6,0 %**
Driftsinntekter	-454	-413	-414	-1	0,2 %
Resultat	**5 871**	**7 106**	**6 677**	**-429**	**-6,4 %**

Resultatet til Fagstab Samfunnsutvikling for 2016 viser et merforbruk på kr 0,43 mill. Avviket kommer som følge av merkostnader på andre driftsutgifter. Kr 0,25 mill. av merforbruket skyldes merutgifter i forhold til budsjett til IKDP Forus og kr 0,18 mill. skyldes merforbruk konsulentutgifter som følge av utredning gjennomført hos Arealbruk i henhold til verbalpunkt 17 i vedtatt HØP 16-19 samt med Urbant jordskifte i Solakrossen.

4.3.2. Eiendom

Mål og resultater i 2016

For virksomhet Eiendom var 2016 et år med høy produksjon i alle seksjonene. Store investeringsprosjekter pågår, kommunen ble tildelt tiltaksmidler, hvorav Eiendom disponerte om lag kr 13 mill., samtidig som det var fokus på ordinært vedlikehold og tilstandsanalyser. I 2016 ble rutiner for kommunale byggeprosjekt (Byggeinstruks) revidert, og den ble formelt vedtatt i kommunestyret i januar 2017. I 2016 startet også virksomheten opp med systemrevisjon HMS der det ryddes og struktureres i rutiner og dokumenter. Arbeidet vil fortsette i 2017. Virksomheten har også arbeidet for opprettelse av bolignettverk Rogaland, hvor alle kommuner i fylket deltar. Totalt sett melder virksomheten om høy måloppnåelse og gode resultater.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON BYGGDRIFT

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Tilstandskontroll av bygg/anlegg	15 %	15 %
Gjennomføre godkjent vedlikeholdsplan bygg/anlegg	100 %	100 %
Sentral overvåking av SD-anlegg	30 %	20 %
Innlegging av bygg i IK-bygg	20 %	50 %
FDV-dokumentasjon skal opprettes, med særskilt fokus på brann og elektro	2-4 bygg	4 bygg

SD-anlegg (Sentralt Driftsovervåking) er i hovedsak en overordnet styring av de tekniske anlegg i kommunens bygg. IK-bygg er en forkortelse for kommunens internkontrollsystem for bygningsmasse. FDV er en forkortelse for forvaltning, drift og vedlikehold.

Ved siden av ordinær drift fikk seksjonen i 2016 ansvaret for gjennomføringen av prosjekter som følge av tiltakspakken hos virksomhet Eiendom. For midlene kommunen fikk i tiltakspakken ble det blant annet gjennomført et større vedlikeholdsprosjekt på Røyneberg skole, og flere kommunale bygg ble malt. Seksjonen arbeidet i 2016 med IK-bygg, der tilstanden på kommunale bygg registreres, samt med oppdatering av brannbøker. Tilstandsanalyser og planlagt vedlikehold ble gjennomført i henhold til virksomhetens plan for 2016. I 2016 startet seksjonen med revidering av Byggehåndboken. Det er ventet at denne ferdigstilles i 2017.

Seksjonen startet i 2016 opp FFF-prosjekt med mål om å forenkle og forbedre administreringen av adgangskort til kommunens bygg til ansatte og innbyggere. Resultatet er at kortadministrasjonen har blitt sikrere og enklere.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON PARK OG GRAVLUND

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Gjennomføring av interne og eksterne prosjekter	100 %	100 %
Forvaltningsplaner for friområder	50 %	25 %
Implementere nye rutiner for ettersyn og ingen alvorlige hendelser på personell	100 %	100 %
Sikkerhetskontroller på lekeplasser, skoler, barnehager og nærmiljøanlegg	100 %	100 %
Implementering av nytt system for varsling av feil og mangler	100 %	100 %
Standardisering av søknader og saksbehandling	100 %	50 %

Gjennomføring av implementering av ettersynsprogram resulterte i 2016 i sikring av alle lekeplasser. I tillegg har lekeområder i barnehager og skoler blitt kontrollert, og farlig utstyr har blitt revet. Seksjonen fikk i 2016 på plass egen lekeplasskontroller. Håland og Sande skole har fått gjennomgripende oppgraderinger i 2016, og Sola sjukeheim har fått sansepark. I løpet av 2016 fikk seksjonen på plass en egen koordinator for personer i arbeidstrening gjennom omprioritering av en stillingshjemmel, og antallet på arbeidstrening ble fordoblet, fra seks til 12 personer.

Seksjonen gjennomførte i 2016 en stor innsats for omdømmebygging i kommunen, både rettet mot innbyggere og mot andre kommunale virksomheter.

I 2016 tok seksjonen i bruk Gemini melding som en del av kommunens FFF arbeid i samarbeid med virksomhet Kommunalteknikk. Programmet sørger for systematisering av feilmeldinger som blir registrert, behandlet, tiltak utført og ferdigrapportert.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON IDRETT OG BAD

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Være en god støttespiller for seksjon utvikling i prosjekter som kan utløse spillemidler, slik at kommunen blir tildelt høyeste sats for spillemidler på sine prosjekter	100 %	100 %
Øke antall besøkende i svømmehallene	10 %	-1 %

Seksjonen arbeidet i 2016 mye med Sola Arena sykkelanlegg, erstatningsbane for BMX på Sola, nytt kunstgress for nier fotball på Våganes, bane for baseball på Utsola og skatepark på Stangelandssenteret. Anleggene vil hovedsakelig stå ferdig i 2017, mens det arbeides for byggestart av Sola Arena i slutten av 2017.

Seksjonen startet opp med morgenbading i Solahallen høsten 2015, men tilbudet ble lagt ned desember 2016 da for få benyttet seg av tilbudet. Det er allikevel mange som benytter seg av svømmehallene i kommunen, og i 2016 var det omtrent 23 000 som benyttet tilbud for offentlig bading. På tross av gode tall for offentlig bading i kommunen, er det en nedgang i antallet som benytter tilbudet på 1 prosent fra 2015 til 2016. Det er imidlertid vanskelig å si noe om hvorfor antallet besøkende synker i 2016.

Seksjonen har i 2016 hatt fokus på FFF arbeid, og har arbeidet med å rydde i, og oppgradere, HMS dokumenter tilknyttet svømmehallene.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON UTVIKLING

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Igangsette vedtatte investeringsprosjekter i henhold til vedtatte planer i Handlings- og økonomiplan 2016-2019	100 %	87 %
Gjennomføre igangsatte prosjekter innenfor vedtatte totale budsjettrammer	100 %	83 %
Gjennomføre vedtatte prosjekter innenfor vedtatt fremdriftsplan	> 75 %	76 %
Fremforhandle nye rammeavtaler for fag i samarbeid med Innkjøp & Kontrakt	5 stk.	5 stk.

Det ble i 2016 ikke registrert noen hendelser i de kommunale byggeprosjektene med skade på person eller miljø. Dette syntes å være et resultat av et målrettet arbeid med HMS både under planlegging og gjennomføring av byggeprosjektene. Seksjonen har i 2016 arbeidet med revidering av byggeinstruksen og rutiner knyttet til denne. Dette har vært et hovedtema for seksjonen gjennom året. I 2016 sto nybygget på Sola skole samt nytt ressurssenter på Grannes ferdig. Seksjonen deltok i planleggingen av nye Sola Arena. Oppfølgingen av ferdigstilte selvfinansierte boliger på Skadberg og Myklebust i forbindelse med salg av disse har tatt mye tid og ressurser. På Skadberg ble en stor del av antallet boliger tildelt ved ferdigstillelse i henhold til kriterier i kommunen, mens på Myklebust har salget gått tregt. Ved utgangen av 2016 hadde kommunen fremdeles 53 selvfinansierte boliger for salg.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA

	2014	2015	2016
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter i kommunal eiendomsforvaltning per kvadratmeter			
1124 Sola	106	112	150
1103 Stavanger	114	121	199
1102 Sandnes	162	96	95
1120 Klepp	64	57	90
Kostragruppe 13	92	89	104

KOSTRA-tallene viser at Sola kommune har en stor økning i utgifter til vedlikehold per kvadratmeter i 2016. Den samme trenden er synlig hos Stavanger og Klepp kommune, mens Sandnes har redusert kostnad per kvadratmeter sammenlignet med 2015. Indikatoren viser at kommunen har prioritert vedlikehold høyt i 2016, samtidig som kommunen fikk kr 16,26 mill. i tiltakspakken mot økt arbeidsledighet på Sør- og Vestlandet. Indikatoren viser også at midlene gitt i tiltaks-pakken har blitt brukt i tråd med statens intensjon; reduksjon i det kommunale vedlikeholdsetterslepet samtidig med en sysselsettingseffekt i utsatte områder.

TABELL: ØKONOMI EIENDOM

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	44 918	49 188	50 592	1 404	2,8 %
Andre driftsutgifter	96 785	121 820	114 894	-6 926	-6,0 %
Sum driftsutgifter	**141 703**	**171 008**	**165 486**	**-5 522**	**-3,3 %**
Driftsinntekter	-54 554	-79 850	-76 307	3 543	-4,6 %
Resultat	**87 149**	**91 158**	**89 179**	**-1 979**	**-2,2 %**

Virksomhet Eiendom har i 2016 et samlet merforbruk på kr 2,0 mill. Merforbruket skyldes i hovedsak påløpte driftsutgifter på usolgte, selvfinansierte boliger. Resterende avvik skyldes merutgifter til kjøp av varer og tjenester. Midler gitt kommunen gjennom tiltakspakken, samt bruk av disse midlene inngår i tallene.

4.3.3. Kommunalteknikk

Mål og resultater i 2016

Kommunalteknikk ivaretar myndighets-utøvelse, forvaltning, drift og beredskap innenfor vei, vann, avløp og renovasjon (VVAR). Ved prosjektering og utbygging forestår Kommunalteknikk detalj-prosjektering, godkjenning av tekniske planer, inngåelse av avtaler, utbygging, kontroll med mer innenfor de kommunaltekniske fagområdene.

Kommunalteknikk skal levere vann med god kvalitet til kommunens innbyggere og næringsliv, motta og foreta forskriftsmessig behandling av avløpsvann og utvikle innsamlingsordningene innenfor renovasjon. Virksomheten skal vedlikeholde og drifte de kommunaltekniske områdene på en forsvarlig måte ut fra vedtatte bevilgninger.

Kommunalteknikk oppnådde i hovedsak målene for 2016. I forbindelse med tiltaks-pakken mot økt arbeidsledighet ble det innen-for seksjon vei rehabilitert vei og fortau i Risabergvegen, utført flere trafikksikringstiltak og vedlikehold/asfaltarbeider på de kommunale veiene. Det ble i 2016 totalt reasfaltert om lag 6 250 meter med vei, samt gang- og sykkelvei. Arbeidene med sanering av vann- og avløpsanleggene i Lensmanns-vegen med sideveier ble sluttført, samtidig som VA-ledningene i Sømmevågen ble rehabilitert. I 2016 ble det arbeidet med planer for VA-ledninger i Sola sentrum. Flere vannlekkasjer og fremmedvann til avløp ble funnet og utbedret, noe som har medført redusert forbruk og bedre kapasitet på ledningsnettet. Innenfor forvaltning har Kommunalteknikk gitt uttalelser til mange reguleringsplaner, godkjent tekniske planer, skrevet høringsuttalelser og godkjent tilknytninger til offentlige ledningsanlegg. I tillegg har Kommunalteknikk samarbeidet med Statens Vegvesen vedrørende Transport-korridor Vest og Avinor i forbindelse med deres avløp til offentlig ledningsanlegg.

Innen FFF arbeidet har Kommunalteknikk tatt i bruk Gemini melding. Dette medfører at meldinger blir registrert, behandlet, tiltak utført og ferdigrapportert. Det er kjøpt inn nettbrett til ansatte ved seksjon Teknisk drift for at de skal kunne ha oversikt over veier og VA-ledningsnett tilgjengelig på arbeidsstedet,

og kunne få tilgang til kartverk uten å måtte reise innom kontoret for å ta ut kart i papir-versjon. Gjennomgang av prosedyrer på drift og vedlikehold av pumpestasjoner er gjennomført for å få ned kostnadene ved stasjonsdriften. Kommunalteknikk har innført fylling av drivstoff på biler og maskiner de ukedagene prisen er lavest. Det er også gjennomført kurs og opplæring i bruken av ESA sak og arkiv for å øke kvaliteten på registrering og saksbehandling. Tiltakene har medført økt effektivitet i arbeidet og reduserte kostnader for virksomheten.

TABELL: STYRINGSPARAMETER KOMMUNALTEKNIKK

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Sanere vannledninger av asbestsement	600 m	1 600 m
Tilknytte eksisterende boliger/fritidsboliger til det offentlige nett	20 stk	14 stk
Separere/oppgradere spillvann og overvannsledninger	700 m	600 m
Rehabilitere avløpsstasjoner	1 stk	1 stk
Reasfaltere kommunale veier	3 000 m	2 500 m

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA KOMMUNALTEKNIKK

	2014	2015	2016
Gebyrer vann, avløp og renovasjon, eksklusive mva.			
1124 Sola	4 800	4 974	5 366
1103 Stavanger	5 475	5 529	5 608
1102 Sandnes	5 933	5 919	6 056
1120 Klepp	5 590	6 112	6 287
Kostragruppe 13	7 706	7 968	8 172

KOSTRA-tallene viser at Sola kommune fortsatt har de billigste VAR-gebyrene på Nord-Jæren, og VAR-gebyrene er også lavere enn gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13 og landsgjennomsnittet.

TABELL: ØKONOMI KOMMUNALTEKNIKK (VAR), GEBYRFINANSIERT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	17 431	17 853	20 816	2 963	14,2 %
Andre driftsutgifter	86 812	84 802	91 600	6 798	7,4 %
Sum driftsutgifter	**104 243**	**102 655**	**112 416**	**9 761**	**8,7 %**
Driftsinntekter	-104 242	-102 608	-112 416	-9 808	8,7 %
Resultat	**0**	**47**	**0**	**-47**	**0,0 %**

Resultatet for gebyrfinansiert aktivitet hos Kommunalteknikk i 2016 viser et merforbruk på kr 0,05 mill. Merforbruket gjelder selvkost-området slam som foreløpig ikke har opparbeidet seg selvkostfond.

TABELL: SELVKOSTFOND KOMMUNALTEKNIKK

Tall i kr 1 000

	Inngående balanse 01.01.2016	Avsetning/bruk 2016	Utgående balanse 31.12.2016
Selvkostfond Vann	17 457	172	17 629
Selvkostfond Avløp	15 806	-2 637	13 169
Selvkostfond Renovasjon	3 084	-2 266	818
Selvkostfond Slam	0	0	0
Resultat	**36 347**	**-4 731**	**31 616**

Mer-/mindreforbruk knyttet til den gebyr-finansierte delen brukes/settes av på selvkost-fond, som vist i tabellen over. Selvkostfond skal gå i balanse i løpet av en 3-5 års periode.

Totalt for vann, avløp og renovasjon (VAR) er det i 2016 et merforbruk på kr 4,7 mill., mot et budsjettert merforbruk på kr 16,6 mill. Kr 6,8 mill. av avviket skyldes lavere kapital-kostnader enn budsjettert som følge av forsinkelser i investeringer. Videre skyldes om lag kr 2,7 mill. en lavere vedlikeholdsaktivitet enn planlagt. Kommunalteknikk var store deler av 2016 underbemannet, noe som medførte en lavere produksjon enn budsjettert. I tillegg ble store prosjekter hos I.V.A.R igjen utsatt, noe som medfører lavere utgifter enn budsjettert til kjøp fra dem.

Selvkostområdet slam har et merforbruk på kr 0,05 mill. som midlertidig må dekkes av kommunekassen da selvkostområdet ikke har opparbeidet seg fond. Det var ikke budsjettert med avsetning til fond på slam i 2016.

TABELL: ØKONOMI KOMMUNALTEKNIKK, SKATTEFINANSIERT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	2 267	2 435	2 846	411	14,4 %
Andre driftsutgifter	15 807	20 922	16 886	-4 036	-23,9 %
Sum driftsutgifter	**18 074**	**23 357**	**19 732**	**-3 625**	**-18,4 %**
Driftsinntekter	-6 436	-10 243	-7 288	2 955	-40,5 %
Resultat	**11 638**	**13 114**	**12 444**	**-670**	**-5,4 %**

Resultatet for den skattefinansierte delen av Kommunalteknikk, det vil si vei, viser et merforbruk på kr 0,67 mill. Merforbruket skyldes merkostnader til brøyting og strøing av kommunale veier (vintervedlikehold). Midler gitt kommunen gjennom tiltakspakken, samt bruk av disse midlene inngår i tallene.

4.3.4. Arealbruk

Mål og resultater 2016

2016 var et år preget av konjunkturendringer, og et roligere marked for blant annet bygge-næringen. Seksjon Plan har på bakgrunn av dette fått meldt inn færre planoppstartsaker enn tidligere år, samtidig som enkelte pågående plansaker har blitt satt på vent av forslagsstillere og utbyggere. Til tross for dette

har det vært jevn aktivitet på plansiden. Det ble egengodkjent 10 reguleringsplaner i 2016, med en god blanding mellom vei, bolig, nærings- og tjenesteyting. I tillegg har seksjonen prioritert områdeplan for Tananger og områdeplan for Sande. Seksjonen er også involvert i interkommunalt planarbeid som IKDP Forus og universitetsområdet og prosjektarbeid under Bypakke Nord-Jæren som gang- og sykkelgruppe. Sammen med kommunalteknikk har seksjonen ansvaret for behandling av trafikksaker.

Seksjonen klarte i stor grad å følge opp målsetningene satt i styringsparameterne i 2016. Lovpålagt frist om førstegangs-behandling maks 12 uker etter mottatt fullstendig planforslag ble prioritert, og dermed oppfylt 100 % i 2016. Dette medfører at seksjonen har mottatt maksimalt gebyr for planbehandling fra private forslagsstillere.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON PLAN

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Overholde lovpålagt frist om førstegangsbehandling maks 12 uker fra mottatt forslag	Alle	100 %
Kunngjøre vedtak maks en måned etter vedtaksdato	Alle	ca 60 %
Sende foreløpig svar på alle henvendelser innen tre uker, inkludert svar om mottatte planforslag	Alle	ca 90 %
Prioritering av kommunale planer i henhold til kommunal planstrategi	Alle	ca 90 %

Seksjon byggesak gjennomførte tilsyn i 16 prosent av alle byggesaker, målet var 10 prosent. Dette er en økning, også fra tidligere år, og kommer trolig som følge av frigitt tid etter gjennomførte FFF prosjekter, samt redusert mengde saker for seksjonen i 2016. Ulovlige byggerier har vist seg å være en vanskelig målbar parameter, og vil med bakgrunn i dette oppdateres ved rullering av Handlings- og økonomiplan. Økt tilsyn antas å ha en allmennpreventiv effekt, og føre til færre ulovlige byggerier. Samtidig ble reglene for søknadspliktige tiltak endret i 2015, og det ble i den forbindelse kommunisert dårlig utad at tiltakene fremdeles må oppføres i henhold til gjeldende arealplan. Dette syntes å ha resultert i at flere mindre søknadspliktige tiltak blir oppført uten søknad på grunn av misforståelser vedrørende regelendringen. Med bakgrunn i dette antas det at styringsparameteret reduksjon i antallet ulovlige byggerier ikke ble oppnådd for 2016. Det ble i 2016 ikke registrert noen over-tredelser for tidsfrister for saksbehandling etter Plan- og bygningsloven.

I 2016 var det kun seksjon Byggesak som fikk formell opplæring i FFF. Seksjonen har i hovedsak revidert eksisterende og utarbeidet nye interne rutiner, samtidig som alt innhold på kommunens nettsider gjeldende for virksomheten har blitt gjennomgått og tilpasset innbyggernes behov. Prosjektene har resultert i frigitt tid og sikret likebehandling og kvalitet i saksbehandlingen. Den frigitte tiden er blitt benyttet til gjennomføring av andre kjerneoppgaver for seksjonen, som veiledning, saksbehandling og tilsyn etter Plan- og bygningsloven.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON BYGGESAK

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Det skal gjennomføres tilsyn i 10 % av byggesakene.	10 %	16 %
Ulovlige byggerier skal reduseres gjennom adekvat og rask saksbehandling.	Reduksjon	Ingen reduksjon
Tidsfrister i byggesøknader skal overholdes.	Alle	Alle

TABELL: NØKKELTALL MATRIKKELARBEID SEKSJON KART OG OPPMÅLING

	2016	2015	2014
Nye grunneiendommer	88	160	209
Nye seksjoner	163	27	162
Grensejusteringer	7	39	53
Sammenføyninger	12	19	29
Grensepåvisninger	29	..	42
Sum	**299**	**245**	**495**

Seksjon Kart og oppmåling hadde i 2016 en økning i totalt antall saker fra 2015, men det registreres at opprettelse av antallet grunneiendommer og grensejusteringer er mer enn halvert siden 2014. Samtidig økes opprettelsen av nye seksjoner drastisk fra 2015-nivå, og er ved utgangen av 2016 på 2014-nivå.

Det var i 2016 mye aktivitet med blant annet oppmåling av eiendommer berørt av Transportkorridor Vest. Videre har seksjonen utarbeidet og iverksatt nye rutiner for adressering, ryddet og forbedret kvaliteten i kommunens plankartbase, målt inn, rad-markert og kartlagt digitalt alle gravfelt på kommunens tre gravlunder og tilrettelagt og tilgjengeliggjort eldre ortofoto i kommunens digitale kartsystem. Samtidig har seksjonen ryddet i arkiv, scannet eldre eiendomskart og forbedret rutiner i oppmålingssaker.

Seksjonen har en god måloppnåelse i forhold til sine styringsparametere. Resultatet for overholdte fastsatte frister i matrikkelloven er 98 prosent da seksjonen gikk over lovpålagt bruk av tid på én matrikkelsak.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON KART OG OPPMÅLING

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Overholde fastsatte frister i matrikkelloven	100 %	98 %
Øke ajournivået i grunnkart og plankart	100 %	100 %
Tilstrekkelig support og støtte for brukere av digitale kart internt i Sola kommune	100 %	100 %

Seksjon landbruk gjennomførte tilsyn i om lag 5 prosent av sakene, og de aller fleste tilsyn ga ingen funn. Der det ble gjort funn ble disse fulgt opp. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid varierer mellom ulike saker; for saker som ikke krever høring ligger den på om lag halvannen måned, mens saker som krever høring ligger på tre måneder. Det var i 2016 en økning i antallet saker, noe som medførte forlenget saksbehandlingstid. Normalt sett klage-

behandles saker innen to måneder, men grunnet flere kompliserte klagesaker økte saksbehandlingstiden til i gjennomsnitt tre måneder i 2016. Kommunen arbeider aktivt med kloakkering og sanering av eldre avløpsanlegg for å redusere miljø-påvirkningen. Samtidig pågår det arbeid med turveier, forurensningssaker, viltoppgaver og tilretteleggingsoppgaver for å fremme miljø-vern og friluftsliv. Antallet tiltak er derfor ikke mulig å rapportere entydig, men antallet saker er langt høyere enn målet på 15 stykker.

TABELL: STYRINGSPARAMETER SEKSJON LANDBRUK OG MILJØ

Styringsparameter	Mål 2016	Resultat 2016
Gjennomføring av tilsyn	5 %	5 %
Gjennomsnittlig behandlingstid for saker etter særlovene reduseres	2 mnd.	3 mnd.
Gjennomsnittlig behandlingstid for klagesaker reduseres	2 mnd.	3 mnd.
Økt antall tiltak innen miljøvern og friluftsliv	15 stk.	> 15 stk.

TABELL: NØKKELTALL KOSTRA AREALBRUK

	2014	2015	2016
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager			
1124 Sola	36	..	26
1103 Stavanger	41	..	..
1102 Sandnes	51	58	77
1120 Klepp	35	57	35
Kostragruppe 13	..	..	..
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager			
1124 Sola	18	..	10
1103 Stavanger	18	26	..
1102 Sandnes	23	28	27
1120 Klepp	19	20	13
Kostragruppe 13	21	20	19
Korrigerte brutto driftsutgifter til plan/kart/byggesak per årsinnbygger*			
1124 Sola	799	794	843
1103 Stavanger	630	600	573
1102 Sandnes	793	767	805
1120 Klepp	441	421	459
Kostragruppe 13	610	608	649

- **Årsinnbygger tar hensyn til at også feriebefolkningen beslaglegger planleggingskapasitet i kommunen. Beregnes slik: Folkemengde i alt + antall fritidsboliger ganget med tre (kilde: SSB)**

De to første indikatorene viser at kommunen har redusert saksbehandlingstiden på både byggesaker med tre og tolv ukers frist fra 2014. I 2015 ble det ikke registrert på indikatorene, og det er derfor vanskelig å si noe om hvordan utviklingen har vært fra 2015 til 2016. Kommunen ligger nå godt innenfor lovpålagte saksbehandlingsfrister, noe som gir grunn til å tro at den planlagte reduksjonen i antallet ansatte i seksjonen ikke vil medføre at saksbehandlingstiden vil bli utover lovpålagt frist, med mindre påvirkningen fra andre faktorer øker sterkt. Dette kan for eksempel være en stor økning i antallet byggesaker. Kommunen har de korteste saksbehandlings-tidene på Byggesaker på Nord-Jæren.

Den siste indikatoren viser brutto drifts-utgifter for seksjonene Kart og Oppmåling, Plan og Byggesak, korrigert for blant annet refusjoner fra NAV per årsinnbygger i Sola kommune. Indikatoren viser at Sola kommunes korrigerte driftsutgifter på området har økt i 2016. Dette kan skyldes flere ting, blant annet at kommunen har opplevd en reduksjon i antall innbyggere i 2016, eller at den planlagte reduksjonen i antallet ansatte hos seksjon Byggesak henger ett år etter en reduksjon i antallet saker til behandling. Videre ser vi at Sola og Sandnes kommuner ligger høyt på indikatoren, og høyere enn Stavanger og Klepp kommuner, samt KOSTRA-gruppe 13. Dette kan under-bygge at seksjonene er arbeidsintensive, og at en reduksjon i antallet ansatte kommer med en tidsforskyvning i forhold til en reduksjon i saksmengden.

TABELL: BUDSJETTERT OG ETTERKALKULERT TIMEFORBRUK HOS DE GEBYRFINANSIERTE TJENESTENE INNEN AREALBRUK

	Budsjetterte satser 2016		Reelle satser per 31.12.2016	
Seksjon	**Gebyr**	**Skatt**	**Gebyr**	**Skatt**
Plan	20 %	80 %	17 %	83 %
Byggesak	95 %	5 %	93 %	7 %
Kart og oppmåling	50 %	50 %	56 %	44 %

Etterkalkuleringen i forbindelse med års-avslutning viste at seksjon Kart og oppmåling hadde mer gebyrfinansiert arbeid enn budsjettert i 2016. Seksjonene Plan og Byggesak hadde mindre gebyrfinansiert arbeid enn budsjettert.

TABELL: ØKONOMI AREALBRUK GEBYRFINANSIERT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	8 693	9 309	12 551	3 242	25,8 %
Andre driftsutgifter	6 470	4 110	4 082	-28	-0,7 %
Sum driftsutgifter	**15 163**	**13 419**	**16 633**	**3 214**	**19,3 %**
Driftsinntekter	-11 533	-11 086	-16 633	-5 547	33,3 %
Resultat	**3 630**	**2 333**	**0**	**-2 333**	**0,0 %**

Tallene for 2015 viser kun reell drift 2015 og ikke korreksjon av tidligere års feil på seksjon Plan. Unntak er regnskapsført og budsjettert avsetning til fond for perioden 2012-2014 på henholdsvis kr 1,65 mill. og kr 1,54 mill.

TABELL: SELVKOSTFOND AREALBRUK

Tall i kr 1 000

	Inngående balanse 01.01.2016	Avsetning/bruk 2016	Utgående balanse 31.12.2016
Selvkostfond Plan	2 551	611	3 162
Selvkostfond Byggesak	0	0	0
Selvkostfond Oppmåling	4 080	-326	3 754
Resultat	**6 631**	**285**	**6 916**

De gebyrfinansierte tjenestene innen Arealbruk fikk et samlet netto merforbruk på kr 2,3 mill. i 2016 etter avsetning og bruk av selvkostfondene for seksjonene Plan og Kart og oppmåling, på henholdsvis kr 0,6 mill. i avsetning på fond på seksjon Plan og kr 0,33 mill. i bruk av fond på seksjon Kart og oppmåling. Resultatet for gebyrfinansierte tjenester innenfor seksjon Byggesak viser et merforbruk på kr 2,3 mill. Dette merforbruket må midlertidig finansieres av kommune-kassen, da seksjonen ikke har oppsparte midler på selvkostfond. Merforbruket i 2016 kommer i tillegg til fremført underskudd for Byggesak i 2014 og 2015, og akkumulert merforbruk for seksjonen utgjør kr 5,9 mill. per 31. desember 2016.

Det var igjennom hele 2016 et stort fokus på å minimere merforbruket hos seksjon Byggesak, og rådmannen viser til k-sak 70/16 *Handlings- og økonomiplan 2017-2020 og årsbudsjett 2017* hvor det står «Det er i løpet av 2015 og 2016 satt i gang en rekke tiltak for å redusere merforbruket hos seksjon Byggesak. Dette arbeidet gir sammen med økte gebyrer og endret fordeling mellom skatt og gebyr grunnlag for over tid å få seksjonen i balanse. Med de forutsetningene som rådmannen har lagt til grunn i årets budsjett er det beregnet at seksjonen vil være i balanse innen utgangen av 2018. Dette vil oppnås med at seksjonen reduseres med to årsverk. I 2017 vil ett årsverk dekkes inn ved at det holdes igjen vakanse, samt ikke tilsettes ved naturlig avgang. Rådmannen vil benytte det kommende året på å identifisere det andre årsverket.»

TABELL: ØKONOMI AREALBRUK SKATTEFINANISERT

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	9 831	10 223	10 527	304	2,9 %
Andre driftsutgifter	2 086	2 868	2 568	-300	-11,7 %
Sum driftsutgifter	**11 917**	**13 091**	**13 095**	**4**	**0,0 %**
Driftsinntekter	-1 085	-2 564	-1 988	576	-29,0 %
Resultat	**10 832**	**10 527**	**11 107**	**580**	**5,2 %**

Tallene for 2015 viser kun reell drift 2015 og ikke korreksjon av tidligere års feil på seksjon Plan.

Etterkalkulering av tjenestene innen Arealbruk i forbindelse med regnskapsavslutning viste at et større antall timer enn budsjettert hadde medgått til skattefinansiert arbeid hos

seksjonene Plan og Byggesak, mens seksjon Kart og oppmåling hadde høyere andel gebyrfinansiert arbeid enn budsjettert. Dette medførte totalt sett små justeringer mellom skatt og gebyr for virksomheten. Mindreforbruket på kr 0,58 mill. skyldes i hovedsak mindreforbruk på lønn og sosiale utgifter, samt mer refusjoner enn budsjettert. Blant annet fikk virksomheten tildelt kr 0,75 mill. av fylkeskommunen til en prosjektstilling for planlegging av bussveien gjennom Sola kommune som følge av Bypakke Nord-Jæren.

4.4. Politisk nivå med sekretariat

Politisk nivå omfatter kommunens politiske styrings- og kontrollorganer og politisk sekretariat. For nærmere informasjon om politisk organisering, se kapittel 3, avsnitt 3.1 i denne årsrapporten.

Politisk sekretariat har sekretærfunksjonen for kommunestyre, formannskap, tre hovedutvalg, Administrasjonsutvalg, Eldre- og funksjonshemmedes råd, Ungdomsråd, Klagenemnd og BUKIS. Politisk sekretariat er ansvarlig for gjennomføring av valg, og har systemansvaret for kommunens saksbehandlersystem.

Mål og resultater samt analyse og refleksjon av resultatene i 2016

I 2016 ble det gjennomført en rådgivende folkeavstemning om kommunereformen. Innbyggerne i Sola fikk spørsmål om Sandnes, Sola og Stavanger skulle slå seg sammen til en kommune. 16 og 17-åringene fikk også anledning å stemme. 125 av denne velgergruppen brukte stemmeretten sin. Velgerne fikk tilbud om internettstemming, og mange valgte dette alternativet. Av totalt 9 117 avgitte stemmer var hele 4 663 internettstemmer. Siden så mange valgte internettstemming var det forholdsvis rolig i valglokalene, og opptellingen både ute i kretsene og den endelige opptellingen på rådhuset gikk raskt, resultatet var klart i god tid før kl. 24.00. Valgresultatet viste at 82,1 prosent ikke ønsket sammenslåing. Kommunestyret fattet endelig vedtak 9. juni 2016 i sak 47/16 om at Sola skal bestå som egen kommune.

TABELL: ØKONOMI POLITISK NIVÅ MED SEKRETARIAT

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	11 938	12 943	13 391	448	3,3 %
Andre driftsutgifter	2 642	2 088	2 369	281	11,9 %
Sum driftsutgifter	**14 580**	**15 031**	**15 760**	**729**	**4,6 %**
Driftsinntekter	-273	-159	-92	67	-72,8 %
Resultat	**14 307**	**14 872**	**15 668**	**796**	**5,1 %**

Resultatet til Politisk nivå med sekretariat viser et mindreforbruk på kr 0,8 mill. Avviket skyldes blant annet kr 0,4 mill. i ubrukte reserver/tilleggsbevilgninger som formannskapet, utvalg for oppvekst og kultur, utvalg for levekår og ungdomsrådet disponerer.

I tillegg ble pensjonsutgiftene for folkevalgte lavere enn lagt til grunn i budsjettet.

4.5. Rådmannsnivå med sentrale staber

Rådmannsnivå med sentrale staber inkluderer rådmannsgruppen, kommuneadvokat, SLT, næring og eierskap, Personal og organisasjon, Økonomi og IKT.

4.5.1. Rådmannsgruppen med mer

Rådmannens ledergruppe utgjør kommunens strategiske nivå, og gruppen ivaretar følgende hovedfunksjoner:

- Sikre strategisk utviklingsarbeid og utviklingsretning for Sola kommune som samfunn og arbeidsplass.
- Sikre helhetlig planverk, styring og oppfølging av drift og tjenesteutvikling gjennom å:
    - bidra til å utvikle og utøve overordnet strategisk ledelse
    - ivareta oppfølging og kontroll med kommunens virksomhet, rådgivning og tilsyn med utøvelse av delegert myndighet
    - bidra til å sikre en god intern og ekstern kommunikasjon, både med innbyggere, folkevalgte og næringslivet.

Mål og resultater i 2016

I 2016 har rådmannens ledergruppe fortsatt hatt stort fokus på FFF – forenkling, fornying og forbedring. Nærmere omtale om dette finnes i kapittel 3, avsnitt 3.4.1.

Basert på vedtatt Delegeringsreglement for Sola kommune ble det i 2016 utarbeidet internt delegeringsreglement for videre-delegering av rådmannens myndighet. Hensikten med reglementet er å myndiggjøre lederne i kommunen, og bidra til rolle-avklaring.

Arbeidet med å revidere verdiene og visjonen til Sola kommune ble startet opp på slutten av året 2016, og vil bli ferdigstilt i løpet av 2017.

4.5.1.1. SLT

Styringsgruppen for SLT er forankret hos ordfører og rådmann og på høyeste nivå i politiet. SLT er en del av Politirådet der det samarbeides om kriminalitetsforebyggende utfordringer og lokal innsats.

Mål og resultater i 2016

Målet for SLT er å samordne og koordinere det kriminalitetsforebyggende arbeidet både internt og eksternt, og utvikle gode tiltak som hindrer og reduserer kriminalitet blant unge i Sola kommune.

SLT-koordinator har i løpet av 2016 hatt 394 møter for å samordne og videreutvikle det kriminalitetsforebyggende arbeidet i kommunen. I møtene deler etater og instanser relevant informasjon, identifisere problemområder og iverksetter tiltak som bidrar til å hindre og redusere kriminalitet. Resultatene har vært gode. Sola kommune er et trygt lokalsamfunn med lite rus, vinnings-kriminalitet og negative ungdoms-grupperinger SLT-koordinator har et overordnet ansvar for at Ungdomsoppfølging og Ungdomstraff i Sola kommune fungerer etter intensjonen og har et tett samarbeid med Konfliktrådet i Sør Rogaland og Ungdomsteamet i Sola kommune. I løpet av årene med SLT modell har kommunen vunnet to kriminalitetsforebyggende priser for arbeidet.

Forebygging handler i hovedsak om inkludering, mestring og opplevelse av tilhørighet. Samarbeidet skal motvirke utstøtelsesmekanismer i hverdagslivet til barn

og unge og aktivt bidra til å forhindre at noen står på utsiden av fellesskapet. Dette gjelder også for forebygging av radikalisering og utvikling av ekstremisme. SLT-koordinator er med i et kommunalt nettverk på tvers av kommunene for å forebygge og håndtere radikalisering og voldelig ekstremisme, og har et ansvar for at ansatte har kunnskap om tema knytet til kriminalitet. SLT-koordinator deltar også i andre nettverk med offentlige myndigheter og andre kommuner for å fremme det kriminalitetsforebyggende arbeidet og bidra til fagutvikling på det kriminalitetsforebyggende feltet. SLT-koordinator har arrangert fire fagsamlinger/ kurs internt og eksternt i 2016.

4.5.2. Personal og organisasjon

Personal og organisasjon er sentral strategisk stab. Avdelingen består av personal- og organisasjonssjef, utvikling, beredskap, personal og lønn inkludert opplæringskontor, HMS, dokumentsenter og avdeling kommunikasjon.

Mål og resultatet i 2016

Team personal og lønn har allsidig ansvar for at ansettelser, personalarbeid og avviklinger av arbeidsavtaler foregår etter lov og regel-verk, samt at ansatte får lønn og at det blir inngått avtaler om pensjon og forsikring. Staben er systemeiere for HRM og Wintid. Teamet har effektivisert saksbehandling av personalmeldinger, reiseregninger og timelister for store grupper av ansatte.

Opplæringskontoret har hovedansvaret for alle kommunens lærlinger. I tillegg har leder et overordnet ansvar for faglige ledere og for instruktører i virksomhetene som tar imot lærlinger. Tilrettelegging ved behov er et virkemiddel for å nå målet om at lærlinger skal fullføre sin læretid i kommunen. Kvaliteten på lærlingene har økt det siste året.

Personal og organisasjon bistår linjeledere i personalpolitikk, rekruttering, vanskelige personalsaker, forhandlinger og helse, miljø og sikkerhet.

HMS har i 2016 hatt fokus på kvalitets-teamene, ROS og informasjonssikkerhet. Beredskapsarbeidet har gjennomført opplæringsrunde for alle virksomheter med påfølgende krav om beredskapsplan.

Forenkling, forbedring og fornying (FFF) har gjennomført omfattende opplæring og prosjekter i organisasjonen. Leder- og organisasjonsutvikling forsterker FFF arbeidet og den enkeltes leders ansvar. Utviklings-tilbudet omfatter nå også førstelinjeledere. Avdeling P.O har lagt ned mye innsats i forberedelse av nytt og midlertidig rådhus.

Dokumentsenteret har tatt hovedansvar for opprydding i gamle papirarkiv og forberedelse av flytting ut av rådhuset. Målet er at kommunen skal få ett felles postmottak og at all dokumentflyt følger arkivloven. Arbeidet har vist seg å være mer krevende enn først antatt. Det ble opprettet 4 211 arkivsaker i 2016. Totalt ble det registrert 23 214 journal-poster i saksbehandlersystemet ESA.
90 prosent av disse ble registrert av dokumentsenteret.

4.5.2.1. Avdeling kommunikasjon

Avdeling Kommunikasjon består av kopitorg, servicetorg og kommunikasjonsrådgivere. Avdelingen rapporterer direkte til personal- og organisasjonssjef. Avdelingen fikk tilført midlertidige personalressurser i 2016 på grunn av kommunereform, flyktningkrisen og arbeid med nytt internett. De har vært og er

sentrale i interne og eksterne prosjekter. Arbeidet med kommunikasjon ut mot innbyggere og internt fortsetter, men med redusert kraft nå når staben er redusert til en rådgiver. Nytt internett har vært en suksess.

4.5.3. Økonomi

Avdeling økonomi består at økonomisjef, budsjettleder samt teamene Regnskap, Skatt samt Innkjøp & Kontrakt. Økonomiavdelingen skal legge til rette for god økonomistyring for å sikre at arbeidet mot kommunens over-ordnede mål og kommuneplanmål skjer innenfor bærekraftig økonomi.

Mål og resultater i 2016

Skatteoppkreveren søker gjennom mål og resultatstyring å legge til rette for best mulig resultater for skatteoppkreverfunksjonen. Det var ikke anledning å oppnå kravet om kontroll med 5 prosent av arbeidsgivere for 2016. Dette skyldes økt omfang av konkurser og tyngre kontroll som ble prioritert å gjennom-føre framfor å fylle målkravet med enklere kontroller. Samtidig har teamet omprioritert ressurser fra innfordring til arbeidsgiver-kontrollen fra og med 2017 da vi anser det som viktig å ha flest mulig fullstendige kontroll.

En god og tilrettelagt budsjettprosess forankret i egen organisasjon samt hos folkevalgte har vært høyt prioritert. Tilbakemeldinger fra både folkevalgte og intern i organisasjon har vært gode og positive. I tillegg har det vært stort fokus på å få utarbeidet en god årsrapport med gode beskrivelse som dokumentasjon på Sola kommunens aktiviteter.

Det er utarbeidet og vedtatt nytt oppdatert finansreglement som vil gjelde i denne kommunestyreperioden, jamfør k-sak 76/16 *Forslag til nytt/revidert finansreglement for Sola kommune*.

Sola kommune har for tiden åtte leverandører som leverer til sammen 11 varekataloger i vår e-handelsløsning, samt én leverandør som er tilknyttet systemet via ekstern nettbutikk. I 2015 hadde vi fire leverandører og seks varekataloger. Det jobbes med å videreutvikle vår e-handelsløsning til å omfatte flere leverandører, og videre med å ta i bruk formularkjøpfunksjonen, slik at en kan bruke løsningen til «rekvisisjonskjøp». Omsetningen for kjøp i e-handelsløsningen var på omtrent kr 9,5 mill. i 2016. Det antas at omsetning via e-handelsløsningen for 2017 vil ligge på mellom kr 12 til 15 mill.

Sola kommune sin innkjøpsstrategi ble vedtatt i Administrasjonsutvalget i sak 24/15, august 2015, som et førstegenerasjons strategi-dokument. Formålet med strategidokumentet er økt etterlevelse av regelverket om offentlige anskaffelser, koordinering og effektivisering av kommunens innkjøp og kontrakter, samt å realisere anskaffelses-regelverkets målsetting om økt verdiskapning i samfunnet, gjennom mest mulig effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser i Sola kommune. Kommunen har i 2016 hatt god måloppnåelse i henhold til fastsatte måle-parameter, samt at det har blitt lagt ned mye arbeid på de respektive fokusområdene som følger av innkjøpsstrategien.

I 2016 har vi også gjennomført internkontroll på anskaffelser for år 2015. Internkontrollen viser en reduksjon i avvik sammenlignet med 2014-kontrollen, på 26,6 prosent, et tall som fortsetter trenden med reduksjon i avvik fra forrige internkontroll.

Avdeling økonomi har også hatt fokus på FFF arbeidet i 2016. Det ble gjennomført et FFF prosjekt knyttet til gjennomføring av konkurransen av renholdsmidler hvor det ble brukt god tid på å analysere hvilke varer og i hvilket volum disse ble kjøpt. En brukte e-handel som et verktøy for å begrense vare-utvalget, samt for å hente ut statistikk. Som følge av dette ble prisskjema standardisert, og alle varene ble låst på pris. Tilbudte varer ble analysert etter tidligere innkjøpsmønster i kommunen, og det ble utarbeidet en oppskrift for å finne de økonomisk mest gunstige varene. Besparingspotensialet er vurdert til å være betydelig fra et rent økonomisk perspektiv. Den standardiseringen som er foretatt vil videre gi en gevinst i form av mindre tid til bestilling. Metoden er overfør-bar til de fleste varekontrakter og vil etter hvert bli tatt i bruk.

4.5.4. IKT

Mål og resultater i 2016

En større omlegging av nettverk og serverrom ble påbegynt i 2016 på grunn av bygging av nytt rådhus, og kommunens serverrom flyttes nå til Skadberg skole. Nytt nettverks-knutepunkt blir i Sola kulturhus. Oppgradering av trådløst nettverk fortsatte og alle skoler er ferdig utbygd. Barnehager og levekår står for tur i 2017. Ny hjemmeside er etablert for Sola kommune. Skype for Business er innført som telefoniløsning på rådhuset og ny sentralbord-løsning implementert.

Analyse/refleksjon over resultatene i 2016

Det foretas en kontinuerlig oppgradering av sentrale løsninger, både i form av ny hard-ware/servere og oppgradering av program-vare. I forbindelse med flytting av server-rommet til Skadberg skole, blir det etablert helt ny teknisk løsning for servere/lagring. Utbygging av trådløst nettverk fortsetter etter oppsatt plan. Analyse og strømlinjeforming av prosesser foregår sammen med Personal og organisasjon for å «automatisere» tilgangs-styring til data i kommunen.

Skolene fortsetter å utvide sin bruk av Google sine løsninger i skyen for skole, og Sola kommune er en foregangskommune i regionen innenfor dette området og har hjulpet andre kommuner.

TABELL: ØKONOMI RÅDMANNSNIVÅ MED SENTRALE STABER

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2015	Regnskap 2016	Justert budsjett 2016	Avvik i kr	Avvik i prosent
Lønn og sosiale kostnader	55 697	58 956	59 109	153	0,3 %
Andre driftsutgifter	23 015	24 676	22 073	-2 603	-11,8 %
Sum driftsutgifter	**78 713**	**83 632**	**81 182**	**-2 450**	**-3,0 %**
Driftsinntekter	-15 173	-13 610	-10 370	3 240	-31,2 %
Resultat	**63 540**	**70 022**	**70 812**	**790**	**1,1 %**

Regnskap og budsjett for kommunikasjonsavdeling, IKT samt noen fellesutgifter hos Personal og organisasjon nulles ut og overføres til sentral konto for fordeling på korrekte KOSTRA-funksjoner. Tabellen er justert for denne overføringen og viser dermed det reelle resultatet for hele rådmannsnivå med sentrale staber uten overføring til sentral konto

Samlet resultat for rådmannsnivå med sentrale staber viser et mindreforbruk på kr 0,8 mill. sett opp mot justert budsjett. Rådmannsgruppen inkludert SLT, næring og

eierskap samt kommuneadvokat har et mindreforbruk på kr 0,3 mill. som i hovedsak gjelder mindreforbruk hos SLT.

Personal og organisasjon har et netto merforbruk på kr 0,4 mill., som i hovedsak gjelder kr 0,7 mill. i merforbruk på avdeling kommunikasjon og kr 0,4 mill. i merinntekter på tilskudd lærlinger fra fylkeskommunen. Merforbruket på kommunikasjon skyldes merutgifter i forbindelse med kommunereform, flyktningkrisen og arbeid med nytt internett.

Mindreforbruket på avdeling Økonomi på kr 0,6 mill. skyldes merinntekter på gebyrer/avgifter i forhold til justert budsjett samt en vakant stilling deler av året.

Resultatet til IKT viser et mindreforbruk på kr 0,3 mill. Avdelingen har kr 0,9 mill. høyere driftsutgifter enn justert budsjett, men regnskapet viser også større inntekter enn forventet som dekker opp merforbruket på utgiftssiden.

5. Årsregnskap og revisjonsberetning Sola kommune 2016

5.1. Innledning

Årsregnskap for Sola kommune er avlagt etter Kommuneloven, Forskrift om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkes-kommuner og god kommunal regnskapsskikk (GKRS). Det inneholder økonomiske oversikter, noter, regnskapsskjema og revisors beretning.

Regnskapet inkluderer ikke regnskap for kommunens kommunale foretak, Kvithei utbyggingsselskap Sola KF og Sola Storkjøkken KF. Disse selskapene er en del av Sola kommune som juridisk enhet, men har egne styrer og avlegger separate regnskaper og årsberetninger i henhold til Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkeskommunale foretak. Det vises til note med transaksjoner og mellomværende egne kommunale foretak.

Vedrørende økonomiske analyser og rapporter for tjenesteområdene/virksomhetene, vises det til Kapittel 2 Økonomi.

Årets regnskap er spesifisert i regnskaps-skjema 1b og 2b på samme detaljnivå som kommunestyrets vedtak av drifts- og investeringsbudsjettet. Det vil si per virksomhet for driftsregnskapet og per samlebevilgning/prosjekt for investeringsregnskapet.

Regnskapet er avlagt i henhold til organisering etter en tonivå-modell med virksomheter som resultatenheter. Politisk nivå og stabs-avdelinger på rådmannsnivået er også inndelt i egne resultatenheter.

5.2. Hovedoversikter

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT SOLA KOMMUNE

Oppstilling i henhold til forskriftens § 4.

Tall i kr 1 000	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Driftsinntekter:					
Brukerbetalinger		65 614	65 575	68 339	65 621
Andre salgs- og leieinntekter		138 570	137 750	144 928	127 505
Overføringer med krav til motytelse		236 353	215 974	162 147	207 447
Rammetilskudd		404 125	404 681	381 100	364 371
Andre statlige overføringer		25 349	26 701	25 990	24 684
Andre overføringer		15 473	15 191	511	6 850
Skatt på inntekt og formue		986 778	962 800	997 800	961 648
Eiendomsskatt		0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter		0	0	0	0
Sum driftsinntekter		**1 872 262**	**1 828 672**	**1 780 815**	**1 758 127**
Driftsutgifter:					
Lønnsutgifter	4/5	894 746	892 891	851 844	839 896
Sosiale utgifter	9	232 704	237 365	242 524	221 474
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteprod.		248 995	232 366	214 135	223 880
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteprod.		292 004	292 771	295 444	289 629
Overføringer		125 622	120 693	125 550	100 129
Avskrivninger	11	90 003	90 003	0	82 471
Fordelte utgifter		-49 580	-47 226	-46 748	-35 295
Sum driftsutgifter		**1 834 494**	**1 818 863**	**1 682 749**	**1 722 183**
Brutto driftsresultat		**37 768**	**9 809**	**98 066**	**35 944**
Finansinntekter:					
Renteinntekter og utbytte	14	75 442	70 716	54 070	69 802
Gev. på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	14	12	60	60	23
Sum eksterne finansinntekter		**75 454**	**70 776**	**54 130**	**69 825**
Finansutgifter:					
Renteutgifter og låneomkostninger	13	43 945	39 044	33 883	44 444
Tap på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Avdrag på lån	13	65 413	65 446	65 446	48 321
Utlån		6	23	23	0
Sum eksterne finansutgifter		**109 364**	**104 513**	**99 352**	**92 765**
Resultat eksterne finanstransaksjoner		**-33 910**	**-33 737**	**-45 222**	**-22 940**
Motpost avskrivninger	11	90 003	90 003	0	82 471
Netto driftsresultat	6	**93 861**	**66 075**	**52 844**	**95 476**

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT SOLA KOMMUNE, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Interne finanstransaksjoner:					
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbruk		38 764	38 764	0	0
Bruk av disposisjonsfond		4 647	4 647	800	3 411
Bruk av bundne fond		10 220	21 591	8 556	17 939
Sum bruk av avsetninger	6	**53 631**	**65 002**	**9 356**	**21 350**
Overført til investeringsregnskapet		62 422	62 422	62 200	61 768
Dekning av tidl. års regnsk.m. merforbruk		0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond		63 563	63 563	0	3 168
Avsatt til bundne fond		8 237	5 092	0	13 125
Sum avsetninger	6	**134 223**	**131 077**	**62 200**	**78 061**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	6	**13 270**	**0**	**0**	**38 764**

TABELL: HOVEDOVERSIKT INVESTERING SOLA KOMMUNE

Oppstilling i henhold til forskriftens § 4.

Tall i kr 1 000	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Opp. bud. 2016	Regnskap 2015
Inntekter:					
Salg av driftsmidler og fast eiendom		151 436	253 286	276 247	18 083
Andre salgsinntekter		368	0	0	454
Overføringer med krav til motytelse		6 178	4 200	3 500	3 326
Kompensasjon for merverdiavgift		26 011	24 794	29 203	31 627
Statlige overføringer		33 662	11 380	23 001	13 444
Andre overføringer		61 314	61 312	0	149 474
Renteinntekter og utbytte		208	0	0	252
Sum inntekter		**279 176**	**354 972**	**331 951**	**216 661**
Utgifter:					
Lønnsutgifter		4 654	4 918	4 852	9 230
Sosiale utgifter		1 314	1 450	1 431	2 661
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteproduksjon		248 730	267 017	330 420	301 637
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteproduksjon		69 624	69 616	0	157 601
Overføringer		32 743	11 530	29 203	47 930
Renteutgifter og låneomkostninger	13	3 733	547	2 455	4 428
Fordelte utgifter		-7 901	-6 968	-6 883	-10 827
Sum utgifter		**352 898**	**348 110**	**361 478**	**512 660**
Finanstransaksjoner:					
Avdrag på lån	13	187 358	274 057	258 286	35 526
Utlån	14	53 155	40 000	40 000	14 074
Kjøp av aksjer og andeler		3 368	3 415	3 415	2 710
Dekning av tidligere års udekket		0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond		4 500	4 500	16 961	1 960
Avsatt til bundne fond		630	614	0	7 488
Sum finansieringstransaksjoner	6	**249 011**	**322 586**	**318 662**	**61 758**
Finansieringsbehov		**322 732**	**315 724**	**348 189**	**357 756**
Dekket slik:					
Bruk av lån		212 512	227 197	255 287	262 504
Salg av aksjer og andeler		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	14	20 483	13 741	13 741	30 985
Overført fra driftsregnskapet		62 422	62 422	62 200	61 768
Bruk av tidligere års udisponert		0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond		12 364	12 364	0	0
Bruk av bundne driftsfond		0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond		22	0	16 961	1 960
Bruk av bundne investeringsfond		14 929	0	0	539
Sum finansiering	6	**322 732**	**315 724**	**348 189**	**357 756**
Udekket/udisponert	6	**0**	**0**	**0**	**0**

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE SOLA KOMMUNE

Oppstilling i henhold til forskriftens § 3.

Tall i kr 1 000	Note	31.12.16	31.12.15
Eiendeler:			
Anleggsmidler		**5 244 571**	**5 057 890**
Herav:			
Faste eiendommer og anlegg	11	3 101 068	2 999 495
Utstyr, maskiner og transportmidler	11	46 674	41 946
Utlån	14	403 846	372 534
Konserninterne langsiktige fordringer	16	58 247	56 883
Aksjer og andeler	12	162 702	159 334
Pensjonsmidler	9	1 472 034	1 427 700
Omløpsmidler	7	**681 646**	**664 980**
Herav:			
Kortsiktige fordringer	10	118 405	92 637
Konserninterne kortsiktige fordringer	16	54	54
Premieavvik	9	94 734	95 868
Aksjer og andeler		0	0
Sertifikater		0	0
Obligasjoner		0	0
Derivater		0	0
Kasse, bankinnskudd	8	468 453	476 421
Sum eiendeler		**5 926 217**	**5 722 871**
Egenkapital og gjeld:			
Egenkapital	6/18	**1 926 614**	**1 735 088**
Herav:			
Disposisjonsfond		109 237	62 685
Bundne driftsfond		56 223	58 205
Ubundne investeringsfond		6 508	2 031
Bundne investeringsfond		18 083	32 383
Regnskapsmessig mindreforbruk		13 270	38 764
Regnskapsmessig merforbruk		0	0
Udisponert i investeringsregnskap		0	0
Udekket i investeringsregnskap		0	0
Kapitalkonto	18	1 710 338	1 528 065
Endring i regnskapsprinsipper drift		12 955	12 955
Endring i regnskapsprinsipper investering		0	0

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE SOLA KOMMUNE, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Note	31.12.16	31.12.15
Langsiktig gjeld		**3 629 076**	**3 609 983**
Herav:			
Pensjonsforpliktelser	9	1 772 946	1 728 278
Ihendehaverobligasjonslån		116 281	0
Sertifikatlån		528 582	602 217
Andre lån	13	1 211 267	1 279 488
Konsernintern langsiktig gjeld		0	0
Kortsiktig gjeld	7	**370 527**	**377 799**
Herav:			
Kassekredittlån		0	0
Annen kortsiktig gjeld		368 742	375 568
Derivater		0	0
Konsernintern kortsiktig gjeld		0	0
Premieavvik	9	1 785	2 231
Sum egenkapital og gjeld		**5 926 217**	**5 722 871**
Memoriakonti		**101 105**	**84 004**
Herav:			
Ubrukte lånemidler		94 842	80 158
Ubrukte konserninterne lånemidler		0	0
Andre memoriakonti		6 263	3 847
Motkonto til memoriakontiene		**-101 105**	**-84 004**

Sola, 31. mars 2017

Ingrid Nordbø	Sabina Leto	Torbjørn Brennsæter
Rådmann	Økonomisjef	Regnskapssjef

5.3. Noter Sola kommune

Note 1 Regnskapsprinsipper

Lovverket

Regnskapet er avlagt i henhold til Kommuneloven, Forskrift om årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkes-kommuner og god kommunal regnskapsskikk, herunder kommunale regnskapsstandarder utgitt av Foreningen for god kommunal regnskapsskikk.

Generelle prinsipper

Kommuneregnskapet er finansielt orientert, og skal vise alle økonomiske midler som er tilgjengelige i året og anvendelsen av disse. I henhold til regnskapsforskriftens § 7 gjelder følgende prinsipper: All tilgang og bruk av midler i løpet av året skal fremgå av regnskapet, og føring av tilgang og bruk direkte mot balansen skal ikke forekomme. For lån inntektsføres det kun den delen som faktisk er brukt. Anordningsprinsippet skal benyttes ved regnskapsføringen. Det vil si at alle kjente inntekter og utgifter skal medtas i drifts- og investeringsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når regnskapet avsluttes. Alle utgifter skal regnskapsføres brutto. Det skal således ikke gjøres fradrag for tilhørende inntekter til utgiftspostene, og inntektspostene skal ikke fremstå med fradrag for eventuelle utgiftsposter.

Anleggsmidler og omløpsmidler

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk for kommunen er i balanseregnskapet klassifisert som anleggsmidler (anskaffelseskost på minst kr 100 000 og økonomisk levetid på minst tre år). Andre eiendeler er omløpsmidler.

Fordringer knyttet til egen vare- og tjenesteproduksjon, samt markedsbaserte verdipapirer som inngår i en handelsportefølje er omløpsmidler. Utgifter som påløper for å opprettholde et anleggsmiddels kvalitetsnivå utgiftsføres i driftsregnskapet. Utgifter som representerer en standardheving av anleggsmiddelet utover standarden ved anskaffelsen utgiftsføres i investerings-regnskapet og aktiveres som anleggsmiddel i balansen. Tilskudd til investeringer føres brutto, og det gjøres således ikke fradrag for disse ved aktivering og avskrivning av anleggs-midlene. Det foretas lineære avskrivninger, det vil si et fast avskrivningsbeløp hvert år, jamfør regnskapsforskriftens § 8. Kunde-fordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

Gjeld

Langsiktig gjeld er knyttet til formålene i kommunelovens § 50 med unntak av likviditetstrekkrettighet/likviditetslån, jamfør § 50 nr. 5. All annen gjeld er kortsiktig gjeld.

Selvkost

På en rekke områder er selvkost satt som den rettslige rammen for hva kommunen kan kreve av brukerbetalinger/gebyrer (jamfør retningslinjer gitt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet). På følgende områder kreves det brukerbetalinger/gebyrer (over tid) til maksimum selvkost:

- Skolefritidsordning
- Opphold i institusjon
- Hjemmehjelpstjenester

På følgende områder kreves det brukerbetalinger/gebyrer (over tid) til selvkost:

- Plan- og byggesaksbehandling
- Kart- og delingsforretning
- Vann, avløp og slam
- Renovasjon
- Feietjenester

Note 2 Kommunens organisering

Sola kommune er organisert etter en tonivå-modell med 42 virksomheter per 31. desember 2016 fordelt på tjenesteområdene Oppvekst og kultur (32), Levekår (7) og Samfunnsutvikling (3).

To virksomheter er skilt ut i egne regnskapsenheter i form av selskapene Kvithei utbyggingsselskap Sola KF og Sola Storkjøkken KF. Forøvrig er kommunen medeier i følgende interkommunale selskaper (IKS) og interkommunale samarbeid (IS):

- IVAR IKS (interkommunalt vann-, avløps- og renovasjonsverk)
- Rogaland brann og redning IKS
- Stavangerregionen havn IKS
- Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS
- Sørmarka arena IKS
- Rogaland revisjon IKS
- Rogaland kontrollutvalgssekretariat IS

Note 3 Budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet

Veilederen *Budsjettering av investeringer og avslutning av investeringsregnskapet* utgitt av Kommunal- og regionaldepartementet er rammeverket for håndtering av investerings-regnskapet. Vurdering av fremdrift for de enkelte investeringsprosjektene med påfølgende budsjettjusteringer ble gjort i forbindelse med budsjettoppfølging per 31. august 2016. Finansiering av prosjektene foretas samlet (porteføljeprinsippet) med unntak der det gis øremerkede tilskudd. Det vises til regnskapsskjema 2b der det gis en oversikt over budsjett og regnskap per 31. desember (alle år) for de enkelte prosjektene.

Note 4 Antall årsverk

Antall årsverk i kommunen de siste tre årene er følgende:

- Per 31.12.16 1 452 årsverk
- Per 31.12.15 1 422 ”
- Per 31.12.14 1 388 ”

Dette gjelder hjemler som er besatt permanent eller midlertidig.

Note 5 Godtgjørelse/ytelser revisor/ordfører/rådmann

Kommunens revisor er Rogaland Revisjon IKS. Godtgjørelse til revisjonen var på kr 1 153 300 inkludert mva. Av dette utgjorde forvaltnings-revisjon kr 514 425 og rådgivning og lignende kr 0.

TABELL: YTELSER ORDFØRER OG RÅDMANN

	Ordfører	Rådmann
Innberettet lønn	1 059 830	1 073 835
Innberettet andre ytelser	107 227	55 230

I tillegg kommer arbeidsgivers andel av tjenestepensjon.

Note 6 Årets resultat/egenkapital-avsetninger

Driftsregnskapet er gjort opp med et positivt netto driftsresultat på kr 93,9 mill. og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 13,3 mill. Differansen mellom netto

driftsresultat og regnskapsmessig resultat gjelder interne finanstransaksjoner (jamfør hovedoversikt drift):

TABELL: INTERNE FINANSTRANSAKSJONER DRIFT

Tall i kr mill.

Netto driftsresultat	**93,9**
Bruk av forrige års mindreforbruk	38,8
Finansiering av årets investeringer	-62,4
Netto bruk av bundne selvkostfond	4,4
Netto avsetning til øvrige bundne fond	-2,5
Netto avsetning til disposisjonsfond	-58,9
Årets regnskapsmessige mindreforbruk	**13,3**

Investeringsregnskapet er avsluttet med et finansieringsbehov på kr 322,7 mill. og et udekket beløp på kr 0. Investeringsprosjektene er inndelt i to kategorier: Ordinære prosjekter og prosjekter med årsbevilgning. Bevilgningene til den sistnevnte gruppen blir gjort for ett år av gangen, mens bevilgningene og regnskapet til de ordinære prosjektene ses i sammenheng med det enkelte prosjekts levetid. Årlig blir det derfor fremmet en sak om refinansiering/ tilleggsbevilgning for samtlige prosjekter med årsbevilgning og alle avsluttede ordinære prosjekter per 31. desember forrige år.

Følgende oversikter viser inngående balanse, årets bevegelse og utgående balanse vedrørende egenkapitalavsetninger:

TABELL: MER-/MINDREFORBRUK DRIFT OG UDEKKET/UDISPONERT INVESTERING

Tall i kr 1 000

	Beløp
Regnskapsmessig mindreforbruk drift:	
Saldo per 01.01.	38 764
Disponert tidl. års mindreforbruk	-38 764
Mindreforbruk i år	13 270
Saldo per 31.12.2016	**13 270**
Udekket investering:	
Saldo per 01.01.	0
Dekket tidl. års udekket	0
Udekket i år	0
Saldo per 31.12.2016	**0**
Netto mer-/mindreforbruk udekket/udisponert per 31.12.2016	**13 270**

TABELL: FOND, ENDRING REGNSKAPSPRINSIPPER, EGENKAPITALAVSETNING OG RESULTAT

Tall i kr 1 000

	Beløp
Fond:	
Alle fond:	
Saldo per 01.01.	155 304
Avsetninger (drift og investering)	76 930
Bruk (drift og investering)	-42 182
Saldo per 31.12.	**190 052**
Disposisjonsfond:	
Saldo per 01.01.	62 685
Avsatt i driftsregnskapet	63 563
Brukt i driftsregnskapet	-4 647
Brukt i investeringsregnskapet	-12 364
Saldo per 31.12.	**109 237**
Bundne driftsfond:	
Saldo per 01.01.	58 205
Avsatt i driftsregnskapet	8 237
Brukt i driftsregnskapet	-10 220
Saldo per 31.12.	**56 223**
Ubundne investeringsfond:	
Saldo per 01.01.	2 031
Avsatt i investeringsregnskapet	4 500
Brukt i investeringsregnskapet	-22
Saldo per 31.12.	**6 508**
Bundne investeringsfond:	
Saldo per 01.01.	32 383
Avsatt i investeringsregnskapet	630
Brukt i investeringsregnskapet	-14 929
Saldo per 31.12.	**18 083**
Totalt alle typer fond per 31.12.	**190 052**

TABELL: FOND, ENDRING REGNSKAPSPRINSIPPER, EGENKAPITALAVSETNING OG RESULTAT, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Beløp
Endring regnskapsprinsipper:	
Endring regnskapsprinsipper drift:	
Saldo per 01.01.	12 955
Ingen endringer i år	0
Saldo per 31.12.	**12 955**
Spesifisering saldo per 31.12.:	
- påløpte feriepenger 1991	-15 574
- påløpte feriepenger 1993 (landbruksktr.)	-64
- opptjent mva. kompensasjon 1999	8 481
- påløpte renter 2000	208
- tilskudd ressurskrevende tjenester 2007	19 904
Saldo per 31.12.	**12 955**
Konto for endring regnskapsprinsipper investering:	
Saldo på denne kontoen er null både per 01.01. og per 31.12.	
Endring regnskapsprinsipper drift og investering per 31.12.	**12 955**
Sum egenkapitalavsetning og resultat:	
Fri egenkapital per 31.12. (sum over-/underskudd og frie fond)	129 016
Bundne fond per 31.12.	74 306
Konto for prinsippendringer per 31.12.	12 955
Sum egenkapitalavsetning og resultat per 31.12.	**216 277**

Note 7 Arbeidskapital

Arbeidskapitalen defineres som omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld. Den påvirkes av kortsiktige svingninger i kontantstrømmen og er et mål på kommunens likvide stilling.

TABELL: ARBEIDSKAPITAL

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Regnskap 2015
Anskaffelse av midler:			
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	1 872 262	1 828 672	1 758 127
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	279 176	354 972	216 661
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	308 449	311 714	363 315
Sum anskaffelse av midler	**2 459 887**	**2 495 358**	**2 338 103**
Anvendelse av midler:			
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	1 744 491	1 728 860	1 639 712
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	352 898	348 110	512 660
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner	353 245	421 985	145 075
Sum anvendelse av midler	**2 450 634**	**2 498 955**	**2 297 447**
Anskaffelse - anvendelse av midler	9 254	-3 597	40 656
Endring i ubrukte lånemidler	14 684	0	11 291
Endring i arbeidskapital	**23 938**	**-3 597**	**51 947**
Arbeidskapital per 01.01.	287 181	287 181	235 234
Endring arbeidskapital	23 938	-3 597	51 947
Arbeidskapital per 31.12	**311 119**	**283 584**	**287 181**
Tekst	**Per 31.12.16**	**Per 31.12.15**	**Endring**
Omløpsmidler	681 646	664 980	16 665
Kortsiktig gjeld	370 527	377 799	7 273
Arbeidskapital per 31.12.	**311 119**	**287 181**	**23 938**

Note 8 Kasse og bank

Innestående på kasse og bank per 31. desember 2016 var samlet kr 468,5 mill. Ubrukte lånemidler var kr 94,8 mill. og bundne skattetrekksmidler var kr 33,7 mill.

Note 9 Pensjonskostnader

Kommunen har kollektive pensjonsordninger (tjenestepensjonsordninger) for sine ansatte. For lærere gjennom Statens pensjonskasse og for øvrige gjennom Kommunal landspensjonskasse (KLP). For sykepleiere og lærere er ytelsene lovbestemt. For øvrige yrkesgrupper omfatter ordningene de tariff-festede ytelser som gjelder i kommunal sektor. Fremtidig pensjonsytelse blir beregnet ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. Ordningen sikrer en brutto uførepensjon og omfatter i tillegg ektefelle-pensjon og barnepensjon. De ansatte har også rett til avtalefestet pensjon (AFP) etter bestemte regler. AFP er ikke forsikringsmessig

dekket, og det er ikke avsatt midler i forsikringsordningen til fremtidig AFP-pensjoner.

Forskrift om årsregnskap og årsberetning § 13 sier at det skal regnskapsføres pensjons-kostnad, og at pensjonsmidler og pensjons-forpliktelser skal balanseføres tatt hensyn til estimatavvik per 1. januar. I tillegg skal arbeidsgiveravgift av premieavvik (premie-avvik = differansen mellom pensjonspremie og pensjonskostnad) og av netto pensjons-forpliktelse henholdsvis kostnadsføres og balanseføres.

Premieavviket inkludert arbeidsgiveravgift får resultatmessig effekt. Sola kommune har et totalt positivt akkumulert premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift per 31. desember 2016 på kr 92,9 mill. Premieavvik oppstått til og med 2010 amortiseres/kostnadsføres over 15 år, premieavvik oppstått fra og med 2011 over 10 år og premieavvik oppstått fra og med 2014 over syv år. I henhold til sak 3/17 i formannskapet, er årets positive premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift, kr 12,5 mill., avsatt til et særskilt disposisjonsfond.

TABELL: PENSJONSKOSTNADER

Tall i kr 1 000

	KLP *)	SPK *)	Totalt
Pensjonskostnad:			
Nåverdi årets opptjening	75 744	20 072	95 816
Rentekostnad påløpte pensjonsforpl.	53 965	12 642	66 607
Forventet avkastning pensjonsmidler	-52 473	-9 871	-62 344
Administrasjonskostnad	5 406	721	6 127
Årets netto pensj.kostn. inkl. adm.kostn.	**82 643**	**23 564**	**106 206**
Pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser:			
Pensjonsmidler 31.12.	1 219 403	252 631	1 472 034
Brutto påløpt forpliktelse 31.12.	-1 387 000	-348 760	-1 735 760
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	**-167 598**	**-96 129**	**-263 726**
Arb.giveravgift av netto pensj.forpl. 31.12.	-23 631	-13 554	-37 185
Netto pensj. forpl. inkl. arb.giveravg. 31.12.	**-191 229**	**-109 683**	**-300 912**
Akkumulert premieavvik:			
Premieavvik 01.01.	84 516	-2 451	82 066
Amortisert premieavvik	-11 867	326	-11 541
Årets premieavvik	7 399	3 539	10 939
Akkumulert premieavvik 31.12.	**80 048**	**1 415**	**81 463**
Arb.giveravgift av premieavvik 31.12.	11 287	200	11 486
Premieavvik inkl. arb.giveravgift 31.12.	**91 335**	**1 614**	**92 950**

TABELL: PENSJONSKOSTNADER, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	KLP *)	SPK *)	Totalt
Estimatavvik:			
Estimert pensjonsmidler 01.01.	1 129 000	0	1 129 000
Estimatavvik 01.01.	-14 503	216 378	201 875
Faktiske pensjonsmidler 01.01.	**1 114 497**	**216 378**	**1 330 875**
Estimert pensjonsforpl. 01.01.	-1 336 381	0	-1 336 381
Estimatavvik 01.01.	46 888	-316 046	-269 159
Faktiske pensjonsforpl. 01.01.	**-1 289 493**	**-316 046**	**-1 605 539**
Beregningsforutsetninger			
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	4,60 %	4,30 %	
Diskonteringsrente	4,00 %	4,00 %	
Årlig lønnsvekst	2,97 %	2,97 %	
Årlig G-regulering/pensjonsregulering	2,97 %	2,97 %	

*) KLP = Kommunal landspensjonskasse, SPK = Statens pensjonskasse

Note 10 Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende kr 16,1 mill. mot kr 20,0 mill. ved forrige årsskifte. Det er foretatt avsetning for mulige tap med kr 0,3 mill. Dette utgjør 2 % av fordringsmassen, som over tid viser seg å være rikelig i forhold til faktisk tap.

Note 11 Varige driftsmidler

TABELL: VARIGE DRIFTSMIDLER

Tall i kr 1 000

Anleggsgruppe	Akk.ansk. kost per 01.01.	Korr. tidl. år	Årets tilgang	Årets avgang	Akk. av- og nedskr.	Bokf. verdi per 31.12.	Årets ord. avskr.	Avskr.-prosent
Maskiner/utstyr/transp.midler	74 581	0	0	-287	-27 620	46 674	-9 298	10-20 %
Administrasjonsbygg	80 130	0	25 853	0	-37 270	68 713	-1 846	2 %
Skoler/barneh./institusjoner	1 686 389	0	67 210	0	-497 425	1 256 174	-39 845	2-2,5 %
Idretts- og kulturbygg	338 143	0	7 972	0	-154 121	191 994	-7 680	2-2,5 %
Kommunale boliger	273 364	0	14 921	-341	-53 750	234 194	-6 842	2,5 %
Boliger for salg	281 632	13 372	39 968	-152 002	-	182 971	-	-
VAR- og veganlegg	869 271	0	92 481	0	-215 602	746 150	-24 493	2-5 %
Tomter	313 702	0	98 243	8 927	-	420 872	-	-
Totalt	**3 917 213**	**13 372**	**346 649**	**-143 703**	**-985 789**	**3 147 742**	**-90 003**	

Note 12 Aksjer og andeler

TABELL: AKSJER OG ANDELER

Tall i kr 1 000

	Aksjekapital	Bokført verdi	Eierandel
Lyse AS	1 008 983	88 200	8,74 %
Sola Bredbånd AS	21 500	22 051	100,00 %
Jåsund Utviklingsselskap AS	30 000	10 200	34,00 %
Forus Næringspark AS	15 100	4 559	1,99 %
Ranso AS	8 000	3 980	50,00 %
Bærheim Utvikling AS	1 500	600	40,00 %
Universtetsfondet for Rogaland AS	3 800	200	5,26 %
I.V.A.R IKS		1 893	7,62 %
Rogaland Brann og Redning IKS		430	8,95 %
Rogaland Revisjon IKS		227	5,67 %
Interkommunalt arkiv i Rogaland IKS		83	8,50 %
Sørmarka Arena IKS		50	8,41 %
Stavangerregionen havn IKS		0	16,75 %
Rogaland Kontrollutvalgssekretariat IS		60	
KLP (egenkapitalinnskudd)		29 942	
Øvrige aksjer/andeler		227	
Sum aksjer og andeler 31.12.16		**162 702**	

Note 13 Innlån

TABELL: INNLÅN

Tall i kr 1 000

	Saldo 01.01.	Nye lån	Re-finans.	Avdrag *)	Saldo 31.12.	Renter	Type rente **)
Kommunalbanken AS	1 094 080	-8 764	28 645	-87 895	1 026 066	18 533	Flytende
Den norske bank ASA (sert.lån)	0	0	243 949	0	243 949	1 794	Flytende
Danske Bank AS (sert.lån)	290 642	0	-57 705	-18 048	214 889	1 579	Flytende
Skand.Enskilda Banken AB/NUF	0	116 281	0	0	116 281	357	Fast
Nordea Bank Norge ASA (sert.lån)	114 734	71 376	0	-93 953	92 157	1 645	Flytende
Swedbank Norge NUF (sert.lån)	214 889	0	-214 889	0	0	2 530	Fast
Husbanken (oppføringslån)	3 359	0	0	-3 359	0	25	Fast/ flytende
Finansielle leieavtaler (leasing)	2 560	0	0	-733	1 828	84	-
Justeringsavtaler mva. ***)	9 674	8 303	0	-3 407	14 571	-	-
Anordning avdrag langsiktig gjeld	-64 934	-	-	-18 801	-83 735	-	-
Rentebytteavtaler ****)	-	-	-	-	-	9 998	Flytende til fast
Sum lån ekskl. formidlingslån	**1 665 004**	**187 196**	**0**	**-226 195**	**1 626 005**	**36 545**	
Husbanken (formidlingslån)	216 702	40 000	0	-26 576	230 125	4 463	Fast/ flytende
Rentebytteavtaler ****)	-	-	-	-	-	-1 083	Fast til flytende
Sum formidlingslån	**216 702**	**40 000**	**0**	**-26 576**	**230 125**	**3 379**	
Sum innlån	**1 881 705**	**227 196**	**0**	**-252 771**	**1 856 130**	**39 925**	

*) Betalt avdrag (eksklusive formidlingslån) kr 226,2 mill. består av følgende komponenter:

- Minimumsavdrag ifølge kommuneloven § 50 nr. 7 etter forenklet modell kr 43,1 mill.
- Tillegg ut over minimum kr 38,1 mill.
- Nedbetaling av byggelån (leiligheter for salg) kr 145,0 mill.

**) Rente med binding under ett år er her definert som flytende, og rente med binding ett år og mer som fast.

***) Fra 2015 er det nye regler for bokføring av justeringsavtaler hvor det er avtalt tilbake-betaling av deler av mva. til utbygger. Disse innebærer at mva. for tilbakebetaling totalt for hele justeringsperioden (10 år) skal bokføres som langsiktig gjeld. Videre-formidling av mva. til utbygger bokføres som betalt avdrag.

****) Kommunen hadde per 31. desember 2016 følgende rentebytteavtaler:

- Seks mot ordinære kommunale lån (eksklusive formidlingslån) på til sammen kr 325,0 mill. med utløp i perioden 2017-2022.
- En mot formidlingslån på kr 34,8 mill. med utløp i perioden 2021.

Formålet med sikring av ordinære lån er økt forutsigbarhet gjennom økt andel langsiktig gjeld til fastrente. Formålet med sikring av formidlingslån er å oppnå en rentegevinst. Rentebytteavtalene er forankret i punkt 6 i kommunens finansreglement.

Note 14 Utlån

TABELL: UTLÅN

Tall i kr 1 000

	Saldo 01.01.	Økning	Avdrag	Tapsføring	Saldo 31.12.	Renter
Kvithei utbyggingsselskap Sola KF	56 883	1 364	0	0	58 247	1 179
Sum komm./interkomm. foretak	**56 883**	**1 364**	**0**	**0**	**58 247**	**1 179**
Lyse Energi AS	201 043	0	-8 741	0	192 302	6 121
Bærheim Utvikling AS	1 800	0	0	0	1 800	55
Formidlingslån (Husbanken)	169 408	51 802	-11 742	0	209 468	3 584
Sosiale utlån	282	6	-12	0	276	0
Sum andre	**372 534**	**51 809**	**-20 496**	**0**	**403 846**	**9 760**
Sum utlån	**429 417**	**53 173**	**-20 496**	**0**	**462 093**	**10 939**

Renter på lånet til Kvithei utbyggingsselskap Sola KF er 3 mnd. NIBOR med tillegg på 1 prosentpoeng. Kommunens fordring overfor Lyse Energi AS er et ansvarlig lån. Renten på lånet er 3 mnd. NIBOR med tillegg på 2 prosentpoeng. Sosiale utlån er rentefrie lån.

Note 15 Gebyrfinansierte selvkosttjenester

TABELL: GEBYRFINANSIERTE SELVKOSTTJENESTER

Tall i kr 1 000

	Feiing *)	Vann	Avløp	Reno-vasjon	Slam *)	Areal-plan	Bygge-sak *`)	Opp-måling
Inntekter	1 728	27 969	34 279	21 513	416	2 091	5 523	3 033
Kostnader	-1 759	-23 183	-27 190	-22 729	-459	-1 510	-7 653	-3 395
Andel overskudd seksjon Teknisk drift. drift	0	377	377	134	0	0	0	0
Netto kapitalkostnader	-5	-4 991	-10 102	-1 184	-3	30	-204	35
Over-/underskudd	**-37**	**172**	**-2 637**	**-2 266**	**-47**	**611**	**-2 333**	**-326**
Fond/fremført underskudd. 01.01.	-215	17 457	15 806	3 084	0	2 551	-3 632	4 080
Fond/fremført underskudd 31.12.	**-252**	**17 629**	**13 169**	**818**	**-47**	**3 162**	**-5 965**	**3 754**

*) På feiing, slam og byggesak er det per 31.12.2016 fremførte underskudd som må dekkes inn de påfølgende årene. Feie-tjenestene kjøpes fra Rogaland brann og redning IKS.

Note 16 Transaksjoner/mellomværende egne kommunale foretak (KF)

Kommunens årsregnskap inkluderer ikke regnskap for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF og Sola Storkjøkken KF. Disse selskapene er en del av Sola kommune som juridisk enhet, men har egne styrer og avlegger separate regnskaper og årsberetninger i henhold til Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkes-kommunale foretak. Følgende oversikt viser transaksjoner og mellomværende:

TABELL: TRANSAKSJONER/MELLOMVÆRENDE EGNE KOMMUNALE FORETAK (KF)

Tall i kr 1 000

	Sola Storkjøkken KF	Kvithei utbyggingsselskap Sola KF
Salg til/overføring fra kommunale foretak:		
Lønn fast ansatte/honorarer	0	88
Div. administrative tjenester	56	75
Husleie	377	0
Renteinntekter	0	1 179
Overført momskompensasjon	819	0
Sum salg/overføring	**1 252**	**1 342**
Kjøp fra/overføring til kommunale foretak:		
Kjøp av mat	9 060	0
Tilskudd	1 952	0
Utlån	0	1 364
Sum kjøp/overføring	**11 012**	**1 364**
Netto salg/kjøp/overføring	**-9 760**	**-22**
Mellomværende:		
Langsiktige fordringer	0	58 247
Leverandørgjeld	-736	0
Kundefordringer	5	0
Øvrig kortsiktige fordringer	53	1
Netto mellomværende per 31.12.	**-678**	**58 248**

Vedrørende langsiktige fordringer, se note 14 Utlån

Note 17 Uforutsatte utgifter/inntekter på avsluttede investeringsprosjekter

Når det påløper utgifter og/eller inntekter på investeringsprosjekter som er regnskapsmessig avsluttet, føres disse på et eget prosjekt opprettet for dette formålet:

TABELL: UFORUTSETTE UTGIFTER/INNTEKTER PÅ AVSLUTTEDE INVESTERINGSPROSJEKTER

Tall i kr 1 000

	Beløp
Prosjekt 19641 Tomt Skadberg:	
Eksterne konsulenttjenester	51
Sum prosjekt 19641 Tomt Skadberg	**51**
Prosjekt 49036 Sola kulturhus, rehab. SD-anlegg:	
Eksterne konsulenttjenester	12
Sum prosjekt 49036 Sola kulturhus, rehab. SD-anlegg	**12**

TABELL: UFORUTSETTE UTGIFTER/INNTEKTER PÅ AVSLUTTEDE INVESTERINGSPROSJEKTER, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Beløp
Prosjekt 49020 Sola kulturhus, rehabilitering (strakstiltak)	
Rehabilitering/ombygging	50
Sum prosjekt 49020 Sola kulturhus, rehabilitering (strakstiltak)	**50**
Prosjekt 59357 VA55 Fjordvegen/Skiljaberget	
Investeringstilskudd fra fylkeskommuner (vegformål)	-330
Sum prosjekt 59357 VA55 Fjordvegen/Skiljaberget	**-330**
Prosjekt 59631 Kjøp arealer Kjerberget (friluftsformål)	
Div. refusjon fra staten	-190
Sum prosjekt 59631 Kjøp arealer Kjerberget (friluftsformål)	**-190**
Sum uforutsatte utgifter/inntekter avsluttede prosjekter	**-407**

Note 18 Kapitalkonto

Kapitalkontoen viser den egenkapitalfinansierte delen av anleggsverdiene.

TABELL: KAPITALKONTO

Tall i kr 1 000

	Beløp
Saldo per 01.01.	1 528 065
Aktivering av fast eiendom og anlegg	332 336
Salg av fast eiendom og anlegg	-163 430
Av- og nedskrivning av fast eiendom og anlegg	-80 705
Korreksjon tidligere år fast eiendom og anlegg	13 372
Aktivering utstyr/maskiner/transportmidler	14 314
Salg av utstyr/maskiner/transportmidler	-287
Av- og nedskrivning av utstyr/maskiner/transportmidler	-9 298
Økning egenkapitalinnskudd KLP	3 368
Økning øvrige aksjer/andeler	0
Avgang aksjer/andeler	0
Økning pensjonsforpliktelser	-44 627
Økning pensjonsmidler	44 334
Økning skyldig arbeidsgiveravgift av netto pensjonsforpliktelse	-41
Gjeld justeringsavtaler per 01.01. (nytt regelverk)	0
Bruk av lånemidler	-212 512
Betalte avdrag på eksterne lån	249 365
Nye utlån	53 173
Mottatte avdrag på utlån	-17 089
Saldo per 31.12.	**1 710 338**

Note 19 Garantiansvar

TABELL: GARANTIANSVAR

Tall i kr 1 000

	Restbeløp	Utløper
I.V.A.R IKS	210 553	2046
Rogaland bedriftsidrettskrets *)	26 400	2032
Forus Utvikling AS	22 000	2031
Ranso Treindustri AS	17 484	2033
Idrettslaget Havdur	5 000	2019
Eventyrberget foreldrelagsbarnehage BA	4 606	2032
Våganes fotballklubb	3 410	2021
A2 Holding AS	3 000	2022
Sola baseballklubb	1 320	2021
Sola fotballklubb	1 156	2020
Rogaland brann og redning IKS	383	2025
Sola barnehage	382	2019
Sum garantiansvar per 31.12.	**295 694**	

*) Gjelder garanti for at anlegget nyttes til idrettsformål m.m.

Nye Sola Rådhus

SOLA KOMMUNE

5.4. Regnskapsskjema drift Sola kommune

Regnskapsskjema 1a – totaloversikt

Oppstilling i henhold til forskriftens § 3.

Skjemaet gir en totaloversikt over kommunens frie disponible inntekter minus netto finansutgifter, korrigert for netto avsetninger og overføring til investerings-regnskapet. Dette gir "Til fordeling drift", det vil si hva kommunen har til rådighet til virksomhetene. Når en så trekker fra "Sum fordelt til drift", gir det regnskapsmessig mer-/mindreforbruk. (Beløpet "Fordelt til drift" finner en igjen nederst i regnskapsskjema 1b.)

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1A

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Skatt på inntekt og formue	986 778	962 800	997 800	961 648
Ordinært rammetilskudd	404 125	404 681	381 100	364 371
Skatt på eiendom	0	0	0	0
Andre direkte eller indirekte skatter	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	25 349	26 701	25 990	24 684
Sum frie disponible inntekter	**1 416 252**	**1 394 182**	**1 404 890**	**1 350 703**
Renteinntekter og utbytte	75 442	70 716	54 070	69 802
Gevinst finansielle instrumenter	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	43 945	39 044	33 883	44 444
Tap finansielle instrumenter	0	0	0	0
Avdrag på lån	65 413	65 446	65 446	48 321
Netto finansinntekter/-utgifter	**-33 916**	**-33 774**	**-45 259**	**-22 963**
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	63 563	63 563	0	3 168
Til bundne avsetninger	8 237	5 092	0	13 125
Bruk av tidligere regnsk.m. mindreforbruk	38 764	38 764	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	4 647	4 647	800	3 411
Bruk av bundne avsetninger	10 220	21 591	8 556	17 939
Netto avsetninger	**-18 169**	**-3 653**	**9 356**	**5 057**
Overført til investeringsregnskapet	62 422	62 422	62 200	61 768
Til fordeling drift	**1 301 745**	**1 294 333**	**1 306 787**	**1 271 029**
Sum fordelt til drift, fra regnskapsskjema 1b	1 288 475	1 294 333	1 306 787	1 232 264
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	**13 270**	**0**	**0**	**38 764**

Regnskapsskjema 1b – oversikt per ledernivå/tjenesteområde/virksomhet

Oppstilling i henhold til forskriftens § 3.

Skjemaet gir en oversikt over driftsregnskapet på samme detaljnivå som kommunestyrets vedtak av driftsbudsjettet, det vil si nettoramme per politisk nivå/rådmanns-nivå/virksomhet i henhold til kommunens rammebudsjettreglement. Det er også lagt inn delsummer per tjenesteområde.

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Politisk nivå m/sekretariat:				
Utgifter	15 031	15 760	15 738	14 580
Inntekter	-159	-92	-91	-273
Sum Politisk nivå m/sekretariat	**14 872**	**15 668**	**15 647**	**14 307**
Rådmannsnivå m/staber				
Rådmannsnivå:				
Utgifter	9 460	9 738	9 643	10 271
Inntekter	-229	-175	-175	-1 646
Sum rådmannsnivå	**9 232**	**9 563**	**9 468**	**8 625**
Personal og organisasjon:				
Utgifter	41 973	40 090	36 522	37 399
Inntekter	-14 501	-12 275	-10 629	-12 695
Sum Personal og organisasjon	**27 472**	**27 815**	**25 893**	**24 704**
Økonomi:				
Utgifter	12 492	12 592	10 522	12 815
Inntekter	-1 385	-920	-473	-2 017
Sum Økonomi	**11 107**	**11 672**	**10 049**	**10 799**
IKT:				
Utgifter	19 707	18 762	18 572	18 227
Inntekter	-19 707	-18 762	-18 572	-18 227
Sum IKT	**0**	**0**	**0**	**0**
Rådmannsnivå m/staber totalt:				
Utgifter	83 632	81 182	75 259	78 713
Inntekter	-35 821	-32 132	-29 849	-34 585
Sum Rådmannsnivå m/staber totalt	**47 811**	**49 050**	**45 410**	**44 128**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Tjenesteområde Oppvekst og kultur				
Fagstab Oppvekst:				
Utgifter	19 700	17 895	20 020	24 899
Inntekter	-2 181	-492	-377	-6 571
Sum Fagstab oppvekst og kultur	**17 518**	**17 403**	**19 643**	**18 328**
Grunnskoler/SFO felles:				
Utgifter	12 663	12 711	22 128	12 484
Inntekter	-6 832	-6 146	-1 305	-1 381
Sum Grunnskoler/SFO felles	**5 831**	**6 565**	**20 823**	**11 103**
Haga skole:				
Utgifter	26 784	26 102	22 871	25 485
Inntekter	-2 734	-2 180	-993	-2 662
Sum Haga skole	**24 050**	**23 922**	**21 878**	**22 823**
Sola skole:				
Utgifter	15 201	15 075	12 520	13 818
Inntekter	-3 496	-3 409	-1 370	-2 740
Sum Sola skole	**11 705**	**11 666**	**11 150**	**11 078**
Røyneberg skole:				
Utgifter	28 132	27 803	24 139	25 488
Inntekter	-5 009	-4 923	-3 463	-4 581
Sum Røyneberg skole	**23 123**	**22 880**	**20 676**	**20 907**
Håland skole:				
Utgifter	23 566	23 264	20 107	23 182
Inntekter	-3 634	-3 707	-2 367	-4 200
Sum Håland skole	**19 932**	**19 557**	**17 740**	**18 982**
Dysjaland skole:				
Utgifter	35 483	32 394	27 702	33 148
Inntekter	-6 158	-4 993	-1 739	-5 773
Sum Dysjaland skole	**29 325**	**27 401**	**25 963**	**27 375**
Grannes skole:				
Utgifter	35 132	34 761	30 978	33 529
Inntekter	-3 625	-3 084	-285	-3 039
Sum Grannes skole	**31 507**	**31 677**	**30 693**	**30 490**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Storevarden skole:				
Utgifter	23 603	24 141	19 854	21 404
Inntekter	-2 756	-2 435	-85	-1 906
Sum Storevarden skole	**20 848**	**21 706**	**19 769**	**19 499**
Sande skole:				
Utgifter	32 546	34 141	28 509	29 642
Inntekter	-3 120	-2 695	-122	-2 123
Sum Sande skole	**29 427**	**31 446**	**28 387**	**27 519**
Skadberg skole:				
Utgifter	37 848	38 451	33 726	35 008
Inntekter	-6 714	-6 601	-4 859	-6 273
Sum Skadberg skole	**31 134**	**31 850**	**28 867**	**28 735**
Sola ungdomsskole:				
Utgifter	42 609	42 879	36 972	40 824
Inntekter	-3 909	-3 407	-145	-2 846
Sum Sola ungdomsskole	**38 700**	**39 472**	**36 827**	**37 978**
Tananger ungdomsskole:				
Utgifter	23 289	23 281	19 883	22 537
Inntekter	-1 598	-1 176	-142	-2 291
Sum Tananger ungdomsskole	**21 692**	**22 105**	**19 741**	**20 246**
Sola voksenopplæring:				
Utgifter	17 544	16 697	12 325	14 966
Inntekter	-7 562	-7 906	-4 527	-6 615
Sum Sola voksenopplæring	**9 982**	**8 791**	**7 798**	**8 351**
Sola PPT:				
Utgifter	8 263	8 257	7 377	7 883
Inntekter	-558	-545	-17	-685
Sum Sola PPT	**7 705**	**7 712**	**7 360**	**-7 199**
Barnehager felles:				
Utgifter	171 614	175 540	178 655	172 566
Inntekter	-36 624	-33 116	-29 526	-38 558
Sum Barnehager felles	**134 990**	**142 424**	**149 129**	**134 008**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Havnealléen barnehage:				
Utgifter	11 211	11 011	10 044	12 750
Inntekter	-3 188	-3 188	-2 316	-3 712
Sum Havnealléen barnehage	**8 023**	**7 823**	**7 728**	**9 038**
Sande barnehage:				
Utgifter	8 065	7 953	7 010	7 954
Inntekter	-2 286	-2 285	-1 580	-2 420
Sum Sande barnehage	**5 779**	**5 668**	**5 430**	**5 533**
Risnes barnehage:				
Utgifter	9 338	9 245	8 087	10 054
Inntekter	-2 672	-2 673	-1 796	-2 662
Sum Risnes barnehage	**6 666**	**6 572**	**6 291**	**7 392**
Sørnes barnehage:				
Utgifter	8 784	8 823	7 338	8 201
Inntekter	-2 811	-2 807	-1 581	-2 091
Sum Sørnes barnehage	**5 973**	**6 016**	**5 757**	**6 109**
Snøde barnehage:				
Utgifter	9 024	9 037	8 348	9 666
Inntekter	-2 282	-2 280	-1 858	-2 947
Sum Snøde barnehage	**6 741**	**6 757**	**6 490**	**6 719**
Grannes barnehage:				
Utgifter	9 251	9 413	9 443	8 812
Inntekter	-2 518	-2 512	-1 990	-2 268
Sum Grannes barnehage	**6 732**	**6 901**	**7 453**	**6 545**
Sømme barnehage:				
Utgifter	8 310	8 690	7 779	8 344
Inntekter	-2 550	-2 550	-1 753	-2 303
Sum Sømme barnehage	**5 759**	**6 140**	**6 026**	**6 041**
Røyneberg barnehage:				
Utgifter	10 245	10 061	9 289	10 209
Inntekter	-2 369	-2 365	-1 675	-2 652
Sum Røyneberg barnehage	**7 876**	**7 696**	**7 614**	**7 557**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Solstrålen barnehage:				
Utgifter	12 760	12 658	10 366	12 647
Inntekter	-3 810	-3 717	-2 357	-3 670
Sum Solstrålen barnehage	**8 950**	**8 941**	**8 009**	**8 977**
Tjelta barnehage:				
Utgifter	9 572	9 670	10 425	10 859
Inntekter	-2 246	-2 248	-2 330	-3 107
Sum Tjelta barnehage	**7 326**	**7 422**	**8 095**	**7 752**
Eikeberget barnehage:				
Utgifter	9 174	9 287	8 291	8 796
Inntekter	-2 517	-2 548	-1 859	-2 761
Sum Eikeberget barnehage	**6 657**	**6 739**	**6 432**	**6 036**
Høgeholen barnehage:				
Utgifter	8 427	8 631	8 847	8 367
Inntekter	-1 832	-1 832	-2 064	-1 983
Sum Høgeholen barnehage	**6 594**	**6 799**	**6 783**	**6 384**
Skjalgstova barnehage:				
Utgifter	7 508	7 753	7 719	7 472
Inntekter	-2 052	-2 052	-1 629	-2 087
Sum Skjalgstova barnehage	**5 456**	**5 701**	**6 090**	**5 386**
Styrket barnehagetilbud:				
Utgifter	22 735	23 996	17 170	17 962
Inntekter	-2 725	-2 724	-748	-2 445
Sum Styrket barnehagetilbud	**20 011**	**21 272**	**16 422**	**15 518**
Barnevern:				
Utgifter	39 227	37 012	30 767	36 241
Inntekter	-5 878	-5 255	-2 186	-5 545
Sum Barnevern	**33 349**	**31 757**	**28 581**	**30 696**
Barn, ungdom og familietjenesten:				
Utgifter	23 424	24 136	23 672	17 244
Inntekter	-1 138	-1 459	-1 425	-768
Sum Barn, ungdom og familietjenesten	**22 286**	**22 677**	**22 247**	**16 475**
Fagstab kultur:				
Utgifter	19 595	17 747	17 793	19 008
Inntekter	-12 619	-10 332	-10 347	-12 244
Sum Fagstab kultur	**6 976**	**7 415**	**7 446**	**6 765**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Fritid:				
Utgifter	14 336	13 610	12 904	13 645
Inntekter	-1 981	-1 343	-163	-1 865
Sum Fritid	**12 354**	**12 267**	**12 741**	**11 780**
Sola bibliotek:				
Utgifter	7 104	6 561	6 302	6 628
Inntekter	-848	-409	-299	-518
Sum Sola bibliotek	**6 257**	**6 152**	**6 003**	**6 110**
Sola kulturskole:				
Utgifter	12 378	12 252	11 577	13 051
Inntekter	-2 765	-3 029	-2 585	-3 528
Sum kulturskole	**9 613**	**9 223**	**8 992**	**9 523**
Tjenesteområde Oppvekst og kultur totalt:				
Utgifter	814 444	810 938	750 937	784 776
Inntekter	-157 597	-144 423	-93 863	-153 820
Sum tjenesteområde Oppvekst og kultur totalt	**656 847**	**666 515**	**657 074**	**630 955**
Tjenesteområde Levekår				
Fagstab Levekår:				
Utgifter	53 296	56 045	51 043	53 897
Inntekter	-45 206	-45 848	-34 060	-45 863
Sum Fagstab Levekår	**8 090**	**10 197**	**16 983**	**8 033**
Sola sjukeheim:				
Utgifter	83 612	81 143	75 606	82 690
Inntekter	-16 255	-15 167	-10 500	-16 178
Sum Sola sjukeheim	**67 357**	**65 976**	**65 106**	**66 512**
Sola bo- og hjemmetjenester:				
Utgifter	87 509	86 002	77 362	85 081
Inntekter	-15 266	-13 790	-9 066	-16 564
Sum Sola bo- og hjemmetjenester	**72 243**	**72 212**	**68 296**	**68 517**
Tananger bo- og hjemmetjenester:				
Utgifter	66 415	66 482	62 520	65 961
Inntekter	-10 934	-10 786	-7 433	-11 241
Sum Tananger bo- og hjemmetjenester	**55 481**	**55 696**	**55 087**	**54 720**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Miljøtjenesten:				
Utgifter	89 771	85 103	80 250	85 713
Inntekter	-6 784	-4 330	-564	-6 060
Sum Miljøtjenesten	**82 987**	**80 773**	**79 686**	**79 652**
Psykisk helsearbeid og rus:				
Utgifter	46 543	46 878	39 137	40 965
Inntekter	-7 186	-7 628	-1 865	-4 607
Sum Psykisk helsearbeid og rus	**39 357**	**39 250**	**37 272**	**36 358**
NAV Sola (Sosiale tjenester):				
Utgifter	56 554	56 142	42 934	50 222
Inntekter	-2 008	-1 716	-852	-1 076
Sum NAV Sola (Sosiale tjenester)	**54 546**	**54 426**	**42 082**	**49 146**
Fysio-/ergoterapi:				
Utgifter	19 716	20 884	19 229	18 694
Inntekter	-3 926	-3 792	-2 116	-3 873
Sum Fysio-/ergoterapi	**15 790**	**17 092**	**17 113**	**14 820**
Tjenesteområde Levekår totalt:				
Utgifter	503 416	498 679	448 081	483 222
Inntekter	-107 565	-103 057	-66 456	-105 464
Sum tjenesteområde Levekår totalt	**395 850**	**395 622**	**381 625**	**377 758**
Tjenesteområde Samfunnsutvikling				
Fagstab Samfunnsutvikling:				
Utgifter	7 519	7 091	7 191	6 325
Inntekter	-413	-414	-100	-454
Sum Fagstab Samfunnsutvikling	**7 106**	**6 677**	**7 091**	**5 871**
Eiendom:				
Utgifter	171 008	165 486	140 132	141 703
Inntekter	-79 850	-76 307	-50 984	-54 554
Sum Eiendom	**91 157**	**89 179**	**89 148**	**87 149**
Kommunalteknikk:				
Utgifter	126 013	132 148	129 346	122 317
Inntekter	-112 852	-119 704	-116 941	-110 679
Sum Kommunalteknikk	**13 161**	**12 444**	**12 405**	**11 638**

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 1B, FORTSETTER

Tall i kr 1 000	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Arealbruk:				
Utgifter	26 511	29 728	28 716	25 910
Inntekter	-13 650	-18 621	-17 755	-12 619
Sum Arealbruk	**12 860**	**11 107**	**10 961**	**13 291**
Tjenesteområde samfunnsutvikling totalt:				
Utgifter	331 050	334 453	305 385	296 255
Inntekter	-206 765	-215 046	-185 780	-178 306
Sum tjenesteområde samfunnsutvikling totalt	**124 285**	**119 407**	**119 605**	**117 949**
Totalt:				
Utgifter	331 050	334 453	305 385	296 255
Inntekter	-206 765	-215 046	-185 780	-178 306
Sum tjenesteområde samfunnsutvikling totalt	**124 285**	**119 407**	**119 605**	**117 949**
Alle stabsavdelinger/virksomheter				
Utgifter	1 747 575	1 741 012	1 595 400	1 657 543
Inntekter	-507 908	-494 750	-376 039	-472 446
Sum Alle stabsavdelinger/virksomheter	**1 239 665**	**1 246 262**	**1 219 361**	**1 185 097**
Fellesutgifter/-inntekter som ikke er inkludert i regnskapsskjema 1a:				
Artsgruppe 0 Lønn (inkludert avregning pensjon)	-1 651	-5 184	55 051	-94
Artsgruppe 1-2 Tjenester som inngår i egenproduksjon	23 795	20 796	22 724	20 735
Artsgruppe 3 Tjenester som erstatter egenproduksjon	23 857	23 934	23 934	22 339
Artsgruppe 4 Overføringer	25 708	24 406	56 159	21 928
Artsgruppe 6-8 Salg og refusjoner/overføringer	-11 112	-13 081	-59 710	-16 868
Motpost kapitalkostnad (artsgruppe 5/9)	-17 019	-23 748	-23 748	-16 325
Sum Fellesutgifter, finanstransaksjoner og avskrivninger	**43 579**	**27 123**	**74 410**	**31 715**
Korrigering av utgifter/inntekter i virksomhetene/stabsavdelingene som er inkludert i regnskapsskjema 1a:				
Diverse tilskudd/refusjoner	1 029	1 715	2 390	6 114
Netto renteinntekter/renteutgifter	584	1 255	1 270	1 114
Avsetning til fond	-8 081	-5 092	0	-13 125
Bruk av fond	11 699	23 070	9 356	21 350
Netto korrigering virksomhetene/stabsavdelingene	**5 231**	**20 948**	**13 016**	**15 453**
Totalt fordelt til drift (jamfør regnskapsskjema 1a)	**1 288 475**	**1 294 333**	**1 306 787**	**1 232 264**

5.5. Regnskapsskjema investering Sola kommune

Regnskapsskjema 2a – totaloversikt

Oppstilling i henhold til forskriftens § 3.

Skjemaet gir en totaloversikt over kommunens totale finansieringsbehov, type finansiering og sluttlinje udekket/udisponert. "Årets finansieringsbehov" avviker fra hovedoversikten ved at det totale finansieringsbehovet der er redusert med løpende investeringsinntekter. (Beløpet "Investeringer i anleggsmidler" finner en igjen i regnskapsskjema 2b under "Totalt alle virksomheter".)

TABELL: REGNSKAPSSKJEMA 2A

Tall i kr 1 000

	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Inv. i anleggsmidler (jf. regnsk.skjema 2b)	352 898	348 110	361 478	512 660
Utlån og forskutteringer	53 155	40 000	40 000	14 074
Kjøp av aksjer og andeler	3 368	3 415	3 415	2 710
Avdrag på lån	187 358	274 057	258 286	35 526
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0
Avsetninger	5 130	5 114	16 961	9 448
Årets finansieringsbehov	**601 908**	**670 696**	**680 140**	**574 418**
Finansiert slik:				
Bruk av lånemidler	212 512	227 197	255 287	262 504
Inntekter fra salg av anleggsmidler	151 804	253 286	276 247	18 537
Tilskudd til investeringer	94 976	72 692	23 001	162 918
Kompensasjon for merverdiavgift	26 011	24 794	29 203	31 627
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	26 661	17 941	17 241	34 312
Andre inntekter	208	0	0	252
Sum ekstern finansiering	**512 171**	**595 910**	**600 979**	**510 151**
Overført fra driftsregnskapet	62 422	62 422	62 200	61 768
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	27 315	12 364	16 961	2 499
Sum finansiering	**601 908**	**670 696**	**680 140**	**574 418**
Udekket/udisponert	**0**	**0**	**0**	**0**

Regnskapsskjema 2b – per virksomhet og prosjekt eller samlebevilgning

Oppstilling i henhold til forskriftens § 3

Skjemaet gir en oversikt over investerings-regnskapet på samme detaljnivå som kommunestyrets vedtak av investerings-budsjettet, det vil si per prosjekt/samle-bevilgning i henhold til kommunens rammebudsjettreglement.

TABELL: INVESTERINGER RÅDMANNSNIVÅ

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
19020	Utbygging trådløse nettverk komm. bygg	0	1 375	1 375	0	1 171	1 171	204
19642	Bærheim utvikling AS, aksjekapital/utlån	2 400	0	2 400	2 400	0	2 400	0
19643	Utlån Kvithei utb.selskap Sola KF	10 632	0	10 632	9 221	1 364	10 585	47
19652	Sola Tomteselskap KF	0	500	500	0	283	283	217
49604	Eierinnskudd Folkehallene	825	0	825	1 254	0	1 254	-429
49649	Sola kulturhus, prosjektor	0	240	240	0	240	240	0
59408	Solastrandvegen, grunnerverv	80	0	80	243	0	243	-163
Sum		**13 937**	**2 115**	**16 052**	**13 118**	**3 058**	**16 176**	**-124**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
19643	Utlån Kvithei utb.selskap Sola KF	-2 800	0	-2 800	0	0	0	-2 800
59408	Solastrandvegen, grunnerverv	-80	0	-80	-243	0	-243	163
Sum		**-2 880**	**0**	**-2 880**	**-243**	**0**	**-243**	**-2 637**
Netto investeringsutgifter		**11 057**	**2 115**	**13 172**	**12 875**	**3 058**	**15 933**	**-2 761**

Prosjekter med årsbevilgning						
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)						
		Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**	**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**	**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
19099	Overføring av anlegg m/justeringsrett	69 616	-65 333	69 617	-65 335	1
19601	IKT-investering strategisk (årsbev.)	2 000	0	1 817	0	183
19606	Egenkapitalinnskudd KLP (årsbev.)	3 415	0	3 368	0	47
19638	Lønn/honorar Kvithei utb.selskap KF	0	0	88	-88	0
29602	Datamaskiner/fornying skoler (årsbev.)	1 852	0	1 856	0	-4
29620	Inventar skoler (årsbev.)	250	0	0	0	250

TABELL: INVESTERINGER RÅDMANNSNIVÅ, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

Prosjekter med årsbevilgning						
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)						
		Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**	**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**	**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
39094	Velferdsteknologi, levekår (årsbev.)	770	0	762	-82	90
39609	Inventar levekår (årsbev.)	600	0	513	0	87
99000	Uforutsatte utg./innt. på avsluttede prosjekter (årsavhengig)	0	0	113	-520	407
Sum		**78 503**	**-65 333**	**78 133**	**-66 024**	**1 061**

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON BYGGDRIFT

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
39044	Sola sjukeheim, div. ombygging (test.gave)	2 577	0	2 577	1 805	306	2 111	466
39069	Trygdeboliger, sprinkling (evt. røykvarslere)	4 863	0	4 863	5 258	0	5 258	-395
49623	Kulturminnevernplan, tre minnesmerker	3 000	0	3 000	2 562	288	2 850	150
49641	Skateanlegg Stangelandsenteret	550	280	830	0	595	595	235
59657	Sola stadion, løpebane + diverse	7 000	0	7 000	6 868	0	6 868	132
59601	Tanangerhallen, utvidelse parkering	250	0	250	0	386	386	-136
Sum		**18 240**	**280**	**18 520**	**16 493**	**1 575**	**18 068**	**452**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
39044	Sola sjukeheim, div. ombygging (test.gave)	-1 560	0	-1 560	-1 899	-2	-1 901	341
49641	Skateanlegg Stangelandsenteret	0	0	0	-50	0	-50	50
59657	Sola stadion, løpebane + diverse	-1 500	0	-1 500	-1 000	-1 105	-2 105	605
Sum		**-3 060**	**0**	**-3 060**	**-2 949**	**-1 107**	**-4 056**	**996**
Netto investeringsutgifter		**15 180**	**280**	**15 460**	**13 544**	**468**	**14 012**	**1 448**

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON BYGGDRIFT, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

Prosjekter med årsbevilgning						
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)						
		Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**	**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**	**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
19017	Tilrettel. univ. utforming komm. bygg (årsbev.)	500	0	434	0	66
19022	Radonoppfølging komm. bygg (årsbev.)	1 000	0	364	0	636
Sum		**1 500**	**0**	**798**	**0**	**702**

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON UTVIKLING

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
19016	Nytt rådhus	6 400	5 650	12 050	2 926	9 592	12 518	-468
19023	Parkeringsanlegg Sola sentrum nord	0	1 000	1 000	0	613	613	387
19024	Oppgradering Sola Sjø (møtelokaler)	0	1 575	1 575	0	365	365	1 210
19025	Parkeringsanlegg Sola sentrum øst	0	1 000	1 000	0	61	61	939
19653	Etablering av nytt serverrom	0	2 392	2 392	0	4 519	4 519	-2 127
19660	Kjøp av tomt Sola sentrum nord	0	19 989	19 989	0	20 013	20 013	-24
29003	Skadberg skole	265 000	0	265 000	267 700	104	267 804	-2 804
29044	Ressurssenteret Grannes skole, utvidelse (del 1)	97 777	5 410	103 187	99 074	5 953	105 027	-1 840
29060	Dysjaland skole, utbygging (skolebruksplan)	880	9 000	9 880	2 625	3 374	5 999	3 881
29073	Skolebruksplan Sola skole	28 200	41 800	70 000	24 500	37 611	62 111	7 889
39050	Bokollektiv Skadbergv./Åsenv., 4 leil. + pers.base (BSHP) (rus/psyk.)	7 483	2 204	9 687	8 058	3 147	11 205	-1 518
39052	Ny sjukeheim Sola sentrum	7 000	3 857	10 857	2 857	10 659	13 516	-2 659
39057	Bofellesskap, Myklebust BB-10, 7 leil./pers.base	22 500	0	22 500	23 677	184	23 861	-1 361
39068	Skadbergv./Åsenv. lavbl., 50 leil. for salg	112 470	16 862	129 332	87 511	34 265	121 776	7 556

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON UTVIKLING, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
39074	Skadbergv./Åsenv. lavbl., 10 komm. leil. (BSHP)	22 106	3 089	25 195	16 677	6 624	23 301	1 894
39076	Myklebust felt BB-9, 2 komm. leil.	7 500	0	7 500	6 095	37	6 132	1 368
39077	Myklebust felt BB-9, 8 leil. for salg	30 207	0	30 207	26 140	187	26 326	3 881
39080	Sande dagsenter, ombygging	1 872	0	1 872	1 219	0	1 219	653
39081	Myklebust felt AB-2-4-5-6, 16 leil. for salg	67 000	0	67 000	60 959	78	61 037	5 963
39082	Myklebust felt CB-6-12-13, 38 leil. for salg	123 030	0	123 030	119 137	2 859	121 996	1 034
39083	Myklebust felt CB-8-11-14, 22 rekkehus for salg	99 453	0	99 453	94 151	2 573	96 724	2 729
39084	Myklebust felt CB-6-12-13, 9 komm. leil. (4 leil. BSHP)	23 374	0	23 374	22 047	544	22 591	783
39085	Skadberg/Litlaberget, 10 leil. for salg	433	0	433	377	6	383	50
39087	Småhus, midlertidige/ permanente	10 750	3 600	14 350	8 582	2 216	10 797	3 553
39088	Skadberg/Litlaberget, 4 komm. leil. (BSHP)	233	0	233	234	0	234	-1
39090	Erstatning utleieboliger sykehjemstomt	25 725	0	25 725	25 730	0	25 730	-5
39092	Kjøp/salg gjennomgangs-leiligheter BSHP	5 550	0	5 550	6 299	0	6 299	-749
39093	Boliger m/base (4 stk.), Kjelsberg ring (rus/psyk.)	500	300	800	227	1 114	1 341	-541
39097	Sola hybelhus (BSHP)	0	5 085	5 085	0	299	299	4 786
39605	Myklebust felt G	0	54 514	54 514	0	54 513	54 513	1
49024	Skytehall Forus Bedrifts-idrettsarena	7 125	500	7 625	109	588	697	6 928
49036	Sola kulturhus, rehab. SD-anlegg	2 850	0	2 850	2 868	0	2 868	-18
49040	Krigshistorisk museum, Sømmevågen (omb. eksist. bygg)	1 000	1 600	2 600	162	1 778	1 940	660
49041	Ny kirke Sola sentrum	500	1 000	1 500	508	1 182	1 691	-191
49642	Trimpark Hålandskogen	0	500	500	0	0	0	500
49644	Gapahuk Hestholmen	400	0	400	86	79	166	234
49645	Superlekeplass Sola sentrum	0	500	500	0	242	242	258

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON UTVIKLING, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
49646	Skatepark Dysjaland	0	300	300	0	0	0	300
49648	Rådhuspark/festplass Sola sentrum	0	500	500	0	318	318	182
59509	Solahallen, rehab. idrettshall	2 100	0	2 100	2 340	0	2 340	-240
59525	Regionalt sykkelanlegg, forprosjekt (eiendom)	1 000	0	1 000	767	72	839	161
59531	Åsenhallen A, tribuner/kontorer	18 364	0	18 364	18 808	27	18 835	-471
59534	Riving eksersishall/ adkomst BMX-bane Soma	0	1 500	1 500	0	56	56	1 444
59621	Turveg Hellestø-Sele	100	2 000	2 100	89	0	89	2 011
59652	Turveg Hafrsfjord - Sørnes	3 500	2 281	5 781	3 386	2 254	5 640	141
59656	Forvaltning eierandeler Jåsund/Myklebust	0	0	0	67	0	67	-67
59669	Turveg Tananger indre havn, bryggeomr.	0	600	600	0	528	528	72
59672	Turveg Hafrsfjord - Grannes	2 374	250	2 624	2 344	156	2 500	124
59673	Turveg Hafrsfjord - Joa	1 060	3 674	4 734	673	1 341	2 014	2 720
59674	Turveg Hafrsfjord - Jåsund	2 305	0	2 305	1 587	215	1 803	502
59676	Turveg Hafrsfjord - Sømme	0	0	0	13	0	13	-13
Sum		**1 008 121**	**192 532**	**1 200 653**	**940 609**	**210 346**	**1 150 956**	**49 697**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
29003	Skadberg skole	-9 960	0	-9 960	-9 264	0	-9 264	-696
29044	Ressurssenteret Grannes skole, utvidelse (del 1)	0	0	0	0	-561	-561	561
39050	Bokollektiv Skadbergv./Åsenv., 4 leil. + pers.base (BSHP) (rus/psyk.)	-2 000	-3 359	-5 359	0	-4 887	-4 887	-472
39057	Bofellesskap, Myklebust BB-10, 7 leil./pers.base	-10 395	0	-10 395	0	-10 395	-10 395	0
39068	Skadbergv./Åsenv. lavbl., 50 leil. for salg	0	-68 722	-68 722	0	-84 819	-84 819	16 097
39074	Skadbergv./Åsenv. lavbl., 10 komm. leil. (BSHP)	-4 843	0	-4 843	0	-4 527	-4 527	-316
39076	Myklebust felt BB-9, 2 komm. leil.	-1 500	0	-1 500	0	0	0	-1 500
39077	Myklebust felt BB-9, 8 leil. for salg	-35 316	0	-35 316	-18 511	0	-18 511	-16 805

TABELL: INVESTERINGER EIENDOM, SEKSJON UTVIKLING, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
39081	Myklebust felt AB-2-4-5-6, 16 leil. for salg	-77 050	0	-77 050	-72 891	-190	-73 081	-3 969
39082	Myklebust felt CB-6-12-13, 38 leil. for salg	-41 158	-84 928	-126 086	-3 362	-20 632	-23 994	-102 092
39083	Myklebust felt CB-8-11-14, 22 rekkehus for salg	0	-99 636	-99 636	-14 695	-39 560	-54 255	-45 381
39084	Myklebust felt CB-6-12-13, 9 komm. leil. (4 leil. BSHP)	-1 559	0	-1 559	-2	-18	-20	-1 539
39087	Småhus, midlertidige/ permanente	-2 100	0	-2 100	0	-1 341	-1 341	-759
39090	Erstatning utleieboliger sykehjemstomt	-8 189	0	-8 189	-6 345	-2 539	-8 884	695
39092	Kjøp/salg gjennomgangs-leiligheter BSHP	-1 954	0	-1 954	-3 699	-1 196	-4 895	2 941
59531	Åsenhallen A, tribuner/kontorer	-5 000	0	-5 000	-2 000	-2 000	-4 000	-1 000
59534	Riving eksersishall/ adkomst BMX-bane Soma	0	-1 500	-1 500	0	-1 500	-1 500	0
59652	Turveg Hafrsfjord- Sørnes	-1 020	0	-1 020	0	0	0	-1 020
59672	Turveg Hafrsfjord-Grannes	-1 465	0	-1 465	0	0	0	-1 465
59673	Turveg Hafrsfjord-Joa	-1 217	-700	-1 917	0	-700	-700	-1 217
Sum		**-204 726**	**-258 845**	**-463 571**	**-130 769**	**-174 865**	**-305 634**	**-157 938**
Netto investeringsutgifter		**803 395**	**-66 313**	**737 082**	**809 840**	**35 481**	**845 322**	**-108 241**
Prosjekter med årsbevilgning								
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
			Årsbudsjett			**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**		**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**		**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
19600	Intern prosjektledelse (årsbev.)		0	0		174	-174	0
19604	Erverv av areal (kun budsjett) (årsbev.)		6 933	0		0	0	6 933
99001	Garantisaker avsluttede prosjekter (årsavh.)		0	0		22	0	-22
Sum			**6 933**	**0**		**196**	**-174**	**6 911**

TABELL: SAMLEBEVILGNINGER INVESTERING, ANSVAR FLERE

Tall i kr 1 000

Nr.	Prosjektnavn	Budsjett tidl. år	Årsbud. 2016	Sum budsjett	Regnskap tidl. år	Regnskap 2016	Sum regnskap	Budsjett - regnsk.
Flere	Samlebevilgning formål felles (inkl. kommunehus)	0	1 350	1 350	0	687	687	663
Flere	Samlebevilgning formål kirke	1 653	650	2 303	1 740	658	2 397	-94
Flere	Samlebevilgning formål energi	2 300	3 000	5 300	1 966	2 118	4 084	1 216
Flere	Samlebevilgning formål uteareal	4 202	6 100	10 302	2 967	6 388	9 355	948
Flere	Samlebevilgning formål kultur og fritid	1 050	2 021	3 071	1 760	1 375	3 135	-64
Flere	Samlebevilgning formål levekår	0	2 350	2 350	0	2 142	2 142	208
Flere	Samlebevilgning formål skole og SFO	0	7 550	7 550	0	7 203	7 203	347
Flere	Samlebevilgning formål barnehage	0	4 500	4 500	0	4 891	4 891	-391
Flere	Samlebevilgning formål idrett	0	4 250	4 250	0	547	547	3 703
Netto investeringsutgifter		**9 205**	**31 771**	**40 976**	**8 433**	**26 009**	**34 441**	**6 536**

TABELL: INVESTERINGER AREAL

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
59640	GPS kart/oppmåling	0	0	0	0	243	243	-243
59671	Digitalisering av arkiv (Areal)	2 513	0	2 513	1 610	64	1 674	839
Sum		**2 513**	**0**	**2 513**	**1 610**	**306**	**1 917**	**596**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
59640	GPS kart/oppmåling	0	0	0	0	-462	-462	462
Sum		**0**	**0**	**0**	**0**	**-462**	**-462**	**462**
Netto investeringsutgifter		**2 513**	**0**	**2 513**	**1 610**	**-155**	**1 455**	**1 058**

TABELL: INVESTERINGER KOMMUNALTEKNIKK, VANN/AVLØP/RENOVASJON (VAR)

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
59017	Hovedfors. vann G/S-veg Myklebust-Jåsund	5 525	0	5 525	4 761	0	4 761	764
59312	VA157 Ølbergvegen	0	100	100	41	41	82	18
59320	VA63 Lensmannsvegen	2 200	13 000	15 200	463	8 560	9 024	6 176
59327	VA18 Bergjevegen	1 250	0	1 250	7	0	7	1 243
59337	VAR105 Div. mask./ utrustning/utstyr	300	350	650	258	155	414	236
59339	VA49 Røyneberg	0	6 000	6 000	0	372	372	5 628
59341	Omlegging VA-ledninger Sømmevågen	0	9 200	9 200	5 096	3 000	8 096	1 104
59343	VAxx Undergang Rægekrossen	0	0	0	0	16	16	-16
59347	VA Sola sentrum øst	0	1 000	1 000	0	54	54	946
59350	VA7 Skibmannsvegen del 2	81 501	0	81 501	71 055	-407	70 648	10 853
59351	VA56 Sandefeltet	26 453	0	26 453	25 077	105	25 182	1 271
59352	VA151-2-3 Kolnes	6 000	10 000	16 000	3 036	11 346	14 382	1 618
59355	VA06 Torkelsparken del 1	407	0	407	407	5	412	-5
59359	VA40 Grotnes nord	0	0	0	0	21	21	-21
59360	VA42 Grotnes sør	0	0	0	0	2	2	-2
Sum		**123 636**	**39 650**	**163 286**	**110 202**	**23 272**	**133 473**	**29 813**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
xxxxx	#I/T							
Sum		**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Netto investeringsutgifter		**123 636**	**39 650**	**163 286**	**110 202**	**23 272**	**133 473**	**29 813**

Prosjekter med årsbevilgning						
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)						
		Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**	**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**	**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
59101	A97 Rehab. pumepst.avløp (årsbev.)	800	0	308	0	492
59206	R116 Renovasjon (årsbev.)	250	0	691	-368	-73
59335	VA111 Uforutsette tiltak (årsbev.)	1 500	0	0	0	1 500
59356	Tiltak ved priv. utbyggings-prosjekt (årsbev.)	500	0	719	0	-219
Sum		**3 050**	**0**	**1 718**	**-368**	**1 700**

TABELL: INVESTERINGER KOMMUNALTEKNIKK, VEI

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter								
Nr.	**Prosjektnavn**	**Budsjett tidl. år**	**Årsbud. 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidl. år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnsk.**
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)								
59434	Ombygging kryss Sømmekroken	0	500	500	0	627	627	-127
59438	Skadbergvegen nord	2 000	0	2 000	11 534	0	11 534	-9 534
59440	Ræge kirke, ny veg	35	130	165	0	200	200	-35
Sum		**2 035**	**630**	**2 665**	**11 534**	**826**	**12 361**	**-9 696**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)								
59409	Kjelsberg ring/Åsenvegen, støyskjerming	-1 800	0	-1 800	-4 740	0	-4 740	2 940
59438	Skadbergvegen nord	0	0	0	-8 594	0	-8 594	8 594
Sum		**-1 800**	**0**	**-1 800**	**-13 334**	**0**	**-13 334**	**11 534**
Netto investeringsutgifter		**235**	**630**	**865**	**-1 800**	**826**	**-973**	**1 839**

Prosjekter med årsbevilgning						
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)						
		Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nr.	**Prosjektnavn**	**Utgift 2016**	**Inntekt 2016**	**Utgift 2016**	**Inntekter 2016**	**Rest til disp.**
59406	Utskifting gatelys, standardheving (årsbev.)	2 000	0	1 083	0	917
59419	Trafikksikkerhetsplan, stand.heving veger (årsbev.)	500	0	1 129	0	-629
59425	Trafikksikkerhetsplan, ikke spesifikke tiltak (årsbev.)	1 100	0	393	0	707
59437	Småanlegg veger (busskur mv.) (årsbev.)	400	0	444	0	-44
59901	P107 Biler / større maskiner (årsbev.)	3 825	0	3 446	-300	679
59902	P109 Div. maskiner, utrustning (årsbev.)	0	0	813	0	-813
Sum		**7 825**	**0**	**7 308**	**-300**	**817**

TABELL: INVESTERINGER TOTALT ALLE VIRKSOMHETER

Tall i kr 1 000

Ordinære prosjekter							
Investeringsutgifter (eks. intern finansiering)							
Nivå/virksomhet	**Budsjett tidligere år**	**Årsbudsjett 2016**	**Sum budsjett**	**Regnskap tidligere år**	**Regnskap 2016**	**Sum regnskap**	**Budsjett - regnskap**
Rådmannsnivå	13 937	2 115	16 052	13 118	3 058	16 176	-124
Eiendom, seksjon byggdrift	20 640	2 280	22 920	18 559	3 255	21 815	1 105
Eiendom, seksjon utvikling	1 015 026	199 271	1 214 297	947 074	212 433	1 159 507	54 790
Kommunalteknikk, vann/avløp/ renovasjon (VAR)	123 636	39 650	163 286	110 202	23 272	133 473	29 813
Kommunalteknikk, veg	2 035	630	2 665	11 534	826	12 361	-9 696
Areal	2 513	0	2 513	1 610	306	1 917	596
Brutto investeringsutgifter	**1 177 787**	**243 946**	**1 421 733**	**1 102 098**	**243 151**	**1 345 249**	**76 484**
Sum avsluttede prosjekter	**230 380**	**58 234**	**288 614**	**210 886**	**58 929**	**269 815**	**18 799**
Investeringsinntekter (eks. generell finansiering)							
Rådmannsnivå	-2 880	0	-2 880	-243	0	-243	-2 637
Eiendom, seksjon byggdrift	-3 160	0	-3 160	-3 049	-1 107	-4 156	996
Eiendom, seksjon utvikling	-204 726	-258 845	-463 571	-130 768	-174 865	-305 633	-157 938
Kommunalteknikk, vann/avløp/ renovasjon (VAR)	0	0	0	0	0	0	0
Kommunalteknikk, veg	-1 800	0	-1 800	-13 334	0	-13 334	11 534
Areal	0	0	0	0	-462	-462	462
Brutto investeringsinntekter	**-212 566**	**-258 845**	**-471 411**	**-147 395**	**-176 433**	**-323 828**	**-147 583**
Sum avsluttede prosjekter	**-88 219**	**0**	**-88 219**	**-79 579**	**-2 729**	**-82 308**	**-5 911**
Netto investeringsutgifter	**965 221**	**-14 899**	**950 322**	**954 703**	**66 718**	**1 021 421**	**-71 099**
Sum avsluttede prosjekter	**142 161**	**58 234**	**200 395**	**131 308**	**56 200**	**187 507**	**12 888**

Prosjekter med årsbevilgning					
Netto investeringsutgifter (eks. intern finansiering)					
	Årsbudsjett		**Regnskap**		
Nivå/virksomhet	**Utgifter 2016**	**Ørem. innt. 2016**	**Utgifter 2016**	**Ørem. Innt. 2016**	**Budsjett - regnsk.**
Rådmannsnivå	78 603	-65 333	78 133	-66 026	1 163
Eiendom, seksjon byggdrift	18 732	0	16 061	0	2 671
Eiendom, seksjon utvikling	12 633	0	7 206	-204	5 631
Kommunalteknikk, vann/avløp/ renovasjon (VAR)	3 050	0	1 718	-368	1 700
Kommunalteknikk, veg	7 825	0	7 308	-300	817
Areal	0	0	0	0	0
Netto investeringsutgifter	**120 843**	**-65 333**	**110 426**	**-66 899**	**11 983**

Disse tabellene samsvarer ikke helt med tabellene for de enkelte virksomhetene fordi enkelte prosjekter der er trukket ut og lagt i tabell for samlebevilgninger.

TABELL: AVSTEMMING REGNSKAPSSKJEMA 2A

Avstemming regnskapsskjema 2a:	Budsjett 2016	Regnskap 2016
Brutto driftsutgifter ordinære prosjekter (jamfør tabellen over)	243 946	243 151
Brutto driftsutgifter prosjekter med årsbevilgninger (jamfør tabellen over)	120 843	110 426
Sum brutto driftsutgifter	**364 789**	**353 577**
Korrigeres for:		
- tapsavsetning ført sentralt	0	4 028
- div. utgifter ført sentralt	0	25
- utlån prosjektført	0	-1 364
- kjøp av aksjer/andeler prosjektført	-3 415	-3 368
- refinansiering/reversering avsluttede prosjekter i fjor	-13 264	0
Inv. i anleggsmidler regnskapsskjema 2a	**348 110**	**352 898**

TABELL: GENERELL FINANSIERING MED MER

Tall i kr 1 000

Generell finansiering med mer				
Generell finansiering (eksklusive øremerket finans.)				
Art	**Artsbetegnelse**	**Årsbudsjett 2016**	**Regnskap 2016**	**Budsjett-regnskap**
34900a	Refinans./reversering avsl. prosjekter	-12 237	0	-12 237
34900b	Refinans./reversering avsl. prosjekter	-1 027	0	-1 027
32809	Div. utgifter vedr. kjøp/salg av grunn	0	25	-25
34790	Tap på krav/annet tap	0	1 750	-1 750
34791	Avsetning tap på krav	0	2 277	-2 277
35105	Ekstraordinært avdrag på lån	12 364	12 364	0
35480	Avsetning til ubundne inv. fond	4 500	4 500	0
36700	Salg av grunn/tomter	0	-3 427	3 427
37290	Mva.komp. investeringsregnskapet	-24 794	-28 312	3 518
37291	Mva.komp. inv.regnskapet (anordn.) (årsavsl.)	0	2 302	-2 302
37309	Spillemidler fra fylkeskommunen	-3 500	-900	-2 600
38109	Andre overføringer fra staten	-2 500	-5 491	2 991
39100	Lånemidler	-107 517	234 098	-341 615
39200	Avdrag på utlån	-8 741	-8 741	0
39400	Bruk av disposisjonsfond	-12 364	-12 364	0
39701	Overføring fra drift	-62 422	-62 422	0
Sum		**-218 238**	**135 659**	**-353 897**

Forvaltningslån (lån til videre utlån)				
Art	**Artsbetegnelse**	**Årsbudsjett 2016**	**Regnskap 2016**	**Budsjett-regnskap**
35100	Avdrag på kommunens lån	5 000	20 566	-15 566
35105	Ekstraordinært avdrag på lån	0	6 011	-6 011
35200	Utlån	40 000	51 791	-11 791
39100	Lånemidler	-40 000	-51 791	11 791
39200	Avdrag på utlån	-5 000	-5 900	900
39205	Ekstraord. avdrag på utlån	0	-5 842	5 842
39500	Bruk av bundne inv. fond	0	-14 834	14 834
Sum		**0**	**0**	**0**

Tilfluktsrom frikjøpsmidler				
Art	**Artsbetegnelse**	**Årsbudsjett 2016**	**Regnskap 2016**	**Budsjett-regnskap**
35500	Avsetning til bundne inv. fond	0	15	-15
39009	Div. renteinntekter	0	-15	15
Sum		**0**	**0**	**0**

Finansieringstransaksjoner ført direkte på prosjekter				
Art	**Artsbetegnelse**	**Årsbudsjett 2016**	**Regnskap 2016**	**Budsjett-regnskap**
35100	Avdrag på kommunens lån	256 693	148 418	108 275
35500	Avsetning til bundne inv. fond	614	614	0
39100	Lånemidler	-79 680	-394 819	315 139
39480	Bruk av ubundne inv. fond	0	-22	22
39500	Bruk av bundne inv. fond	0	-95	95
Sum		**177 627**	**-245 904**	**423 531**

Endring av praksis i bokføring av bruk av lån på selvfinansierte byggeprosjekt

Bruk av lån til selvfinansierte byggeprosjekt er tidligere blitt bokført på prosjektnummer for de ulike byggeprosjektene når salgsinntekter og tilhørende avdrag på lån er bokført. Dette innebærer at tidligere års investeringskostnader på disse prosjektene er bokført på bruk av lån på prosjekt for porteføljefinansiering. Denne praksisen har ikke hatt betydning for kommunens totale låneopptak og beregning av gjeldsgrad tidligere år.

Ved regnskapsavslutning 2016 er praksisen endret til å bokføre bruk av lån i tråd med påløpte investeringsutgifter. Endringen medfører at akkumulert bruk av lån på selvfinansierte byggeprosjekt per 31.12.2016 stemmer overens med akkumulerte investeringskostnader per 31.12.2016. Denne endring av praksis, inkludert korreksjon av tidligere års feil, har ført til at bruk av lån på prosjekt porteføljefinansiering i regnskapet står bokført med negativt låneopptak på kr 234,1 mill. mot budsjettert positivt låneopptak på kr 107,5 mill., noe som gir et avvik på kr 341,6 mill. i mindreinntekt/merutgift. Bruk av lån på selvfinansierte byggeprosjekt er som følge av endringen bokført med kr 385,2 mill. mot budsjettert kr 71,4 mill., det vil si et avvik på kr 313,8 mill. i merinntekt isolert sett i 2016. Akkumulert bruk av lån på de aktuelle selvfinansierte byggeprosjekt er innenfor vedtatt ramme. Endringen har ikke betydning for kommunens totale låneopptak og beregning av gjeldsgrad i 2016. og er kun en regnskapsmessig teknisk korrigering.

5.6. Revisjonsberetning Sola kommune

Rogaland Revisjon IKS

Vår saksbehandler:	Vår dato:	Vår referanse:	Side:
	11.04.2017		1 av 3

Kommunestyret i Sola kommune

Kopi:

Kontrollutvalget, administrasjonssjef

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjon av årsregnskapet

Konkluzjon

Vi har revidert Sola kommunes årsregnskap som viser kr 1 301 745 000 til fordeling drift og et regnskapsmessig mindreforbruk på kr 13 269 953. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap, investeringsregnskap og økonomiske oversikter for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og noter til årsregnskapet, herunder en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende framstilling av den finansielle stillingen til Sola kommune per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjon

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av kommunen slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Administrasjonssjefen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i kommunens årsrapport, men inkluderer ikke årsregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og årsregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Postadresse: Lagårdsveien 78 4010 STAVANGER
Besøksadresse: Samme:
Epostadresse: post@Rogaland-Revisjon.no
Telefon: 40 00 52 00
Telefax: 51 53 40 03
Bankkonto: 3201.35.38262
Organisasjonsnr: NO 887 062 832 MVA

Rogaland Revisjon IKS

Vår dato: Vår referanse: Side: 2 av 3

Administrasjonssjefens ansvar for årsregnskapet

Administrasjonssjefen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Administrasjonssjefen er også ansvarlig for slik intern kontroll han finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av kommunens interne kontroll.

- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av administrasjonssjefen er rimelige.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og administrasjonssjefen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Rogaland Revisjon IKS

Vår dato: Vår referanse: Side: 3 av 3

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for årsregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i årsregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet er konsistente med årsregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 *«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon»*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av kommunens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Stavanger, 11.04.2017
Rogaland Revisjon IKS

Cicel T. Aarrestad

Cicel T. Aarrestad
Revisjonsdirektør/
statsautorisert revisor

6. Sola Storkjøkken KF
Årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning 2016

6.1. Innledning

Årsregnskap for Sola Storkjøkken KF er avlagt i henhold til Kommuneloven, Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkeskommunale foretak og god kommunal regnskapsskikk (GKRS). Det inneholder økonomiske oversikter, noter, revisors beretning, detaljregnskap og årsberetning.

Sola Storkjøkken KF er en del av Sola kommune som juridisk enhet, men har eget styre og avlegger separat regnskap og årsberetning.

Formannskapet vedtok i møte 20. september å avvikle Sola Storkjøkken KF i samsvar med forutsetningene i vedtatt handlings- og økonomiplan 2016-2019, jamfør f-sak 85/16 *Sola Storkjøkken – framtidig drift.* Endelig vedtak om nedleggelse ble fattet av kommunestyret ved behandling av HØP 2017-2020, jamfør k-sak 70/16. I henhold til vedtaket avvikles foretaket fra 1. januar 2017. Produksjon av middager til institusjoner og hjemmeboende skal konkurranseutsettes og kantinedrift skal utredes i egen sak. Foretakets eiendeler og forpliktelser tilbakeføres til kommunekassen. Sola Storkjøkken inngår som ordinær kommunal enhet fra 1. januar 2017 og inntil tjenesten er erstattet.

6.2. Hovedoversikter

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT SOLA STORKJØKKEN KF

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Driftsinntekter:					
Brukerbetalinger		758	1 065	1 065	819
Andre salgs- og leieinntekter		1 310	1 654	1 887	1 559
Overføringer med krav til motytelse		12 085	11 862	11 745	12 717
Rammetilskudd		0	0	0	0
Andre statlige overføringer		0	0	0	0
Andre overføringer		0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue		0	0	0	0
Eiendomsskatt		0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter		0	0	0	0
Sum driftsinntekter		**14 153**	**14 581**	**14 697**	**15 095**
Driftsutgifter:					
Lønnsutgifter		5 154	5 027	5 518	5 460
Sosiale utgifter	7	1 705	1 530	1 674	1 855
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteprod.		5 402	5 912	6 206	6 049
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteprod.		433	434	434	432
Overføringer		1 617	1 678	865	1 805
Avskrivninger	9	66	0	0	141
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum driftsutgifter		**14 377**	**14 581**	**14 697**	**15 743**
Brutto driftsresultat		**-225**	**0**	**0**	**-648**
Finansinntekter:					
Renteinntekter og utbytte		44	0	0	52
Gev. på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån		0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter		**44**	**0**	**0**	**52**
Finansutgifter:					
Renteutgifter og låneomkostninger		0	0	0	1
Tap på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Avdrag på lån		0	0	0	0
Utlån		0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter		**0**	**0**	**0**	**1**
Resultat eksterne finanstransaksjoner		**44**	**0**	**0**	**51**

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT SOLA STORKJØKKEN KF, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Motpost avskrivninger	9	66	0	0	141
Netto driftsresultat	**4**	**-114**	**0**	**0**	**-456**
Interne finanstransaksjoner:					
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbruk	4	0	0	0	375
Bruk av disposisjonsfond		456	456	0	39
Bruk av bundne fond		0	0	0	0
Sum bruk av avsetninger		**456**	**456**	**0**	**414**
Overført til investeringsregnskapet		0	0	0	0
Dekning av tidl. års regnsk.m. merforbruk		456	456	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	4	0	0	0	414
Avsatt til bundne fond		0	0	0	0
Sum avsetninger		**456**	**456**	**0**	**414**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk	**4**	**-114**	**0**	**0**	**-456**

TABELL: HOVEDOVERSIKT INVESTERING SOLA STORKJØKKEN KF

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Inntekter:					
Salg av driftsmidler og fast eiendom		0	0	0	0
Andre salgsinntekter		0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse		0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift		0	0	0	0
Statlige overføringer		0	0	0	0
Andre overføringer		0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte		0	0	0	0
Sum inntekter		**0**	**0**	**0**	**0**
Utgifter:					
Lønnsutgifter		0	0	0	0
Sosiale utgifter		0	0	0	0
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteprod.		0	0	0	0
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteprod.		0	0	0	0
Overføringer		0	0	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger		0	0	0	0
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum utgifter		**0**	**0**	**0**	**0**
Finanstransaksjoner:					
Avdrag på lån		0	0	0	0
Utlån		0	0	0	0
Kjøp av aksjer og andeler	4	25	0	0	20
Dekning av tidligere års udekket	4	20	20	0	193
Avsatt til ubundne investeringsfond		0	0	0	0
Avsatt til bundne fond		0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner		**45**	**20**	**0**	**213**
Finansieringsbehov		**45**	**20**	**0**	**213**
Dekket slik:					
Bruk av lån		0	0	0	0
Salg av aksjer og andeler		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån		0	0	0	0
Overført fra driftsregnskapet		0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert		0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	4	20	20	0	193
Bruk av bundne driftsfond		0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond		0	0	0	0
Sum finansiering		**20**	**20**	**0**	**193**
Udekket/udisponert	**4**	**-25**	**0**	**0**	**-20**

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE SOLA STORKJØKKEN KF

Tall i kr 1 000

	Note	Per 31.12.16	Per 31.12.15
Eiendeler:			
Anleggsmidler		**9 190**	**7 775**
Herav:			
Faste eiendommer og anlegg		0	0
Utstyr, maskiner og transportmidler	9	0	66
Utlån		0	0
Konserninterne langsiktige fordringer		0	0
Aksjer og andeler		238	213
Pensjonsmidler	7	8 953	7 496
Omløpsmidler	**5**	**4 382**	**4 384**
Herav:			
Kortsiktige fordringer	8	888	1 058
Konserninterne kortsiktige fordringer		0	0
Premieavvik	7	1 080	1 250
Aksjer og andeler		0	0
Sertifikater		0	0
Obligasjoner		0	0
Derivater		0	0
Kasse, bankinnskudd	6	2 414	2 076
Sum eiendeler		**13 572**	**12 159**
Egenkapital og gjeld:			
Egenkapital		**-134**	**-2 184**
Herav:			
Disposisjonsfond	4	2 470	2 946
Bundne driftsfond		0	0
Ubundne investeringsfond		0	0
Bundne investeringsfond		0	0
Regnskapsmessig mindreforbruk		0	0
Regnskapsmessig merforbruk	4	-114	-456
Udisponert i inv. regnskap		0	0
Udekket i inv. regnskap	4	-25	-20
Kapitalkonto	11	-2 465	-4 654
Endring i regnskapsprinsipper drift		0	0
Endring i regnskapsprinsipper investering		0	0

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE SOLA STORKJØKKEN KF, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Note	Per 31.12.16	Per 31.12.15
Langsiktig gjeld		**11 655**	**12 429**
Herav:			
Pensjonsforpliktelser	7	11 655	12 429
Ihendehaverobligasjonslån		0	0
Sertifikatlån		0	0
Andre lån		0	0
Konsernintern langsiktig gjeld		0	0
Kortsiktig gjeld	**5**	**2 051**	**1 914**
Herav:			
Kassekredittlån		0	0
Annen kortsiktig gjeld		1 441	1 527
Derivater		0	0
Konsernintern kortsiktig gjeld		53	54
Premieavvik	7	556	334
Sum egenkapital og gjeld		**13 572**	**12 159**
Memoriakonti		**0**	**0**
Herav:			
Ubrukte lånemidler		0	0
Ubrukte konserninterne lånemidler		0	0
Andre memoriakonti		0	0
Motkonto til memoriakontiene		**0**	**0**

6.3. Noter Sola Storkjøkken KF

Note 1 Regnskapsprinsipper

Lovverket

Regnskapet er avlagt i henhold til Kommuneloven, Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkeskommunale foretak og god kommunal regnskapsskikk, herunder kommunale regnskapsstandarder utgitt av Foreningen for god kommunal regnskapsskikk.

Generelle prinsipper

Kommuneregnskapet er finansielt orientert, og skal vise alle økonomiske midler som er tilgjengelige i året og anvendelsen av disse. I henhold til regnskapsforskriften for foretak § 11 gjelder følgende prinsipper: All tilgang og bruk av midler i løpet av året skal fremgå av regnskapet, og føring av tilgang og bruk direkte mot balansen skal ikke forekomme. For lån inntektsføres det kun den delen som faktisk er brukt. Anordningsprinsippet skal benyttes ved regnskapsføringen. Det vil si at alle kjente inntekter og utgifter skal medtas i drifts- og investeringsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når regnskapet avsluttes. Alle utgifter skal regnskapsføres brutto. Det skal således ikke gjøres fradrag for tilhørende inntekter til utgiftspostene, og inntektspostene skal ikke fremstå med fradrag for eventuelle utgifts-poster.

Anleggsmidler og omløpsmidler

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk for kommunen er i balanseregnskapet klassifisert som anleggsmidler (verdi minst kr 100 000 og økonomiske levetid minst tre år). Andre eiendeler er omløpsmidler. Fordringer knyttet til egen vare- og tjenesteproduksjon, samt markedsbaserte verdipapirer som inngår i en handelsportefølje er omløpsmidler. Utgifter som påløper for å opprettholde et anleggs-middels kvalitetsnivå utgiftsføres i drifts-regnskapet. Utgifter som representerer en standardheving av anleggsmiddelet utover standarden ved anskaffelsen utgiftsføres i investeringsregnskapet og aktiveres som anleggsmiddel i balansen. Tilskudd til investeringer føres brutto, og det gjøres således ikke fradrag for disse ved aktivering og avskrivning av anleggsmidlene. Det foretas lineære avskrivninger, det vil si et fast avskrivningsbeløp hvert år (jamfør regnskaps-forskriften for foretak § 13). Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene i tillegg til en delkrederavsetning.

Gjeld

Langsiktig gjeld er knyttet til formålene i kommunelovens § 50 med unntak av likviditetstrekkrettighet/likviditetslån, jamfør § 50 nr. 5. All annen gjeld er kortsiktig gjeld.

Note 2 Antall årsverk

Antall årsverk i Sola Storkjøkken KF de siste tre årene er følgende:

- Per 31.12.16 11,0 årsverk
- Per 31.12.15 11,0 ”
- Per 31.12.14 12,0 ”

Dette gjelder hjemler som er besatt permanent eller midlertidig.

Note 3 Godtgjørelse/ytelser revisjon/styreleder/daglig leder

Godtgjørelse til revisjonen var på kr 33 109 inkludert mva. Av dette utgjorde forvaltnings-revisjon kr 0 og rådgivning kr 0.

TABELL: YTELSER STYRELEDER OG DAGLIG LEDER

	Styreleder	Daglig leder
Innberettet lønn	33 333	590 678
Innberettet andre ytelser	0	838

I tillegg kommer arbeidsgivers andel av tjenestepensjon.

Note 4 Årets resultat

Driftsregnskapet er gjort opp med et negativt netto driftsresultat på kr 113 829 og et regnskapsmessig merforbruk på samme beløp. Det er følgende interne finans-transaksjoner i driftsregnskapet (jamfør hovedoversikt drift):

TABELL: INTERNE FINANSTRANSAKSJONER DRIFT

	Beløp
Netto driftsresultat	-113 829
Bruk av disposisjonsfond	455 788
Dekning av tidl. års regnskapsmessige merforbruk drift	-455 788
Årets regnskapsmessige merforbruk	-113 829

Investeringsregnskapet er avsluttet med et finansieringsbehov på kr 45 082, der kr 25 006 gjelder andel KLP (fra 1. januar 2015 skiftet foretaket pensjonsleverandør fra DNB til KLP), og kr 20 076 gjelder dekning av tidligere års udekket.

Følgende oversikter viser inngående balanse, årets bevegelse og utgående balanse for egenkapitalavsetninger:

TABELL: INNGÅENDE BALANSE, ÅRETS BEVEGELSE OG UTGÅENDE BALANSE FOR EGENKAPITALAVSETNING

Mindreforbruk drift:	**Beløp**
Saldo per 01.01.	0
Mindreforbruk i fjor avsatt disposisjonsfond	0
Årets merforbruk	-113 829
Saldo per 31.12.	**-113 829**
Udekket investering:	
Saldo per 01.01.	-20 076
Udekket i fjor bruk av disposisjonsfond	20 076
Årets udekket	-25 006
Saldo per 31.12.	**-25 006**
Disposisjonsfond:	
Saldo per 01.01.	2 945 752
Avsetning merforbruk drift i fjor	-455 788
Bruk udekket investering i fjor	-20 076
Saldo per 31.12.	**2 469 888**

TABELL: INNGÅENDE BALANSE, ÅRETS BEVEGELSE OG UTGÅENDE BALANSE FOR EGENKAPITALAVSETNING, FORTSETTER

Mindreforbruk drift:	Beløp
Sum egenkapitalavsetning og resultat:	
Merforbruk drift per 31.12.	-113 829
Udekket investering per 31.12.	-25 006
Disposisjonsfond per 31.12.	2 469 888
Sum egenkapitalavsetning og resultat per 31.12.	**2 331 053**
Herav bundne drifts- og investeringsfond per 31.12.	0

Egenkapitalen totalt, når en trekker inn kapitalkontoen, er negativ med kr 133 654. Se egen note vedrørende kapitalkontoen.

Note 5 Arbeidskapital

Arbeidskapitalen defineres som omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld. Den påvirkes av kortsiktige svingninger i kontantstrømmen og er et mål på kommunens likvide stilling.

TABELL: ARBEIDSKAPITAL

Tekst	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Regnskap 2015
Anskaffelse av midler:			
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	14 152 722	14 581 000	15 095 335
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	0	0	0
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	44 317	0	51 782
Sum anskaffelse av midler	**14 197 039**	**14 581 000**	**15 147 118**
Anvendelse av midler:			
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	14 310 868	14 581 000	15 601 719
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	0	0	0
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner	25 006	0	21 263
Sum anvendelse av midler	**14 335 874**	**14 581 000**	**15 622 982**
Anskaffelse - anvendelse av midler	-138 835	0	-475 864
Endring i ubrukte lånemidler	0	0	0
Endring i arbeidskapital	**-138 835**	**0**	**-475 864**
Arbeidskapital per 01.01.	2 469 888	2 469 888	2 945 752
Endring arbeidskapital	-138 835	0	-475 864
Arbeidskapital per 31.12	**2 331 053**	**2 469 888**	**2 469 888**
Tekst	**Per 31.12.16**	**Per 31.12.15**	**Endring**
Omløpsmidler	4 381 619	4 383 967	-2 348
Kortsiktig gjeld	2 050 566	1 914 080	-136 486
Arbeidskapital per 31.12.	**2 331 053**	**2 469 888**	**-138 835**

Note 6 Kasse og bank

Innestående i kasse og bank per 31. desember 2016 var kr 2 413 786. Av dette var kr 215 814 bundne skattetrekksmidler.

Note 7 Pensjonskostnader

Sola Storkjøkken KF har kollektiv pensjons-ordning (tjenestepensjonsordning) for sine ansatte gjennom Kommunal Landspensjons-kasse (KLP). Ordningen omfatter de tariffestede ytelser som gjelder i kommunal sektor. Fremtidig pensjonsytelse blir beregnet ut fra antall opptjeningsår og lønnsnivået ved pensjonsalder. Ordningen sikrer en brutto uførepensjon og omfatter i tillegg ektefellepensjon og barnepensjon. De ansatte har også rett til avtalefestet pensjon (AFP) etter bestemte regler. AFP er ikke forsikringsmessig dekket og det er ikke avsatt midler i forsikringsordningen til fremtidig AFP-pensjoner.

Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkes-kommunale foretak § 12 sier at det skal regnskapsføres pensjonskostnad, og at pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser skal balanseføres tatt hensyn til estimatavvik per 01.01. I tillegg skal arbeidsgiveravgift av premieavvik (premieavvik = differansen mellom pensjonspremie og pensjonskostnad) og netto pensjonsforpliktelse henholdsvis kostnadsføres og balanseføres.

Premieavviket inkludert arbeidsgiveravgift får resultatmessig effekt. Sola Storkjøkken KF har et positivt akkumulert premieavvik inkludert arbeidsgiveravgift per 31. desember 2016 på kr 523 917. Premieavvik oppstått til og med 2010 amortiseres/kostnadsføres over 15 år, premieavvik oppstått fra og med 2011 over 10 år og premieavvik oppstått fra og med 2014 over syv år.

TABELL: PENSJONSKOSTNADER

Tekst	Beløp
Pensjonskostnad:	
Nåverdi årets opptjening	761 802
Rentekostnad påløpte pensjonsforpl.	438 187
Forventet avkastning pensjonsmidler	-384 196
Administrasjonskostnad	41 757
Årets netto pensj.kostn. inkl. adm.kostn.	**857 550**
Pensjonsmidler og pensjonsforpliktelser:	
Pensjonsmidler 31.12.	8 952 664
Brutto påløpt forpliktelse 31.12.	-11 321 071
Netto pensjonsforpliktelse 31.12.	**-2 368 407**
Arb.giveravg. av netto pensj.forpl. 31.12.	-333 945
Netto pensj.forpl. inkl. arb.giveravg. 31.12.	**-2 702 352**

TABELL: PENSJONSKOSTNADER, FORTSETTER

Tekst	Beløp
Akkumulert premieavvik:	
Premieavvik 01.01.	803 373
Amortisert premieavvik	-104 744
Årets premieavvik	-239 455
Akkumulert premieavvik 31.12.	**459 174**
Arb.avg. av premieavvik 31.12.	64 744
Premieavvik inkl. arb.giveravg. 31.12.	**523 917**
Estimatavvik:	
Estimert pensjonsmidler 01.01.	7 495 973
Estimatavvik 01.01.	639 739
Faktiske pensjonsmidler 01.01.	**8 135 712**
Estimert pensjonsforpl. 01.01.	-11 819 617
Estimatavvik 01.01.	1 554 953
Faktiske pensjonsforpl. 01.01.	**-10 264 664**
Beregningsforutsetninger	
Forventet avkastning på pensjonsmidlene	4,60 %
Diskonteringsrente	4,00 %
Årlig lønnsvekst	2,97 %
Årlig G-regulering/pensjonsregulering	2,97 %

Pensjonsleverandør er Kommunal Landspensjonskasse

Note 8 Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende kr 853 683 mot kr 996 216 ved forrige årsskifte. Det er ikke foretatt avsetning for mulige tap da foretaket ble nedlagt 31. desember 2016.

Note 9 Varige driftsmidler

TABELL: VARIGE DRIFTSMIDLER

Anleggsgruppe	Akk. ansk. kost per 01.01	Bokf. verdi per 01.01.	Årets tilgang	Årets avgang	Årets ord. avskr.	Bokf. verdi per 31.12.	Avskr.-prosent
Inventar/utstyr	1 412 673	66 396	0	0	-66 396	0	5 %
Totalt	**1 412 673**	**66 396**	**0**	**0**	**-66 396**	**0**	

Note 10 Transaksjoner/mellomværende Sola kommune

Kommunens årsregnskap inkluderer ikke regnskap for Sola Storkjøkken KF, som er en del av Sola kommune som juridisk enhet. Følgende tabell viser transaksjoner og mellomværende mellom kommunen og kjøkkenet.

TABELL: TRANSAKSJONER/MELLOMVÆRENDE SOLA KOMMUNE

Tekst	Beløp
Kjøp fra/overføring til Sola kommune:	
Regnskap og lønn	32 000
Edb/telefoni	18 000
Husleie	377 004
Diverse kjøp	6 141
Overført mva-komp.	818 624
Sum salg/overføring	**1 251 769**
Salg til/overføring fra Sola kommune:	
Matlevering institusjoner	8 684 946
Annen matlevering	374 889
Tilskudd	1 952 000
Sum kjøp/overføring	**11 011 835**
Netto kjøp/overføring	**9 760 066**
Mellomværende:	
Kundefordringer	735 804
Leverandørgjeld	-4 880
Øvrig kortsiktig gjeld	-53 392
Sum mellomværende per 31.12.	**677 532**

Note 11 Kapitalkonto

Kapitalkontoen viser den egenkapitalfinansierte delen av anleggsverdiene (korrigert for eventuelle ubrukte lånemidler).

TABELL: KAPITALKONTO

Tekst	Beløp
Saldo per 01.01.	**-4 654 242**
Av- og nedskr. av utstyr/mask./transp.midler	-66 396
Reduksjon pensjonsforpliktelser	498 546
Økning pensjonsmidler	1 456 691
Økning skyldig arb.avg. av netto penjonsforpliktelse	275 688
Egenkapitalinnskudd KLP	25 006
Saldo per 31.12.	**-2 464 707**

Per 31.desember 2016 var pensjons-forpliktelsene kr 2 702 352 høyere enn pensjonsmidlene. Dette er årsaken til den negative saldoen på kapitalkontoen.

6.4. Årsberetning Sola Storkjøkken KF 2016

KF SOLA STORKJØKKEN
ÅRSMELDING 2016

Oppgaver
Oppgavene til KF Sola Storkjøkken har vært å sikre et riktig og ernæringsrikt kosthold ved inntak av mat og drikke. Dette for å opprettholde og øke brukernes helse- og livskvalitet ved våre tre sykehjem, og til de som mottar matombringing.

Foretaket har lagt stor vekt på egenproduksjon av mat i den utstrekning dette har vært praktisk og økonomisk forsvarlig. Grunnen til dette er for å ha best mulig kontroll med det ernæringsmessige og gi en best mulig kvalitet på matproduksjonen.

Foretakets primære kunder er 140 institusjonsplasser. Disse er fordelt på snitt 66,11 personer på Sola sjukeheim, 41,87 personer på Soltun bo - og hjemmetjenester og 33,99 personer på Tananger bo - og hjemmetjenester (TABO) som alle har fullpensjon. I tillegg er det fakturert 19,34 personer i snitt pr dag på dagsenteret på Sola sjukeheim, som alle har 3/4 pensjon. På TABO dagsenter for 4,64 personer i snitt pr dag som har 3/4 pensjon.

Brukerne av kafé (kantine) på TABO er i hovedsak for de som bruker dagsenteret og de som bor i leiligheter samt unge funksjonshemmede med tilknytning til TABO. Det er solgt 11,34 middager pr dag i snitt.

Kantinen på Rådhuset, Helsehuset og på Sola sjukeheim er et tilbud til de ansatte i Sola kommune. Tilbudet er normalt kantinesalg av mat og drikke. Det blir prioritert sunn mat ved alle fire kantinene.

Foretaket er også ansvarlig for levering av varm middag og suppe/dessert hjem til den enkelte bruker som har fått et kommunalt vedtak om dette. Totalt levert i 2016 er 9 551 porsjoner. Gjennomsnittlig 36,78 porsjoner pr dag.

Foretaket har videre levert snitter, rundstykker, lunsj, kaker, frukt, kaffe og te til diverse møter i kommunens regi.

Det produseres også kaker, rundstykker og varm mat for eksternt salg.

Økonomi
Årsregnskapet for KF Sola storkjøkken har et driftsunderskudd på kr 113.829. og et udekket investeringsregnskap på kr 25.006. Underskuddet foreslås dekket av disposisjonsfondet, som har en saldo pr 01.01.17 på kr 2.469.888.

Investeringer
Foretaket har gått til innkjøp ny vakuummaskin samt småutstyr på hovedkjøkkenet.

HMS.
Foretaket hadde et sykefravær på 8,6 % i 2016 mot 4 % i 2015.

Det er ikke vært noen rapporterte skader.

Ansatte
Pr. 01.01.17 var der i KF Sola storkjøkken 11 årsverk, fordelt på 11 kvinner og 2 menn.

Usikkerheten omkring arbeidsplasser, og uro over egen arbeidssituasjon i framtida har preget de ansatte dette året. Det har vært og er en krevende oppgave å ivareta den enkelte ansatte i denne prosessen.

Styremøter
Det har vært avholdt fem styremøter i 2016.
Samarbeidet mellom styret og den daglige ledelsen i foretaket har vært god.

Andre møter
Der er avholdt fire personalmøter.

Kompetanseheving:
Daglig leder har hatt to dagers oppdatering i AIVO.
Kjøkkensjef, kokk og tre assistenter har deltatt på endagskurs. Dette var i regi av Tine.

Styrets sammensetning.
Styret har hatt en 60 % kvinneandel

Leif Harald Forthun Styreleder	Johannes Hausken Nestleder	Renate Gimre Styremedlem
Anja Endresen Styremedlem		Randi Lima Ansattes representant

6.5. Revisjonsberetning Sola Storkjøkken KF

Rogaland Revisjon IKS

Vår saksbehandler:	Vår dato:	Vår referanse:	Side:
	05.04.2017		1 av 3

Kommunestyret i Sola kommune

Kopi: Kontrollutvalget, styret, administrasjonssjef

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjon av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Sola storkjøkken KF som viser et netto driftsresultat på minus kr 113 829 og et regnskapsmessig merforbruk på det samme beløpet. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016, driftsregnskap, investeringsregnskap og økonomiske oversikter for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og noter til særregnskapet, herunder en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende framstilling av den finansielle stillingen til Sola storkjøkken KF per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjon

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Presisering av negativ egenkapital

Vi presiserer at egenkapitalen per 31.12.2016 er negativ med kr 133 653. Dette forholdet har ingen betydning for vår konklusjon om regnskapet.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i foretakets årsrapport, men inkluderer ikke særregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av særregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av særregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunn-

Postadresse: Lagårdsveien 78, 4010 STAVANGER
Besøksadresse: Samme
Epostadresse: post@Rogaland-Revisjon.no
Telefon: 40 00 52 00
Telefax: 51 53 40 03
Bankkonto: 3201.35.38262
Organisasjonsnr: NO 887 092 832 MVA

skap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide særregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i særregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets interne kontroll.

- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i særregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt særregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Rogaland Revisjon IKS

Vår dato: Vår referanse: Side: 3 av 3

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 *«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon»*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Stavanger, 05.04.2017
Rogaland Revisjon IKS

Cicel T. Aarrestad

Cicel T. Aarrestad
Revisjonsdirektør/
statsautorisert revisor

7. Sola Tomteselskap KF og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF Årsregnskap, årsberetning og revisjonsberetning 2016

7.1. Innledning

Årsregnskapet for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF er avlagt i henhold til Kommuneloven, Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og års-avslutning for kommunale og fylkes-kommunale foretak samt god kommunal regnskapsskikk (GKRS). Det inneholder økonomiske oversikter, noter, revisors beretning, detaljregnskap og årsberetning.

Årsregnskapet for 2016 for Sola Tomteselskap KF inngår i kommunens investeringsregnskap som eget prosjekt, og presenteres derfor ikke i dette kapittelet.

Foretaket er en del av Sola kommune som juridisk enhet, men har eget styre og avlegger separat regnskap og årsberetning. Formannskapet vedtok i f-sak 59/16 *Tomteportefølje, åpningsbalanse og økonomiplan for Sola Tomteselskap KF,* i møte 31. mai 2016, nedleggelse av Kvithei utbyggings-selskap Sola KF som kommunalt foretak fra 1. januar 2017. Styret i Sola Tomteselskap KF ble med bakgrunn i dette oppnevnt som styre for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF med virkning fra 10. juni 2016.

Endelig vedtak om nedleggelse av foretaket fra og med 1. januar 2017 ble fattet av kommunestyret i møte 9. juni 2016 ved behandling av k-sak 40/16 *Tomteportefølje, åpningsbalanse og økonomiplan for Sola Tomteselskap KF*. Foretaket føres inn som en del av Sola Tomteselskap KF fra samme tidspunkt.

7.2. Hovedoversikter

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT KVITHEI UTBYGGINGSSELSKAP SOLA KF

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Driftsinntekter:					
Brukerbetalinger		0	0	0	0
Andre salgs- og leieinntekter		0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse		0	0	0	0
Rammetilskudd		0	0	0	0
Andre statlige overføringer		0	0	0	0
Andre overføringer		0	0	0	0
Skatt på inntekt og formue		0	0	0	0
Eiendomsskatt		0	0	0	0
Andre direkte og indirekte skatter		0	0	0	0
Sum driftsinntekter		**0**	**0**	**0**	**0**
Driftsutgifter:					
Lønnsutgifter		0	0	0	0
Sosiale utgifter		0	0	0	0
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteprod.		0	0	0	0
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteprod.		0	0	0	0
Overføringer		0	0	0	0
Avskrivninger		0	0	0	0
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum driftsutgifter		**0**	**0**	**0**	**0**
Brutto driftsresultat		**0**	**0**	**0**	**0**
Finansinntekter:					
Renteinntekter og utbytte		0	0	0	0
Gev. på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån		0	0	0	0
Sum eksterne finansinntekter		**0**	**0**	**0**	**0**
Finansutgifter:					
Renteutgifter og låneomkostninger		0	0	0	0
Tap på finansielle instr. (oml.midler)		0	0	0	0
Avdrag på lån		0	0	0	0
Utlån		0	0	0	0
Sum eksterne finansutgifter		**0**	**0**	**0**	**0**
Resultat eksterne finanstransaksjoner		**0**	**0**	**0**	**0**

TABELL: HOVEDOVERSIKT DRIFT KVITHEI UTBYGGINGSSELSKAP SOLA KF, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Motpost avskrivninger		0	0	0	0
Netto driftsresultat		**0**	**0**	**0**	**0**
Interne finanstransaksjoner:					
Bruk av tidl. års regnsk.m. mindreforbruk		0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne fond		0	0	0	0
Sum bruk av avsetninger		**0**	**0**	**0**	**0**
Overført til investeringsregnskapet		0	0	0	0
Dekning av tidl. års regnsk.m. merforbruk		0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond		0	0	0	0
Avsatt til bundne fond		0	0	0	0
Sum avsetninger		**0**	**0**	**0**	**0**
Regnskapsmessig mer-/mindreforbruk		**0**	**0**	**0**	**0**

TABELL: HOVEDOVERSIKT INVESTERING KVITHEI UTBYGGINGSSELSKAP SOLA KF

Tall i kr 1 000

	Note	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Oppr. bud. 2016	Regnskap 2015
Inntekter:					
Salg av driftsmidler og fast eiendom		0	12 000	12 000	0
Andre salgsinntekter		0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse		0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift		0	0	0	0
Statlige overføringer		0	0	0	0
Andre overføringer		1 364	0	0	1 708
Renteinntekter og utbytte		0	0	0	0
Sum inntekter		**1 364**	**12 000**	**12 000**	**1 708**
Utgifter:					
Lønnsutgifter		0	0	0	0
Sosiale utgifter		0	0	0	0
Kjøp varer/tj. som inngår i tjenesteprod.		22	7 230	7 230	187
Kjøp varer/tj. som erstatter tjenesteprod.		163	300	300	252
Overføringer		0	0	0	0
Renteutgifter og låneomkostninger		1 179	1 065	1 065	1 269
Fordelte utgifter		0	0	0	0
Sum utgifter		**1 364**	**8 595**	**8 595**	**1 708**
Finanstransaksjoner:					
Avdrag på lån		0	3 405	3 405	0
Utlån		0	0	0	0
Kjøp av aksjer og andeler		0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket		0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond		0	0	0	0
Avsatt til bundne fond		0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner		**0**	**3 405**	**3 405**	**0**
Finansieringsbehov		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekket slik:					
Bruk av lån		0	0	0	0
Salg av aksjer og andeler		0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån		0	0	0	0
Overført fra driftsregnskapet		0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert		0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond		0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond		0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond		0	0	0	0
Sum finansiering		**0**	**0**	**0**	**0**
Udekket/udisponert	**2**	**0**	**0**	**0**	**0**

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE KVITHEI UTBYGGINGSSELSKAP SOLA KF

Tall i kr 1 000

	Note	31.12.16	31.12.15
Eiendeler:			
Anleggsmidler		**58 470**	**58 285**
Herav:			
Faste eiendommer og anlegg	4	58 470	58 285
Utstyr, maskiner og transportmidler		0	0
Utlån		0	0
Konserninterne langsiktige fordringer		0	0
Aksjer og andeler		0	0
Pensjonsmidler		0	0
Omløpsmidler	**3**	**1**	**0**
Herav:			
Kortsiktige fordringer		0	0
Konserninterne kortsiktige fordringer		0	0
Premieavvik		0	0
Aksjer og andeler		0	0
Sertifikater		0	0
Obligasjoner		0	0
Derivater			
Kasse, bankinnskudd		1	0
Sum eiendeler		**58 470**	**58 286**
Egenkapital og gjeld:			
Egenkapital		**223**	**1 402**
Herav:			
Disposisjonsfond		0	0
Bundne driftsfond		0	0
Ubundne investeringsfond		0	0
Bundne investeringsfond		0	0
Regnskapsmessig mindreforbruk		0	0
Regnskapsmessig merforbruk		0	0
Udisponert i investeringsregnskap		0	0
Udekket i investeringsregnskap	2	0	0
Kapitalkonto	6	223	1 402
Endring i regnskapsprinsipper drift		0	0
Endring i regnskapsprinsipper investering		0	0

TABELL: HOVEDOVERSIKT BALANSE KVITHEI UTBYGGINGSSELSKAP SOLA KF, FORTSETTER

Tall i kr 1 000

	Note	31.12.16	31.12.15
Langsiktig gjeld		**58 247**	**56 883**
Herav:			
Pensjonsforpliktelser		0	0
Ihendehaverobligasjonslån		0	0
Sertifikatlån		0	0
Andre lån		0	0
Konsernintern langsiktig gjeld	5	58 247	56 883
Kortsiktig gjeld	**3**	**1**	**0**
Herav:			
Kassekredittlån		0	0
Annen kortsiktig gjeld		0	0
Derivater			
Konsernintern kortsiktig gjeld	5	1	0
Premieavvik		0	0
Sum egenkapital og gjeld		**58 470**	**58 286**
Memoriakonti		**0**	**0**
Herav:			
Ubrukte lånemidler		0	0
Ubrukte konserninterne lånemidler		0	0
Andre memoriakonti		0	0
Motkonto til memoriakontiene		**0**	**0**

7.3. Noter Kvithei utbyggingsselskap Sola KF

Note 1 Regnskapsprinsipper

Lovverket

Regnskapet er avlagt i henhold til Kommuneloven, Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsavslutning for kommunale og fylkeskommunale foretak og god kommunal regnskapsskikk, herunder kommunale regnskapsstandarder utgitt av Foreningen for god kommunal regnskapsskikk.

Generelle prinsipper

Kommuneregnskapet er finansielt orientert, og skal vise alle økonomiske midler som er tilgjengelige i året og anvendelsen av disse. I henhold til regnskapsforskriften for foretak § 11 gjelder følgende prinsipper: All tilgang og bruk av midler i løpet av året skal fremgå av regnskapet, og føring av tilgang og bruk direkte mot balansen skal ikke forekomme. For lån inntektsføres det kun den delen som faktisk er brukt. Anordningsprinsippet skal benyttes ved regnskapsføringen. Det vil si at alle kjente inntekter og utgifter skal medtas i drifts- og investeringsregnskapet for vedkommende år, enten de er betalt eller ikke når regnskapet avsluttes. Alle utgifter skal regnskapsføres brutto. Det skal således ikke gjøres fradrag for tilhørende inntekter til utgiftspostene, og inntektspostene skal ikke fremstå med fradrag for eventuelle utgifts-poster.

Anleggsmidler og omløpsmidler

Eiendeler bestemt til varig eie eller bruk for kommunen er i balanseregnskapet klassifisert som anleggsmidler (verdi minst kr 100 000 og økonomiske levetid minst tre år). Andre eiendeler er omløpsmidler. Fordringer knyttet til egen vare- og tjenesteproduksjon, samt markedsbaserte verdipapirer som inngår i en handelsportefølje er omløpsmidler. Utgifter som påløper for å opprettholde et anleggs-middels kvalitetsnivå utgiftsføres i drifts-regnskapet. Utgifter som representerer en standardheving av anleggsmiddelet utover standarden ved anskaffelsen utgiftsføres i investeringsregnskapet og aktiveres som anleggsmiddel i balansen. Tilskudd til investeringer føres brutto, og det gjøres således ikke fradrag for disse ved aktivering og avskrivning av anleggsmidlene. Det foretas lineære avskrivninger, det vil si et fast avskrivningsbeløp hvert år (jamfør regnskapsforskriften for foretak § 13). Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene i tillegg til en delkrederavsetning.

Gjeld

Langsiktig gjeld er knyttet til formålene i kommunelovens § 50 med unntak av likviditetstrekkrettighet/likviditetslån, jamfør § 50 nr. 5. All annen gjeld er kortsiktig gjeld.

Note 2 Godtgjørelse/ytelser revisor

Selskapet er ikke blitt fakturert fra revisjonen i 2016.

Note 3 Årets resultat

Investeringsregnskapet er gjort opp med et finansieringsbehov på kr 0. Regnskaper er saldert med overføring/lån fra Sola kommune. Det var ingen transaksjoner i driftsregnskapet i 2016.

Note 4 Arbeidskapital

Arbeidskapitalen defineres som omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld. Den påvirkes av kortsiktige svingninger i kontantstrømmen og er et mål på kommunens likvide stilling.

TABELL: ARBEIDSKAPITAL

Tekst	Regnskap 2016	Reg. bud. 2016	Regnskap 2015
Anskaffelse av midler:			
Inntekter driftsdel (kontoklasse 1)	0	0	0
Inntekter investeringsdel (kontoklasse 0)	1 364 009	12 000 000	1 708 012
Innbetalinger ved eksterne finanstransaksjoner	0	0	0
Sum anskaffelse av midler	**1 364 009**	**12 000 000**	**1 708 012**
Anvendelse av midler:			
Utgifter driftsdel (kontoklasse 1)	0	0	0
Utgifter investeringsdel (kontoklasse 0)	1 364 009	8 595 000	1 708 012
Utbetaling ved eksterne finanstransaksjoner	0	3 405 000	0
Sum anvendelse av midler	**1 364 009**	**12 000 000**	**1 708 012**
Anskaffelse - anvendelse av midler	0	0	0
Endring i ubrukte lånemidler	0	0	0
Endring i arbeidskapital	**0**	**0**	**0**
Arbeidskapital per 01.01.	0	0	0
Endring arbeidskapital	0	0	0
Arbeidskapital per 31.12	**0**	**0**	**0**
Tekst	**Per 31.12.16**	**Per 31.12.15**	**Endring**
Omløpsmidler	599	190	409
Kortsiktig gjeld	599	190	-409
Arbeidskapital per 31.12.	0	0	0

Note 5 Varige driftsmidler

TABELL: VARIGE DRIFTSMIDLER

Anleggsgruppe	Akk. ansk.kost. per 01.01.	Årets tilgang	Årets avgang	Bokf. verdi per 31.12.
Boligareal	58 285 490	184 017	0	58 469 507
Totalt	**58 285 490**	**184 017**	**0**	**58 469 507**

Note 6 Transaksjoner/mellomværende Sola kommune

Kommunens årsregnskap inkluderer ikke regnskap for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF, som er en del av Sola kommune som juridisk enhet. Følgende tabell viser transaksjoner og mellomværende mellom kommunen og utbyggingsselskapet.

TABELL: TRANSAKSJONER/MELLOMVÆRENDE SOLA KOMMUNE

Tekst	Beløp
Kjøp fra Sola kommune:	
Lønn fast ansatte/honorarer	87 960
Div. administrative tjenester	75 000
Renteutgifter	1 179 392
Sum salg/overføring	**1 342 352**
Salg til/overføring fra Sola kommune:	**0**
Lån	1 364 000
Netto salg/kjøp/overføring	**-21 648**
Mellomværende:	
Langsiktig gjeld	58 247 000
Øvrig kortsiktige fordringer	599
Netto mellomværende per 31.12.	**58 247 599**

Note 7 Kapitalkonto

Kapitalkontoen viser den egenkapitalfinansierte delen av anleggsverdiene (korrigert for eventuelle ubrukte lånemidler).

TABELL: KAPITALKONTO

Tekst	Beløp
Saldo per 01.01.	**1 402 490**
Aktivering av fast eiendom	184 017
Bruk av lån (via Sola kommune)	-1 364 000
Saldo per 31.12.	**222 507**

7.4. Årsberetning 2016 - Sola Tomteselskap KF og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF 2016

Styreberetning for 2016 - Sola Tomteselskap KF og Kvithei utbyggingsselskap Sola KF

Formål og ansvarsområde:
Kommunestyret vedtok i sak 6/16 møte 4.2.2016 etablering av Sola tomteselskap KF (STKF).

Formålet med opprettelsen av STKF er å organisere kommunens samlede ressurser og kompetanse i en hensiktsmessig organisasjonsstruktur som skal sikre at Sola kommunes behov for areal til kommunens tjenesteproduksjon og boligpolitikk dekkes på en økonomisk rasjonell måte.

Foretaket skal som hovedregel kun erverve, utvikle og selge tomter, ikke bygge på tomtene. Erverv av tomteareal, tomteutvikling og salg av tomter skal ha som primært formål å sikre tilgang på boliger for førstegangsetablerende og vanskeligstilte, samt sikre tilgang på tomter til bruk for kommunale virksomheter, herunder skoler, barnehager, administrasjonsbygg, institusjoner, kommunale utleieboliger og bolig med service. Byggemodning og salg av næringstomter vil normalt bare være aktuelt der hvor slike tomter inngår som en naturlig del av en større områdeutvikling.

Foretaket skal gjennom salg av tomter/prosjektkonkurranser sikre førstegangsetablerende og vanskeligstilte tilgang på rimelige boliger av god kvalitet, som er godt tilpasset behovene til disse kjøpergruppene.

Kvithei utbyggingsselskap Sola KF:
Formannskapsmøte vedtok i sak 59/16, møte 31.5.2016 nedleggelse av Kvithei utbyggingsselskap Sola KF som kommunalt foretak fra 1.1.2017. Styret i STKF ble med bakgrunn i dette oppnevnt som styre for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF med virkning fra 10.6.2016. Alle tomter knyttet til Kvithei og Hålandsmarka som tidligere lå inn under Kvithei utbyggingsselskap Sola KF legges inn i tomteselskapets tomteportefølje, sammen med andre kommunalt eide tomter vedtatt i samme sak.

Områderegulering for Kvithei plan 0448 ble vedtatt mai 2015. For salamanderne ble det utført en egen rapport i forbindelse med 2. gangsbehandling av plan 0448. For turvei ble det innvilget dispensasjon høsten 2016, det jobbes med fremleggelse av sak for å få turveien vedtatt.

Mål:
Målsetning for 2016 var valg av struktur og organisering av selskapet. Styret valgte samtidig å sette i gang prosessen for ansettelse av daglig leder.

Fremdrift:
Prosessen med ansettelse av ny daglig leder ble gjort gjennom rekrutteringsbyrået Prime People. Det ble gjennomført to runder med presentasjoner/intervjuer av kandidater for styret. Mariann Kyllingstad ble tilbudt stillingen som ny daglig leder og takket ja. Hun begynner i stillingen 1.03.2017.

Økonomi:
Alle kostnader i selskapet skal dekkes ved utbygging og salg. Regnskapsføring for STKF for 2016 er gjort i form av prosjektpost i hovedregnskapet til Sola kommune. Regnskapsføring for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF er ført i investering i særskilt regnskap. Prosjektet samt eiendeler og gjeld for Kvithei utbyggingsselskap Sola KF blir en del av inngående åpningsbalanse for STKF pr. 1.1.2017.

Ansatte/HMS:
STKF har leid inn daglig leder fra Sola kommune, men ingen ansatte. STKF har innleid juridisk, økonomisk og administrativ hjelp fra Sola kommune. Daglig leder for Kvithei var ansatt til juni 2016.

Styremøter i 2016:
Det ble ikke avholdt styremøter for kvithei før sammenslåing med STKF. STKF hadde fem styremøter.

Andre møter:
Sola kommune avholdt ett seminar for styret med fokus på orientering av tomteporteføljen, samt status for ulike områder, blant annet Kvithei og Mylkebust felt G.

Fremtidig målsetninger (2017)
Tomteselskapet vil prioritere erverv at kommunale tomter i samsvar med kommunale behov fremlagt i handlings og økonomiplanen for 2017-2020. Dette gjelder blant annet ny skole i området Skadberg/Sande, samt tomt for boliger med base.

Tomteselskapet vil i 2017 arbeide med videreutvikling av boligfeltet Kvithei. Det vil bli foretatt økonomiske vurderinger av boligområdet, samt vurdering av gjennomføringsmodell med fokus på sluttsalg til førstegangsetablerende.

Andre prioriterte oppgaver i 2017 vil bli organisering av salg gjennom prosjektkonkurranse av delfelt G, Myklebust med fokus på sluttsalg til førstegangsetablerende. Tomtene ble ervervet i 2016 og teknisk infrastruktur for feltet er delvis opparbeidet.

Tomteselskapet skal ha en generell fokus på akkvisisjon i hele kommunen.

Styrets sammensetning

Styret har 33% kvinneandel.

Sola 07.03.2017

Rune Østerhus
Styreleder

Kari Tengesdal Wold
Nestleder

Tom Henning Slethei

Åshild Ravndal

Per Hansen

Jan Sigve Tjelta

7.5. Revisjonsberetning Kvithei utbyggingsselskap Sola KF

Rogaland Revisjon IKS

Vår saksbehandler:	Vår dato:	Vår referanse:	Side:
	04.04.2017		1 av 3

Kommunestyret i Sola kommune

Kopi: Kontrollutvalget, styret, administrasjonssjef

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Uttalelse om revisjon av særregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert særregnskapet for Kvithei utbyggingsselskap KF som viser et udisponert/udekket beløp i investeringsregnskapet på kroner null. Særregnskapet består av balanse per 31. desember 2016 og investeringsregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og noter til særregnskapet, herunder en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende særregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir en dekkende framstilling av den finansielle stillingen til Kvithei utbyggingsselskap KF per 31. desember 2016, og av resultatet for regnskapsåret som ble avsluttet per denne datoen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjon

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av særregnskapet*. Vi er uavhengige av foretaket slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Ledelsen er ansvarlig for øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av informasjon i foretakets årsrapport, men inkluderer ikke særregnskapet og revisjonsberetningen.

Vår uttalelse om revisjonen av særregnskapet dekker ikke øvrig informasjon, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av særregnskapet er det vår oppgave å lese øvrig informasjon med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom øvrig informasjon og særregnskapet, kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi hadde konkludert med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Postadresse: Lagårdsveien 78, 4010 STAVANGER
Besøksadresse: Samme
Epostadresse: post@Rogaland-Revisjon.no
Telefon: 40 00 52 00
Telefax: 51 53 40 03
Bankkonto: 3201.35.38262
Organisasjonsnr: NO 887 062 832 MVA

Rogaland Revisjon IKS

Vår dato: Vår referanse: Side: 2 av 3

Styret og daglig leders ansvar for særregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide særregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir en dekkende fremstilling i samsvar med lov, forskrift og god kommunal regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll den finner nødvendig for å kunne utarbeide et særregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av særregnskapet

Vårt mål med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at særregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på særregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i særregnskapet, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.

- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av foretakets interne kontroll.

- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.

- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i særregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt særregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir en dekkende fremstilling.

Vi kommuniserer med kontrollutvalget og styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og til hvilken tid revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Rogaland Revisjon IKS

Vår dato: Vår referanse: Side: 3 av 3

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om budsjett

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at de disposisjoner som ligger til grunn for særregnskapet i det alt vesentlige er i samsvar med budsjettvedtak, og at budsjettbeløpene i særregnskapet stemmer med regulert budsjett.

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om særregnskapet er konsistente med særregnskapet og er i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av særregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 *«Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon»*, mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foretakets regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Stavanger, 04.04.2017
Rogaland Revisjon IKS

Cicel T. Aarrestad

Cicel T. Aarrestad
Revisjonsdirektør/
statsautorisert revisor

8. Vedlegg

8.1. Oversikt over eksisterende planer og planbehov for Sola kommune 2016-2019

Under følger oversikt over Sola kommunes eksisterende og kommende planer. Den første kolonnen viser hvilke satsingsområde den enkelte plan eller strategi faller under. Den andre kolonnen viser status for planene slik det ble vedtatt i planstrategien 2016-2019. De planene som har status «revideres» er eksisterende planer som skal oppdateres. I kolonne nummer 7 har vi angitt status for hver plan per mars 2017. Nyere opplysninger er lagt inn så langt mulig. Kolonne nummer 8 angir planlagt fremdrift for planer som ikke er vedtatt.

TABELL: STATUS/FREMDRIFTSRAPPORTERING ÅRSRAPPORT 2016

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
Helsefremmende lokalsamfunn	Under arbeid	KDP Tjeneste-utvikling i helse- og velferds-tjenesten	KDP		Angi en tydelig kurs for tjenesteutviklingen innen helse og velferd. Tema vil bla være nye arbeidsmetoder, velferdsteknologi, forebyggende helsearbeid, pårørende og frivillige, samhandling, brukermedvirkning, personell og kompetanse.	På høring, planlagt vedtatt v-17	V		
God oppvekst for alle	Ny	God oppvekst for alle - helhet og kvalitet i oppvekst og kultur	KDP	2018-2028	Felles plan som gir retning og helhet for tjenestene i oppvekst og kultur. Mål og utfordringer på oppvekst-området. Rekrutteringsplan inngår i planen.	Ikke påbegynt	O		
	Ny	Kvalitets-plan SFO	Tema/Sektor	2017-2020	Sikre kvalitativt gode tjenester som er tjenesteoverbyggende. Vurdere innholdet i tilbudet.	Ute på høring	V		
	Under arbeid	Kultur-minner	KDP	2017-2027	Sette kulturminner på politisk dagsorden. Økt kunnskap om og forståelse av kulturminners opprinnelse og betydning. Planverktøy for plan og byggesak, eiendom, og i undervisning.	Ute på høring	V		
	Under arbeid	Frivillighets-meldingen	Tema/Sektor	2016-2020	Plan for det frivillige arbeidet i kommunen. Mål og oppgaver for det frivillige arbeidet. Samarbeid kommune og frivillige.	Ferdig UOK sak 22/16 2.6.16			

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
	Revideres	Handlings-plan mot fattigdom	Tema/Sektor	2016-2019	Forebygge og redusere fattigdom i Sola, med fokus på barn. Hindre drop-out, sikre inntekt, inkludering av barn og unge i fritidsaktiviteter m.m.	Ferdig Vedtatt i KS 1.9.2016			
	Revideres	KDP Kultur for alle	KDP	2015-2025	Styringsverktøy for innhold og utvikling av kulturtilbudet. Vurdere utfordringer og hvilke tiltak det er behov for. Økonomi, lokaliteter, innhold i tilbud.	Ikke påbegynt			O
	Revideres	Kompetanse-plan for skole	Tema/Sektor	2016-2019	System for å sikre tilstrekkelig kompetanse i skolen. Sikre at kommunen oppfyller lovens krav til kompetanse.	Ferdig UOK Sak 16/16 10.3.16			
	Revideres	Den gode sola-barnehagen	Tema/Sektor	2017-2021	Sikre kvalitativt gode tjenester som er tjenesteoverbyggende. Vurdere innholdet i tilbudet.	Ferdig UOK sak 4/17	V		
	Revideres	Barnehage-bruks-plan	Tema/Sektor	2016-2026	Oversikt over behov for barnehageplasser. Sikre tilstrekkelige og tjenlige plasser.	Rulleres 2. hvert år, oppdateres årlig	V	O	V
	Revideres	Den gode solaskolen	Tema/Sektor	2009-	Rammeverk for kvalitetssystem i skolen. System for å sjekke at krav i lov og forskrift blir oppfylt.	Påbegynt	V		
	Revideres	Rusmiddel-politisk handlings-plan	Tema/Sektor	2012-2015	Bidra til helhetlig og samordnet innsats på rusfeltet. Beskrive og vurdere av rusmiddelsituasjonen, og forebyggende og helsefremmende tiltak.	Ikke påbegynt	O		
	Revideres	Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv	Tema/Sektor	2014-2024	Strategisk styringsverktøy for politikere og administrasjon når det gjelder utbygging av fremtidige idrettsanlegg og andre anlegg for fysisk aktivitet. Konkrete tiltak for at flere kommer i bevegelse og styrke folkehelsa.	Ikke påbegynt		O	
	Revideres	Skolebruks-plan	Tema/Sektor	2016-2026	Oversikt over behov for skoleplass og om lokalene er tjenlige. Sikre tilstrekkelig skolekapasitet.	Rulleres hvert 2. år	V	O	V

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
Helhetlig lokalsamfunnsutvikling – Sola i regionen	NY	Grøntstrategi	Strategi		Kartlegging og strategi for hvordan Sola vil skjøtte ulike naturtyper av lokal og nasjonal viktighet. Fastsette grøntstruktur, friområder og lekeplasser. Forvaltningsplan for konkrete friområder.	Ikke påbegynt	O		
	Ny	Folkehelse	Strategi		Angi retning og forankring av folkehelsearbeidet.	Påbegynt	V		
	Ny	Overvanns-håndtering	Tema/Sektor		Kartlegge og sette inn lokale overvannstiltak i ny og eksisterende bebyggelse	Ikke påbegynt	O		V
	NY	Områdeplan Gamle Tananger	Områdeplan/ regulering			Ikke påbegynt			O
	NY	Områdeplan Risavika Sør	Områdeplan/ regulering			Ikke påbegynt			O
	NY	Områdeplan Bærheim	Områdeplan/ regulering		*Merknad: Kan startes opp i 2019. Rådmannen bes sikre at utbyggingstempo tilpasses sosial infrastruktur i området (vedtak KS 60/16)*	Ikke påbegynt			O
	NY	Områdeplan Stokkavik	Områdeplan/ regulering		*Merknad: Kan startes opp i 2018 (vedtak KS 60/16)*	Ikke påbegynt		O	
	Under arbeid	Ressurs- og avfallsplan (IVAR)	Inter-kommunal	2016-2022	Gjenvinning og avfallshåndtering.	Ferdig			
	Under arbeid	IKDP Forus	Inter-kommunal		Omforming og videreutvikling av Forus som et nærings-område av nasjonal og regional betydning.	Påbegynt			V
	Under arbeid	Stavanger Lufthavn Sola	KDP		Avklare framtidig arealbruk og utvikle en helhetlig løsning for lufthavnen med omkring-liggende arealer.	Ferdig KS 23.3.2017 sak 17/17			
	Under arbeid	Sykkel-strategi	Strategi		Kartlegging og strategi: Vurdere behov, fastsette lokalisering og standard på sykkeltilbud.	Påbegynt		V	
	Under arbeid	Tananger sentrum	Gjennom-førings-modell		Gjennomføringsverktøy for finansiering og utbygging av området.	Påbegynt	V		

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
	Under arbeid	Områdeplan Tananger Sentrum	Område/ regulering			Ute på høring	V		
	Under arbeid	Områdeplan for universitets-området	Område/ regulering			Ferdig KS 23.3.2017 Sak 15/17			
	Under arbeid	Områdeplan Sande	Område/ regulering			Påbegynt		V	
	Revideres	Helthetlig risiko- og sårbarhets-analyse for Stavanger-regionen	Inter-kommunal		Helthetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Stavangerregionen	Påbegynt	V		
	Revideres	Strategisk næringsplan	Inter-kommunal	2013-2025	Muligheter, utfordringer og tiltak for utvikling av næringslivet i Greater Stavanger- kommunene.	Planlagt vedtatt snart	V		
	Revideres	Kommune-plan	KP		Kommunens overordnede styringsdokument. Gir rammer for virksomhetenes planer og tiltak, og planer for bruk og vern av arealer i kommunen. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. En handlingsdel skal angi hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende år eller mer.	Påbegynt (plan-program)		V	
	Revideres	Robust lokalsamfunn	Tema/sektor	2013	Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse for Sola kommune	Påbegynt	V		
	Revideres	Boligpolitisk plan	Tema/Sektor	2015-2026	Gir mål, strategier og tiltak for boligpolitikken i Sola, med utgangspunkt i målområdene 1) Generell boligutvikling; 2) Boligsosiale forhold; og 3) Organisering, samarbeid og kompetanse.	Status pr. 2017 legges frem i Utvalg for levekår 30.08.17			O

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
	Revideres	Hovedplan vann og avløp	Tema/Sektor	2009-2028	Sikre riktig dimensjonert vann- og avløpssystem, og sikre drift og vedlikehold av avlednings-anleggene.	Ikke påbegynt	O	V	
	Revidere	Trafikksikker hetsplan	Tema/Sektor	2011-2020	Identifisere og iverksette trafikksikkerhetstiltak	Påbegynt	V		
	Revidere	Levekårs-undersøkelse	Utredninger/ Annet	2011	Avdekke geografiske områder i kommunen med grobunn for opphoping av levekårs-problemer. Hindre dårlige oppvekstsvilkår for barn og unge.	Påbegynt	V		
	Revideres	Barnetråkk	Utredninger/ Annet	2015	Kartlegge hvor barn oppholder seg, til bruk i planlegging	Ikke påbegynt			O
	Revideres årlig	Befolknings-prognoser	Utredninger/ Annet		Estimere fremtidig befolkningsutvikling. Grunnlag for økonomiske prioriteringer og dimensjonering av tjenestetilbudet.	Årlig	O V	O V	O V
	Eksis-terende	Felles boligstrategi for storby-området	Inter-kommunal	2014	Forslag til felles overordnede boligpolitiske mål, tilgjengelige virkemidler for måloppnåelse, forslag til prioriterte innsatsområder.				
	Eksis-terende	Regional næringsareal strategi for Stavanger-regionen	Inter-kommunal	2015	Sikre tilgang på hensikts-messige utbyggingsarealer av tilstrekkelig omfang				
	Eksis-terende	Energi- og klima	KDP	2010	Redusere energiforbruk				
	Eksis-terende	Sola Sentrum	Gjennom-førings-modell		Gjennomføringsverktøy for finansiering og utbygging av området.				
Bærekraf tig økonomi	Revideres årlig	Handlings- og økonomiplan	HØP		Handlings- og økonomiplan	Rulleres årlig	O V	O V	O V

Satsings-område	Status ved vedtak av plan-strategi 2016	Tema	Type	Vedtatt/ Gjelder for periode	Formål/problemstillinger som skal belyses	Status per primo 2017 Ikke på-begynt/ Påbegynt/ ferdig/ merknad	Planlagt fremdrift O=oppstart V=vedtak		
							17	18	19
	Eksis-terende	Innkjøp	Strategi	2016-2020	Økt etterlevelse av regel-verket, koordinering og effektivisering av kommunens innkjøp og kontrakter. Effektiv ressursbruk ved offentlige anskaffelser.	Ferdig Midtveis rappor-tering i 2017			
Innovativ organisasjonsutvikling	NY	Digital strategi	Strategi		Belyse behov for digitalisering av tjenester og kommunikasjon i Sola kommune. Hvordan innbyggerne i kommunen skal få løst tjenestene mest mulig digitalt, og hvordan ser vi på helseteknologi, hjemme-tjenester og annet digitalt utstyr.	Påbegynt		V	
	Revideres	HMS-strategi	Strategi		Bygge en bærekraftig HMS-kultur	Rulleres i 2018		V	
	Eksis-terende	Strategisk plan for forenkling, forbedring og fornying	Strategi	2016-2020	Omforent forståelse av FFF og gjennomføring/mål. Hvordan styrke organisasjonens endringsevne.	Vedtatt ADM 26.4.2016 sak 16/16			
	Revideres	Kommunik-asjons-strategi for Sola kommune	Strategi	2015-2018	Samordning av kommunens kommunikasjon internt og eksternt	Rulleres i 2018		V	
	Revideres	Arbeidsgiver-politisk plan	Tema/Sektor	2013-2016	Hjelp til systematisk forbedringsarbeid i kommunen. Satsingsområder i inneværende plan er ledelse og læring.		V		
	Eksis-terende	Overordna beredskaps-plan	Tema/Sektor		Plan for krisehåndtering	Vedtatt KS sak 75/15			
	Eksis-terende	Rus- og avhengighets politikk i Sola kommune	Tema/Sektor	2016-2020	Retningslinjer for arbeid med rusavhengighet i arbeidslivet	Vedtatt ADM 23.2.2016 sak 4/16			
	Eksis-terende	Avtale om inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen)	Tema/Sektor	2015-2018	Konkretisere kommunens forpliktelser som IA-bedrift				

Sola kommune
Ansvar for hverandre

Navn: Sola kommune

Adresse: Rådhusvegen 21, 4050 Sola

Tel: 51 65 33 00

E-post: epost@sola.kommune.no

Webside: www.sola.kommune.no